

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1618. usque ad annum 1620

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1777

VD18 90118847

Liber CXCII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67326](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-67326)

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

CONTINUATÆ.

LIBER CXCII.

PAULUS V. PONTIF. MAXIMUS.

FERDIN. II. OCCID. IMP.

§. I.

*Ferdinandus Rex Francofordiam ad
novi Cæsaris Electionem
profectus.*

Interim Ferdinandus Rex denuo lite- **Sæc. XVII.**

ris suis, & quidem jam quaternis **A.C. 1619.**

post Mansfeldianam cladem Bohe-

mos rebelles admonebat, ut habitaju- *Adlxreit.*
ramenti sibi præstiti ratione ad obse- *Nic. Bell. 1. 3.*
quium redirent, verum hi ne responso *Merc. Gal-*
quidem ullo Regem suum, licet victo- *lob. t. 12. l. 4.*
rem, dignati sunt, imo eorum Directo- *Barre hist.*
res ad diem vigesimam tertiam Julii *d' Allemagn.*
tom. 9.

Pragæ comitia indixerunt, ut conce-
ptam Ferdinandi Regis exauctoratio-
nem, communi Protestantium Ordin-
num consensu atque decreto firmarent;

U 4 cogni-

Sæc. XVII. cognita enim Moguntini Electoris de
A.C. 1619. nuntiatione Bohemi Ferdinando comiti,
 legendique Romanorum Regis jus
 omne nequiter denegabant, eo quod in
 Bohemiam Regem propria ambitione,
 invitatis ac circumventis Ordinibus, in-
 trusus fuisset, Regnique possessionem
 reipsa nunquam adiisset, qui tamen a-
 ditus solus demum consummatum Se-
 ptemvirilis suffragii jus secum traheret.
 Nihilominus dissimulata horum petu-
 lantia Ferdinandus pro innata sua ani-
 mi magnitudine, & immota in Deum
 fiducia undecima Julii die pro eligendo
 Romanorum Rege, & exinde Cæsaris
 Successore Vienna Francofordiam ver-
 fus iter aggressus est, suas vices Leo-
 poldo Fratri suo committens, qui ci-
 vium omnium & Catholicorum arma in
 publicum armamentarium, ut omne
 seditionis, ac tumultus periculum lon-
 ge amoveret, tantisper seponi jussit.
 Priusquam vero discederet Ferdinandus,
 quidam ex Ordinibus eundem
 monebant, ut peregrinum militem, qui
 maxima intulisset damna, abducere
 vellet, quibus tamen Rex respondit,
 quod si Turianum non evocassent, hisce
 incommodis supersedere potuissent. His
 ita dispositis Ferdinandus per Austria-
 m Styriæ vicinorem in Bavariam indeque
 Monachium die decima nona Julii de-
 latus

latus Maximilianum Bavariæ Ducem Sæc. XVII.
 invisit, ibidemque diebus aliquot cum A.C. 1619.
 summa utriusque voluptate transactis
 tandem sub exeuntem sere jam Julium
 Francofordiam ingressus est. Eo jam-
 jam advenerant Joannes Srichardus
 Moguntinus Elector, necnon Joannis
 Georgii Saxonis, & Friderici Palatini
 Oratores: duodecima autem Julii die
 Joannis Sigismundi Brandenburgici E-
 lectoris, Legati, die postero ipsem
 Ferdinandus Coloniensis Archiepisco-
 pus atque Elector necnon biduo post
 Lotharius Trevirensis Elector & Archi-
 episcopus accessere, qui tamen urbem
 ingredi nolebant, nisi militia civitatis
 nulli alteri, præterquam Consulibus &
 Senatu Sacramento obstringeretur, eo-
 quod compertum habuissent, quod Pro-
 testantes Francofordiam unacum Ele-
 toribus invadere, & Ferdinandum ab
 electionis jure excludere decrevissent.

§. II.

Bohemorum Protestantium oppositio contra Ferdinandi Regis electionem.

Interim Protestantes Bohemiæ Dire- *Adlerreit.*
 ctores Pragæ in suo conventiculo, *Annal. Boic.*
 pro futura Regis electione, & Ferdi- *part. 3. l. 4.*
 nandi exauctoratione plurimas conde- *Barre Hist.*
 bant *d' Allemagn.*

U 5

bant pag. 475.

Sæc. XVII. bant leges, inter quas statuebant, quod
 A.C. 1619. novus Rex nullatenus foret religione
 Catholicus, & si quas eorum leges vio-
 lasset, illico Regia dignitate excideret,
 & subditi obsequii Sacramento soluti-
 essent, quibus tamen adeo arctis can-
 cellis nullus facile Rex, et si precario
 gubernaret, suam auctoritatem sibi a
 subditis restringi permisisset. Insuper
 conceptam Ferdinandi electionem quo-
 vis pacto interturbare decreverant,
 hancque in rem Adlerspachium, Ber-
 ckam, aliasque duos Legatos Franco-
 fordiam ablegarunt, qui additis etiam
 minis electionem differri postularent,
 quoad in Bohemia, ceterisque Regio-
 nibus annexis cuncta restituta essent
 in integrum, gravantesque difficultates
 funditus ablatæ essent, si vero hæc e-
 lectio differri non posset, saltem Ferdi-
 nandus Archidux non admitteretur, nec
 admissus eligendi Regis Romani pote-
 state, suffragiique jure potiri sineretur,
 sed potius e Regni Bohemici tribus Or-
 dinibus delecti quidam Regis Bohemici
 vices obirent, atque Electorum nume-
 rum implere juberentur. Cum autem
 hi Legati ad urbem non admitterentur,
 eoquod per Bullam auream prohibitum
 esset, ne Francofordiæ in electione novi
 Cæsar is, ulli exterorum Legati recipie-
 rentur: hinc Hannoviæ subsistere coacti

ad

ad Moguntinum, ceterosqne Septem-Sæc. XVII.
 viros literas, in quibus sua postulata A. C. 1619.
 continebantur, transmiserunt: Hic Bo-
 hemorum ausus solis Protestantibus
 Ferdinando exosis probabatur, ceteris
 vero expositæ illorum propositiones
 prorsus abominandæ videbantur, ex
 eo potissimum capite, quod Bohemi,
 amoto Rege suo legitimo, ab ipsismet
 inaugurato, seipso in locum Electoris
 Regium intrudere præsumerent: quo-
 circa Moguntinus Elector eisdem hæc
 rescripsit: *Miror, quod excogitatis variis
 rationibus, & præjudiciis me reprehendere
 audeatis, eoquod Ferdinandum Austriæ Ar-
 chiducem ad electionem novi Imperatoris
 Francofordiam vocarim: conamini etiam
 jus Electorale coronamque eidem competen-
 tem in dubium vocare: Quod factum illud
 meum attinet, feci, quod muneris mei est,*
*& quod Bulla aurea præcipit, ejusque ra-
 tionem & Deo & omnibus, ad quos res
 ista pertinet, suo loco & tempore redditu-
 rus sum: Quod vero ad turbas Regni Bo-
 hemiæ attinet, illis minime delector, sed po-
 tius injuste afflitis serio condoleo, meque
 operam daturum promitto, ut facta tandem
 pace ab interitu Regnum illud vindicetur.*
*De Ferdinando Rege affirmare verissime pos-
 sum, eo ipsum animo esse, ut, dummodo
 ad obedientiam vos componatis, servitutis
 jugum aliquod imponi vobis haud quaquam*
 per-

Sæc. XVII. permissurus, sed potius ab omni vos detri-
 A. C. 1619. mento, confirmatis ipsis omnibus tam Re-
 ligionis, quam politicis Privilegiis, vindicaturus, & propugnaturus fit. Reliquam
 literarum partem & maxime petitionem à
 electione suspendenda, vel ordinibus Boho-
 mœ ad eam vocandis ita comparatam ex-
 stimo, ut solus de ea decernere non valeam,
 nec ad pacem Régno conciliandam, siqui-
 dem Regi Ferdinando innotescat, facere
 quicquam posse autem.

Hæc ille, fusi⁹ vero Ferdinandi
 Archiducis Administr⁹ Bohemorum po-
 stulata refellebant, eis obtrudentes,
 quod per summum nefas Ferdinando
 Electoralis suffragii jus denegarent,
 quem tamen ipsimet Anno Christi mil-
 lesimo sexcentesimo decimo septimo
 tanquam Successorem & Ferdinandi Im-
 peratoris Nepotem, necnon Annæ Re-
 ginæ Bohemiæ haeredem agnovissent,
 & ut talem in Regem suum proclamaſ-
 sent: Ceterum Electores, & Saxonie
 ac Palatini Oratores circa hæc Bohe-
 morum postulata c̄rebras habebant con-
 sultationes, ubi Moguntinus, Colonien-
 sis, & Trevirensis Electores Regis Ro-
 manorum electionem esse maturandam,
 econtra Saxonie & Palatini Electorum
 Oratores Principum suorum mentem
 esse prius explorandam censebant, hanc-
 que

que in rem die vigesima quarta Julii Sæc. XVII.
Nuntios ad eosdem ablegarunt. A. C. 1619.

§. III.

*Fæderis inter Bohemos, Moravos,
Silesios, & Lusatios Protestantes
initi capita.*

Præter articulum de futuro eorum Re- Merc. Gal-
ge seu potius subditorum mancipio lob. l. c.
Protestantes Pragæ congregati cum Brachelius
Moraviæ, Silesiæ, & Lusatiaæ Ordini-
bus novum inierunt sœdus, cuius po-
tissimi erant sequentes articuli. I. Rex
Bohemiæ futurus Jesuitas & extraneos
nec ad consilia, nec ad legationes ad-
hibeat. II. Jesuitæ & Discipuli ipso-
rum ex Regno proscripti, nunquam ad-
mittantur amplius, eorum bonis fisco
adscriptis. III. Ordinem Monasticum
novum introducere nec Regi, nec Re-
ginæ permittatur. IV. Bona Eccle-
siastica ad Ecclesias & Scholas exhibita
in alios usus non convertantur. V.
Diploma Majestatis a Regé in omnibus
exacte servetur. VI. Templa, quæ
Protestantes modo possident, ubique
ipsis relinquuntur. VII. Exercitium
Religionis omnibus liberum permittat-
tur. VIII. Ad beneficia Ecclesiastica
extranei nulli admittantur. IX. Ca-
tholici decretum | Concilii Constantien-
sis

Sæc. XVII. sis & Tridentini, *de fide haereticis non ser-*
 A.C. 1619. *vanda, abjurent* (*) *secus in Regno non*
 tolerentur, X. Ecclesiastici in profanis
 nihil imperent. XI. Provinciales Offi-
 ciarii Protestantum Religioni addicti
 sint. XII. Ubi hactenus Magistratus
 fuit totus Catholicus, deinceps ex Ca-
 tholicis simul & Protestantibus feliga-
 tur. XIII. Ubi vero maxima parte Pro-
 testantes fuere, ibi Magistratus nonnisi
 ex Protestantibus sit. XIV. Privile-
 gia adversus Religionem & diploma
 Majestatis concessa rescindantur. XV.
 Rex novus a Provincialibus dein eli-
 gatur, qui postea ad Cancellariam Bo-
 hemicam Protestantes adhibeat, ubi
 duntaxat res Bohemicæ expediantur.
 XVI. Catholici probi ad hoc fœdus ad-
 mittantur. XVII. Mutuis auxiliis se
 juvent, turbatisque Provinciis pro ra-
 tione periculi suppetias mittant, inque
 usus istos Ecclesiastica Catholicorum
 bona convertantur. XVIII. Catholici,
 qui his articuli repugnaverint, in Or-
 dinum numero non habeantur. XIX.
 Ordinum decreta infirmare, Regi non
 liceat. XX. Proscripti Catholici nun-
 quam recipiantur, sed eorum bona in
 Provinciarum gratiam vendantur. Hæ
 plures.

(*) Utrique S. huic Synodo perperam ejus-
 modi decretum affingunt Protestantes.

pluresque aliæ leges, Catholicæ Reli- Sæc. XVII.
gioni admodum infestæ, Bohemorum A. C. 1619.
odium in Catholicos, & seditiosam eo-
rum indolem luculenter testabantur. Ce-
terum his inter se ita conventis diem,
qua repudiato Ferdinando ad novi Re-
gis electionem convenienter, decerne-
bant.

§. IV.

Fridericus V. Palatinus Elector Bo- hemiam coronam affectans.

Suadebant equidem ex moderationi- Merc. Gal-
bus nonnulli, æquis conditionibus lob. l. c.
cum Ferdinando Rege transigendum, Barre p. 476.
prævaluere tamen illi, quos rerum no- Calmet Hist.
vandarum cupiditas, & veniæ despe- Univers.
ratio ad excutiendum Austriacum im- l. 150.
perium stimulabat. Hi ergo Ferdinan- Brachel. l. e.
do amoto novum Regem, qui gratus
multitudini propriis quoque viribus Re-
gnum tueri posset, eligi petebant, hanc-
que in rem modo Daniæ, & Sabaudiæ
Reges, modo Saxoniæ & Bavariæ Du-
ces præcipue vero Fridericum V. Palati-
num proposuere. Hic igitur propen-
sam Bohemorum in se voluntatem con-
siderans, Pragæ Bohemios Ordines per-
suos Ministros sibi devincire satagebat,
eorumque oppositionem contra Ferdi-
nandum ratam habens, moras inter-
regni

Sæc. XVII. regni longiores rebus turbandis perop.
A. C. 1619. portunas studiose quærebat, monens
Electores, ne Electionem Romanorum
Regis præcipitarent, sed compositis
prius dissidiis controversias tollerent,
ipse vero comitia accedere noluit, ne
Bohemos & fœderatos per gratulatio-
nem Ferdinando post ipsius electionem
ferendam offenderet, sed eo decreve-
rat suos Oratores, quibus injunxit, ut
ne Ferdinandus eligeretur, cuncta mo-
lirentur. Insuper ad omnes intentus
erat occasiones, in quibus suum erga
Bohemos affectum eis testari posset;
cumque sibi compertum haberet, quod
Philippus Comes Licho-Solmensis cum
quingentis Equitibus in Belgio & Co-
loniensi ditione conscriptis per Palati-
num ad Bucquoii castra transfire para-
ret, Fridericus Marchionem Onolz-
bacensem ea de re certiore reddidit,
qui etiam illos die trigesima prima Ju-
lii prope Aichstadium profligavit, quæ-
sito obtenu, quod hæ copiæ, incon-
sulto Palatino, per ipsius territorium
transfire præsumpfissent. Sub idem
tempus Tampierensis Comitis milites
a Moravis fusi, fugatique fuere, Buc-
quoius vero Pisecam, pluresque alias
urbes suis armis subjecit.

§. V.

§. V.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.*Ferdinandus II. Romanorum Imperator electus.*

Instabat tandem tempus, quo Imperiale Collegium suffragiis suis nominaturum esset Romanorum Regem: postquam igitur Saxonici & Brandenburgici Electorum Oratores hanc electionem maturare jussi erant, Ferdinando Regi significatum, ut die nona Augusti Senatus populusque Francofordiensis in Curia pro more fidei Sacramentum Electorali Collegio praestaret, & Magistratus omnes peregrinos urbe edere juberet: quo facto die decima septima Augusti, qui fastis nostris vigesimus octavus est, S. R. Imperii Electores unacum Ferdinandō Rege ad Templum Sancti Bartholomaei processerunt, peractisque in choro Sacris, Ferdinandū unaomnes, Saxone ad partes etiam ejusdem accedente, in Romanorum Regem & designatum Cæsarem renuntiarunt, excepto Friderico Palatino, qui per Solmensem Comitem suffragium suum Maximiliano Bavariæ Duci conferre intenderat, non tam ex affectu erga eundem, quam ut Catholicos collideret, dimotoque Ferdinandō, Austriacorum Imperatorum seriem

Hist. Eccles. Tom. LVI.

X

in-

Sæc. XVII. interrumperet, si tamen, addebat, ma.
A.C. 1619. jora suffragia aut Regem Ferdinandum,
 aut Archiducem designent, atque e re Imperii visum sit, ut dignitas Imperialis di-
 tius absque imminutione liberæ electionis in
 una domo persistat, non sunt mihi privata
invidendi illis rationes, sed omnem obser-
 vantiam ejus declarabo: Quantum vero
 Palatini animus ab hoc proposito alienus fuerit, mox sua in Ferdinandum
Blanc. Hist. rebellio prodidit. Ceterum neo-ele-
de Bavier. Etus Rex firmata juramento consueto
 t. 4. p. 72. capitulatione, allatisque Aquisgrano
 & Norimberga Imperii insignibus coro-
 natus, die nona Septembris Archiepi-
 scopi Moguntini manu inunctus, & con-
 secratus est, gratulantibus ei hanc di-
 gnitatem omnibus probis, vehementer
 autem lamentante Camerario Calvinista,
 & rebellibus Bohemis. Porro Fer-
 dinandus præter consuetos, ut vocant,
 capitulationis suæ articulos omnium
 primus jurare cogebatur, quod Imperii
 Vicarios in sua jurisdictione turbare,
 hujusque dignitatis jura in controver-
 siam trahere nolit, nullosque præter
 Principes, Comites, & Barones in Ger-
 mania natos & enutritos, necnon in
 Imperialibus Constitutionibus versatos
 ad Consilium Aulicum assumere velit.
 Tam acceptam hanc electionem habe-
 bat Pontifex, ut Moguntino concede-
 ret

ret in subsidium sexaginta millia aureo- Sæc. XVII.
rum pro conscribendis aliquot legio- A. C. 1619.
nibus a suis Ecclesiasticis exigenda.

§. VI.

*Fridericus V. Palatinus Elector a se-
ditiosis in Bohemiæ Regem
electus.*

Comperta Ferdinandi evetione ad Cæ- Struv. Pe-
sareæ dignitatis fastigium rebelles riod. 10.
Bohemi, id quod jam pridem animis /ect. 9.
volutabant, tunc vel maxime in opus
deducere moliebantur, instigante po-
tissimum Achatio Dona, qui Ferdinandi
Regis abdicationem, novique Regis
suffectionem ardentiusurgebat: Id fa-
cile persuaderi poterat illis, quibus
sub Religionis obtentu Austriacam Do-
mum pellere, fidemque Catholicam ex-
scindere constitutum erat. Igitur die
undetrigesima Augusti habitu Ordi-
num conventu Ferdinandum ejurarunt,
ac de novo Rege nominando egerunt.
Haud ultra proponebant Maximilianum
Bavariæ Ducem, quem ab inquis hisce
consiliis longe alienum noverant: No-
minabant quidem Saxoniæ Electorem,
verum potissimi eundem, eo quod Cæ-
sar in fide, & justitiæ tutela obfirma-
tus esset, contempserunt; Daniæ quo- Laur. Ausfr.
que Regem, nonnulli ideo tantum no- l. 3. p. 146.

Sæc. XVII. minasse videbantur, ut omnia, quorum
A. C. 1619. caussa a ceteris recusaretur, in medium

proferendi occasionem nanciscerentur.
Nec multo reverentius habebant Carolum Emanuelem Sabaudiæ Ducem, cui Catholicæ Religionis studium objectabant; id tamen ejus electionem haud morari edicebat Ernestus Mansfeldius nuper a Majorum sacris ad Calvinianam profugus sectam, qui e suo genio hunc Ducem æstimans, non sine magna hujus Duci summe Catholici injuria asseruit, eum facile ad Protestantium sectam transiturum, si Regno capessendo Religionem suam unice obstat noverit. Novissimus igitur omnium, uti inter eos studiose conventum erat, proponebatur Fridericus V. Rheni Palatinus Elector, qui secta Calvinianus Bohemico diadematè dignissimus unanimi suffragio habebatur. Unde ex Equestri Nobilitate nonaginta & unus, ex Optimatibus triginta sex, & ex civitatum Oratoribus ferme omnes in eum concurretes, licet absentem, continuo Bohemæ Regem promulgarunt. In qua electio ne Bohemi hi ludiones non modo atrocis sese perfidiæ, sed & turpis simulationis reos fecere, dum super eo deliberabant, quod amplius semestri prius, quam hæc fingerent, jamjam conlsum habuerunt, & de Ferdinandi in Bohemiam

hemiam accessu desperatum esse signifi- Sæc. XVII.
 carunt, ex ejus equili plusquam triginta A. C. 1619.
 generosos asturcones præcedente Mense
 Julio ad augendam rebellionis societa-
 tem vendiderunt, Ernesto autem Mans-
 feldio spurio illi, bisque proscripto,
 depulsis Religiosis Monasterii, cui Co-
 dischsviæ nomen, annuos ad aureorum
 decem millium redditus in præmium
 promotæ abdicationis Ferdinandæ di-
 carunt. Postero die quosdam ablega-
 runt, qui Palatino sui electionem re-
 ferrent, rogarentque, ut diadema au-
 spicato delatum acceptare Pragamque
 venire dignaretur. Dein legem san-
 ciunt, qua contra Ferdinandi abdica-
 tionem, indicta etiam perduellionis
 poena mutire inhibitum. Cunctaba-
 tur equidem Fridericus ab initio, mis-
 foque Aulnio Barone (*) Jacobi Bri- *Rapin. Hist.*
 tanniæ Regis Soceri sui consilium ex- *d' Angl. l. 18.*
 petebat, priusquam vero hic Legatus
 in Angliam venerat, Rex comperta
 Generi sui electione suum convocabat
 Senatum, in quo Rex decidebat, Bo-
 hemos novæ rebellionis reos esse, proin
 temerariæ ejusmodi electioni consentire,
 indecorum, nefasque fore: Hanc
 in rem Jacobus postea Pragam ad Fri-
 X 3 deri-

(*) Scriptorum nonnulli illum fuisse Ba-
 ronem Achatium a Dona scribunt.

Sæc. XVII. dericum ablegabat Westonum Equitem
A. C. 1619 Religione Catholicum. & Convaium
 Hæreticum, qui oblatum Regnum re-
 spuere, Friderico persuaderent, & Bo-
 hemos ad Ferdinandi obsequium revo-
 carent. Verum horum Oratorum o-
 pera in irritum cecidit, partim Pala-
 tini pertinacia, partim legatorum in-
 scitia; quippe ipsem Jacobus Rex non
 nunquam jocando dicere solebat, quod
 Electori Palatino tres oppido singulares
 Domestici per ipsum obvenerint, &
 quidem primo Cubicularius nomine
 Clarckus, qui Electori nequidem cor-
 rigiam dextre dissolvere valeret, utpote
 unimanus. Secundo Sacellanus, Pre-
 ston vocatus, qui nequidem preces fun-
 dere posset, eoquod Anglico ritu uti
 prohiberetur, & denique Convaius
 Scriba, qui nec legere, nec scribere
 edoctus esset. Præter hos vero Maxi-
 milianus Bavariæ Dux Fridericum ad
 repudiandam Bohemiæ coronam ite-
 rato hortabatur, ut infra memorabi-
 mus: Ipsa etiam ejus Mater Ludovica
 Juliana, prudentissima fœmina multis
 lacrimis detestata est hanc Bohemorum
 de Filio suo optionem, quam etiam ei-
 dem dissuadebant Saxo & Brandebur-
 gicus Electores, ac denique Ferdinandus
 Imperator missio Comite Hohen-
 zolleriano eundem ab usurpando hoc
 Regno

Regno graviter dehortabatur: Præva-Sæc. XVII.
 luere tamen præter Regii fastigii splen- A. C. 1619.
 dorem, & opimarum ditionum acces-
 sionem perversæ non minus quam im- *Cancell. An-*
 portunæ sollicitationes eorum, qui in *halt. epift.*
Don. 27.
 vanas spes proni, nova rebus suis incre- *August.*

menta ex tumultibus & novo Regimi-
 ne sibi pollicebantur, quos inter præ-
 cipui erant Achatius Dona, Ludovi-
 cus Camerarius factiosus Palatini Jure-
 consultus, & Abrahamus Scultetus Præ-
 co Aulicus pessimi Consultores, ex qui-
 bus prior hanc Friderici electionem tan-
 quam *Divinæ Providentiæ ac misericordiæ*
opus, & fundatæ vocationis prodigium
 adulatoria lingua deprædicare non eru-
 buit. Pariter Mauritius Nassoviæ Prin-
 ceps, & Bullionius Dux, ambo Cal-
 vinistæ, ex odio erga Domum Austria-
 cam Friderico ad fuscipiendam Bohe-
 miæ coronam autores existere. Fer-
 tur quoque, quod uxor ejus Elisabetha
 Jacobi I. Britanniæ Regis Filia dubi-
 tanti Marito calcar addiderit, eidem
 crebro ingerens, indecorum esse, velut
 cælitus oblatum sceptrum repudiari ab
 eo, qui Regis Filiam in thronum assu-
 mere sit ausus. Insuper Corresponden-
 tes Germaniæ Principes Rottenburgi
 congregati, quos Fridericus desuper
 consuluerat, eundem rogaunt, ut fa-
 miliæ suæ honori, & Calvinianæ Re-

X 4 ligio-

Sæc. XVII. ligionis incremento consulturus, Re.
A. C. 1619. gnum acceptaret, cui quoque maleferiati
eiusdem Consiliarii exponebant, quod
sponte oblatam dignitatem recusando
pusillanimitatis notam, & Angliæ Re-
gis Soceri indignationem haud effuge-
ret, ignave prætermittens occasionem,
qua uxorem suam præfati Regis Fi-
liam impares natalibus suis nuptias que-
rentem ad Regios honores promovere,
& Palatinum Septemviratum Bohe-
mico augere posset: His addebat,
quod per Regni acceptationem ipse cæ-
lestè prorsus ac *divinum efficeretur instrumentum*, quo Lutheranam Religionem
latius proserre, simulque Calvini re-
formationem protrahere, necnon ef-
ficere posset, ut aucto Protestantium
Electorum numero deinceps facile sem-
per Evangelicorum unus ad solium Im-
peratorium eluctari valeret: aliunde
vero nec cælum nec homines eidem
desuturi essent, & quidem præter Bri-
tannicas opes Mauritius cum Batavis
suis Watteraviæ Comites, Onoldspa-
cenfis & Badensis Marchiones, & Wir-
tenbergiæ Dux, Hungari item atque
Transylvani, necnon Gaborii ope Tur-
cæ & Tartari, ac denique omnes *Cor-
respondentes* Principes, Fœderatique
promptum auxilium laturi essent: ipse
vero Palatinus utpote Imperii Vicarius
Bohe-

Bellus I. 3.
pag. 249.

Bohemiae salutem procurare obstrictus Sæc. XVII.
foret, præcipue cum Saxoniæ Elector A. C. 1619.
otiosus subsisteret, & Brandenburgicus
nimium puerilis esset. Ita reverenter
Protestantes loqui solent de S. R. J.
Principibus, qui inquis eorum consi-
liis non patrocinantur.

§. VII.

*Palatini Electoris consensus in sui
electionem.*

Interim S. R. J. Electores Francofordiæ *Merc. Gal-*
congregati, cum novum Bohemiæ ^{lob. tom. 13.} Regem interim a rebellibus electum
fuisse ignorarent, datis ad eos literis
significabant, quod amica compositio-
ne hactenus, & crescentibus turbis tan-
dem exortas inter ipsos & Mathiam de-
functum Cæsarem ac Ferdinandum Re-
gem dissensiones tollere decrevissent,
ac propterea ad vigesimam No-
vembris diem Ratisbonæ Conventum,
ad quem ipsi comparerent, indicere
statuissent, ipso Ferdinando Cæsare ad
hanc compositionem propenso. Verum
Protestantes Bohemiæ Ordines nullo
eis dato responso die tertia Septem-
bris Fridericum de facta ejus in Regem
electione certiorem reddidere: sub idem
quoque tempus Acatholici Silesiæ Or-
dines in comitiis suis Vratislaviae ha-

X 5 bitis

Sæc. XVII. bitis præfatam electionem ceteraque
A. C. 1619. pacta Pragæ inita rata habebant, at-

Adlxreit.
p. 3. l. 4.
annal.

que ad neo-electum Regem suos de-
cernebant Legatos: Priusquam vero

Fridericus ad Bohemos rescriberet,
Monachium ad Maximilianum Bava-
riæ Ducem Rheinhartum Solmensem
Comitem unacum aliis duobus Consiliariis exploratum miserat, an Dux,
a quo exercitus Catholici unio ma-
gnam partem pendebat, Friderico Bo-
hemiam invadente hostem vel amicum
se gerere meditaretur? Hi ergo præ-
primis Frideriei conatum de Maxi-
miano in Cæsarem eligendo deprædicant-
es significabant, quod Foederatorum
copiæ propediem in Palatinatum de-
scensuræ duntaxat eo spectarent, ut
fines tuerentur, & hostium excursiones
citra Maximiliani offensionem coerce-
rent, proin eidem minime suspectæ esse
deberent; de cetero autem Fridericus
ex Maximiliano cognoscere averet, quid
tandem spei foederatis Protestantibus,
& præcipue Friderico esse posset, si quæ
vis injusta ingrueret, vel apud eos an-
nonæ inopia esset, denique, quænam
foret ratio reconciliandæ in Imperio
amicitiæ? Præterea hi Oratores dun-
taxat pro re nata, non autem ex pro-
fesso Maximiliani mentem circa Regni
Bohemici acceptationem explorare ju-
beban-

bebantur. Ad hæc igitur reposuit Ma- Sæc. XVII.
ximilianus, quod pergratum haberet, A. C. 1619.
si nil periculi ullis Imperii Ordinibus
allaturæ essent Fœderatorum & Fride-
rici copiæ, maxime Bambergensibus,
Herbipolensibus & Eichstadianis: si
vero traducendi exercitus necessitas
incideret, prius transitus libertas pe-
tenda, tumque annonæ pretium repræ-
sentandum foret: revocarent tamen
Legati in memoriam, quid cladis ac-
cepissent Solmenses Equites, & quid
damni Eichstadiensis Episcopatus per
Sigismundi Marchionis stativa, si igitur
eiusmodi violentiæ continuarentur,
Principes suorum defensionem mutuis
auxiliis suscipere cogerentur: de cete-
ro autem scirent ipsi, quod minæ a
Correspondentibus jactatæ, damnaque
accepta Catholicos eo adegerint, ut
adversus inopinatos casus militem con-
ducerent, nulli tamen, nisi defensio-
nis causa vim illaturum: si vero quis
annonæ defectus in Friderici exercitu
contingeret, æquo pretio a Bavaria peti
posset: de restituenda amicitia actum
non esse, ad hanc tamen rem pluri-
mum valitoram Friderici, aliorumque
industriam respondit Maximilianus,
qui circa articulum de Bohemico dia-
demate ipsimet Friderico hanc in sen-
tentiam rescripsit. *Mihi persuasum est,*
te

Sæc. XVII. te utpote columnam Imperii, & communis
A. C. 1619. patriæ studiosum, non esse ejus animi, ut
 novas turbas excitare velis in imperio. At
 enim Bohemicæ Regnum, absque ingenti Ger-
 manicæ concussione, invadī non poterit: de-
 cetero tecum reputa, quam raro, verius
 nunquam, Bohemis grati, tutive fuerint
 Principes exteri: atque eam quidem ob rem,
 olim Albertus Bavariae Dux, oblatum dia-
 dema recusarit: fama est, ab Ordinibus
 graviſſimas Regi futuro leges, & velut spe-
 ciem quandam servitutis, esse impositus,
 quas si tu subire cogitas, quanti id oneris
 tibi erit? Quod si vero in Germania eam
 ob rem nascatur bellum, vix otiosi persistent
 Ottomannici, sed erit proclive, ut per Bet-
 lenum Gaborem Hungariam saltem, orbis
 Christiani propugnaculum, nitantur occu-
 pare, atque inde in imperium inveterata
 ambitione, & odio in Christianos irrum-
 pere. Vestigia Turcicæ Sævitiae atque ty-
 rannidis, quæ fixa jam sunt in Transyl-
 vania, Moldavia, & Wallachia, ceteris
 Provinciis deberent esse terrori. Ergo in-
 de metuendum bellum exitiale a gente im-
 manitate barbara, hinc a domo Austriaca,
 quæ jus suum in Bohemicæ Regnum non erit
 neglectura: Hæc non erit quieta, sed viri-
 bus omnibus Ferdinando Cæsari opitula-
 tura. Ipse enim a toto Septenvirorum Col-
 legio, pro legitimo Bohemicæ Rege est agni-
 tus. Tale præjudicium multum sane pon-
 derit

deris habebit, nec patietur Ferdinandus, Sæc. XVII.
 coronam suo capiti tantis ceremoniis impo- A. C. 1619.
 fitam, impune, atque cum ignominia de-
 trahi. Quid hinc, nisi divisa Principum
 studia, bella, & incredibiles calamitates?
 Non sunt forsan Bohemi eo usque a Fer-
 dinando alieni, neque omnes contra ejus
 caput sic conspirarunt, quin possint ad men-
 tem, & obsequium redire, reconciliare a-
 micitiam, reddere obsequium. Ejusce cau-
 sæ exemplum, cum ad omnes prorsus Reges
 atque Principes vel maxime pertineat, cre-
 dibile est, ne ab ipso quidem Britannæ Re-
 ge esset probandum: non foret vertendum
 vitio Domus Austriacæ Principibus, nedum
 Ferdinando Imperatori, de cuius dignitate
 agitur, si consumptis frustra omnibus rei
 componendæ remediis, arma denique cor-
 ripiant, ad sui defensionem.

Ad hasvero Maximiliani literas Fri-
 dericus hæc reposuit, sibi vitio haud
 vertendum, si diadema non quæsitum,
 sed divinitus oblatum sibi imponi per-
 mitteret, de cetero Bohemorum in-
 teresse, ut de Ferdinandi abdicatione
 rationem redderent, sibi vero nil esse
 cum Bethlemio negotii, nec tamen
 mirum, si Hungari undique pressi ipsius
 auxilium imploraturi essent. Dato hoc
 responso Fridericus rebus in Palatinatu
 constitutis, & administratione civili
 Joanni Bipontino, bellica vero Joanni
 Naflo-

Sæc. XVII. Nassovio demandata, unacum Con-
A. C. 1619. juge sua, liberisque Ambergam profe-
ctus est, inde vero datis die septima
Octobris ad eundem Maximilianum li-
teris, se tandem Bohemiæ coronam
acceptasse significavit, & Palatinatum
suum superiorem cum Ambergensi Cu-
ria perquam studiose Bavariæ Duci
commendavit: mox tamen hic Fride-
rico sequentes transmisit literas: „Quan-
do jam jacta est alea, nil supereft consilii,
quo ab incepto te deterream, fateri tamen
cogor, me cogitatione non affequi, qui fieri
possit, ut ex Bohemicis motibus Imperii
incolumitas, totiusque Germaniæ quies na-
scatur. Hoc solatii est reliquum, quod,
in quemcumque tandem casum res venerint,
amanter, fideliterque, quæ commoda sint
visa, tibi aperuerim: Domus Austriaca res
suas non erit neglectura, & vix, ac ne vix
quidem futurum, quin suppetias per Bava-
riæ fines traducat, id tametsi damno fu-
turm sit, non possem nihilominus prohibere,
nisi sedes belli figatur in Boica, & cum
domo Austriaca, ipsiusque sæderatis, ca-
pitales inimicitiae contrahantur. Non vi-
detur legibus imperii consentaneum, Cæsa-
rianas Legiones, quæ amice se gerunt, pro-
hibere transitu, & debitam supremi in Im-
perio capitis rationem non habere. Cæsar,
Cæsarisque amici, non debent esse deteriore
loco, quam alii. Tu enimvero, extero mi-
liti

liti per tuas ditiones in Bohemiam eunti , Sæc. XVII.
 non obstatisti , nec itidem ejusce fæderati ob- A.C. 1619.
 fliterunt : istis exemplis non deberet concedi ,
 ut Cœsar's hostes sint ipso Cœsare in impe-
 rio potiores . His addidit Dux alia , de
 caussis conscripti a Catholicis exerci-
 tus , ad sui defensionem ; eos enim non
 immerito vereri , ajebat Maximilianus ,
 ne postquam Romanam Religionem in
 suo Regno Bohemi everterint , eandem
 in Germania nitantur stirpitus evellere ,
 quamquam a Friderico mitiora spe-
 rentur.

Certe graviter , prosequebatur Dux ,
 perculti sunt Catholicorum animi , non-
 nullis crudelitatis exemplis . Cassoviæ de
 duobus Religiosis , unoque præterea ado-
 lescente in foro , mox post absoluta divina ,
 caussa indicta , capitis sumptum est suppli-
 cium ; suntque alia , quæ paulatim erum-
 pent in apertum : nihil tamen secius Bo-
 hemi , Hungariæ , aliisque pollicentur Ca-
 tholicis omnem Conscientię , rituumque Ro-
 manorum libertatem . Talia autem faci-
 nora , nihil cum istiusmodi pollicitis con-
 sentiunt : procul absunt a desiderio recon-
 ciliandæ mutuae fiduciae & confensionis ,
 quod tu ipse jaſtitas . Interim Deum
 precor , ut omnia bene feliciterque e-
 venire jubeat . „ Exigi fructus spem
 Bavariæ Duci reliquam fecerat , non
 modo Friderici pertinacia , sed vel ma-
 xime

Sæc. XVII. xime petulantia Bohemorum Directo-
A. C. 1619. rum, qui ab initio horum motuum pro-

explenda sua ambitione ac rebellione
omnes tam Divinas quam humanas le-
ges pessum dederunt; quo enim jure
Ferdinando, quem ipsimet in Regem
elegerant, Regnum eripere poterant;
si enim eum tanquam Regem suum a-
gnoverant, cur eum, qui nullum se su-
periorem in terris habuit, judicare ausi
sunt? si vero Bohemiæ Regnum tan-
quam Cæsarî & Imperii feudum, uti
re ipsa est, esse crediderunt, cur judi-
cium, ut vocant, feudale non institue-
runt, ubi a Cæsare & Imperio de Ju-
ribus partium judicari debuisset? cur
omisso ejusmodi judicio, nequidem post
Mathiæ Imperatoris obitum Imperii
Vicarios interpellarunt, supplices, ut
hi feudale judicium instituerent, Pa-
resque Curiæ eo convocarent. Ast
maluerunt via facti Regem suum exau-
ctorare, seque tanquam judices simul
& accusatores gerere.

§. VIII. *Friderici epistola ad Saxonie Elec- rem, hujusque responsum ad illum.*

Merc. Gal- Prius vero die sexta Octobris Frideri-
lob. t. 13. l. I. cus Amberga literas ad Saxonie
 Ele-

Electorem dabat hujus tenoris: „haud Sæc. XVII.
 „necessarium est, turbarum, quæ in A. C. 1619.
 „Bohemia hactenus extiterunt, men-
 „tionem aliquam apud te facere; non
 „enim ignorare potes, quantis cona-
 „tibus Jesuitæ, & eorum asseclæ Pro-
 „testantibus in Regno isto Statibus sem-
 „per restiterint, permisum eis a Ru-
 „dolpho Cæsare Majestatis diploma op-
 „pugnarint, idque unice egerint, ut
 „regnum istud cum incorporatis ei pro-
 „vinciis sub jugum pontificium & ab-
 „solutum dominium rursus mitteretur,
 „cumque læsa sæpius patientia, viam
 „tandem Ordines invenerint, qua di-
 „ploma istud Majestatis ab interitu vin-
 „dicarent, & per hanc occasionem Re-
 „gno ejecti essent, quam laborarint sta-
 „tim, armis, ad quæ corripienda Cæ-
 „sarem induxerant, redditum, de me-
 „diis scilicet aliis desperantes, sibi pa-
 „rare..”

„Prohibere equidem per ablegatos
 „meos Francofurtum Consiliarios modis
 „omnibus, ut ab extremitatibus absti-
 „neretur, conatus sum, cum vero,
 „qui ablegati eo ab Ordinibus Bohe-
 „miae legatis fuerunt, ut admitteren-
 „tur, impetrare non possent, nec lite-
 „ræ eorum in Collegium Electorum ad
 „consultandum afferrentur, sed ad e-
 „lectionem faciendam præcipitatis con-

Hist. Eccles. Tom. LVI. Y „filiis

Sæc. XVII. „filiis properaretur, insignis inde mu-
 A. C. 1619. „tatio in regno isto, abdicatio scilicet,
 „& nova personæ meæ electio secuta
 „est. Enimvero nunquam eam pren-
 „savi, nec unquam coronam istam, re-
 „bus præsertim sic stantibus, & regno
 „ita jam bellorum tumultibus exhau-
 „sto, ut utilitatis parum, periculorum
 „vero & laborum satis multum expe-
 „ctari inde possit, expetii. Cum ve-
 „ro Ordines Bohemiæ cum incorpo-
 „ratis provinciis decretum, de jugo
 „isto veteri semel excutiendo, & nun-
 „quam iterum assumendo, quin pere-
 „grino potius imperio admittendo sece-
 „rint, colligere facile potui, quid in-
 „de imperio vicinisque Principibus in-
 „commoditatis accrescere possit, quod
 „que futurum sit, ut causa omnis mali
 „mihi imputaretur, qui legitimam & or-
 „dinariam Dei vocationem acceptare
 „recusaverim, oblatamque Rempublicam
 „juvandi occasionem neglexerim: Cum igi-
 „tur legationem a Bohemis, & incorpo-
 „ratis provinciis ad me decretam quotidie ex-
 „pectem, consilium, auxiliumque tuum im-
 „ploro, promitto autem, quod, quæ futura
 „sint, ad te fideliter referre, omniaque ita
 „disponere velim, ut pax in imperio, sub-
 „lata omni bellorum occasione, conservetur.
 Hoc quidem ita spero, dummodo Hispaniæ Rex, & reliqui Status Catholici (cum
 Ele-

Electoribus enim Spiritualibus, & Bava- Sæc. XVII.
riæ etiam duce hoc nomine jam egi) quie- A. C. 1619.
tos se præsriterint. Secus si faxint, exter-
num quoque requirere auxilium vel invitus
cogor. Ad extremum, non dubito, quin
de Hungaricis etiam rebus quid inaudieris:
Earum quæ ratio, & finis sit, explora-
tum satis non habeo, ita tamen statuerunt
Ordines, Jesuiticarum, quas haec tenus per-
pessi fuerunt, machinationum pertæsi, quod,
quia viribus, propugnaculisque, adversus
juratum Christiani nominis hostem paratis,
nudari, privarique sese vident, de ratione
aliqua ab interitu se suosque vindicandi co-
gitare decreverint, cœperintque.

Ad has vero Friderici literas Saxo-
niæ Elector respondens paucis hæc si-
gnificabat: *de rejectione moderni Impera-*
toris, saffaque nova personæ tuæ in Regem
electione, verba jam facere nolo, cum præ-
sertim de jure electionis, quo Regnum istud
fruatur, deque pactis cum Domo Austriaca
intercedentibus, & impetratis contra Re-
versales, quemadmodum, etiam de cau-
sis factæ rejectionis, & quo animo eam Cæ-
sar unusque Austriaca accepturi sint, ni-
hil etiamnum mihi constet, summe tamen
vereor, futurum, ut Regnum istud Bohe-
mia, & incorporatæ provinciæ ad optatam
hac ratione pacem non modo non perveniant,
sed turbis etiam majoribus involvantur, cum
præsertim tractationibus locum nullum re-

Sæc. XVII. licetum esse scribas, Imperatorem vero,
A. C. 1619. periculum sit, exclusionem istam gravissime
laturum, & vel omnium, quæ ipsi adhuc
restant, jacturam potius, quam Regno isto
cedat, facturum. Dissuasionibus prolixis
negotium tibi facessere nolo, ne vel invidenter
tibi dignitatem istam, vel Ordinum jura,
immunitates, & privilegia in dubium vo-
care velle videar, ita tamen statuo, si ra-
tiones contrarie, & dissidentes cum Sua-
foriis conseruantur, futurum, ut his longe
præponderent. De te non dubito, quin in
arduo hoc negotio consilium maturum ad-
hibiturus sis, exemplaque aliorum Princi-
pum, quibus honores oblati olim iidem fur-
rint, ob oculos tibi propositurus, & ad-
monitiones istas meas nonnisi ex fideli, &
benevolo profectas animo existimatus su.
Ad me quod attinet, omnem istam rem di-
vinæ providentiae, & moderationi commit-
to, totoque pectore opto, ut consilia appre-
hendas ejusmodi, quæ Electorali & Regia
dignitate digna, subditis utilia, toti Im-
perio honorifica, Regno Bohemicæ annexis
que provinciis salutaria sint, & ad pacem
acquirendam perniciemque omnem verten-
dam quam maxime faciant. Non inter-
mittam etiam, quin habito cum reliquis
Electoribus, Collegis meis, consilio, quæ
ad pacem conservandam necessaria futura
sint, modis omnibus promoveam. Mo-
tuum Hungarorum quæ causa sit, mihi
qui-

quidem non constat, ex missis tamen hinc Sæc. XVII.
inde literis colligi facile potest, Transylva- A. C. 1619.
niæ etiam Principis ad Moravice Ordines
facta postulata, propediem eam palam fa-
cerent. Interim Deum precor, ut pericu-
lum omne ab Imperii finibus avertat, &
ne Turcis occasio detur, quod armis non
potuerunt hactenus, obtinendi, clementissi-
me prohibeat.

Verum hæc Principum monita eo
minus Friderici animum ad saniora re-
vocabant, quo audacius ejus fautores
illum in suo proposito firmabant, atque
edito libello(*) demonstrare nitebantur,
quod Ferdinandus II. mortuo Mathia
Imperatore a Bohemiæ Regno, anne-
xisque Provinciis exciderit, proin Fri-
dericus a Bohemiæ Ordinibus jure in
Regem eligi potuerit.

Y 3

§. IX.

(*) Hujus libri sine Authoris, & typis
nomine anno 1620. editi titulus est. *Deductio*
daz ist, nothwendige Ausführung, Bericht,
und Erzählung deren Ursachen und Moti-
ven, warum Kaiser Ferdinandus II. nach tödt-
lichen Abgang, weil. Kaiser Mathiä, des
Regiments im Königreich Böhmen und des-
selbigen incorporirten Länder verlustiger
worden.

Sæc. XVII.
A.C. 1619.

§. IX.

Fridericus a rebellibus Bohemis Rex coronatus.

Struv. Pe-
riod. 10.
sett. 9.
Londorp. t. 1. l. 4. c. 91.
Khenvenhill. tom. 9.
Brachell.
Hist. nostr. temp. l. 1.
Jæger Hist.
Eccles. Ar-
nold. Kezer
hist. tom. 2.
l. 16. cap. 1.
§. 16.

Attamen Fridericus hisce Bavariæ & Saxoniæ Electorum suasionibus ne-
quaquam a concepto acceptandæ co-
ronæ proposito abduci poterat, præci-
pue stimulatus ab ambitione Conju-
sua, quæ utpote Angli Regis filia ve-
hementer angebatur, se Marito Rege
carere, atque imparem natalibus suis
confortem habere. Itaque novus Bo-
hemiae Rex, paulopost nec Comes, nec
Elector, nec Rex futurus, unacum con-
juge filiis, universoque comitatu Hei-
delberga Ambergam, indeque die un-
decima Octobris Waldsassum superio-
ris Palatinatus municipium profectus
est, quo Bohemi pariter & Palatini
Proceres convenerant, negotio postre-
mam imposituri manum. Horum po-
stulatu Fridericus pollicitus est, quod
Pragæ deinceps perpetuæ habitatio-
nis sedem sibi constituere, illucque ad
recipienda Regni insignia primo quo-
que tempore sese transferre, Regni-
que privilegia, Rudolphinum diploma,
ceterasque Regni leges, regandique
conditiones sua syngrapha firmare ve-
lit, ea lege, ut Palatinatu non exuto
Rex

Rex Bohemorum, Dux Silesiae, Mar-
chio Moravorum, & utriusque Lusatiae Sæc. XVII.
A. C. 1619.
fiat ac sit. Haud silentio prætereun-
dum est, quod Elector, postquam Wald-
fassium profecturus Heidelbergensibus
suis valedixerat, mænibus excedens
inter effusas confertæ multitudinis con-
gratulationes lacrimari palam cœperit,
proximam forte ruinam suam suorum-
que præsaga mente deplorans. Insu-
per Friderici Mater e fenestris abeuntem
conspiciens exclamabat: *Ah! nunc Pa-*
latinatus transit in Bohemiam. Die
autem 21. Octobris Pragam adven-
tans a Bohemiæ Proceribus, ac Sile-
sie, Moraviæ & Lusatiae Nobilibus in-
ter publicas lætitiae significationes ex-
cipiebatur, Tallenbergo ceterorum no-
mine perorante. Aderat etiam mul-
titudo agrestium Bohemorum, qui fal-
cibus, tribulis, ferratis clavis, aliis-
que bellicis Zyskianæ rebellionis reli-
quiis instructi Fridericum tanquam Re-
gem suum armorum atque utensilium
concrepatione tumultuosa quidem, im-
perii tamen hujus genio accommoda
salutarunt: Die autem quarta Novem-
bris Fridericus de acceptando regno
dubius adhuc hærebatur, religionem mo-
vente antiquo inaugurationis more,
quo Reges ab Episcopis sacro oleo in- *Bellus l. 3.*
ungi solebant; ast Protestantes Bohemi pag. 248.

Y 4 hunc

Sæc. XVII. hanc ei scrupulum mox exemerunt, af-
A. C. 1619. ferentes, quod antiquissimorum ejus-

modi rituum non esset habenda ratio; quippe sine quibus etiam ille, qui Rex eligeretur, rite quoque Rex esse posset, sicuti Henricus III. anno 1051. ante suscep-
*Barre Hist.
d' Allem.
t. 9. p. 481.* tum etiam Baptisma Rex inaugu-
ratus fuisset. Semoto igitur hoc du-
bio Fridericus ab Hussitico Archisynagoga in æde Metropolitana Pragensi
Divo Vito sacra, præstito prius jura-
mento, coronatus est. Dein Regi suo
in solio sedenti Proceres omnes, qui
ob religionem loco non prohibebantur,
tacta digitis corona capiti Regio impo-
fita, supplices fidem obsequiumque ju-
re jurando exsolverunt: ipse vero Rex
quinque Bohemos Proceres militiæ au-
ratæ Equites creabat, & Calviniani
fervoris specimen daturus, paulopost
Imaginiæ sacras, omnemque cultum
Catholicum ex eodem Templo elimi-
nabat, Sacerdotibus Catholicis ad a-
liud Templum migrare compulsi, uti
infra fusius referemus. Tertio post die
Elisabethæ conjugis suæ coronatio, eo-
dem ferme ritu peracta est: Ut autem
novus Rex usurpati diadematis invi-
diā a se averteret, publicis literis ad
omnes Reges, Electores, Duces &
Nobiles, necnon aliis seorsim ad Polo-
niæ Regem, Venetos, aliasque Italicæ
Prin-

*Piascius
pag. 322.*

Principes datis suam agendi rationem Sæc. XVII.
 vindicare nitebatur (*). Applauder- A. C. 1619.
 bant vicissim novo Regi ex odio erga
 Austriacos, Veneti, Dani, Suecique.
 Demum vero Fridericus Praga simul
 cum uxore sua Norimbergam ad Cor-
 respondentium Principum comitia, ubi
 adversus Cæsarem nova cudebantur
 consilia, profectus est: Bohemi autem
 sequenti anno, ut obeunte Patre Au-
 striacæ Domui successionis spes penitus
 succisa esset, Fridericum Henricum Re-
 gis Filium in Regni Successorem nomi-
 nabant, cum tamen ex eo capite, eo-
 quod ex veteri Bohemorum jure Reges
eligendi, non autem *nativitatis jure dandi*
 essent, non ita pridem Ferdinandum
 exauctorassent, ac ipsem Fridericus
 in præfata Apologia sua, quam tamen
 anno sequenti Valentinus Cæsarius
 Austriacus egregie confutabat edito
 libro, professus esset, se ideo in sui
 electionem consensisse, ne Regnum, *Fides Bohe-*
mo - Palatina.
quod electione deferri oportet, hæredita-
ria successione deinceps occupetur. Pariter
 singulari nota dignum est, quod

Y 5 Hussi-

(*) Hanc in rem edidit apologiam, sub
 hoc titulo: *Friderici D.G. Bohemiæ Regis Co-*
mitis Palatini Rheni, Electoris &c. declaratio
publica, cur Regni Bohemiæ, annexarumque
Provinciarum Regimen in se suscepit.

Sæc. XVII. Hussitici Verbi Minister tam in Regis
A.C. 1619. quam Reginæ inauguratione, quoties
 eis quædam Regni insignia tradebat,
 sigillatim quamdam precationem Ca-
 tholicorum more adjunxerit, quod in
 iis, qui ejusmodi ritum, omniumque
 Papisticam, ut loquuntur, superstitio-
 nem redolentium ofores sunt, valde
 mirum videri potest.

§. X.

*Britanno - Batavica secretissima In-
 structio Friderico V. data.*

Bald. Chron. Inter arcanas scripturas, quæ post Pra-
 moral. pag. 1067. gense prælium a victoribus reperta
Arnold Reijer Hist. fuere, habebatur secretissima quædam
tom. 2. l. 17. instructio, cuius Author se fidelissimum
cap. I. §. II. Friderici Educatorem, atque exerci-
 tatum militem, versatissimumque Po-
 liticum appellat, suaque præcepta ad
 genium illius ævi Principum accom-
 modat, ita exorsus:

Serenissime Princeps, Alumne cha-
 rissime! documenta non quotidiana
 cape: „his servatis, te servabis: hisce
 „regna Britanniæ unita, Hollandia de-
 „fensa, Galliarum Reges in officio re-
 „tenti erunt: hisce tu Cæfarem compe-
 „scis, Cæsar eris. Audi Educatorem,
 „Magistrum, Clientem: cuius salus ex
 „tua Salute pendet, secreta, sed seria-

„con-

„confilia fuggerentem. A puero didi- Sæc. XVII.
„cisti, inter consilium & adulacionem, A.C. 1619.
„quid intersit. Cavebis autem, ne ad
„alios imperii hæc arcana perferantur.

II. „Jacta est alea, transisti Rubico-
„nem, tenendum est institutum: cade-
„re jam de fastigio tua Majestas potest,
„descendere non potest. Inter pares,
„vivere par non est, qui pares oppres-
„sit, aut omnes etiam tuæ potentia
„adjutores, opprimendi sunt, aut to-
„tum perdendum. Pauci reges ab ho-
„stibus, multi ab æmulis, & quondam
„fidis, plerique ab intimis trucidati
„sunt. Alexandri tota progenies cæ-
„sa est ab Alexandri Ducibus. Hæc
„tecum perpendes, & Historicum tuum
„rogabis.

III. „Tuo in regno, si unquam in
„ullo non est minor, sed major Virtus,
„quam quærere, parta tueri: major,
„inquam, nam sine tuo labore, tuo
„rum astu, versutiisque tibi sunt om-
„nia parta, uno verbo, si fateri inter se-
„cretissima arcana licet, errore factus
„es rex. At toto corpore tuarum Di-
„tionum, socrorumque defendendum
„est, quod accepisti. Numera a Julio
„Cæfare, usque ad Ferdinandum, in-
„ter centum, qui regna per vim oc-
„cuparunt, non sunt quatuor, qui non
„eadem perdiderint, & cum tota fa-
„milia

Sæc. XVII. „milia perierint. Inter magnos reges
A. C. 1619. „paucissimi suo die defuncti : Inter quin-
„quaginta Cæfares, quære tres, qui
„post multas seditiones, non dederim
„sanguinem invidiæ, vel odio. Inter
„Bohemiae Reges, duo solum sine re-
„bellione regnarunt. Tu, quorum lo-
„cum tenes, pericula expavesce, gla-
„dium contra Cæfarem sumpfisti, gla-
„dium non modo Cæfaris, sed cuius-
„cunque time: Dominus est vitæ tuæ,
„quisquis contemptor est suæ. Imo tan-
„quam de invasore, & prædone trium-
„phabit, quisquis te occiderit. Cau-
„tionem itaque a nobis, magnificentiam
„ab aulicis disces, fortunam ex desu-
„ctis, atque utinam legendo, non ex-
„periendo.

IV, „Tria igitur hoc rerum statu cir-
„cumspicies hominum genera: Hostes
„apertos, Amicos veros, & qui sunt
„vel ficti amici, vel tecti hostes, quos
„omnes inter dubios numeramus.

„Hostes aperti sunt, Domus Au-
„striaca, Pontifex, Itali, & qui his
„sine fraude, ac fupo ingenue adhæ-
„rent. Contra hos opus est tibi sum-
„ptu magno, diuturno, Ducibus ma-
„gnis, fidisque, milite perpetuo, quia
„hæc illis adsunt, sæpius vinci possunt,
„tardius debellari poterunt. Nostri Han-
„hibalem tribus magnis, decem me-
„diocri-

„diocribus præliis victorem, tandem Sæc. XVII.
 „bello victum, vestigalem, exulem, A.C. 1619.
 „veneno tot decora perdidisse.

V. „Pares sumptus, viresque aper-
 „tis hostibus non habes, ideo a fœde-
 „ratis petenda sunt: in quo multa pe-
 „ricula. Primum, ne graventur im-
 „pendiis. Secundo, ne de recompen-
 „satione desperent. Tertio, ne casu
 „adverso frangantur. Quarto, ne in-
 „ter se dissentiant. Quinto, ne alio
 „bello implicitentur. Sexto, ne illis
 „tua potentia invidiosa reddatur. De-
 „nique, ne quavis ex causa multi dis-
 „sentientes, & quorum proposita con-
 „traria sunt, te deserant. Hæc exem-
 „plis te tua Germania tempore Caroli
 „V. docuit, cum Principes prodiderunt
 „civitates. Valde itaque consideran-
 „dum, quo modo par hostibus esse
 „possis..”

VI. „Neque solum hostium, quæ
 „modo est, potentiam expendas velim
 „sed eam, quam extrema pericula, vel
 „desperatio efficere potest: qui vinci-
 „tur, & magno animo est, undique ar-
 „ma habere potest. Quid, si Ferdi-
 „nandus, Leopoldus, Carolus, alii,
 „extrema tentent? si jura sua Venetis
 „transcribant? si Magnatibus Poloniæ,
 „vel illi regno, Lusatiam, Silesiam,
 „Moraviam tradant? Quid, si jus suum
 „non

Sæc. XVII. „non dico Hispano, aut Franco, sed
 A. C. 1619. „cuivis alteri offerant? Quid, si fœde-
 rum vigore, ultro oblata a Turcis au-
 „xilia accipient, unde & tu, & Gabor
 „petiistis? Putas, Turcam tam spe-
 „ciosam causam deserturum? Quid, si
 „Hispanus cum Turca pacem faciat?
 „Quid, si Istriam, Carniolam, Carin-
 „thiamque Venetis divendant: itaque
 „securus esse noli. Victor inexpectato
 „ferieris ictu. Miserorum est industria,
 „nunquam alto Sanguini deest misera-
 „tio, nunquam afflictis auxilium. Sed
 „quid me diffundo? ferieris, a quo
 „minime putabas.

VII. „De amicis scito, paucos esse
 „tibi: Socer, Uxor, Dux Bullionius,
 „quidam agnati, Frater, si coluntur,
 „amici sunt, ceteri fortunam tuam ve-
 „nerantur, suæ spei, suæ promotionis
 „sunt amici, quibus nisi tu satisfacias,
 „experieris proditores, ac transfugas,
 „Quotus enim quisque te tua, non sua
 „causa, secutus est? Quotus quisque
 „recedens, tibi non maledicit? sed de
 „amicis tuis speciatim considera.

VIII. „Bohemi amici nequaquam
 „sunt. Id verius, quam credibilius est:
 „sentes id tamen, ubi acta perpende-
 „ris: Primum, non honoris tui causa,
 „sed necessitate compulsi, te Regem
 „dixere, & quidem a Saxone, Bava-
 „roque

„roque repudiati: & magna tamen con- Sæc. XVII.
 „certatio fuit, ne Saxonem invitum A.C. 1619.
 „præferrent, aut Gabrielem. Deinde
 „liberi esse statuerant more Hollandiæ,
 „& Venetiarum, & jam Helveticas Res-
 „publicas meditabantur; sed positi in-
 „ter Duces & reges, cum viderent sub-
 „sidia non dari a Principibus, in tam
 „perniciose exemplo: cum etiam ad-
 „verterent in electione Imperatoria ra-
 „tionem statuum non haberi, sed Re-
 „gis: non inconsultum arbitrati sunt,
 „cæremoniali coronatione sibi auxilia
 „parare.

IX. „Tertio, clarius etiam odii sui
 „signum in te jam ostendunt, cum eas
 „tibi conditiones ferunt regnandi, quas
 „moderati domini mancipiis imponere
 „vix solent. In omnia eorum acta a-
 „gendaque jurare cogeris: si delinquas,
 „ipsi tui sunt actores, testes, judices,
 „forte & præcipitatores. Bellum tu
 „gerere, scribere militem, iis invitatis
 „non potes: illi sine te, & contra te
 „possunt: Armamentarium habere tibi
 „non licet, illi habere volunt. Deni-
 „que eorum Senatus - consultis subscri-
 „bere cogeris, & jam in tuum, & tuo-
 „rum opprobrium, & jam contra tuam
 „salutem; ni faxis, Rex non eris. Ne-
 „que te moveant blanditiæ, & obse-
 „quia; plus affectat in hujusmodi re-
 „bus

Sæc. XVII., bus simulatio, & ostentatio, quam ve-
A. C. 1619. ritas, & amicitia faciant. Fictioni

multis opus est tegumentis, ne pa-
teat: cave igitur, illis credas. Na-
turam eorum perdisce, inter vapores
cerevisiae, ructusque jam saturi, &
opleti deliberant; atque ad ea, quæ
cogitarunt, efficienda, præcipites sunt,
celeresque. Bohemia indigenis regi-
bus semper Noverca fuit, tibi extero-
ne spera matrem fore. Dum alios ti-
met, dum a te sperat, paululum in-
terquiescat; te si timere cæperit, a te
si sperare desierit, redibit ad inge-
nium.

X. Cum igitur Bohemi sint asperi,
efferi, contumaces, in consiliis ab-
rupti, in executione inopinati, recte
facies, si te nondum regem esse, nec
ipsos tuos subditos arbitraris.

Arborem te esse cogita, quæ non
radicibus fixa, suis ipsa membris fir-
metur in terram depresso; sed quam
fulcra, & statamina sustentant exter-
na, quorum nonnulla de facili succi-
di, & abrumpi possunt. Perpende,
nullam esse diuturnam potentiam, quæ
suis viribus nixa non est. Tuum Im-
perium, nonnisi consensu parentum
validum esse potest: at consensus ille
momentaneus, volubilisque est. Ex-
perieris, ubi Austriacos timere desie-
rint,

„rint, ubi tributa exegeris, ubi sup- Sæc. XVII.
 „plicia decreveris. Imo non obscure A. C. 1619.
 „te Lutherani, & Hussitæ detestantur,
 „Saxonemque respectant, ut suæ liber-
 „tatis vindicem: Nec defuerunt, qui
 „censuerint, te puerum coronandum,
 „& tollendum, ut Augustum Cicero
 „laudandum, & tollendum dixit. Tu
 „ne committe, ut tolli possis.,,

XI. „Hæc ut penitus pervideas,
 „cognatum Mauritium, & Hollandos
 „specta. Nemo ab hominum memoria
 „periculosius, feliciusque pro Patria
 „gessit bella, quam Mauritius: nemo
 „paterna memoria gratosior fuit; in
 „nullum major civitatum affectus fuit.
 „Quæ enim non dixerunt, feceruntque,
 „cum triumphantem exciperent? quæ
 „non dederunt, pollicitique sunt, cum
 „etiam nudas Virgines publicitus offer-
 „rent? Nunc vero, nisi occupasset fa-
 „cinus, ille cadaver esset, regnaret Bar-
 „neveldius. Causa est, perpetuum cer-
 „tamen inter libertatem & regnum. Ea-
 „dem est in Bohemia. Tu cupis esse
 „Rex absolutus, non larva Regis: cu-
 „pis omnes tibi subditos esse: illi cu-
 „piunt maxime esse liberi, nec regem
 „quidquam, nisi quod illi volunt, posse.
 „Dum igitur illi immoderatam petunt
 „libertatem Regibus dominantem: Tu
 „non precarium, sed obnoxium in sub-

Hist. Eccles. Tom. LVI. Z „ditis

Sæc. XVII. „ditis obsequium, necesse est motus o.
A. C. 1619. „riri, ut nunc videmus in Belgio, ubi

„omnia tentantur, nec tamen magnis
„multorum odiis ulla potentia par in-
„venitur. Itaque præstabit Belgium
„totum in servitutem rapere, quam
„tam anxio imperio tenere, quod nunc
„mutatis pro conditione temporum,
„Magistratibus feliciter inchoatum est.

XII. „Venio ad alios amicos, quos
„difficulter invenies, si judicaveris Bo-
„hemos amicos non esse, Gabor Tran-
„sylvanus tibi amicus non est, sed o-
„dio Cæsaris, & timore, foedus tecum
„pepigit, ut, dum te objicit periculis,
„ille Hungariam teneat, munitaque
„Bohemiarum regnum & ille affectavit,
„sed spe sua frustratus, ringitur, quod
„tecum hanc partiri prædam beat;
„cum primum poterit, quod dimisit
„invitus, omni conatu recuperare con-
„tendet. Sua te regem factum jactitat
„opera, præmia petit: Novit is probe,
„non posse Hungariam contra Turcas,
„Tartaros, Venetos, Polonos, ipsos
„Hungaros, a se defendi, nisi aliis re-
„gnis, Provinciisque adjectis. Bohe-
„miam itaque, additasque illi ditio-
„nes, suæ coronæ esse necessarias non
„immerito putat. Cum vero jus eli-
„gendi regis in Bohemia Proceres sibi
„vendicent, non difficulter in suam
„Sen-

„Sententiam hos pellicet, facietque Sæc. XVII.
 „tibi, quod tu Ferdinando, & quod ipse A. C. 1619.
 „domui Austriacæ. Imo si Cæsar illi
 „Hungariam in feudum donet, nisi a
 „moribus suis degeneraverit, omnibus
 „paratus erit contendere viribus, ut
 „Bohemia Austriacis restituatur.

XIII. „Multo minus Turcam fidum,
 „amicumque existimabis. Jucundissi-
 „mum ille sibi, in vestibulo Portæ suæ,
 „spectaculum de vestris pugnis exhibet.
 „Victor pariter, & victus, præda eris.
 „Sic arietes, spectante lupo, & inhian-
 „te, concurrunt. Sic Galli Gallinacei,
 „plaudente Aquila, præliantur. Axio-
 „ma Turcarum est, nulli Christiano,
 „nisi commodi sui causa, amicum esse.
 „Nullum hactenus bello, si omnes e-
 „volvas *Annales*, juvit, quem non in
 „miserandam redegerit servitutem; fi-
 „dem sola utilitate, quæstu metitur.
 „Tot opum, ac Virorum impendiis pro
 „Hungaria depugnavit, toto Europæ
 „corpore illa defensa est: At sine San-
 „guine, sine sumptu, Hungariam te-
 „net, per vasallum fidum possidet, tri-
 „butum accipit, jus traducendi exer-
 „citus habet. In Moraviam, Bohe-
 „miam Silesiamque, & si non statim
 „moverit, tu semper eum expectabis.
 „Nam Gabriel ejus præsidio Transyl-
 „vaniam obtinet, ejusdem Hungariam
 „occupat, Bassæ subsidio militem para-

Z 2 tum

Sæc. XVII. „tum habent, vocati, & invocati ade-
 A.C. 1619. „runt, urbes pro cautione, ac pigno-
 „re, ut Lippam in Transylvania acci-
 „pient.,

„An tu fore speras, ut Turca mo-
 „ribus suis non utatur? cur tam per-
 „fide, atrociter, periculoseque Ger-
 „maniæ Imperium infestavit, si nunc
 „te secure regnantem finet? At servet
 „sane fidem; at tu illi credere nequa-
 „quam debes, quia nunquam hacte-
 „nus servavit fidem. Legationes igi-
 „tur tuæ, quas partim promisisti Con-
 „stantinopolim, partim nunc adornas;
 „profusa etiam donaria, quibus Turcam
 „demereris, subjectionis tuæ Symbola
 „erunt, securitatis vades non erunt.
 „Hoc sane horrendum est, regnum
 „tuum, cum primum violare fidem illi
 „visum fuerit, in ejus fore potestate.
 „Si ad altam te Portam suam vocave-
 „rit, eundum esse. Si, ut arma Tur-
 „cicis conjuncta contra quempiam chri-
 „stianum convertas, jusserit, idem fa-
 „cere cogeris; quod ante biennium
 „tuus Gabor fecit, contra Polonos exer-
 „citum suum Duce Scender Bassa ex-
 „pediens. Nec insolitum tibi videri
 „poterit, si fidem Turca fallat, cum
 „ipse, ut de Gabor taceam, tot modis
 „jusjurandum, & fidem, regnandi cau-
 „sa, violaveris, & exemplum contra te
 „dede-

„dederis. Ego vero puto, Turcam & Sæc. XVII.
 „tibi, & Gabrieli tunc fore infestiores, A. C. 1619.
 „dum vos felices putabitis. Nam Tur-
 „ca hactenus id egit, ut discordiis Chri-
 „stianorum rem stabiliret suam; nunc
 „si te, Gabrielem, Venetos, ac Prin-
 „cipes quosdam Germaniæ concordes
 „viderit, sibi timiebit. Itaque pulsis
 „Austriacis, vos dissipabit, disjunctos
 „invadet; te per Gabrielem, & Venetos
 „per alios vastabit.

XIV. „Quæ de Turcis, deque tuo
 „Transylvano Gabor attigi, ut uberioris
 „noris, juvat; cognosces autem ex
 „Literarum copiis fideliter ex originali
 „transcriptis. Disces sane ex illis ar-
 „tem cum Turcis tractandi; nec pudeat,
 „pigeatque a Veterano, qui que ma-
 „gnam virilis ætatis partem apud Tur-
 „cas contrivit, tyronem in hac palæ-
 „stra discere. Sed & intelliges distin-
 „cte, quem in scopum, curas, cogita-
 „tionesque suas Gabor direxerit. Ut
 „autem promptius assequaris, quæ
 „prioribus Literis habentur, scire de-
 „bes, Gabrielem tuum, contra Princi-
 „pem, ac Dominum suum, validum
 „Turcarum exercitum in ipsa Transyl-
 „vaniæ viscera duxisse, eaque mise-
 „randum in modum vastata, direpta-
 „que, sublato Gabriele Bathorio, Prin-
 „cipatum sibi formasse: Turcas multis

Z 3 „Chri-

Sæc. XVII. „Christianorum millibus in diram ser.
A. C. 1619. „vitutem abductis, Transylvania ex-
„cessisse. Ut igitur navatæ operæ pro-
„missa jam dudum præmia Turcis ex-
„solverentur, collectis omnibus Tran-
„sylvaniæ viribus, bellum contra san-
„guinem suum movit, quas Turcis per-
„miserat, arces, valida Christianæ Rei-
„publicæ præsidia iisdem consignaturus.
„Præsidiarii tantum facinus aversati,
„cedere noluerunt, sed muris vi tor-
„mentorum dejectis, ac dissipatis, Lip-
„pa in primis mænibus cincta, ac du-
„plici arce munita; deinde Solymos,
„Eperies, Towraggya, Margita, Mo-
„nostor, Arad, Syri, Facsat, occu-
„pata, Turcisque in manus tradita,
„longeque major tractus Hungariæ Tur-
„cis hac deditio[n]is ratione cessit, quam
„decennali superiorum annorum bel-
„lo, ab iisdem fuerit occupatus.

„Post hunc tam heroicum (Turcicæ
„videlicet servituti nobilissimam Pro-
„vinciæ portionem mancipando) actum,
„ad Vezirum Nakas Hassanem Bassam,
„priores *Literas* ex castris ad Lippam
„positis scripsit: posteriorem undenam,
„quave occasione dederit, ex ipsis per-
„cipies..,

His ita propositis hujus instruc-
 tio[n]is Auctor profert Bethleimi Gaboris
literas priores ad Vezirium, quæ hu-
 jus

jer-
ex-
ro-
ex-
an-
an-
er-
us.
ati,
or-
ip-
du-
os,
lo-
cu-
ta,
ur-
am
el-
cæ-
co-
m,
m,
m,
er-
o-
is
p-
s
jus erant tenoris: *Ab annis compluribus Sæc. XVII.*
inter nostrum potentissimum, invictissimum- A.C. 1619.
que Cæsarem, & regnum Transylvaniæ,
alienationes, disceptationesque intercurre-
runt, ob adeptam, nec redditam Lippam.
Diffiteri non possumus, plurimas, easque
justas, ac evidentes cauñas fuisse, ob quas
nec regnum, nec qui hujusque fuere Princi-
pes, adduci potuerunt, ut eam redderent.
Nam ex quo prisorum Hungarorum pro-
genitores, relicta Scythia, ferro absumptis
harum terrarum incolis, regnum acquisie-
runt, nullo unquam tempore vel auditum,
vel lectum alicubi, quod Gens Hungarica,
non dico, Arces, civitates, tractus inte-
gris, sed vel palmum terræ sine armis, sine
Sanguine, sine cœde, gratis alicui conces-
sisset. Ex quo autem Gens Othomanica
contra Hungaros bella gerit, quacunque
in arce soli Hungari milites fuere, quan-
tumvis valida impressione premerentur, haud
sese dediderunt, ad unum omnes internecio-
ne deleri pro defensione patræ maluerunt.
Testantur id Alba Graeca, Temesuaria,
Szygetum.

Nunc nostræ actiones, & adversus po-
tentissimum Imperatorem declarata sincera
fidelitas, longe aliter habet. Nam ut
in potentissimum Imperatorem, veram fide-
litatem nostram, restituzione arcis Lippæ,
comprobaremus, ob practicas plurimorum
Germanizantium, accidente præsidiorum

Z 4 rebel-

Sæc. XVII. rebellione, & exercituum nostrorum multi-
A. C. 1619. plici difficultate, multorum insignium mili-
tum nostrorum Sanguinis ac vitæ profuso-
ne, civitatem assaltu, Arcem valida im-
pressione occupavimus, ut vel hac ratione
potentissimo Imperatori gratificaremur. In-
tere ex parte Germanorum, tametsi sub
pacis praetextu, multa donativa deserantur
potentissimo Imperatori, alia tamen ex par-
te Georgium Hommonai in Transylvaniam,
Sorban, Waivodam in Walachiam valido
exercitu instructos, expediverunt. In Sub-
sidium quoque arcis Lippæ (ne videlicet
reddi illa per nos posset potentissimo Impe-
ratori) ad instantiam præfidiariorum, va-
lidus contra nos exercitus fuit expeditus.
Verum nos accelerato itinere, illius adven-
tum prævertimus, & jam civitatem occu-
paveramus, cum hæc auxilia supervene-
runt. Interim & Arcis oppugnationem
urgendo & contra adventantes in campis
depugnando, Deo adjutore, contra utros-
que feliciter rem gessimus. Arce igitur oc-
cupata, & evacuata, juxta clemens man-
datum potentissimi Imperatoris, Lippam
unacum quinque arcibus, & castellis ad eam
spectantibus, nos ipsi in manus Beglerbegi
Temesuariensis, spectabilis, ac Magnisci
Mehemet-Bassæ consignavimus.

Ob hanc cetera memoria dignam fide-
litatis nostræ declarationem, cui parem ne-
mo hujusque in tota natione Hungarica,
forte

forte nec in alia, versus Othomanicam gentem exhibuit, quam clementem protectionem, A.C. 1619. Sæc. XVII.
 quantam bonorum affluentiam sperare debeamus a nostro clementissimo, summæque dignitatis Cæsare, quam amicitiam, benevolentiamque a Veziris, quam ab universa Musulmanica gente gratitudinem, id nos summi in primis Dei, ac per totum orbem diffusarum gentium, ac nationum, perenni naturo judicio committimus. Capitis nostræ, vitæque propriæ discrimine, tot insignium militum nostrorum Sanguine, tam grande obsequium præstitus, vel hac ratione, gratiam, ac favorem potentissimi Imperatoris demereri satagentes De totius negotii cursu, deque postulatis nostris, quæ potentissimo Imperatori repræsentamus, Vestram Magnificentiam, Orator noster, qui illic est, plene edocbit, rogantes cum omni affectu Magnificentiam Vestram, digna postulata nostra, suo favore promota velit, quod nos una cum nostro regno, omni gratitudine demereri conabimur. Deus conservet Magnificentiam Vestram diutissime in columem. Datum in castris nostris ad arcem Lippam positis, die decimo sexto mensis Junii. Anno millesimo sexcentesimo decimo sexto.

Posteriores autem ejusdem Gaboris ad Schenderem Bassam literæ his conceptæ erant verbis: *quam sincere, ac fraterno, quam grato benevoloque affectu,*

Sæc. XVII. fœtu, conatus semper fuerim Vestræ Ma-
 Sæc. 1619. gnificentiae servire, summus Deus mihi sit
 testis. Nescio tamen, quo meo merito,
 Vestræ Magnificentia in meam perniciem,
 & apud splendidam portam, & alibi,
 multas fudit foveas, in quas ne præcipita-
 rer, Deus hucusque protexit. Ego vero
 in Vestræ Magnificentiam nunquam de-
 liqui, quin potius, quantum potui, de-
 mereri laboravi, & vix non servus ipsius
 vestigialis fui. Quolibet enim anno mul-
 ta donaria, suppellectilem argenteam, pe-
 cuniā numeratam, & salem debui Vestræ
 Magnificentiae pendere, quarum rerum te-
 stes habeo, quos producam, cum oportu-
 num fuerit. Ex iis cognoscet splendida
 porta, qua ratione Vestræ Magnificentia
 Transylvaniam emungat. Non solum co-
 ram, sed etiam apud legatos, splendida
 semper verba dedit mihi Vestræ Magnifi-
 centia, multis juramentis promisit benevo-
 lentiam, interim conatu omni exitium
 meum procuravit. Hucusque dissimulavi.
 Literas, quibus Vestræ Magnificentia post
 meum ex Transylvania abscessum, Saxo-
 nes allicit, heri accepi, quas ubi perlegis-
 sem, miratus sum vehementer, quod non
 dum desistat Magnificentia Vestræ a pra-
 eticis Transylvanicis, cum tamen nihil
 juris habeat in Transylvaniam, nec exi-
 simet, deposuisse nos, ac negligere curam
 Transylvanicæ. Rogo itaque Magnificen-
 tiam

tiam *Vestrā*, a practicis hujusmodi de- Sæc. XVII.
 sicut, in Transylvaniā me scriptitet, A.C. 1619.
 certo sibi persuadeat, cum iis, quibuscum
 cœpit, rem hanc non perficiet. Ego ne-
 gotia *Vestræ Magnificentie* non attingo,
 cum id mei non sit officii: ita nec *Ve-
 stra Magnificentia* res meas dirigat, cum
 nemo ipsi hac in parte quidquam com-
 miserit.

Certo credat *Magnificentia Vesta*,
 quod & ego existimo me talem esse ser-
 torem Cæsarī mei Clementissimi Domini,
 qualis est *Vestra Magnificentia*. Servivi,
 sed & nunc in dies servio potentie tue
 cum omni justitia, quod nunc vel maxime
 testatum feci. Et totam siquidem Hunga-
 ricam nationem, eodem prorsus modo,
 quo Transylvaniā, ad pedes potentissimi
 Domini perduxī. Isti jam suæ potentie
 una mecum fidelissimi erunt. Maneo nunc
 Posonii in Regia Hungariæ, Corona in
 meis manibus est, Deo Gratiæ, post dies
 decem Hungari sibi regem eligent. Con-
 venerat omnis exercitus Ferdinandi, erant
 ultra sexaginta millia, ante portas Vien-
 nenses confliximus, & magnus Deus, po-
 tentissimi Imperatoris auspiciis, victoriam
 largitus est, profligavimus inimicum, ul-
 tra Danubium pepulimus, Viennam con-
 clusimus. Nunc exercitus nostros trajici-
 mus, ut illos iterum invadamus, & si Deus
 favereat, Vienna quoque paucos intra dies,

in

Sæc. XVII. in potestate mea erit. Totum regnum Bo.
A. C. 1619. hemiæ, regnum Moraviæ, regnum Silesia,
potentissima, Imperatori fidum, ac benevolu-
lum effecimus, eorum Exercitus penes me
habeo, ex omnibus regnis Legati cum mu-
neribus destinantur ad Lucidam portam. Ta-
liter ego inservio potentissimo Domino, Ve-
stra autem Magnificentia clanculum vult
meos subditos a me avellere, ad rebellan-
dum inducere, ob quod certe nunquam ei
serviam. Deus sit cum Vestra Magnifica-
tia. Posonii. 4. Novembri. Anno 1619.

Recitatis hisce literis Auctor ita
prosequebatur. XV. „Venetos ne ipsos
„quidem amicos arbitrabere, multæ
„causæ sunt. Prima, Aristocratiæ
„tuentur, & Principem non nisi in spe-
„ciem habent, plebem contemnunt, Pa-
„tricius Sanguis solus imperio dignus
„censetur.

„Natura itaque inimicus est Monar-
„chiæ eorum status, nec expedit tibi
„tuos Proceres familiares esse Venetis,
„amorem enim libertatis, odiumque
„Regum adsciscunt.

„Secunda, Veneti mali vicini sunt,
„cum nullo Italico pacem colere potue-
„runt, nullum vicinum habent ami-
„cum, omnium vicinorum ipsi sunt æ-
„muli. Patuit id nupero ad Gradiscam
„bello, quo ex Hollandia, aliisque lo-
„cis

„cis auxilia petere debuerunt. Ne du- Sæc. XVII.
„bita, nec tibi quidem erunt amici. A. C. 1619.

„Tertia, tu, & illi pariter dilatare
„regna, & vicina imperio adjicere sata-
„gitis, non igitur diu inter corrivales
„pax esse poterit. Quod nunc tibi, &
„Gabrieli blandiuntur, causa est, quia
„tuo labore ac sumptu quam maxime
„Austriacos atteri cupiunt, quorum ma-
„gnitudini invident, adeoque nullum
„vicinum habere, quem timeant, ex-
„optant. Itaque si vel tua, vel Ga-
„brielis potentia eo perveniat, ut illis
„sit formidanda, omnibus machinis
„obsistent. Olim Lusitaniae regibus In-
„dicam navigationem intercludere vo-
„luere. Omnibus enim Christianis in-
„vident se potentioribus. Turcam to-
„lerant, eique adulantur, cum tamen
„ab illo & premantur, & spolientur.

„Denique fac, ad nutum omnia ire
„Gabrieli, fac ipsum Turcicis copiis ad-
„jutum Styriam, ceteraque Cæsaris
„occupare, & Coronæ Hungaricæ ad-
„jungere, tunc enim necesse est pacem
„inter ipsum, ac Venetos discindi. Nam
„ne dubites, eo rerum statu, Gabor
„illa quoque repetet, quæ Veneti ab
„Hungaricis olim regibus, cum eos
„Turca premeret, usi occasione alienæ
„calamitatis, in suam nassam averte-
„runt. Quod si vetera noluerit movere
„liti-

Sæc. XVII. „litigia, certe præsentia nequaquam
A. C. 1619. „negliget.

„Par autem Venetis erit, Transyl-
„vania, Hungaria, Styria, Carinthia,
„& Austria unitis, & in vasallatum
„Turcæ datis. Actum quidem ad nu-
„num magnæ portæ, peribunt nobiles
„Veneti, cum adversus duos validos
„terra marique hostes, defensorem non
„habebunt. Quæ omnia tam timenda
„sunt, quam non sperandum est, Tur-
„cam, vel Gabrialem, data occasione
„augendæ potentiae, carituros prætextu
„violandorum fœderum, quasi non sit
„facturus Veneto, quod fecit Cæsari.
„Nec ignorant ista Veneti, sed invidia
„in domum Austriacam flagrantes, fu-
„tura pericula non æstiment. Nihile-
„nim invidia potentius, utpote quæ se-
„ipsam consumit, ac devorat.

XVI. „In Principibus, urbibusque
„Germaniæ, quamdiu illis tecum est
„communis metus, spem locabis, ille,
„ubi desierit, suas quisque res aget. Illi
„tantum sui defensionem, & incremen-
„ta quærunt, eaque ex bonis Ecclesia-
„sticis, alia enim, quæ dones, non
„habes. Hæc spes si decollet, bona
„si acceperint, cum omnibus satisfieri
„non possit, odisse incipient. Nam in
„hac divisione, juxta legem, tibi po-
„tiorem partem applicabis, fratrique
„tuo

„tuo & tot Palatinis non abundanti- Sæc. XVII.
 „bus. Civitates etiam sua merito re- A.C. 1619.
 „poscent præmia: nam pecunias gra-
 „tis non exponent. Deinde, te urbes
 „liberæ, & maxime finitimæ, valde
 „metuunt, ut Wormatia, Spira, Fran-
 „cofurtum. Jam vero si fies potentior,
 „etiam te Norimberga, Ulma, formi-
 „dare occipient. Putant enim, te sibi
 „velle dominari, aut sane posse: sem-
 „per enim cogitat infirmio, non quid
 „debeat facere fortior, sed quid possit.
 „Tertio, facile inter Principes discor-
 „diæ, bellaque oriuntur, urbes pleræ-
 „que Senatum suum oderunt: nec du-
 „bium, ubi timor Cæsaris abfuerit,
 „quin cives admodum vexati hactenus,
 „Senatores ejecturi, vel occisi sint.
 „Nuper se Francofurtum, Wormatia,
 „Norimberga commovit. Sic vestra
 „Liga dissolvetur.

XVII. „Hollandorum etiam amici-
 „tia incaute niteris, nisi Mauritius eos
 „plane subegerit. Socero tuo Britan-
 „no ante duos annos dissidere cæpe-
 „runt: nunc Mauritium cognatum tuum
 „oderunt, quia illum viam ad Princi-
 „patum affectare, haud vane conji-
 „ciunt. Et tu quoque suspectus esse
 „cæpisti, sed quia graviori in Hispanum
 „odio ardent, idcirco tibi suppetias fe-
 „runt. Sed illi quoque ita te adjutum

„vo-

Sæc. XVII. „volunt, ut vicissim illis sis auxilio, ad
A. C. 1619. „occupandum Europæ Imperium, quo
„magnis animis, & variis adspirant ar-
„tibus. Et nisi me augurium fallat,
„inde prima quoque mali labes Socero
„tuo, aliisque timenda est.

XVIII. „Regem igitur novum te
„esse considera, certissimas multorum
„regum inimicitias suscepisse, paucos
„habere amicos, faciendaque illa om-
„nia, quæ novis hominibus Tullius
„quondam præcepit.

XIX. „Nunc quid agendum sit, vi-
„des, et si ipse satis per te sapis tibi, &
„confiliarios habes versutos, callidos-
„que, tamen & hæc nostra proderunt.

XX. „Duabus rebus hactenus va-
„luisti: prudentissima simulatione, dis-
„simulationeque: deinde celeritate.
„Prior ars jam vim perdidit suam, al-
„tera igitur utendum. Simulando e-
„nim & dissimulando in Europa fallere
„nullum potes. Itaque artem nihil
„profuturam desinas, censeo.

„Extant tuæ Literæ, tam placide,
„amicæ, ambitionis expertes, ut ab
„ipsa virtute scriptas esse putas, can-
„didissimaque simplicitate. Interim
„cum Hollandis, Venetis, Turca, Ga-
„briele, cunctis, qui prodeesse, vel ob-
„esse poterant, iustum fœdus, inopi-
„nate rebellant Bohemi, deficiunt Si-
„lesii,

„lesii, Moravi, Austriaci, & quasi a Sæc. XVII.
 „Machina, novus adest e septem mon- A.C. 1619.
 „tibus hostis.

„Mihi jurati affirmarunt, nec Cæ-
 „sarem, nec Principes Papisticos cre-
 „didisse, te regem esse velle. Cum e-
 „lectus essem, perstitisti in simulatione,
 „& res belle successit, credo, Papistas
 „credere, te præ amore Cæsarem e Bo-
 „hemia exclusisse. Sed serio, noli ar-
 „bitrari, ullum Papistam esse tam fun-
 „gum, aut caudicem, ut credat, tibi
 „esse credendum. Quod si tibi credere
 „se dicant & jurent, tu credas, eos
 „tui causa pejerare. Hoc moneo, quia
 „manifesta simulatio odium magis ex-
 „asperat. Qualis fuit illa in tuo pro-
 „grammate, cum hostem vocares Tur-
 „cam, & significares tibi animum esse
 „contra illum tua defendendi. Odio-
 „sum est sic Principibus collegis stulti-
 „tiam suam exprobrare. Cuncti enim
 „norunt, ea de re *Literas Bohemorum*
 „tenent, Gabrielem, adeoque Turcam
 „in subsidium vocatum, a quo & Po-
 „lonus ab infestanda Silesia deterretur.
 „Quid igitur tu eum hostem vocas, &
 „aversari simulas, cum ille tibi Do-
 „minus, fautor, auctor, & Concilia-
 „tor regni sit? Sine illius venia nec
 „Gabriel venire, nec Polonus impe-
 „diri, nec tu Rex esse poteras.

Hist. Eccl. Tom. LVI. Aa ,Cum

Sæc. XVII. „Cum igitur in ejus te Clientelam
A. C. 1619. „dederis, amicum fore spoponderis, Le-
 gationibus missis, magna ac multa
 „obtuleris, idque constet passim omni-
 „bus, non puto negandum. Nam
 „Betleum etiam Batavi nostri risere,
 „quod contra Turcam muniendos fi-
 „nes dixisset, cum ipse in medio regno
 „Lippam, aliasque arces, vi expugna-
 „tas ultrò Turcis tradiderit, cum intus
 „in corde, ac cute Turcam alat, fo-
 „veatque, cum Viennam Turcico jugo
 „subjiciendam, datis *ad Turcas Literis*,
 „promittat. Itaque magis auctoritati
 consules tuæ, si te Turcæ dicas con-
 „federatum, & mineris, te eum ad-
 „ducturum. Ægre ferent hoc urbes
 „Germaniæ, sed quid refert? Libere
 „confitere, & factum esse recte, defen-
 „de quod negari non potest.

XXI. „Huc etiam pertinet, quæ
 „reliquo in programmate est excula-
 „tio, Non enim ullum movere pote-
 „rit, si dicatur, justam esse alieni re-
 „gni occupationem, eo quod secta quæ-
 „dam in eo fuerit, quæ magnos Prin-
 „cipes seduxerit. Quid enim aliis fiet
 „regnis, si ista admittantur?

XXII. „Altero ergo stratagemate
 „uti perges, & prævalebis, celeritate
 „inquam. Itaque recte est factum, ut
 „in ipsa coronatione, in Bohemia, Mo-
 „ravia,

„ravia, Hungaria, Austria, presso pede Sæc. XVII.
 „hostem insequeremini, si sic victoria A. C. 1619.
 „utemini, paucos intra menses, pe-
 „dem in Germania non habebit Impe-
 „rator. Ex una victoria gradum ad
 „aliam facies. Hoc vide, ne des tem-
 „pus respirandi. Decimas retine; nam
 „reddendo, timoris suspicionem præ-
 „bebis, retinendo, fiduciam ostenta-
 „bis. Omnia occupa, ante Ver pro-
 „ximum habes Spiram, Moguntiam,
 „Treviros, ab his incipe, opes habe-
 „bis, & nomen, nec deerunt, qui tibi
 „aderunt. Ver timendum est, sed
 „confœderati tui mature tibi suppetias,
 „auxiliaque submittent. Denique ce-
 „leritate eadem uteris continue, quam-
 „vis forte successus aliquis tibi requiem
 „suadere possit. At scito, nihil esse
 „periculosius securitate. Itaque au-
 „daстер perge, omnes move, Gallum
 „demereri stude, ceteros omnes. Sem-
 „per aliquid inveni, quod te alacrem
 „ostendat, prorumpe, ubi non ex-
 „pectaberis.

XXIII. „Denique hoc memineris,
 „aut omnia, aut nihil. Hoc semper
 „diximus, si unum pedem Austriacæ
 „ditionis, si unum oppidum Episcopa-
 „tus alicujus expetis, habenda sunt
 „omnia: facilius eris Imperator, quam
 „defendas privatus Princeps Elector

Aa 2

„ali-

Sæc. XVII. „aliquam Abbatiam. Nam si parte ali-
A. C. 1619. „qua contentus sis, ea tibi ab eo, quod
 „non accepisti, eripietur. Tigridis ca-
 „tulum rapis, mater insequetur: si ut-
 „rumque irretias, quieta præda frueris.
 „Dividi regnum non potest, totum ha-
 „beri potest. Non fert duos Soles
 „Germania.

XXIV. Hæc communiter agenda sunt,
 „nunc supereft, ut memoriae causa te mo-
 „neamus, quomodo cum singulis agen-
 „dum sit & primum cum Cæsare. Cæsarem
 „verbis tractabis humanissimis, ac se-
 „riis plane, petes, ut regnis cedat,
 „te filium agnoscat, afflictissimos sub-
 „ditos, ne turbet, Jesuitis ne credat.
 „Eam quoque ob causam, Soceri tui
 „Britanni Legatum subornasti, ac pa-
 „cis concordiaque spem verbis ampli-
 „ter ostentare rogaſti: Interim omni-
 „no machinare, ut Cæſar sit in tua
 „potestate. Sic enim Rex Romanorum
 „cito eligeris. Verum hic considera,
 „quod diximus paragrapho sexto: Non
 „esse ad desperationem Austriacos re-
 „digendos, nisi simul capi, vel occidi
 „possint. Nam extrema desperatio sæ-
 „pe est causa victoriæ, furor arma ad-
 „ministrabit, & invenies tibi hostem
 „undecimque. Tantum corpus sine
 „sonitu non cadet, alios sternet, alios
 „trahet. Timeo, ne, si ipsi viderint
 „sua

„sua tueri non posse, cuivis malint, Sæc. XVII.
 „quam inimico sua dare. Nec culpare A.C. 1619.
 „illos tu potes: si enim, ut latius re-
 „gnares, cum Turca foedus iniisti, ipsi-
 „que aditum in Germaniam aperuisti,
 „quid illi non facerent, vel salutis,
 „vel dignitatis, vel denique ultionis
 „causa?

XXV. „Cum Romanensibus, hoc
 „est, Pontifice, Episcopis, Clero, mo-
 „derate ages: si quid tamen accepisti,
 „retine, ne leviter fecisse videaris. Ra-
 „tio, quia totum hoc genus quieti de-
 „ditum, in Germania, & si cibum sug-
 „geras, si palpes, si colas, haud qua-
 „quam insurget. Ut animalia quædam,
 „si mandræ plenæ sint, torpent, ster-
 „tuntque innoxia, fame efferantur. Ita
 „hic quoque res habet. Si milites col-
 „ligant, ne moveare: etsi enim duplo
 „majorem, vel meliorem exercitum ha-
 „beant, nunquam te offendent, cum
 „continebunt, se & suos consumment,
 „tandemque tuæ te protectioni commit-
 „tent. At si ad desperationem illos
 „adegeris, reperient vindictæ modum,
 „nec morientur inulti. Bruta etiam
 „pro pabulo depugnant. Timeo enim,
 „ne se dedant potentibus, oppignorent
 „ditiones, ne Gallus advocetur: ne
 „alia fiant, de quibus sæpe actum est.
 „Si enim velint, milite, pecunia supe-

A a 3 „rare

Sæc. XVII. „rare poterunt: volent autem, cum
A. C. 1619. „eos necessitas acuit, eos virtutum, &
„vitiorum limatissima. Itaque, hoc
„age, ut eorum Confiliarios facias tuos,
„Canonicos, Nobilesque Viros attra-
„has: omnes enim aliquos Officiales,
„etiam militum Duces habent refor-
„matæ religionis, per quos omnia ex-
„piscaberis. Cum vero indagine cin-
„xeris, ut externa implorare non pos-
„sint auxilia, uno impetu, etiam cum
„puluifculo, eos exue, & opes omni-
„bus formidandas accumula. Hoc
„semper time, ne illi aliquid tam in-
„opinatum tibi inveniant, quam tu il-
„lis invenisti. Extrema vitabis. Ve-
„neti, ut domum obruant Austriacam,
„tanta largiuntur: quid facient Ro-
„mani Cardinales, ut se servent? De
„expeditione Italica cælabis, nec ad-
„mittes mentionem: ex improviso e-
„nim opprimenda est.

XXVI. „Cum magno Turcarum Im-
„peratore ad Portam, per Legatos So-
„ceri, Venetorum & Hollandorum jam
„actum transactumque est, ne ægre fe-
„rat, se in diplomatibus tuis hostem
„vocari: Non enim posse alio modo illi
„in Germaniam amicos parari. Inte-
„rim ab eo periculum esse tibi scito.
„Non urgebit sibi munitiones in Mora-
„via constitui, antequam Romano Im-
„perio

„perio inaugureris. Eo usque & jam Sæc. XVII.
 „differas excidium Lutheranorum, quos A. C. 1619.
 „postea rebus tuis certo stabilitis, com-
 „mode exterminabis. Interim modum
 „cavendis Turcis vix ullum video: si
 „enim uno anno delere Austriacam pro-
 „geniem posses, & Germaniæ viribus
 „te munire: Deinde si Gabrieli persua-
 „deres, ut ab Othomanica servitute re-
 „cedat, haud dubie Turcæ resistere
 „posses. At nunc Gabriel id potius a-
 „git, ut Turcæ subdat quam plurimos,
 „& ejus Monarchiæ fines stabiliat, pro-
 „feratque; quod quidem ego arbitror
 „esse boni Servi, sed miseri regis.

„Dum vero in illo metu versaris,
 „Bassas omnibus modis, sed maxime
 „pecunia consiliabis. Purpuratos au-
 „læ tuos facies: nam munera si mit-
 „tas, omnia impetrabis: idque facies,
 „etiamsi hostis sis. Nam in magno
 „regno plus sæpe potest Constiarius,
 „quam Princeps. Interim verbis Tur-
 „cas coles, omnia promittes, sed ita,
 „ut noris officium tibi nullum esse ma-
 „jus, & potentius nummo.

XXVII. Bohemos tuos ita tracta-
 „bis, ut habeas subditos, utque filios
 „tuos reges eligant, & filios filiorum.
 „Nam temerarium esset, in medium
 „belli flamمام se conjicere, si po-
 „steris tuis invidia solum, non etiam

Aa 4 . „re-

Sæc. XVII. „regnum quæreretur. Non facient
A. C. 1619. „sponte, aut sane si facturos speras,
 „prudentis est tamen sibi sua providen-
 „cia consulere, non ab æstu comitio-
 „rum pendere. Subdes autem eos si-
 „mulando, promovendo, removendo.

„Simulando nimirum summagam se-
 „curitatem, & confidentiam, ut nemo
 „propositum tuum subodorari possit.
 „Tiberius tibi præceptor esto, qui eos
 „quos evertere cupiebat, summopere
 „honorabat: deinde securos opprime-
 „bat. Hoc scito: quia honores pauci
 „moderate ferunt: ideoque semper al-
 „tius ascendere, quam oportuit, mo-
 „liuntur.

„Promovendo tuos, imo & hostes;
 „sed tolle in altum, ut lapsu graviore
 „ruant. Nemo hostem facilius vincit,
 „quam si in altum ducat, unde se præ-
 „cipitet. Belgium & Britannia pro-
 „rexerit, & extulit quam multos, sed
 „quos certo ruituros expectabat; &
 „cecederunt: cadet aliis, qui sequitur,
 „ac fudit. Promove ante tuos, quos
 „putas fidos, alias quos putas casu-
 „ros.

XXVIII. „Removendi sunt auda-
 „ces, alterius religionis homines, li-
 „bertatis amantiores, quam regno ex-
 „pedit. Audaces, & temerarii caven-
 „di, quia gratiosi vulgo, & magna-
 „nimi

„nimi habentur. At Regum securi- Sæc. XVII.
 „tas in submissione, & pusillanimitate A. C. 1619.
 „subditorum consistit. Exempla in
 „promptu, & prope sunt. Lutheran-
 „nos & Hussitas supprimes; ut in An-
 „glia Puritani, & Lutherani pressi sunt.
 „Papistæ, & Anabaptistæ nihil molien-
 „tur: satis enim attriti sunt. Luthe-
 „rani pari jure cum Reformatis con-
 „tendunt, Saxonem jactant, ab exte-
 „ris firmantur. Itaque eos in ordinem
 „redige; quemadmodum in Hollandia
 „Remonstrantes, sive Arminiani redacti
 „sunt.

XXIX. „Modus amovendi, per spe-
 „ciem honoris, mandando speciosas,
 „& impendiosas functiones. Sic Tur-
 „rianum in Britanniam Legatum mit-
 „tes, qui te potentior erit, quamdui
 „Bohemiam incolet; sic Mansfeldium
 „alio allegabis.

„Modus alias per accusatores, ut
 „litem intendant civilem, ut calum-
 „niis varie petant, vexentque. Nun-
 „quam inter discordes deerunt occasio-
 „nes: tu sere discordias & pugnas. Qui
 „amantes sunt Libertatis & exacto al-
 „toque ingenio, eos omnibus technis
 „& versutiis persequere.

„Exemplum nuper in Batavia edi-
 „tum: & sane Barneveldum vix totis
 „viribus connixi, Mauritius, Socerque

A a 5 „tuus

Sæc. XVII. „tuus occiderunt, quod tamen necel.
 A. C. 1619. „sarium erat: Sed hoc actum cautiss.
 „me, & providentissime, ut per ipsos
 „Ordines occideretur.

XXX. „Omne periculum in regno tuo
 „tibi imminet a Proceribus. Hos elimi-
 „nandi, dejiciendi, aut etiam e me-
 „dio tollendi, hunc modum tene. Tres
 „sunt Ordines in Bohemia, Domino-
 „rum, Nobilissimorum, & Civitatenis.
 „Inter hos acerrima æmulatio est. Ci-
 „vitatenes enim fere contemnuntur.
 „Tuum erit primum aggredi Dominos,
 „hoc est, Comites & Barones. Dein-
 „de Nobiles. Postremo Civitatenes
 „jure suo privare, Domini erunt fere
 „auferendi e medio, nec mirare: Do-
 „cumentum regium est: Spicas emi-
 „nentes decutere. Nisi feces, seca-
 „bere.

„Primo, qui familiares sunt tibi,
 „& tuis, per idoneos homines, magna
 „illos spe inflabis, ut contemnant præ-
 „se reliquos, injuriose agant: ideoque
 „exosi reddantur, Deinde, inter se
 „ut contendant, ac committantur, ef-
 „fice, sicque aliquos tolle. Civitates
 „interim extolle, donec per eas No-
 „bilitatem dejeceris; cui rei illæ ope-
 „ram volentes, lubentesque conferrent.
 „Florentibus enim Proceribus, preca-
 „rio regnabis. Illis oppressis, Civita-
 „tes

„tes adorieris, ad te tuosque revocan- Sæc. XVII.
 „do judicia, civium querelas contra A.C. 1619.
 „Magistratus audiendo, curando, ju-
 „vando. Sic venies ad mutationem
 „cibrationemque Senatorum; qualem
 „in Hollandia nuper instituere. Ubi
 „Senatus fuerit tuorum humorum, tan-
 „dem rusticos, & pauperes tanquam
 „popularis, & Tribunitiæ potestatis,
 „civibus æquabis, & sine labore, sicut
 „desiderat cor tuum, absolute domi-
 „naberis. Uno verbo: morte vel exi-
 „tio trecentorum procerum regnum
 „tuum in tuto collocabis & stabilis.

XXXI. „Nunc præclara occasio se
 „offert: exercitum habes, eo domina-
 „bis & tuos: militem cole, & ex Ger-
 „manis tuis habe: ipse in castris esto.
 „Dux tuus potentior te erit, si pro te
 „bella gerat.

XXXII. „Ærarium ne Status ha-
 „beant, tu semper aliquid pete: si in
 „te transferre non poteris, fac ut di-
 „vidant ipsi, quod haud difficulter af-
 „sequeris. Denique, quod caput est,
 „Pragam compesce.

XXXIII. „Germanos tuos Princi-
 „pes adorabis: Comitibus comis eris,
 „& blandus, ludes, & potabis cum il-
 „lis, mores eorum sic disces. Cum
 „urbium legatis, de eorum commodis
 „ages, & quia totas curias inaurare
 „non

Sæc. XVII. „non potes, Syndicos, Secretarios,
A. C. 1619. „& qui auctoritate præ ceteris pollent,
 _____ „tuos facies, nullis impendiis parces.

„Hoc suadeo, ut opportune ope-
 „lentas urbes, Norimbergam, Ulmam,
 „ceterasque in tuam redigas potestatem;
 „nam earum opibus firmiter te com-
 „munire poteris. Imitare Julium Cæ-
 „sarem, aliosque, qui complures ur-
 „bes prædæ causa diripuere. Non of-
 „fendes ea re Principes, & Nobilita-
 „tem, si & illis bolum aliquem in fau-
 „ces injeceris. In Hollandia clande-
 „stinis nunc agitur machinis, ut Am-
 „sterodamum sit in Mauritii potestate:
 „tantæ enim ibi opes sunt, ut decen-
 „nali bello sufficient. Francofurtum
 „si inescare, & invadere possis, miri-
 „fice rem tuam stabiles. Egentes,
 „& obærati cives, spe spoliorum illecti
 „lubentissime tibi mutuas tradent o-
 „peras.

„Si urbes dolo, blanditiisque ca-
 „pere non poteris, Plebejos, vulgu-
 „que promiscuum concita, Tribunus
 „plebis esto, Patriciorum fastum, in-
 „solentiam, injurias, contumelias, ul-
 „tum venire te simula. Scis, quamid
 „Norimbergæ, Ulmæ, Francofurti, Wor-
 „matiæ, gratum fit. Urbibus occupa-
 „tis, earumque nervo validus fortis-
 „que, Comites, aliosque Nobiles in
 „ordi-

„ordinem redige , & summa illa papa- Sæc. XVII.
 „verum capita prudenter demete. Non A.C. 1619.
 „enim aliter Rex eris.

XXXIV. „Ante omnia, ne tuum cum
 „Turca fœdus cognoscatur, adverte :
 „Catilinam enim Patriæ , & Liberta-
 „tis Germaniæ proditorem dicent.
 „Nemo enim ignorat, Turcicæ tyran-
 „nidi receptum esse, Principes, & No-
 „biles e medio tollere.

„Denique in regno, in quo nihil
 „præter vim habes, vim exerce, sed
 „mistam dolis, astuque, donec omnia
 „possideas. Turcam metue, Gabrie-
 „lém cave, contra Austrios pugna, Pro-
 „ceres Bohemos sensim minue, Eccle-
 „siasticos ne time, nec ad desperatio-
 „nem adige. Nunquam bellum offen-
 „sivum gerent, et si potentiores. Ani-
 „malia nulla Leonem aggrediuntur:
 „mille oves nunquam unum lupum in-
 „vadunt, nec Leonem centum boves:
 „tu Leo es, non timebis eos, sed vi-
 „res contra hostes alios verte. Mora-
 „viam custodi , hæredibus prospice. In
 „Belgio Hispaniensi, speramus aliquot
 „ordinum, urbiumque transfugia: quod
 „si evenerit, res tuæ in tuto erunt:
 „sed festinandum: nam omnes confœ-
 „derati, eodem tempore , & te regem
 „Germaniæ, & Mauritium Dominum
 „Belgii videre summis votis exoptant.

„Si

Sæc. XVII. „Si tam diu quieverit Gallus, haud
 A.C. 1619. „dubie vicimus. Jam enim Principes,
 „urbesque vobis foedere unitas, ut se
 „parent, excitavimus. Ponemus in
 „medio Franciæ, si possumus, Bullio-
 „nium, aut ejus filium; si non possu-
 „mus, quemvis, qui se nobis junxerit.

„Huc autem nunc desino, & hæc
 „monita e media arte politica deprom-
 „pta, & alta mente recondas, inque
 „usum, & actiones tuas feliciter trans-
 „feras, velim. Reliqua pro re nata,
 „ubi tempus, causaque poscet, lubens
 „uti possum, uti debeo, fideliter com-
 „municabo.,,

Puduit summopere seditiosos Se-
 ctarios, intercepta hac instructione simul
 impiissima juxta ac seditiosa eorum con-
 cilia fuisse detecta, quo circa hanc mere
 in Palatini injuriam fuisse confictam
 sparsere, hancque in rem libellum edi-
 derunt, cui titulus: *Elenchus libelli fa-*
mosi &c. Attamen, quæ tum & postea
 in Germania, Hungaria, Galliis, &
 alibi ab eis gesta fuere, nimis luculen-
 ter datæ huic instructioni consona sunt.

§. XI.

Gabor seu Gabriel Bethlemus Tran-
sylvaniæ Princeps Bohemis re-
bellibus opem pollicitus.

Prius.

Priusquam Bethleenus Gabor Tran-Sæc. XVII.
 sylvaniæ Princeps mox recitatas A.C. 1619.
 literas ad Vezirium scripserat, jamjam
 Bohemi eundem de rerum suarum statu *Priorato*,
 certiores reddidere, ejusque opem ad *Hist. di*
Ferd. III.
 versus Regem suum implorarunt. Ipse *part. I. l. 1.*
 vero eisdem rescripsit, quod duo sibi *Nicolaus*
 „attentanda proposuerit, & quidem *Bellus l. 3.*
 „primo, ut favorem voluntatemque *Ortel. con-*
 „tomanici Imperatoris pro ineundo fœ-*Merc. Gal-*
 „dere sibi redderet devinctissimum; se-*lob. t. 13. l. 1.*
 „cundo, ut Ordinum Bohemiæ statum,
 „mentem, atque affectum haberet ex-
 „ploratisimum; de hoc autem ex ipso-
 „rum literis die decima quarta Augusti
 „acceptis certior factus, pariter die de-
 „cima septima ejusdem Mensis Turca-
 „rum favorem & consensum spe sua
 „ampliorem acceperit, proin, quam-
 „vis eximia domus Austriacæ, Romani
 „Pontificis, aliorumque auctoritas ac
 „potentia aliter suaderent, maximis
 „tamen conatibus Mense sequenti ad
 „fines Moraviæ contendere decreverit,
 „interea vero Bohemos monitos velit,
 „ne cum hostibus ullam belli aleam
 „periclitari, sed suum adventum præ-
 „stolari vellent. Acceptis hisce literis
 Bohemi vicissim die nona Septembris
 Bethleenum de fædere cum Silesiis &
 Austriacis inito, necnon de Ferdinandi
 abdicatione, & Friderici electione cer-
 tiorem

Sæc. XVII. tiorem reddebant, & rebellium more
A. C. 1619. acres in Ferdinandum tanquam intru-
 sum, perjurum, iniquum ac crudelem
 Principem calumnias spargebant, qua-
 rum tamen falsitatem Ferdinandus Im-
 perator universo orbi manifestam red-
 didit.

§. XII.

*Bethlemi Gaboris irruptio in Hun-
gariam.*

Interea Bucquoius Comes occupata
Khevenhill. Pilsecca, & Vechinenſi arce inter-
 tom. I. pag. cepta compererat, superioris Hunga-
 686. Es t. 9. riæ Oratores Pragæ nuntiatum adve-
 pag. 629.
Barre hift. nisse, quod Bethleemus cum quadra-
 d' Allem. t. 4. ginta suorum millibus in superiorem
Caraf. com. Hungariam moveret, hujusque exer-
 rest. Germ.
Brachel. citus dimidiam partem ad Moraviæ fi-
Hift. l. I. nes Bohemis submissurus, cum reliquo
 vero agmine Hungariam inundaturus
 esset: Igitur Bucquoius haud cunctan-
 dum ratus, promotis castris Bohemos
 ad pugnam provocabat, quam tamen
 illi, utpote viribus & cauſſæ ſuæ dif-
 fisi declinarunt, Gaboris ſuppetias
 præſtolaturi. Hic enim, quamvis do-
 loſe ſparſiſſet, propositum decre-
 tumque ſibi eſſe, Bohemos ad officium
 reducere, re tamen ipſa eos ſuffulu-
 rus in Hungariam ſuperiorem irrupti-
 & Magnates inopino ejus adventu ter-
 ritos ſibi concilians, cunctos ſibi re-
 lugian-

luctantes, & præprimis Humanarium Sæc. XVII.
 Cæsari fidelem in Poloniam auffugere A.C. 1619.
 coegit: demum vero receptis ad se re-
 bellibus Hungarî Redegum Feren-
 tiûm, & Sethischium Georgium, Tri-
 bunos transfugas cum octodecim mil-
 libus trans Tibiscum amnem præmiser-
 rat, Cassoviam Hungariæ superioris ci-
 vitatem intercepturos. Præerat huic
 urbi, Vir egregiæ fortudinis, ac im-
 motæ in Regem suum fidei Andreas *Spanheim*
 Doczius, qui hostile nil a Gabore me- ^{mem. l. I.}
 tuendum ratus, inopinato urbem a ^{pag. 147.}
 Transylvanis rebellibus cingi viderat.
 Petebant hi a civibus, Doczium sibi vi-
 vum tradi, secus, se nec lactentibus
 quidem parsuros: cum vero cives re-
 sistendo impares essent, urbem unacum
 Doczio Præfecto tradidere. quem Geor-
 gius Ragotsius Calvinista Successor a
 Gabore destinatus, vestibus nudatum,
 ludibrioque habitum, vinculisque con-
 strictum in Transylvaniam illico trans-
 misit, ubi paulopost seu veneno, seu
 aliis sectariorum artibus e medio sub-
 latus periit. Ragotzius autem Casso-
 viæ miscere cuncta, pervadereque cæ-
 pit; omnibus enim in Bethleimi fidem
 jurare compulsis inhumana prorsus cru-
 delitate in eos, qui Cæsari fideles
 sacramentum Gaboris detrectabant, sæ-
 viebat, cumque immanitas certus sit
Hist. Eccles. Tom. LVI. Bb hæ-

Sæc. XVII. hæresis character, hæcque nonnisi san.
A. C. 1619. guine & Catholicorum & Sacerdotum
 lacrimis, ut laete pascatur, ita etiam
Ortelius l. c. hi Calvinistæ rebelles Monasteria, &
pag. 65. Episcopatus integros primo devasta-
Bellus l. 3. runt, dein Canonicos, Monachos, sa-
pag. 267. cratosque Deo Viros quamplurimos
Merc. Gal-
lob. tom. 13. pudenda crudelitate evirarunt, cete-
lib. 1. ros vero amissis omnibus bonis e patria
 exulare compulerunt, duos quoque So-
 cietatis Sacerdotes, necnon Marcum
 Crisimum Strigonensem Canonicum va-
 riis contumeliis ac tormentis ad de-
 fectionem a Religione Catholica incal-
 sum sollicitabant, tandem vero una-
 cum Georgio Hofmanno, qui a fisci Regii
 consiliis erat indicta caussa in publico
 foro interemerunt, eorum corporibus
 in abstrusa foricarum abjectis: Hac
 crudelitate prosperoque expeditionis
 primæ successu animatus Gabor, to-
 tam ferme Hungariam copiis suis per-
 cursabat, cunctosque, qui violentum
 ejus adventum tempestiva fuga præ-
 vertere nequiverant, sub sacramentum
 suum passim compulit, & Ductore Sets-
 kio plerasque civitates, quas metalli-
 cas appellant, suæ potestatis fecit, con-
 tinuatoque victoriæ cursu Fillecam ur-
 bem munitissimam die vigesimo septi-
 mo Septembris, & postea Neiheiselium,
 Wæzenam, Jermathan, Syrnam, San-
 Geor-

Georgium ac Pæsingam occupavit, Sæc. XVII.
 moxque Comorram & Jaurinum urbes A.C. 1619.
 in Cæsaris fide immotas intercipere
 frustra conatus, secundum Insulæ Da-
 nubianæ, cui Schyttæ nomen, margi-
 nem inoffenso progrediebatur cursu,
 captisque pluribus oppidis denique Po-
 sonium, ut Hungaricam Regum Coro-
 nam invaderet, cum insigni celerique
 militia contendit, inde vero diviso exer-
 citu, ductore Comite Turzone, ad Mo-
 ravorum fines decem millia, ex Hun-
 garis plerosque, misit, quibus Comes
 Turrianus copias suas adjunxit, Au-
 striam invasurus. Gabor autem missis
 ad urbes finitimas edictis, ne Sacra-
 mento sibi dicendo ejusque imperio
 obluctarentur, interminatis etiam se-
 verissimis pœnis hortatus est; E con-
 trario autem Forgatsius Hungariæ Pa-
 latinus Bethleüm, ejusque Præfe-
 ctos datis literis, ut fidei, qua Romano
 Imperatori, communique Patriæ ad-
 dicti essent, memores forent, admonuit,
 postea seditione hujus expeditionis dam-
 na exponens, illos a nefando hoc mo-
 limine necquicquam dehortatus est.

§. XIII.

*Comitia a Protestantibus Silesiæ Or-
 dinibus Vratislaviæ habita.*

Bb 2

Dum

Sæc. XVII. A. C. 1619. **D**um hæc interea in Hungaria gererantur, Protestantes Silesiæ Ordines Vratislaviæ ad vigesimam

*Londorp.
tom. I. l. 4.*

Octobris diem comitia indicebant, eo fine, ut omnia, quæ in Comitiis Pragensibus tam de novo cum Bohemis fœdere, quam Friderici electione acta fuere, unanimi suffragio ab omnibus tam Ecclesiasticis, quam profanis confirmarentur, ac interposita juramenti Religione rata haberentur, interminata bonorum omnium & beneficiorum suorum amissione. Clericis insuper & Ecclesiasticis significabatur, quod deinceps Episcopo suo nullas pecuniarum suppeditias ferrent, *cum jus collectandi ad jura territorii pertineat*. Præceptum insuper, ut Præfecti Catholici ab officiis removerentur, subrogatis Evangelicis, ubi vero Senatus integer esset Catholicus, ibi dimidia parte remota, totidem Protestantes eis adjungerentur, ita tamen, ut Consules nonnili Religione Protestantes eligantur: in Glogavensi autem civitate Protestantes soli in Senatum assumantur. His ita nequiter decretis ejusmodi juramentum Canonicis Uratslavienibus præscripsere: *Juramus, nos omnia a Bohemiæ Regno in comitiis Pragensibus nuper decreta constanter semper servatueros, ipsoque facto comprobatueros, vitam quietam, & ab omnibus*

bus adversus Protestantes machinationibus Sæc. XVII.
 vacuam acturos, & contra impetratas Re- A.C. 1619.
 ligionis concessiones nihil moturos, nec a
 fide præstita vel precibus vel promissis aut
 minis, nullisque a juramento absolutionibus,
 Conciliorum decretis de non servanda fide Carafa
 hereticis, aliisque qnibuscunque exceptioni- comm. Germ.
 bus, quibus jam nunc renuntiamus, nos pag. 76.
 abduci permisuros, idque sub perjurii pæ-
 na, omniumque, quæ in Silesia possidemus,
 amissione. Adversus iniquum hoc ju- Khevenhill.
 ramentum Carolus Archidux ac Vra- tom. 9.
 tislaviensis Episcopus, licet absens, pag. 632.
 vehementer querebatur, præcipue, cum
 Silesiæ Ordines Capitularium redditus
 & beneficia sibi usurparent, necnon
 urbem, arcemque præfidiario milite
 suo munirent, ejuratoque universo no-
 mine Austriaco & abrogata dignitate
 Episcopali summum Silesiæ imperium
 sibi vendicarent, moxque de subrogan-
 do Ludovico Friderici Palatini fratre
 Calvinistæ deliberarent. Tantam Pro-
 testantium proterviam Archidux cum
 diutius ferre haud posset, Sigismundi
 III. Poloniæ Regis, ad quem Prote-
 stantium vi confugere compulsus erat,
 opem implorabat. Hic ergo datis li-
 teris Lignitsensem Principem & Silesiæ
 Ordines hortabatur, ut cum Bohemis,
 qui legitimi sui Regis auctoritatem con-
 tra omne jus fasque violassent, nullam

Bb 3 socie-

Sæc. XVII. societatem habere, nec Ecclesiasticos
A.C. 1619. bonorum spoliatione vexare, minus
 vero illos ad juramentum Deo & ju-
 stitiæ repugnans cogere velint. Hanc
 in rem etiam idem Poloniæ Rex Le-
 gatos suos Pragam decrevit, qui Bo-
 hemos, eisque foedere junctos cum
 Cæsare conciliare niterentur. Verum
 hi exuto omni pudore Regem monere
 audebant, ne quicquam contra Bohe-
 miæ Regnum moliretur; cum enim
 cum Turcis & Tartaris amicitiam co-
 lerent, & Hungaros, Batavos, Danos,
 Suecos, multosque Principes sibi con-
 junctos haberent, diuturnum admodum
 & cruentum bellum Poloniæ Regno im-
 minere posset, si Rex se hisce turbis
 immisceret.

§. XIV. *Padra conventa pro Catholici exerci- tus directione.*

Bellus l. c. *Barre Hist.* *d'Allemagne* *Carafa l. c.* *Adlzreiter* *Annal. Boic.* *part. 3. l. 4.* *Blanc. Hist.* *de Bavierr.* *t. 4. p. 75.* **C**um Turrianus Comes Hungarorum copiis auctus, Austriam invadere festinaret, Ferdinandus quoque Impe- rator iter suum Viennam versus ma- turandum censebat. Jamjam die octava Septembbris Francofordia discedens, Heripolin, contendit, ubi rufus Pro- testantes Principes, qui se Correspon- dentes nominabant, Rotenburgi con- grega-

gregatos literis suis rogabat, ut deplo- Sæc. XVII.
 randum Imperii statum miserti, con- A. C. 1619.
 ditiones pacis magis honestas ample-
 sterentur, totiusque Imperii saluti con-
 sulerent: cum autem surdis fabulam
 caneret, eorumque petulantia eosque
 progrederetur, ut palam minas jactitare
 non erubescerent, Ferdinandum nondum
 e Germania sine parricidio evasisse, &
 vix Viennam perventurum, aut ægre
 Norimbergæ, aliisque in locis structas
 evasurum infidias, hinc adversus re-
 belles Vasallos, subditosque suos vitam
 auctoritatemque suam defensurus mis-
 sis legatis summi Pontificis, & Hispa-
 niæ, Galliarumque Regis & Saxoniæ
 Electoris opem implorabat: postea Her-
 bipoli Augustam die decima octava Sep-
 tembris profectus, inde Monachium
 ad Maximilianum Bavariæ Ducem di-
 vertit, ubi suo & Catholici foederis no-
 mine conditiones, quibus Maximilia-
 nus liberum Catholici exercitus Impe-
 rium in se fusciperet, mutuo consen-
 firmabat. Conventum autem erat in
 has leges. I. Maximilianus tanquam
 supremus foederati exercitus Bellidux
 fide integra Cæsari, & foederatis con-
 tra eorum hostes opem ferret, prout
 ipse pro rerum, temporum, viriumque
 ratione necessarium aut utile duxerit. II.
 Quo inscio aut invito Cæsar nec de pace

nec

*Calmet Hist.
Univers.
lib. 150.*

Bb 4

Sæc. XVII. nec de induciis cum hoste aget, nec
 A. C. 1619. vicissim Maximilianus invito Cæfare.
 III. Ad belli sumptus Dux instar aliorum Ordinum Catholicorum subsidia conferat, si vero quid amplius contulerit, aut majus damnum passus fuerit, vel quicquam de suis ditionibus propterea amiferit, id Cæsar refundet, oppignoratis in securitatem omnibus ejusdem bonis. IV. Quicquid de Provinciis Austriacis hosti armorum viripuerit, id omne loco pignoris retinebit, usque ad specialium sumptuum & damnorum compensationem, exceptis tamen teloniis, salinis, fodinis, aliisque ad Principis fiscum spectantibus. His legibus utrinque firmatis, Ferdinandus Cæsar die octava Octobris Monachio Salisburgum, indeque per Styriam superatis multorum infidiis ad Viennensem Regiam incolumis die vigesima quinta Novembris pervenit.

§. XV.

Bucquois e Bohemia Viennam cum exercitu suo a Leopoldo Archiduce evocatus.

Brachel.

Hist. l. I.

Barre Hist.

d'Allemagne tom. 9.

Jamjam Bethleenus Gabor ad usque Posonii suburbia castra locaverat, capta hac urbe Viennam oppressurus. Erat tunc Posonii cum Palatino, paucissimis-

cissimisque Ferdinando fidis Hungariæ Sæc. XVII.
 Optimatibus præsidium militare, sed A. C. 1619.
 tenue, nec contra rebellum vim pro-
 futurum. Aucturus autem illud Co- *Carafa l. c.*
Bellus l. 3. n.
pag. 283.
 mes Bucquoius, tres legionariorum
 cohortes quingentosque equites cum
 belli tormentis aliquot submiserat: eo
 ipso autem vespere, quo hæ suppetiæ
 Posonium attigere, Gaboriani sub no-
 etis medium Bucquoianos numero, vi-
 ribusque impares multa cæde vasta-
 runt. Hac clade conterriti Guber-
 nator Palfyus, & Petrus Raphayus e-
 volutis diebus ditioni præstitutis,
 cum nulla auxilii spes supereffet, se
 juxta, Posoniumque cum incolis uni-
 versis Gabori permiserunt, in has con-
 ditiones jurare coacti. I. Ut Gabor
 pro Hungariæ Principe haberetur. II.
 Forgatsius Palatini dignitate adhuc po-
 tiretur. III. Urbes arxque Gabori tra-
 deretur. IV. In tota Hungaria Cal-
 vinianæ sectæ libertas esset. Firmatis
 hisce legibus Gabor ejecto mox Ger-
 mano præsidio urbem vel jam suam ra-
 ptor intravit, interceptoque Fischeto
 & Eberstorffia arce ad Viennæ usque
 mœnia exercitum, terroremque tulit,
 & quicquid circumquaque oppidorum
 offendit, id cepit, diripuit, incendit,
 partimque cædibus incolarum exhau-
 sit. Postea die octava Octobris præter

B b 5

Mar-

Sæc. XVII. Marcum Weydam sex alios Legatos
 A. C. 1619. Pragam ad Regni Directores ablegabat,
 qui prosperos suorum armorum successus referrent, ac pro præstita Bohemis
 opera mercedem centum millium num-
 mum Philipporum exigerent, simul
 que peterent, ut quemadmodum ipse
 Viennam in proximo occupatus esset,
 sic Bohemi in ceteras Austriæ Provin-
 cias conjunctis quamprimum armis ir-
 rumperent, easque Austriæ Archidu-
 cibus ereptas, Dominis suis veteribus
 (scilicet Bethlemio) restituerent. Ita
 mendax ille auri nundinator promissi
 sui fidem exsolvebat, pollicitus quon-
 dam, se Bohemos ad Regis obsequium re-
 ducere conaturum. Ceterum cognito ho-
 stilis impetus periculo Leopoldus Ar-
 chidux, qui Viennæ Ferdinandi Cæsa-
 ris vices agebat, de urbe sibi commis-
 sa sollicitus Bucquoium maxima cele-
 ritate accurrere præcepit, civibusque
 Viennensibus arma non ita pridem ab-
 lata restituit, plurimasque copias in
 urbem recepit; interim duodecim Ita-
 lorum millia ductore Toletu iter suum
 in Germaniam maturabant, ac insuper
 Hispaniæ Rex numerosum militem in
 Belgio contrahendi curam demanda-
 bat Marchioni Ambrosio Spinolæ, qui
 rebus ita poscentibus in Palatinatum
 inferiorem irrumpere jussus erat. Si-
 gismun-

gismundus quoque Poloniæ Rex in Sæc. XVII.
 Ferdinandi opem quatuor Cosacco- A. C. 1619.
 rum millia, necnon Cosmas Magnus
 Etruriæ Dux quingentos Equites præ- *Bellus l. c.*
 miserat. Tres vero Ecclesiastici Ele- *pag. 273.*
 tores septem millia militum se conscri-
 pturos, & per tres Menses stipendia
 soluturos pollicebantur. Denique sum-
 mus Pontifex ex bonis Ecclesiasticis
 ingentem pecuniarum vim Roma ad Cæ-
 farem mittebat, promissis etiam octo
 peditum millibus. Præterea Bavariæ
 Dux validum exercitum suis sumptibus
 alebat, Saxonie etiam Elector paratis
 ad bellum suppetiis in Ferdinandi ob- *Priorat.*
 sequio immotus persistebat, non sine *Hist. de*
 maxima Calvinistarum indignatione, *Ferd. III.*
 qui eum Eleitorali dignitate exuere,
 ac Guilielmum Vinariensem Ducem
 eidem subrogare moliebantur. Enim-
 vero Catholici Austriæ Ordines a Pro-
 testantibus suppetias contra Gaboris
 insultus efflagitabant, eoquod hic non
 Religionis studio, sed rebellionis con-
 citandæ, necnon Austriacæ Domus,
 imo etiam Christianæ fidei extirpandæ
 animo arma sumpfisset: his autem au-
 xilium ferre recusantibus, Catholici
 de opportunis se suaque tuendi mediis
 Viennæ deliberarunt, simulque Prote-
 stantes Hornæ congregatos hortati sunt,
 ut in Cæfaris obsequium reversi a fe-
 ditio-

Sæc. XVII. ditiosis suis machinationibus defi-
A.C. 1619. rent, Leopoldus quoque Archidux,
 ne ex suis subditis quisquam seditionis
 rum Ordinum vel Hungarorum castra
 sequeretur, indicta etiam capitis poena
 inhibuit, simulque Catholicis Ordini-
 bus præcepit, ut Belliduces vel mi-
 lites vagantes, si in eorum prædiis vel
 agris delitescerent, Viennam captos
 abducerent, necnon Monasteria & Ec-
 clesiasticorum prædia necessario præ-
 dio tuerentur.

§. XVI.

Rebelles a Cæsareis profligati.

*Barre Hist. Postquam Turrianus Comes, Buc-
 d'Allemagne* quoium Archiducis jussu e Bohe-
 pag. 483. mia cum exercitu suo in Austriam pro-
Ortel. con- tin. pag. 69. perare intellexerat, mox & ipse paucis
 copiis in Regno relictis in Silesiam con-
 tendit, ubi Hungarorum a Gabore sibi
 submissorum, & Moravorum, Bohe-
 morumque facile viginti millia contra-
 xerat. Cum his igitur e Moraviae fini-
 bus Teyam fluvium transgressus, in
 Austriam Danubio proximam sele in-
 fudit, castrisque ad Wolcherstorium
 locatis Demersdorffium occupavit, ibi-
 que haud procul a Cæsareis castris co-
 pias universas, bellique tormenta ex-
 plicuit, præcipua proximæ obsidionis
 cura

cura Redegoferentio supremo Hungari- Sæc. XVII.
 cæ militiæ Ductori commissa. Haud ita A.C. 1619.
 pridem Comes Bucquois e Bohemia,
 & Tampierus e Moravia, præstantis-
 simi Belliduces Viennam advenerant,
 quorum prior e munitione sua, vallo-
 que Turriani castra copiasque conti-
 nuata tormentorum explosione laceffe-
 bat, nec remissius Turriano suis e ma-
 chinis respondente: unde par utrinque *Bellus p. 273.*
 cæsorum, sauciorumque numerus: Al-
 tera autem die Bucquois, cum ho-
 stem suis longe superiorem animadver-
 teret, noctis beneficio usus, cuncta
 belli tormenta, per Danubii sublicium
 pontem, Viennam versus reduxit, re-
 lictis duntaxat in munitione sex legio-
 nibus, quibus præerant Saxo quidam,
 & Fuggerus, & Stauderus Tribuni,
 repentinis hostium insultus repressuri.
 Hi paulopost ad densiorem matutinæ
 nebulæ illapsum a Turrianis oppressi,
 suorum cædem reciproca clade ulcisce-
 bantur, demum vero ponte post se de-
 jecto Viennam & ipsi sese receperunt,
 insequentibus eos Bohemis: unde ac-
 currentibus Bucquoio, Tampierio, Ma- *Barre l. 6.*
 rada & Liechtenstenio acre initur cer-
 tamen, Austriacis incredibili virtute
 adversus hostem numero longe supe-
 riorem decertantibus: Accidit tamen,
 an militum incuria, vel casu, aut
 hostis

Sæc. XVII. hostis dolo incertum, ut tria pulveris
 A.C. 1619. nitrii doliola concepto igne dissilirent,
 ac quinquaginta circiter Cæsareos milites discerperent: injecto exinde terrore Bucquoyani hostem a tergo instare rati pedem referunt, solus vero Bucquoius animo intrepidus mox restituis Ordinibus in planicie loci, cui Kethleo nomen, reddita ad pugnandum a lacritate certamen instauravit, donec tandem die propemodum mutuas inter cædes exacto superveniens nox utrinque pugnam dirimeret. Altera die rursus mutua castrorum oppugnatione continuatum est prælium, brevi tamen Turrianus Austriacos devincendi spe dejectus, suorumque clade territus, receptui canere jussit, exercitu suo ad trans danubianas rusticorum casas in hiberna disperso: Accepta hac clade repente in irritum cessere Turiani cum civibus Viennensibus Acatholicis consilia, noctu in palatio suburbano in der alten favorit inita, quorum capita hæc erant I. ad primum Turiani ingressum Ferdinandus Cæsar cænobio includatur II. ejus liberi secundum nova dogmata instituantur. III. Fideles Consiliarii ad unum omnes interficiantur. Ceterum in Viennensi hoc conflictu cecidere ex Bohemis plusquam sexcenti, Austriacorum desideratis duntaxat

*Hist. Pragm.
t. II. p. 201.*

taxat ducentis, quos inter Marchio Sæc. XVII.
 Pallavicinus vel maxime lugebatur: A.C. 1619.
 demum ingruente incredibili frigoris
 asperitate Bucquoius exercitum suum
 circum Viennam Neostadium usque in
 hibernas stationes distribuit: nec ta-
 men propterea a mutuis crebrisque ve-
 litationibus cessatum est: paulopost duo *Ortel. con-*
 Hungarorum Protestantium millia a *tin. p. 68.*
 Cæsareis signis ad Gaboræos perfide
 transgressi sunt: ita nempe a vera fide
 alienis potior est rebellantium, quam
 obsequentium conditio. Attamen ni-
 hil potentius Bethleemum a concepto
 Viennam expugnandi proposito abster-
 ruit, quam inflictæ per Georgium Hu-
 manayum cladis nuntius; postquam e-
 nim hic Hungariæ Dynasta Cæsari fi-
 diffimus in Poloniam auffugere com-
 pulsus fuerat, celeriter illic collecto
 sexdecim millium e Polonis & Cosac-
 cis exercitu, in Transylvaniam irrupti,
 variaque Hungariæ loca cepit, mox
 tamen a Ragotsio Cassoviæ Guberna-
 tore non sine magna clade repulsus.
 Hic vero adversantis fortunæ invidiam
 infracta fortitudine superare assuetus,
 collectis ex fuga copiis, junctisque sibi
 Radulo & Altheimio Comite, Hume-
 lam prope, Ragotisanos nil hostile su-
 spicentes adoritur, ac prælio admo-
 dum pertinaci & cruento ad seram no-
 ctem

Sæc. XVII. etem protracto nunc victor, nunc vicitus
 A. C. 1619. decertat: postero autem die vix cæpto
 utrinque summa contentione certamen
 instauratur, victoriae palma ad neutram
 partem inclinante: tandem vero Po-
 loni militarem ad astum a pugna con-
 versi, repente fugam simulant. Tum
 vero Ragotsianis, solutis ordinibus, ad
 prædas ac spolia turmatim convolanti-
 bus, Poloni raptim in prælium regressi
 peditatum hostilem propemodum uni-
 versum deleverunt, ipso Ragotsio non-
 nisi propudiosa fuga mortem declinante.
 Reportata hac victoria Cæsarei Joan-
 nisdorfium usque populationibus pro-
 gressi, hoc idem Ragotsianæ ditionis
 oppidum diripuerunt, parisque excidii
 terrorem Eperieusium usque Casso-
 viamque propagarunt: Ragotsio autem
 Podackum contendenti Bethlemus Ra-
 degum Ferentium cum aliquot millibus
 auxiliatum submisit, ipse vero colle-
 ctis vasis, reliquaque Vienna retro Po-
 sonium regressus est, ubi direpta in iti-
 nere Soproniensi civitate fœdus cum
 Bohemis restaurabat, passimque, ut
 ipse Cluverius testatur, Pontificios seu
 Catholicos dire habebat. Demum in-
 dictis comitiis, repudiatoque Ferdi-
 nando, se in Hungariæ Regem a Pro-
 ceribus proclamari, raptæque coronæ
 Regiæ custodiam in se transferri ca-
 rabat.

Cluver. epi-
tome p. 781.

rabat. Cum autem discordantes jam Sæc. XVII.
tum Proceres Hungaros reperisset, ti- A. C. 1619.
tulum Principis Hungariæ tantisper
sibi arrogans, alia comitia in Novem-
brem proxime secuturum Hungaris im-
perabat, quæ tamen parem primo con-
ventui exitum habuere; cum enim
Gabor, ejusque socii rebelles. Ferdi-
nando abdicato, alium Regem eligen-
dum proponerent, Ordinum non pauci
pristinum Sacramentum exuere renue-
bant, palamque Croatæ testabantur,
nullam sibi desciscendi caussam esse,
nec ulla in re se a Ferdinando incle-
menter habitos fuisse. Hæc declara-
tio vehementer ambitiosum affixerat
Gaborem, qui imperare, non autem
postulati sui repulsam ferre assuetus
erat.

§. XVII.

Comitia a Correspondentibus No- rimbergæ celebrata.

Haud parum quoque Friderici, qui Merc. Gal-
Praga reversus se pro Bohemiæ lob. t. 13. l. 1.
Rege gerebat, res turbabant Princi- Carafa &
pum Correspondentium dissidia, ob Brachel. l. 4.
quæ eorum Conventus Rotemburgi ad pag. 291. Bellus l. 3.
Tubarum habitus irrito successu dis- Barre Hist.
solvebatur: Alium igitur Mense No- d' Allemagne
vembri Norimbergæ habere decernunt, tom. 9.

Hist. Eccles. Tom. LVI. Cc ad

Sæc. XVII. ad quem ipsemet Fridericus Palatinus,
A. C. 1619. ceterique Protestantes Principes, qui
se *Correspondentes* dicebant, necnon Co-
mitum, civitatumque legati convene-
rant: Horum consilia Religioni, ac
Domui Austriae perniciosa subodora-
tus Imperator, eo etiam Legatum de-
creverat Georgium Comitem de Ho-
henzollern, qui in consilium admissus
exponebat, quod Cæsar ad tollendas
dissensiones, & reddendam in Imperio
concordiam paratissimus, illos quoque
eo etiam fine huc convenisse, speraret:
de cetero autem haud ignoraret, quam
inique cum Cæsare Bohemi egissent,
quamque nullius momenti caussas ad
turbas hasce defendendas prætenderint,
cum tamen defuncto Mathia, Regni
administratio ad ipsum legitime electum,
proclamatum, coronatum, unctumque
Bohemiæ Regem devoluta esset, ac
ipse etiam non solum omnia præstite-
rit, ad quæ mutuis pactis (quæ tamen
vivente Mathia violasse, falso accusare-
tur) obstrictum esse sciret, sed postmo-
dum sæpiissime, se gravamina debito
justoque modo omnia abrogaturum,
dummodo in obsequii signum arma de-
ponerent, spönderit, & in sinceræ
suæ voluntatis testimonium illico mili-
tibus suis inducias imperarit. Econ-
trario autem Bohemi hanc armorum
suspen-

suspensionem, omnemque pacificatio- Sæc. XVII.
 nem respuerint, Cæsaris copias ma- A. C. 1619.
 jori quam antea impetu invaserint, eum-
 que nequidem responso dignati, atro-
 cissima quæque attentarint, quæsito
 Religionis prætextu, cum tamen de ea
 nullam controversiam Cæsar unquam
 moverit, nec etiamnum moturus, aut
 contra Majestatis literas acturus sit: si
 quid autem forte vivente Mathia factum
 sit, id Ferdinando imputari haud pos-
 set, proin Principes congregati sinceræ
 huic Cæsaris declarationi, non autem
 perversis Bohemorum relationibus fi-
 dem adhiberent, & malis præsentibus
 & futuris remedia opposituri Cæsareæ
 Majestatis honori consulerent. Ad hæc
 Cæsaris postulata Protestantes veterem
 crambem recoquentes respondebant,
 quod ipsorum gravamina ante Ferdi-
 nandi II. electionem non fuerint sub-
 lata, obſistentibus Cæsarum Ministris:
 postea Ferdinando præscribere aude-
 bant, ut suum Consilium Aulicum ad
 normam ab ipsis præscriptam emenda-
 ret, Donawertham restitueret, milites
 suos & præcipue exteros dimitteret,
 atque e Bohemia educeret, secus, *cum*
periculum sit, ne sedes belli in ipso tandem
Imperio constitueretur, ipsis vitio verti haud
posset, si & ipsi quoque de subditorum suo-
rum salute solliciti defensionem pararent;

Sæc. XVII. cum statui cuicunque Evangelico, atque ita
A. C. 1619. Bohemiæ etiam Regi auxilio esse obfristi

forent. Observandum plane, quod hi quidem a Cæfare militum suorum ex-auctorationem tanquam reddendæ pacis medium petierint, hanc vero ipsi nullatenus vicissim spöonderint, non alio ex fine, nisi ut Cæfare inermi eo facilius Catholicos omnes bonis suis exuere, Domumque Austriacam revertere possent.

Postea producta est Ferdinandi Cæfaris responsio ad rebellium Bohemorum literas hanc in sententiam conceptam:

„Defuncto Mathia Ego Cæsar Ferdinandus Rex datis literis me ad pri-
„vilegiorum confirmationem, pacem in
„Regno constituendam, justitiamque
„debitè omnibus administrandam prom-
„ptum me paratumque obtuli: militi
„quoque Cæsareo armorum depositio-
„nem imperavi; Directoribus quoque
„Bohemiarum rerum notum id fieri
„curavi, spemque bonam concepi, fu-
„turum omnino, ut & ipsi ad pacem
„constituendam se componerent, sed
contrarium a vobis factum, Bucquoio
„enim respondistis, de induciis manda-
„tum a Directoribus vestris vos nul-
„lum habere, moxque transitus ipsi
„præclusistis, interceptoque commeatu-
„impetum in eum fecistis, suorum mul-
„tis

„tis trucidatis. Tametsi vero respon- gæc. XVII.
 „sum a Directoribus vestris nullum ac- A. C. 1619.
 „ceperitis, confirmationem tamen pri-
 „vilegiorum justo tempore ad vos, &
 „quidem in duplo misi, additis literis
 „fiduciariis ad prænominatos Vicarios
 „regios, ut fides dictis eo melius ad-
 „hiberetur. At vos ne sic quidem a
 „conatibus vestris malis abstinuistis,
 „quin ulterius progressi potius subdi-
 „tos ad arma corripienda hortati per
 „totum regnum estis, & armorum lu-
 „stratione in territoriis omnibus insti-
 „tuta, copias indies maiores collegi-
 „stis, & convitiis variis personam meam
 „apud Electores & Principes alios de-
 „honestastis. Tametsi vero hæc & alia
 „sufficere possent ad omnem vobis gra-
 „tiam denegandam, missis tamen de-
 „nuo literis, paterne admodum ex-
 „petii, ut aliquos ad aulam meam mit-
 „tere velitis, cum quibus de mediis,
 „quibus turbæ istæ quamprimum com-
 „poni possent, colloquium instituere-
 „tur. Sperabam quidem, malis istis
 „remedium hac ratione inveniri aliquod
 „posse, sed frustra; nam ne ad has
 „quidem literas responsum misisti, quin
 „& superiores Confirmationi privile-
 „giorum additas acceptare noluistis, ti-
 „tulum directionis omissum esse in in-
 „scriptione causantes, cum tamen hi a

Cc 3 „Cæ-

Sæc. XVII. „Cæsare titulum istum nunquam obti-
A. C. 1619. „nuerint, & vos ad Matthiæ Cæsaris lite-
 ras, quantumvis titulo isto carentes,
 „semper antea responderitis, literæ ve-
 „ro istæ ad solos eos, qui sub utraque
 „sunt, dirigi, quod confirmatio ad Ca-
 „tholicos æque atque ad illos pertine-
 „ret, non potuerint. Interea cum ego
 „cogitationes meas omnes ad reme-
 „dium aliquod malis istis inveniendum
 „converteram, ulterius etiam progressi
 „in id operam dedistis, ut vicinas pro-
 „vincias, quæ se participes turbarum
 „istarum nondum fecerant, ab obedien-
 „tia Cæsaris aversos vobis conciliaretis,
 „& ad partes vestas pertraheretis. Tur-
 „rensis igitur Comes cum millibus ali-
 „quot armatis Moraviam ingressus va-
 „riis persuasionibus effecit, ut pauci ali-
 „qui ex Ordinibus posthabita omni,
 „quam Regi suo debebant, reverentia,
 „ad partes suas transeuntes, assumptis
 „quos pro defensione provinciæ con-
 „scripserant mille equitibus, Prianam
 „interceperint, Provincialem Präfe-
 „ctum Marchionis locum tenentem, &
 „alios conventum ibi celebrantes, mi-
 „nis gravissimis exceptos arresto obli-
 „garint, templum parochiale, in quo
 „jus & prætensionem nullam habebant,
 „vi summa occuparint, Ecclesiasticos
 „aliquos cum Ordinum omnium con-
 „sensu

„sensu ante multos annos in regionem Sæc. XVII.
 „istam introductos, sine ulla causa su- A.C. 1619.
 „bito ejecerint, constitutum a Cæsare
 „quondam Senatum exauctorarint, cer-
 „tos sibi Directores Bohemorum extem-
 „plo constituerint, bona Spiritualia ar-
 „ripuerint, personas Ecclesiasticas ut-
 „riusque sexus domibus privatis inclu-
 „serint, & violato, quod Deo præsti-
 „terant, voto, matrimonium contra-
 „here fecerint, superioris Conditionis,
 „qui præstitæ Cæsari fidei memores,
 „discessum ab ipsis fecerant, tanquam
 „proditores publicos proscripterint, &
 „multa alia nunquam audita antehac
 „facinora perpetrarint. Excitato hoc
 „in Moravia incendio, eaque jam tota
 „ardente, Austriam quoque aggressus
 „Turrensis est, Laam finitimam Mora-
 „viæ urbem obsedit, & ut præsidium
 „ab Ordinibus expetitum introducere-
 „tur, effecit. Ad ipsam deinde Metro-
 „polim, ubi ego sedem meam tum ha-
 „bebam, Viennam superato Danubio
 „movit, suburbisque occupatis crebris
 „tormentorum displosionibus cives un-
 „dique ad angustias redigit, & arcem
 „ipsam tormentis petiit, tandem tamen,
 „cum urbe potiri se non posse videret,
 „cum magna præda iterum recessit. In
 „Bohemia interim comparatis novis
 „viribus, bona spiritualia publice ve-

Cc 4 „num

Sæc. XVII., num exposita, & multa alia facinora
 A.C. 1619. „patravit. Cumque ad Directores istos
 „perlatum esset, Regem suum, tan-
 „quam ad Electorum Collegium perti-
 „nentem, a Moguntino Electore, ex
 „aureæ Bullæ præscripto Francofurtum
 „vocatum esse, animum vestrum totum
 „aperuistis, & quod nihil intenderitis
 „aliud, quam ut me, & tota Domo Au-
 „striaca male deformatis, atque oppres-
 „sis, libertatem vobis tandem compa-
 „raretis. Hunc ut finem obtineretis,
 „ausi estis me Regem in itinere impe-
 „dire, & ne pro legitimo Bohemizæ Re-
 „ge agnoscerer, Electoribus persuadere.
 „Illud quidem apud Saxoniæ Electro-
 „rem primum egistis, postmodum cum
 „nihil proficere ibi poteratis, Legatos
 „vestros Francofurtum ablegastis: Eos
 „cum, uti admitterentur in urbem,
 „obtinere non poteratis, acceptas a
 „Directoribus vestris literas ad Mogun-
 „tinensem Electorem misistis, & mei
 „vocationem, quod non in loco com-
 „petente, Pragæ nempe, itemque an-
 „tequam ad regnum pervenisse, facta
 „esset, impugnastis. Additæ literis
 „istis, & aliæ toti Electorum Collegio
 „inscriptæ, iisque a voto electionis ex-
 „cludendum me, quod possessionem re-
 „gni non haberem, & vivente adhuc
 „Cæfare, administrationem regni usur-
 „pare

„pare contra Reversales literas cæ- Sæc. XVII.
„pissem, petiistis. Tertias etiam Mar- A.C. 1619.
„pурго, antequam domum rediretis,
„ad Electorale Collegium, ejusdem cum
„prioribus argumenti, misistis, & in-
„signi protestatione conclusistis. Omnes
„illas firmissimis refutari argumentis
„possem, ut vero appareat, quam ini-
„que cum Rege vestro in Bohemia e-
„geritis, hanc saltem relationem ad-
„dere operæ pretium visum est. Invi-
„tationem meam prætensi isti Directo-
„res in literis suis ad Electorem Mo-
„guntinensem datis, impugnare ausi ex
„fundamento duplici fuerunt, quia ni-
„mirum in more positum fuerit, ut vo-
„catio ista Pragæ fieret, & Rege ab-
„sente, Officiariis, Consiliariis, Pro-
„ceribusque regni primum, deinde Re-
„gi aperiretur. Et deinde, quia ex
„aureæ Bullæ constitutione, cap. ni-
„mirum 7. & 20. Reges Bohemiæ, at-
„que Electores alii, non nisi virtute re-
„gni, & principatum suorum, digni-
„statem, vocem & jura Electoralia, in
„electione Regis Romanorum habeant,
„jusque, vox, dignitas, officium, &
„omnia alia non possint in aliud cade-
„re, pæter illum, qui Electoratum
„cum terra possidet: Nullus etiam nisi
„possessor principatus sui ad electionem
„aliosve actus admovendus sit. Pro

Cc 5

„con-

Sæc. XVII. „confirmando autem possessionis necel.
A.C. 1619. „sitate allegastiis porro controversias
 „quasdam, earumque Electorales de-
 „cisiones, maxime vero edita a Carolo
 „IV. quondam Cæsare, & reliquis Ele-
 „ctoribus in controversia Ruperti junio-
 „ris, & Senioris Comitum Palatino-
 „rum decreta, in quibus Senior juniori
 „propter possessionem præpositus fuerat.
 „Exemplum item controversiæ, quæ
 „inter Philippum - Ludovicum Neobur-
 „gicum, & Joannem Bipontinum, item-
 „que inter Joannem Lützelburgensem,
 „& Henricum Ducem Carinthiæ in ele-
 „ctione Ludovici Bavari acciderunt.
 „Affirmastiis porro, etiam jura Electro-
 „ralia Ordinibus Bohemiæ speciali ali-
 „quo privilegio donata & confirmata
 „esse. Commemorastiis etiam, quid-
 „nam tempore minorenitatis Ludovici
 „Regis acciderit, & quomodo Ordines
 „præ proximioribus agnatis usum ju-
 „rium Electoralium exercuerint, quod
 „nimirum in electione Caroli V. Ordin-
 „num & minorenis Regis Ludovici
 „Legati, præ Sigismundi Poloniæ Re-
 „gis tanquam proximi agnati & patrui
 „Legatis admissi, & defectus minoren-
 „tatis per Ordinum tanquam proprie-
 „tariorum speciale plenipotentiam
 „suppletus fuerit. Conquerimini igi-
 „tur, quod cum ad realem possesso-
 „nem

„nem nunquam pervenerim, denun- Sæc. XVII.
„tiatio tamen ad me, & quidem Vien- A.C. 1619.
„nam, non Pragam facta fuerit, & jus
„electionis contra Bullam auream, a
„possessione in præjudicium suum sepa-
„retur, cum præsertim ingens eorum,
„quos patrocinio meo tueri debuissem,
„facta strages fuerit. Orabatis igitur
„Electorem Moguntinensem, ut pro ca-
„venda nullitate ista, vel electionem,
„quoad composita de Sessione Bohemi-
„ca controversia fuerit, suspendat, vel
„Ordines ipsos ad electionis actum re-
„quirat. Contra hæc omnia notan-
„dum est, quod ad exemplum illud Lu-
„dovici Regis attinet, ex instrumento
„insinuationis ante centum annos, an-
„no nimirum Millesimo quingentesimo
„decimo nono facto, appareat, lega-
„tos Moguntinenses Pragam quidem ve-
„nisse, sed in favorem tantum Electo-
„ris sui denuntiationem ibi sequentibus
„verbis fecisse: *Tametsi non teneatur E-
lector ad locum alium quam Pragam Le-
gatos mittere, Regem tamen ipsum etiam,
contra Regni terminos tum versantem, non
ex debito, sed libera tantum, & benevoli-
erga eum affectione, compellare jussisse.* Id
vero in præjudicium Electoratus Mogun-
tinensis nullo modo facere se aperte pate-
stantur. Inde vero non sequitur, si non
„obligati Legati fuerint ad locum alium,
„quam

Sæc. XVII. „quam Pragam proficisci, potestatem
 A. C. 1619. „etiam ad locum alium proficisci
 „non habuisse. Quod si vero Budam
 „Legatos mittere, Moguntino tum li-
 „cuerit, Viennam etiam eos mittere
 „non minus jam licuit. Præterea alia
 „etiam regni Bohemiæ jam ratio est:
 „Ad vicarios enim regios Legatio, quod
 „exauctorati a prætensis Directoribus
 „fuerint, fieri non potuit, multo mi-
 „nus vero ad Directores, pro illis enim
 „habiti nunquam fuere, quin etiam de
 „ea supprimenda potius, quam ad Re-
 „gem, quod Ludovici tempore factum,
 „perferenda solliciti fuissent, quinimo
 „sine periculo etiam Pragam venire Le-
 „gati non potuissent. Quod ad aureæ
 „Bullæ allegationem attinet, appareat
 „facile ex capitib; istius septimi contextu,
 „ad electionem, qui legitimæ Succel-
 „sionis jure fruatur, admittendum esse.
 „De Statibus autem Bohemiæ notum
 „omnibus est, eos me anno millesimo
 „sexcentesimo decimo septimo in Co-
 „mitiis publicis die septimo Junii, tan-
 „quam legitimum Successorem & Fer-
 „dinandi quondam Regis, & Annae Re-
 „ginæ nepotem, in Regem elegisse,
 „proclamasse, & sequenti vigesima no-
 „na Junii coronasse, ab electionis igi-
 „tur jure excludi non potui, quin imo
 „alius præter eum, qui legitime in Re-
 , gem

„gem electus, & coronatus fuerit, vo- Sæc. XVII.
„cari ad electionem juxta privilegia Re- A. C. 1619.
„gni anno millesimo ducentesimo nona-
„gesimo a Rudolpho I. concessa, & a
„Carolo IV. omnibusque Electoribus
„confirmata, non debuisset, idque eo
„magis, quod Regi Uladislao, omni-
„busque ejus Successoribus promissum,
„Electores omnes anno millesimo qua-
„dringentesimo nono, sub 500. marca-
„rum auri puri poena, ad electionem
„novi Imperatoris, non invitato Bohe-
„miæ Rege, non conventuros. Jura-
„menti porro præstatione apprehensio
„possessionis territorii, & omnium ju-
„rium territorialium probatur. In actu
„autem coronationis juramentum etiam
„mihi præstitum, & omnis reverentia
„exhibita ab Ordinibus fuit, quin idem
„etiam postmodum ipso jam turbarum
„tempore tribus, quas ad me Viennam
„Ordines, & Directores ipsi miserunt,
„literis, factum est, quemadmodum id
„ipsis literarum exemplaribus, in qui-
„bus clementissimum Regem suūm Fer-
„dinandum nominarunt, probari satis
„posset. Qua fronte autem titulum &
„honorem regium mihi derogare possi-
„tis, cui ab Ordinibus coronæ contri-
„butio promissa, & Electorale munus
„a defuncto Cæsare Mathia collatum
„confirmatumque fuit, & qui privile-
„gio-

Sæc. XVII. „giorum confirmationem , ad quam fo-
A.C. 1619. „lam obligatus eam , ad supremum Re-
„gni Burggraviū, ex Reversalium te-
„nore , transmisi , videri nullo modo
„potest. Elector quiscunque alias ,
„conversis forte in seditionem subditis
„suis , jus electionis , & dignitatem E-
„lectoralem non amitteret , quod igi-
„tur Bohemiæ Rex ob excitatas in Re-
„gno turbas possessione sua privari pos-
„sit , non video , cum in poenam sedi-
„tiosis turbæ istæ potius quam laudem
„& gloriam cedant. Habeo præterea
„multos adhuc in Regno isto , omnium
„trium Ordinum , & utriusque religio-
„nis fideles subditos , quin imo pleros-
„que vi ad rebellionem istam coactos
„fuisse , constat , in quorum gratiam
„non exercitum solum in Regno meum
„alo , sed gratiam etiam meam omni-
„bus ad frugem conversis offerri literis
„publicis curavi , & possessionem per
„Vicarios meos etiamnum conservo.
„Non desunt insuper exempla. Sic e-
„nim anno millesimo quingentesimo
„sexagesimo secundo Maximilianum Im-
„peratorem ab Electore Moguntino tan-
„quam Regem Bohemiæ . & Electorem ,
„ad electionem novi Romanorum Re-
„gis requisitum actui toti , tametsi Fer-
„dinandus pater ejus Imperium adhuc
„possideret , interfuisse , & Rudolphum
„etiam

„etiam anno millesimo, quingentesimo Sæc. XVII.
„septuagesimo quinto tanquam corona- A.C. 1619.
„tum Bohemiæ Regem, imperante ad-
„huc Maximiliano patre ejus, Electo-
„rali officio suo in novi Romanorum Re-
„gis electione functum fuisse, & decre-
„tum electionis cum aliis subsignasse
„patet, tametsi juramentum ipsis ab
„incorporatis provinciis præstitum non-
„dum esset. Allegata a Directoribus
„exempla ad casum hunc minime per-
„tinent. Controversiæ enim istæ inter
„agnatos, & ejusdem dignitatis, Prin-
„cipes nempe personas, non vero inter
„Principes, & subditos extitere, con-
„stitutio autem Bullæ aureæ Principes
„Electores, non vero Principes, & sub-
„ditos concernit. Quod ad factam tem-
„pore Ludovici Regis legationem atti-
„net, sciendum est, non Ordines sed
„Regem ipsum ad electionem tum re-
„quisitum fuisse, & Legatos etiam a Re-
„ge tantum commeatum, & fiduciarias
„literas habuisse. Tametsi vero con-
„sensus etiam Ordinum tunc acceſſerit,
„ex actis tamen constat, id propter
„Controversiam inter Sigismundum Po-
„loniæ Regem tutorem nempe & agna-
„tum proximum, & Regem Ordines-
„que existentem factum esse, quemad-
„modum disputatio a legatis paulo ante
„electionem habita satis id ostendit.

„Cum

Sæc. XVII. „Cum vero Controversia sublata Ula-
 A.C. 1619. „dislaus Sternbergensis partes Regis in
 „legatione ista sustineret, ad electionem
 „admissus fuit, præjudicare hoc exem-
 „plum mihi nequaquam potest. Falsum
 „est, quod dicitis, ordines proprieta-
 „rios jurium Electoralium esse, inhabi-
 „les enim eorum sunt, & si ita res ha-
 „beret, investituram accipere a Cæsa-
 „re Bohemiæ Rex nunquam potuisset.
 „Ego autem investituram, atque ita
 „jus quoque, & vocem electionis le-
 „gitime accepi. Unum adhuc notan-
 „dum est, non ab Ordinibus omnibus
 „sed a paucis tantum, qui Directores
 „sese nominant, literas istas profectas
 „esse; legationes enim ab Ordinibus
 „nonnisi in legitimis, & a Rege indictis
 „comitiis fieri possunt. Circa episto-
 „lam alteram ad Electores Francofurti
 „congregatos missam notandum primo,
 „subscriptionem sub omnium Bohemiæ
 „Ordinum nomine generaliter, & in-
 „differenter sine Catholicorum exce-
 „ptione factam esse, eo saltem fine, ut
 „priores illas a Directoribus ad Electro-
 „rem Moguntinensem datas literas or-
 „narent, & ab omnibus Ordinibus nul-
 „lo excepto datas & approbatas fuisse
 „probarent. Cum tamen certum sit,
 „Catholicos in consilium adhibitos non
 „fuisse, ex Protestantibus vero multis

„vi

„vi ad consensum suum præbendum co- Sæc. XVII.
„actos fuisse, quosdam etiam sigilla sua, A. C. 1619.
„ut numerus saltem augeretur, bis ap-
„posuisse, ut ita ad omnes tres Ordi-
„nes literæ istæ referantur.

„Finem, scopum, & intentionem
„literarum istarum hanc esse notum est,
„ut persuadeant Electoribus, mei ele-
„ctionem, & coronationem sufficere ad
„jus illud electionis apprehendendum
„non posse, idque hac ratione, quod
„non libera, sed coacta ea fuerit, &
„contra inita cum incorporatis Provin-
„ciis in Comitiis publicis pacta, ne in-
„consultis ipsis electio aliqua fieret, Ca-
„tholicis Protestantes importune ur-
„gentibus, votis quoque etiam suis fu-
„perantibus, & minis gravissimis apud
„eos instantibus, facta.

„Hæc vero falsa omnia sunt, nul-
„lam enim vim, nullas comminationes
„adhibitas fuisse constat, nisi forte vim
„eam putent, quod aliquos ex aurea
„Caroli IV. bullæ, itemque ex disposi-
„tione sive constitutione Regis Uladis-
„lai, anno post Christum natum mil-
„lesimo quingentesimo decimo Pragæ
„facta, ut ex Constitutionibus Regni
„sub titulo, *de Regis electione*, & ex Re-
„versalib[us] vel diplomate Ferdinandi
„primi anno post Christum natum mil-
„lesimo quingentesimo quadragesimo
Hist. Eccles. Tom. LVI. Dd „quin-

Sæc. XVII. „quinto, informari necesse fuerit, libe-
A. C. 1619. „ram Regis electionem eo tantum casu

„Ordinibus permisam esse, si hæres
„nullus amplius ex paterna vel mater-
„na Regis linea supersit, cum Ludovico
„Uladislai filio sine hæredibus defuncto,
„filia ejus Anna ad successionem ex di-
„spositione Patris Uladislai admissa, &
„assumpta ab Ordinibus fuerit.

„Hæc & alia quæ de Successione &
„electione Regia in Constitutionibus &
„privilegiis Regni continentur, revo-
„cata aliquibus in memoriam, nullis
„comminationibus, sed summa huma-
„nitate adhibita fuere, vos etiam tam
„grata habuistis, ut inter primarios ali-
„qui, paternam Cæsar is erga Regnum
„istud affectionem agnoscentes, bene
„admodum eum facere confessi sint,
„quod non tantum de futuro Succe-
„sore sollicitus, malum omne a Regno
„avertere, & prohibere studeat, sed
„denominationem etiam ejusmodi fa-
„ciat, quæ privilegiis Regni conve-
„niens, non modo non oppugnari, sed
„cum gratiarum actione agnosc i, & ac-
„ceptari ab omnibus debeat.

„In his fundamentis, privilegiis
„nempe Regni, & aurea Caroli IV.
„bulla, fundatam Mathiæ Cæsar is pro-
„positionem fuisse patet, qua significa-
„vit Ordinibus, qualiter habita ratione

„æta-

„ætatis, & conditionis suæ, quod hæ- Sæc. XVII.
 „redibus propriis careret, Maximilia- A.C. 1619.
 „nus vero, & Albertus fratres juri suo
 „jam renuntiassent, pro avertendis om-
 „nibus a regno incommodis, Præde-
 „cessorum suorum, maxime vero Fer-
 „dinandi I. exemplo, proximiorem suum
 „cognatum Archiducem Ferdinandum
 „Successorem sibi elegerit, eumque tan-
 „quam in linea descendente ex regia
 „familia prognatum, Ferdinandi nem-
 „pe primi, & Annæ Reginæ nepotem,
 „prognatum, in Regem eligi, assumi,
 „& coronari petiisset. Ad hoc Cæsar is
 „postulatum Ordines unanimi consensu
 „me elegerunt, in actu coronationis,
 „ad interrogationem supremi Burggra-
 „vii, an me pro Rege suo agnoscere
 „vellent, affirmando omnes responde-
 „runt, & juramentum fidelitatis, at-
 „tacta duobus digitis corona regia, ipsi
 „præstitere. Quod de factis cum in-
 „corporatis provinciis, Silesiis nempe,
 „pactis assertis, nihil huc facit; tametsi
 „enim in controversia illa, qua præ-
 „tenderunt Silesii, votum aliquod in e-
 „lectione novi Regis sese habere, con-
 „clusum fuerit, debere Silesios jus suum
 „coram certis, & deputatis aliquot
 „personis probare, non ignoratis ta-
 „men, non ad liberam electionem (quæ
 „sieri ex dispositione Bullæ aureæ non-

Dd 2 „dum

Sæc. XVII. „dum potuit) sed assumptionem tantum
A. C. 1619. „& proclamationem mei a Cæsare pro-
„positam ipsis fuisse. Cumque ad Si-
„lesios maxime hoc pertineat, ex re-
„scripto, ipsorum satis constat, eos non
„habito ad Bohemos respectu, sed sua
„sponte, & proprio ductu me in Regem
„Bohemiarum, & supremum Silesiæ Du-
„cem assumpsisse, & proclamasse. Quod
„de majoribus Catholicorum votis af-
„ferunt, frivolum similiter est, cum
„vota sua cum Catholicorum votis ipsi
„conjunxerint, & dissensio in votis nulla
„fuerit. Pro conclusione hujus argu-
„menti, de abolitione liberæ electionis,
„querelas afferunt, nempe quod uni-
„versum istud assumptionis, & Corona-
„tionis regiæ negotium a perversis Con-
„siliariis ad abolitionem liberæ electio-
„nis, & abrogationem omnium privi-
„legiorum, imo in totius Electoralis
„collegii summum præjudicium dire-
„ctum fuerit, initis nempe ejusmodi
„cum Hispaniæ Rege pactis, quibus in
„feudum Hispaniæ regnum istud reda-
„ctum sit, quemadmodum etiam pro
„hæreditario isto jure confirmando ego
„in filium a Mathia Cæsare adoptatus
„fuerim. At vero, quando & quo casu
„libera Ordinum electio locum in re-
„gno habeat, supra jam ex aureæ Bul-
„læ constitutione demonstratum est,

iii

„indeque apparet, maxime ex Consti- Sæc. XVII.
„tutionis istius & privilegiorum regni A. C. 1619.
„præscripto, assumptionem mei tan-
„quam Regis nepotis, non vero pro abo-
„lendis regni privilegiis factam esse.
„Pacta si quæ cum Hispaniæ Rege facta
„sint, liberæ electionis, & privilegio-
„rum abolitionem nequaquam spectant,
„& propterea huc etiam nihil faciunt.
„Rationem, quam pro excludendo Rege
„afferunt, altera ea est, quod contra
„factum in Comitiis anno millesimo
„quingentesimo decimo septimo Decre-
„tum, & Reversales suas literas, vi-
„vente adhuc Mathia Cæfare, regi-
„men, & administrationem Bohemiæ
„usurparim. In eo vero injuriam mihi
„maximam faciunt. Omnibus enim
„constat, Mathiam Cæsarem ad obitum
„usque suum Regem Bohemiæ constan-
„ter mansisse, & regimine solum usum
„fuisse. Nihil etiam ego, cuius non
„mandatum scriptis verbisve a Cæsare
„acceperim, feci, nec vel justitiæ, vel
„aliis regni negotiis me admiscui. Quod
„autem pro confirmatione dicunt, quod
„Cardinalem Clefeliū ex aula remo-
„vissem, ineptum prorsus est; Cardi-
„nalem enim istum nec natione, nec
„cooptatione Bohemum fuisse, admi-
„nistrandis etiam regni rebus nequa-
„quam præfuisse patet, ut taceam, quod
Dd 3 „ipsi-

Sæc. XVII. „ipsimet vos liberari ab eo non semel
A. C. 1619. „etiam exoptastis. Quod consiliis sem-
„per adfuerim, eaque dirigere, & mo-
„derari solitus fuerim, nonnisi jussus a
„Cæsare feci. Quod responsa Cæsaris
„pro libitu me correxisse dicunt, falsum
„prorsus est; tantæ enim auctoritatis
„apud me Cæsar fuit, ut a mandatis
„eius recedere, & contra aliquid ten-
„tare nefas omnino putarim. Quodde
„exercitus in Bohemiam introductione,
„& Comitorum Moraviæ directione di-
„cunt, eodem cum superioribus mo-
„do comparatum, & non sine expresso
„Cæsaris mandato factum est. Quod
„per Secretarium Michnam instructio-
„nem Pilsnensibus miserim, fundamen-
„to omni caret. Quod de Cæsarea con-
„firmatione, nullius eam momenti fuis-
„se, nec nisi ea aliquem potuisse di-
„cunt, exin quanto in honore Caput
„Christiani Imperii summum habuerint,
„eo ipso satis declarant. Quod de re-
„ligione afferunt, prætextus merus est;
„religionis enim negotium hic non agi-
„tur, quæ ipsorum adversus religionem
„attentata sunt, notum omnibus est,
„contra religionem a milite Cæsareo,
„ne in iis quidem locis, quæ vi occu-
„pari necesse fuerat, quicquam tenta-
„tum esse. Quæ in Bohemia, & Mo-
„ravia contra religionem Catholicam a
„vobis

„vobis Ecclesiasticorum quorumdam Sæc. XVII.
„profligatione, & bonorum spiritualium A. C. 1619.
„invasione facta fuere, Austriæ etiam
„inferioris Ordines, qui plerique inducti
„ab Augustanæ Confessionis Sociis ad
„ineundam Unionem fuerant, eo in-
„duxere, ut legatos suos ad faciendam
„confœderationem missos, honeste re-
„vocarint. Quod ad continuationem
„veterum Viciorum attinet, non igno-
„ratis, eam provisorio tantum modo
„usque ad ulteriore dispositionem,
„primo post mortem Cæsaris tempore
„factam esse, & causam inde exaspe-
„randorum motuum habere nullam po-
„tuisse. Quod porro ad invidiam mihi
„conciliandam de crudelibus militum
„in Bohemia factis asseritis, fidem non
„meretur, cum ejusmodi multa antea
„quoque a vobis proleta, & typis etiam
„promulgata, sparsaque in publicum
„fuerint, quæ vera non fuisse, expe-
„rientia postmodo docuit. Non dubi-
„tamus quidem, mala multis maxima
„ab utriusque partis exercitu quotidie
„inferredi, dolorem etiam inde non nul-
„lum percipimus. Causam eam fuisse
„novimus, quod ipso statim regiminis
„mei initio, omnia ad pacem compa-
„rata media adhibuerim, inducias, &
„armorum cessationem utrique parti im-
„perarim, literas ad Ordines benevo-

Dd 4 , len-

Sæc. XVII. „lentia & favore regio plena miserim,
A. C. 1619. „& personas ad colloquium habendum
 „a vobis requisierim & benevolum meum
 „erga vos affectum argumentis satis mul-
 „tis probarim. Cum vero spretis, &
 „neglectis illis omnibus, expeditiones
 „bellicas vi summa promoveri, irruptio-
 „nes in Moraviam, & Austriam fieri,
 „literas meas non acceptari, novas &
 „præjudicio non carentes confœdera-
 „tiones fieri, invidiam & odium mihi
 „apud exterros etiam Principes creari,
 „& alia id genus attentata patraria vo-
 „bis constet, animadvertere equidem
 „omnes possunt, non me sed vos ma-
 „lorum istorum omnium causam veri-
 „simam esse, cum rapinis etiam & in-
 „cendiis, ni causam pars altera dederit,
 „modum etiam finemque imperasse...“

Consulto hanc Ferdinandi Cæsaris
 responcionem adduximus integrum, ut
 omnibus notum fieret, quam frivolis
 obtentibus rebelles Bohemi, eorumque
 fautores ad tegendam seditionem in le-
 gitimum suum Cæsarem ac Regem usi-
 fuerint: succinctius idem Ferdinandus
 jam anno priori hæc Bohemorum com-
 menta refellebat, edito Viennæ scripto
 in hæc pene verba: „Quamvis jus
 „meum hæreditarium anceps foret, &
 „Bohemi hactenus habuissent aliquod
 „jus liberæ electionis, nunc tamen post-
 „quam

„quam Regnum universum armis mihi Sæc. XVII.
 „cessit, meque tanquam legitimum hæ- A. C. 1619.
 „redem ex debito, non ex arbitrio su-
 „scepit, frustra disputatio de jure ele-
 „ctivo instauratur, cum ipsum Regnum
 „mei juris factum jam jus hæreditarium
 „Domus Austriacæ agnoverit.,,

In eodem confessu idem Cæsar *Bellus l. c.*
 Legatus Norimbergensi Senatui expo- pag. 294.
 suit, quod Cæsar pacem & concordiam
 tueri quidem paratus sit, novum quid
 tamen, aut Imperii Constitutionibus
 adversum concedere haud possit, ac
 propterea Senatum, civesque hortetur,
 ne Protestantibus Episcopatus aut mo-
 nasteria adjudicarent, nec sese Bohe-
 micis tumultibus immiscerent: Præ-
 terea eis insinuabat, quod Francofor-
 dia Norimbergam abs dubio venisset, nisi
 nuntiatum fuisse, quod ad se interci-
 piendum hostiles copiæ quædam ibidem
 delitescerent. His expositis Legatus,
 cum ex Protestantium responso eos Pa-
 latino & Bohemis penitus addictos in-
 telligeret, eosque ad saniora aut neu-
 tralitatem reduci posse desperaret,
 Viennam reversus est.

Demum Protestantes Principes de Struvius
 fuscipiendo Bohemorum patrocinio de- Period. 10.
 liberare cæperunt. Graves tum inter ^{sett. 9. ex} Carafa,
 eos movebantur quæstiones, cum Pa-
 latinus, aliquique impensius eidem ad-

Dd 5 dicti

Sæc. XVII. dicti postularent, ut Palatini seu Bo-
 A. C. 1619. hemorum caussa a Protestantium que-
 rela circa eorum gravamina non esset
 separanda, sed unico velut conatu
 Bohemiæ & Imperii libertas afferere-
 tur: quod Protestantes abs dubio futu-
 rum sperabant, atque ideo Batavorum,
 Anglorum, Danorum, totiusque Saxo-
 niæ inferioris Principum, Civitatum,
 aliorumque Austriacæ Domus hostium
 patrocinium adversus Cæsarem, eique
 adhærentes Catholicos postulabant,
 ac præcoci nimis voto nunc Passavium,
 nunc Ratisbonam aliasque suo propo-
 fito accommodas urbes occupari desi-
 derabant. Cum autem Corresponden-
 tes, nec omnes æqua conferre subsi-
 dia, nec cunctos expeditioni Bohemicæ
 affectos, Batavos etiam novum genus
 fœderis postulare observarent, hinc so-
 lum Palatinum, ejusque caussam pro-
 tegendam susceperunt, eo quod Bohe-
 mica caussa parum aut nihil aliis præ-
 ter Palatinum Principibus profutura
 esset.

§. XVIII.

*Horum Principum legatio ad Cæsa-
 rem & Bavariæ Ducem.*

*Mere. Gal-
 lob. t. 12. l. 1.
 Carafa l. c.* Ut ergo hi Protestantes potentius
 Friderici caussam tueri viderentur,
 Norim-

Norimberga literas & Legatos ad Cæ- Sæc. XVII.
farem, Duce mque Bavarum decerne- A.C. 1619.

bant, ac præprimis non nisi minis &
querelis, quibus Palatini caussam se su- *Londorp.*
scipere simulabant, liberius effusis, a *cap. 167.*
Bellus l. 3.
Bavariæ Duce exigebant, ut hic a Cæ- *Adlxreiter*
faris auxilio desisteret, a Cæsare vero *annal. Boic.*
postulabant, ut Palatini regimen in Bo- *part. 3. l. 4.*
hemia non turbaret, sed sua contentus
Austria viveret, & Imperii gravamina
quantocius tolleret, ni faceret, ferrum,
vastationes, incendia & sanguinem ex-
pectaret. Unitorum autem Principum
Protestantium literæ, quas Fridericus
Comes Solmenis, ejusque socii ad Ma-
ximilianum Bavariæ Duce detuler-
rant, in hanc conceptæ erant senten-
tiam. „Cum jam eo perventum sit, ut
„non scriptis solum aliqui profiteantur,
„sine cæde, & sanguine gravamina ista
„abrogari non posse, sed initium etiam
„eius rei jam factum, & ingens exer-
„citus a Catholicis quibusdam compa-
„ratus sit, cum tamen causa ipsis non
„modo nulla data, sed moniti etiam
„sæpe fuerint, ut a conatu isto absti-
„nerent, & ad communem defensionem
„operam suam (quod in Bavariæ ter-
„ritorio factum) conferant, æstiman-
„dum tibi relinquimus, justumne sit,
„& an excusari coram Deo, & futura
„posteritate possemus, si in quiete nos
„con-

Sæc. XVII., contineremus, & licitam permissam.
A. C. 1619. „que omni jure Libertatis, & religio-
„nis nostræ, pro qua vitam cum bonis
„omnibus profundere parati semper su-
„mus, defensionem nullam, maxime
„cum Hispani, & peregrini milites alii
„magno numero in Imperium introdu-
„cantur, pararemus. Remedium ma-
„lorum omnium, in sola gravaminum
„abrogatione, & æqualitatis inter Sta-
„tus & Ordines conservatione positum
„est, & sine ea salus aliqua sperari nul-
„lo modo potest: operæ pretium igitur
„facies, si consideratis probe, quæ Im-
„perio imminent, periculis, cum ca-
„tholicis Statibus, qui arma priores ar-
„ripuerunt, de illis iterum deponendis,
„& milite exauctorando egeris, grava-
„minumque ad justitiæ & æqualitatis
„in Imperio conformatiōnem pertinen-
„tiū abrogationem modis omnibus
„promoveris. Ea autem in constituen-
„do æquali personarum utriusque reli-
„gionis in consilio aulico, & ipsa Ca-
„mera Imperiali numero: Judice, præ-
„side, adfessoribus, & universa Can-
„cellaria reformandis; Visitatoribus &
„inspectoribus sine ullo religionis respe-
„ctu designandis; Superiorum Capitu-
„lorum possessoribus, non habita ratio-
„ne religionis ad ordinarias visitatio-
„nes admittendis; & Protestantibus in
„pos-

„possessione Capitulorum, Templorum, & Mo- Sæc. XVII.

„nasteriorum non turbandis, & cautione A.C. 1619.

„Protestantibus sufficienti super his om-
„nibus præstanda, & de tempore loco-
„que, ubi conventus aliquis institui,
„& de reliquis gravaminibus abrogan-
„dis tractatio suscipi possit, nominan-
„dis, & omnibus in actum producen-
„dis, consistit; quemadmodum Cæsari
„etiam per Comitem Hohenzollerensem
„responderi, deque gravaminibus istis
„abrogandis supplicari apud eum non
„ita pridem curavimus, benevolum ab
„eo responsum expectantes. Cum ve-
„ro verbis tantum levationem, & ab-
„rogationem gravaminum promittere
„satis non sit, certum ab ipso Catholi-
„corum omnium, apud quos auctori-
„tate tua illud obtinere facile potes,
„responsum intra duos menses expe-
„ctare volumus, ut quid faciendum
„nobis sit, si illud vel dilatorium vel
„negatorium fuerit, deliberare porro
„etiam possimus. Nos quidem moti-
„bus, & turbis in Imperio excitandis
„neque studemus, neque ullis alicujus
„incommodis delectamur, speramus vero
„etiam vitio nobis vertere neminem
„posse, si omnibus gravati intolerabili-
„bus, & bellicis adversæ partis expedi-
„tionibus, atque ardente jam in vicinis
„regionibus incendio excitati, defen-
„sio-

Sæc. XVII. „sionem nobis legitimam paraverimus,
 A. C. 1619. „inque ea (posthabitatis etiam omnibus
 „comitiis) constanter perseverantes,
 „id summo studio & Christiano pietatis
 „zelo agamus, ut libertatem & religio-
 „nem nostram ab interitu, & externæ
 „dominationis jugo vindicemus, atque
 „tueamur. Malorum, si quæ inde exo-
 „ritura sunt, rationem Deo aliquando
 „reddendam iis relinquimus, qui cau-
 „sam iis verissimam dederunt, & ad
 „media ista adhibenda auctores Prote-
 „stantibus fuerunt. Quod si igitur ope-
 „ram tuam eo conferre volueris, ut ad
 „finem istum pervenire, & molestiis
 „gravaminibusque istis liberari Prote-
 „stantes possint, de promptissimo nostro
 „ad pacem & quietem amplectendam
 „atque colendam animo dubitare mi-
 „nime debes. Causas equidem expe-
 „ditiones bellicas promovendi, nec tu
 „nec ceteri Status Catholici habebunt,
 „quod si vero continuare eas pergent,
 „transitus non modo nulos ipsis per-
 „mittemus, sed & media ad defensio-
 „nem necessaria adhibebimus. Peti-
 „mus igitur, ut negotium istud omne
 „commendatum tibi habeas, comme-
 „moratis supra gravaminibus (in qui-
 „bus tractatio nulla locum habet) ab-
 „rogandis quamprimum studeas, &
 „tempus locumque, quibus de reliquis
 „iti-

„itidem tollendis deliberatio ab Electo- Sæc. XVII.
 „ribus, Principibus, & Statibus utrius- A. C. 1619.
 „que religionis aliis suscipiatur, nomi-
 „nes. Hoc ipso rem Deo gratam, tibi
 „honorificam, & toti Imperio saluta-
 „rem præstabis.

Ad petitionem istam a Friderico Co-
 mite Solmensi, Volrado a Plessem, Joa-
 ne Christophoro Olhasio & Andrea
 Hofio, Regis, Electorum, Principum,
 & Statuum unitorum Legatis proposi-
 tam, responsum hanc in sententiam a
 Maximiliano Bavariæ Duce fuit: „Gra-
 „tum mihi est, quod non modo pacis
 „amantem animum meum, notum uni-
 „tis Statibus esse, sciam, sed quod con-
 „silia etiam, & actiones meas eo dire-
 „ctas esse, ut pax & concordia in Im-
 „perio conserventur, agnoscatis. Quem-
 „admodum igitur ex parte mea verif-
 „fime hæc ita sese habent, ita certi e-
 „tiam esse debetis, quod animum meum
 „nequaquam mutaturus, sed constan-
 „tissime in sententia mea permane-
 „rus sim.,

§. XIX.

*Bavariæ Ducis responsum ad Uni-
 torum Protestantium postulata.*

Præterea ad ceteras Protestantium pe-
 titiones, & querelas Maximilianus
 Bava-

Sæc. XVII. Bavariæ Dux fusius hæc reposuit: „Non
 A. C. 1619. „dubito, quin si consilia mea adhibita
 „in principio fuissent, malis omnibus
 „remedium adhiberi, & ne ad extre-
 „ma ista perveniretur, caveri facile po-
 „tuisset. Quod autem, neglectis, &
 „posthabitatis salutaribus consiliis, mo-
 „nitisque meis, ad extrema jam per-
 „ventum, resque eo perducta sit, ut vel
 „certissima patriæ totiusque Imperii rui-
 „na præ foribus esse videatur, quod
 „que summa ista dignitas, libertas, &
 „harmonia Imperii Romani, quæ ad
 „posteritatem propagari merito debe-
 „bat, corruere jam & exteris nationi-
 „bus populisque præda fieri debeat, ad-
 „modum doleo, & Deo, cui rationes
 „aliquando reddituri sunt, qui malis
 „iustis causam dederunt, vindicandum
 „relinquo. Bellicæ meæ reliquorum-
 „que Electorum, Principum, & Sta-
 „tuum Catholicorum expeditiones ad
 „licitam, & permissam omni jure eo-
 „rum defensionem, non vero ad turbas
 „in Imperio excitandas, aut aliquem
 „ex Protestantibus, & Augustanam Con-
 „fessionem profitentibus Electoribus,
 „Principibus, Statibusque, dummodo
 „causa ab ipsis nulla detur, lædendum,
 „& offendendum directæ sunt. Cum
 „vero in principio de animo meo pacis,
 „amantissimo tam prolixè testati estis,
 „vi

„videre non possum, cur in progressu Sæc. XVII.
 „ad extrema tandem procedentes, ni A.C. 1619.
 „postulatis vestris definito tempore satis-
 „fiat, maiores vos præparationes fa-
 „cturos, & libertatem religionemque
 „vestram cum vitæ fortunarumque om-
 „nium discrimine propugnaturos, gra-
 „vaminum, quæ tractationem nullam
 „admittant, abrogationem quam ce-
 „lerrime promoturos afferatis. Hoc e-
 „nim facto, quin Catholici nil nisi pa-
 „cem conservare cupientes oppugnen-
 „tur, fieri non poterit. Sed spero a-
 „liam vobis, quam verba sonant, men-
 „tem esse, idque eo magis, quod Ca-
 „tholici Status æque atque vos ad con-
 „stitutionem corporis Imperii pertineant,
 „& armis eos, contra factam ab ipsis
 „pacis oblationem, ni omnia, quæ ex-
 „petuntur, statim faciant, opprimi, &
 „oppugnari iniquissimum futurum sit.
 „Vos quidem in rebus vestris vim &
 „coactionem nullam admittitis, quam
 „grave igitur Catholicis accidet, ubi
 „ad tot postulata, quæ sub tractatio-
 „nem venire non vultis, nisi statim
 „consentiant, oppugnatum iri se se in-
 „tellignant. Audivi non semel, Catho-
 „licos statim sub initium factæ religio-
 „nis pacis, gravari se & multis ma-
 „ximisque molestiis a Protestantibus af-
 „fici, conquestos fuisse. Audivi etiam,

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Ee „gra-

Sæc. XVII. „gravamina ejusmodi, quæ tractatio-
 A.C. 1619. „nem nullam admittant, non inter Pro-
 „testantes, sed Catholicos maxime re-
 „periri, & expetitam istam æquilibrii
 „rationem, non modo non profuturam,
 „sed plures etiam in Imperio confusio-
 „nes parituram esse. Sed in particula-
 „ribus Unitorum gravaminibus non par-
 „ticipo cum Catholicis aliis, nec patro-
 „cinium eorum, nisi in casu facti in eos
 „impetus, suscipere volo. Quod ad
 „Donawerdam attinet, cuius in respon-
 „sionibus ad propositiones Cæsareas,
 „mentionem subinde etiam fecistis, non
 „semel audistis, me præter sumptuum
 „in executione factorum refusionem,
 „nihil in eam prætendere, ea enim
 „facta, in integrum urbem quamprimum
 „restituturus sum. Liberationem igi-
 „tur ejus civitates Imperiales aliae, si
 „tantum pecuniæ conferant, & pro ea
 „exponant, quantum sumptibus persol-
 „vendis sufficiat, promovere quam opti-
 „me poterunt. Abrogationem grava-
 „minum quid impedit, ignoro, in
 „omnibus tamen Comitiis expetiisse,
 „eam Catholicos sedulo, non semel au-
 „divi. Promissionem aliquam instituen-
 „dæ compositionis a Cæsare factam igno-
 „ro. Ipsos tamen, ne confusionum in
 „Imperio existentium causa sibi impu-
 „taretur, sponte sua ad compositionem
 „ali-

„aliquam sese obtulisse novi, ita tamen, Sæc. XVII.
 „si ad capita quædam, sine quibus A. C. 1619.
 „compositio ista fieri non posset, Pro-
 „testantes prius responderent, quod
 „nondum a vobis factum, ut ita, cur
 „conventus iste nondum institutus fue-
 „rit, causa penes Catholicos esse non
 „possit. Quod interea gravati Status
 „Catholici de gravaminibus loco debito
 „querelas deposuerint, eaque abrogari
 „petierint, cur id facere non debue-
 „rint, minime video, cum invalescen-
 „tibus magis, magisque gravaminibus
 „jure suo privari tandem per silentium
 „suum potuissent. Si modum tamen
 „aliqui excesserint, eos non excuso, sed
 „rationem ejus reddendam ipsis relin-
 „quo. De gravaminibus aliis, peri-
 „culosis consiliis, sparsisque in publi-
 „cum criminacionibus, & quod sine
 „cæde, & sanguine componi non pos-
 „sent, vocibus, nihil mihi constat. Non
 „existimo etiam futurum, ut plus at-
 „tendant Protestantes ad privati alicu-
 „jus scriptoris dictum scriptumve ali-
 „quod, quam ad publicas Electorum,
 „Principum, Statuumque, quos nego-
 „tium ipsum concernit, asseverationes
 „& promissa. Catholicis equidem, si
 „ad privata ejusmodi scripta attenden-
 „dum foret, multo plus quam Prote-
 „stantibus immineret periculi, cum

Ee 2 „scri-

Sæc. XVII. „scripta reperiantur, in quibus bona
A. C. 1619. „Catholicorum jam distributa, vires

„Protestantium descriptæ, vexilla cum
„Symbolis suis depicta, & sua militi-
„bus stipendia ex bonis Catholicorum
„assignata sunt, & Catholici omnes,
„utpote qui veluti faxea corda flecti
„non possint, & propterea opprimendi
„sint, cum Spirituali Capite suo, pla-
„ne exterminandi dicantur. Optan-
„dum quidem esset, ut secundum con-
„stitutiones Imperii ab ejusmodi com-
„minationibus abstineretur; cum enim
„indicia ista opprimendorum ex loco
„non obscurò proveniant, periculum est,
„ne quis inde colligat, constitutum ita
„apud Protestantes esse, quod sine cæ-
„de, & sanguine gravaminum ista ab-
„rogatio fieri non possit. Ego tamen
„de vobis melius spero, & a Catholi-
„cis etiam, quorum caussam ipse ago,
„ad ejusmodi cædis & sanguinis extre-
„ma ventum nondum est. Initium e-
„nim bellicarum expeditionum ipsi mi-
„nime fecerunt, nec militem conscrip-
„runt, donec excitato in Bohemia in-
„cendio, milites per ipsorum territoria,
„non sine summo suorum incommodo,
„ducerentur. Tum enim pro cavendo
„periculo, ne scilicet omnium direptio-
„ni bona sua exposita relinquerentur,
„militem ab ipsis pro sua suorumque
„defen-

„defensione, qua quidem molestia su- Sæc. XVII.
 „persedere alioqui maluissent, conscri- A. C. 1619.
 „ptum fuisse constat. Heripolensem
 „Episcopum aliquanto citius reliquis
 „præparationes istas militares, longe
 „tamen post excitatas istas in Bohemia
 „turbas, cum frequentiores jam mili-
 „tum per ditionem suam transfigiones
 „fierent, facere cœpisse, sed causam,
 „præter jam dictam hanc quoque ha-
 „buisse novimus, quod litis sub judice
 „adhuc pendentis cognitionem atque
 „executionem arripere aliqui conati,
 „contributionem suis subditis impera-
 „rint, ingentesque præparationes in vi-
 „cinia fieri Episcopus animadverterit,
 „nec quid damni paulo ante, cum de-
 „fensione adhuc destitueretur, accepe-
 „rit, nescius plane fuerit. Coactus
 „igitur fuit de paranda defensione tem-
 „pestive cogitare, & ut suos tueretur,
 „non vero ut alios læderet, militem
 „aliquem conscribere, quemadmodum
 „facti istius sui rationem loco conve-
 „nienti reddere paratus est. Porro Ca-
 „tholici Ecclesiastici, atque Seculares
 „provincias, & regiones possident, feu-
 „dum a supremo Imperii capite obti-
 „nent, & onera sua vel majora etiam
 „respective, quam seculares sustinent,
 „iniquissimum igitur foret, si omnium
 „direptionibus, & libidinibus patere

Ee 3 „ipso-

Sæc. XVII. „ipsorum territoria deberent, nec per
 A. C. 1619. „missum ipsis esset defensionem in casu
 „necessitatis legitimam parare, cum
 „tamen jura iporum ab aliis in tem-
 „poribus nihil differant, & iporum
 „etiam aliqui patrum nostrorum me-
 „moria cum Cæsare adversus juratum
 „Christiani nominis, aliosque hostes
 „non sine laude & gloria coram depu-
 „gnasse legantur: Compertum est, ipsos
 „ita affectos esse, ut ni sumptus fa-
 „cere in expeditionibus bellicis cogan-
 „tur, labore isto supersedere quam opti-
 „me possint, nec dubium est, si quiete
 „sua frui possent, & mali nihil metue-
 „re cogerentur, a præparationibus &
 „expeditionibus istis, quamprimum eos
 „cessaturos. De peregrinis præfectis,
 „quos Catholici habent, & aliis etiam
 „in casu necessitatis permittere possunt,
 „cognitum nihil habeo, nec credere e-
 „tiam possum, quod tales aliqui apud
 „eos reperiantur. Præparationes ipso-
 „rum tantas non esse scio, ut cum Pro-
 „testantium præparationibus comparari
 „ullo modo possint, expeditiones autem
 „pro defensione sua, Constitutionibus
 „Imperii non contrarias facere, prohi-
 „bitum ipsis, haud quaquam est, ma-
 „xime cum transitus per aliorum terri-
 „toria non faciant, sed in suis terminis
 „se contineant, damnum aliis non in-
 „ferant,

„ferant, sed suis sumptibus militem Sæc. XVII.
 „omnem sustentent. Quid autem ex A.C. 1619.
 „parte Protestantum factum, quantum-
 „que damni Catholicis ab expeditio-
 „nibus ipsorum illatum sit, notum ma-
 „gis est, quam ut multis demonstretur.
 „Cæsari hac in re modum ponere, Prin-
 „cipes non decet. Quos per Bavariam
 „præfecti ejus duxerunt milites, libere
 „per aliorum, etiam Protestantum,
 „& correspondentium territoria com-
 „mearunt. Solus, quem ab aliis ob-
 „tinuerant transitus, & commeatus,
 „ipsis denegari non debuisset, cum
 „præsertim, denegatus is ab aliis non
 „sit, & Ductores etiam de damno non
 „inferendo satis superque caverint. Re-
 latum ad me est, tam in Cæsareis,
 „quam in Unitorum Principum expedi-
 „tionibus, variarum nationum, utpote
 „Germanos, Westphalos, Batavos, &
 „fortasse Italorum loco Anglos etiam
 „& Scotos visos fuisse. Quod ad Ba-
 „varicas expeditiones attinet, intelli-
 „gere facile omnes possent, propter vi-
 „cinum, quod ex Bohemia & Austria
 „mihi imminet periculum, itemque pro-
 „pter supremum, quo in territorio isto
 „fungor, præfecturæ officium, majori
 „eas numero, & priori etiam quam ab
 „aliis tempore fieri eas omnino opor-
 „tuisse, nondum autem factas esse, pro-

E e 4 pter

Sec. XVII. „pter militum, qui ab aliis magno nu.
 A. C. 1619. „mero conscribuntur caritatem & rari-
 „tatem, quemadmodum etiam ut su-
 „spiciones omnes evitarem, aliquanto
 „tardius ad conscribendum militem ac-
 „cesserim, quas tamen consultas & ne-
 „cessarias omnes hactenus deprehende-
 „retis, & ipsum etiam Unitorum Sta-
 „tuum caput, propter imminens regio-
 „nibus istis a vicino milite periculum,
 „reprehendere minime potueritis. Ad
 „complendum autem, que in regioni-
 „bus istis defendendis sufficere posse
 „putabam numerum, ex Westphalia,
 „& locis aliis accrescere, & magnis
 „sumptibus, quibus supersedere multo
 „libentius voluisse, adducere militem
 „coactus fui. Causam expeditionibus
 „istis etiam Bethleimi Transylvaniæ
 „Principis inexpectata in Hungariam
 „irruptio ipsiusque Viennensis urbis
 „coangustatio & crudelia, quorum ve-
 „stigia, & monumenta plurima passim
 „adhuc extant, attentata alia dede-
 „runt, cum maxime Sermones etiam
 „varii, de opprimenda ejus opera Ba-
 „varia, sparsi & discursus de periculo
 „quod a Bavariæ Principe metuendum
 „esset, tollendo habitu fuerint. Istas
 „enim comminationes non negligendas,
 „& propterea defensionem etiam majo-
 „rem necessariam omnino suisse appetet,
 „nec

„nec tamen spero, remoram ipsis co-Sæc. XVII.
 „piis per Protestantium territoria tran- A.C. 1619.
 „situs objectum iri, maxime cum
 „damnum nemini etiamnum dederint,
 „idque præcavere modis omnibus, præ-
 „fectos & Ductores meos juss erim, nec
 „transitus etiam quibusunque militem
 „ducere per Imperium volentibus, de-
 „negatus haec tenus fuerit. Quod ad
 „petitionem attinet, ut de fonte dissi-
 „diorum omnium obstruendo, & gra-
 „vaminibus abrogandis, cum Catholi-
 „cis Statibus aliis agam, utque hi de-
 „positis armis in gravaminum quorum-
 „dam, tractationem nullam admitten-
 „tium, abrogationem consentiant, cau-
 „tionemque de illis omnibus intra duos
 „menses in actum producendis præstent,
 „efficiam, paratus quidem sum in om-
 „nibus, quoad fieri poterit, vobis gra-
 „tificari, non spero autem tale quid,
 „quod in potestate mea positum non est,
 „vos expetituros esse. Universale hoc
 „negotium est, non Catholicos solum,
 „sed ipsum etiam Romanorum Impera-
 „torem, ipsum Imperium, & omnia
 „ejus membra concernens, quod mul-
 „to majoris deliberationis est, cum Ca-
 „tholici æque atque Protestantes de
 „gravaminibus suis conquesti fuerint,
 „& abrogationem eorum a multis jam
 „annis expetierint, libertatis etiam &

Ee 5

„reli-

Sæc. XVII. „religionis suæ jacturam facere æque
A. C. 1619. „atque vos recusant. Cum igitur Ca-
„tholicos omnes atque inter eos Electo-
„res etiam componere ad nutum meum
„æque atque Protestantium aliquis Pro-
„testantes Status reliquos, non possim,
„ita quidem statui, longe vos rectius
„facturos fuisse, si legationem hoc no-
„mine vel ad Status Carholicos omnes,
„vel ad Electorem maxime Mogunti-
„num, vel ad Catholicorum Statuum
„Legatos Herbipoli, non opprimendo-
„rum Protestantium Statuum, sed pa-
„cis in Imperio conservandæ, & tur-
„barum ab eo omnium prohibendarum,
„& communis defensionis contra om-
„nem vim injuriamque externam pa-
„randæ gratia, congregatos mitteretis.
„Ibi enim de rebus ad salutem Imperii
„pertinentibus, deque turbis Bohemi-
„cis (ex quibus omnia ista in Imperio
„jam promanant mala) honeste com-
„ponendis, deliberatio fieri poterit,
„nam conventus agere, Catholicis &
„que atque Protestantibus instituere li-
„cet, ibidem, qui aliter rem in con-
„fessu Unitorum Statuum narrarunt,
„quam novarum turbarum cupidi sint,
„& quod comminationes, quas insuper
„addunt, probare nulla ratione possint,
„manifestum fieret. Cum enim de Ca-
„tholicorum expeditionibus cautum vo-
„bis

„bis sit, ad solam eorum defensionem, Sæc. XVII.
„non vero ad alicujus Protestantium A. C. 1619.
„Statuum (nisi causa ipsis detur) of-
„fensionem comparatas esse, cumque
„idem etiam de suis expeditionibus Pro-
„testantes & correspondentes prædi-
„cent, causam certe pars nulla habe-
„ret, alteram vel impugnandi, vel mo-
„dum ei, secundum quem res suas in
„territorio suo constituere debeat, dum
„modo sine alterius damno id fiat, præ-
„scribendi. Non video igitur, quo
„modo comminationes istæ cum facta
„utrinque assecuratione consistere pos-
„sint. Catholici, incendio in Vicinia
„magis magisque jam invalecente, non
„tam facile ad depositionem armorum
„adduci poterunt, postquam ne Bo-
„hemi quidem, ut una cum Cæsaria-
„nis arma deponerent (quo forsitan me-
„dio maximarum malorum futurus fi-
„nis fuisset) persuaderi a Saxonæ E-
„lectore potuerunt. De postulatis istis
„Unitorum Principum Statuumque du-
„bitare, etiam aliquis posset, an ea-
„dem etiam reliquorum Statuum, quos
„Augustanam confessionem amplecten-
„tes vulgo Evangelicos nominant, mens
„& voluntas sit, & an importunum
„istum procedendi modum approbent,
„vel an non statuant potius, cum Sta-
„tibus Catholicis, quibus leges ponere
non

Sæc. XVII., non possunt, longe aliter utpote cum
 A. C. 1619., unius corporis membris procedendum
 „esse, cum præsertim mentem sibi non
 „esse, Statum aliquem Imperii offendendi, sed legitimam solum, & jure
 „omni permissam sui suorumque defensionem parandi, protestati non semel
 „fuerint. Responsum istud meum, in
 „communi, & non me solum, sed Catholicos omnes, & ut mihi quidem
 „videtur, Augustanæ etiam Confessio-
 „ni addictos Status alias concernente
 „causa, ad omnes, quorum interest,
 „remittere commode potuisse, cum
 „tamen sciam, unitos istos Principes
 „& Status, pacis per se amantes esse,
 „quibus dissensionum omnium sublatio,
 „externi alicujus, forsitan Turcici iugis
 „prohibitio, ruinæ, & interitus patriæ,
 „aversio pacis, & concordiæ constitu-
 „tio, curæ cordique sunt, ac insuper
 „viderim, eximiam in meam personam
 „positam eos fiduciam habere, senten-
 „tiam ipsis meam, sine omni aliorum
 „præjudicio (meliorem enim in hisce
 „extremitatibus animadvertere nondum
 „potui) sincere & fideliter aperire vo-
 „lui. Rogo igitur & moneo, ut a re-
 „solutionibus istis suis, si quæ, ut ver-
 „ba quidem sonant, factæ sint, absti-
 „neant, circumstantias omnes, & ma-
 „la, quæ existere inde possunt, probe
 „con-

„considerent, & quam eventus belli, for- Sæc. XVII.
 „tuna item & occasiones omnes dubiæ A.C. 1619.
 „sint, diligenter secum cogitent, nec
 „igne in vicinis regionibus fatis jam
 „ardente, incendium ipsi majus faciant,
 „& universalem in Imperio commotio-
 „nem ad suam æque atque Catholico-
 „rum perniciem excitent, sed id po-
 „tius agant, ut ignis in ipsis cineribus
 „statim supprimatur, incendium extin-
 „quatur, & Salus, dignitasque Imperii
 „promoveatur. Cum enim pars altera
 „alteri nihil concedat, & Catholici
 „Turicum vel aliquod aliud externum
 „jugum æque atque Correspondentes
 „aversentur, eoque animo sint, ut li-
 „bertatem religionemque suam itidem
 „cum vitæ & fortunarum omnium ja-
 „cura defendere cupiant, & eo casu
 „expeditiones majores facere intermis-
 „suri non sint, quid existere inde in
 „Imperio possit, æstimare omnes nullo
 „negotio poterunt.

§. XX.

Iterata Correspondentium responso ad Bavariæ Ducis literas.

Acceptis Maximiliani Ducis literis Pro- Merc. Gal-
 testantes Principes datis denuo li- iob. t. 13. l. 1.
 teris eundem non obscure fugillabant,
 quod inconsulis etiam aliis Statibus
 Catho-

Sæc. XVII. Catholicis statim respondere voluerit,
A. C. 1619. atque existimarit, caussarum plus satis

Catholicos ad faciendas expeditiones
istas bellicas habuisse, eosque grava-
mina habere, quæ contra Protestantes
prætendere possint, insuper gravami-
na Protestantium pro certis & tractatio-
nem nullam admittentibus nequaquam
haberi posse, sed ad Cæsar is, totius-
que Imperii cognitionem pertinere, af-
feruerit.

Dein pro more omnium, qui ab-
jecto legitimi sui Principis obsequio se-
ditiones parant, se duntaxat pro con-
servandis suis Imperii legibus, tollen-
disque, quæ nondum sublatæ fuissent,
oppressionibus arma sumpsisse, proin-
damna, si quæ ex in illata fuissent. illis
qui *intempestivas expeditiones fecerunt*, &
Protestantes ad eas coegerunt, imputanda
esse rescripserunt. Ast ad frivolas hasce
excusationes Maximilianus hæc re-
prouuit: „Si meas aliorumque quorumdam
„expeditiones intelligatis, eas consti-
„tutionibus Imperii contrarias esse,
„haud video; nulli enim Statui eas,
„urgente necessitate, facere prohibi-
„tum, sed certo modo permisum est,
„ab unitis etiam in aliquibus territo-
„riis non solum factæ, sed & aliis per-
„missæ fuerunt, & damni ab expedi-
„tionibus istis nihil illatum est, unitis,
„quod

„quod ego quidem scio, quin imo de Sæc. XVII.
„non lædendo cautum semper, & ubi- A. C. 1619.
„que a præfectis meis fuit. Propositio
„Legatorum, de armis quamprimum
„deponendis, expeditionibus ulteriori-
„bus intermittebantur, gravaminibus, in
„quibus tractationem admittere Ordin-
„nes non possint, abrogandis, deque
„istis omnibus cavendo, & cautione
„non verbali, sed reali præstanda, de
„reliquis tractatione componendis, re-
„sponso super his omnibus a Catholicis
„intra duos menses comparando, cum
„adjunctis, tum de contraria expedi-
„tione, & gravaminum, quæ tolerare
„diutius non possint violenta excusso-
„ne, tum de culpæ totius in Catholi-
„cos rejectione, insolita mihi, & præ-
„ter expectationem omnem accidit,
„quod gravamina ista, quæ tractatio-
„nem nullam admittere dictitant, sta-
„tim abrogari, & cautionem, de ac-
„quirendo super abrogatione ista intra
„duos menses responso, præstari debe-
„re putarim, eo ipso enim peteretur a
„me, quod in mea potestate non est,
„quodque ne facerem, utpote summo
„conjunctum periculo visum mihi est.
„Cum vero jam ex Replica animadver-
„tam, mentem eam Legatorum non
„esse, nulli item Statui modum legem-
„que ponere Legatos velle, sed id tan-
„, tum

Sæc. XVII. „tum agere, ut extrema vitentur, &
 A.C. 1619. „responsum a Catholicis intra duos
 „menses procuretur, facile ipsis jam
 „acquiesco. Reliquorum etiam Evan-
 „gelicorum Statuum nullo alio, quam
 „præmemorato fine mentionem feci.
 „Quod particularia quædam alia adre-
 „ferendum solummodo acceptare se
 „velle Legati dicant, ita accipio, ut
 „nonnisi ad pacem directuros relationem
 „suam sperem, quemadmodum ego
 „quoque turbatis hisce temporibus, que
 „ad salutem Imperii promovendam pa-
 „cemque & concordiam undique con-
 „servandam facere possint, pro virili
 „promoturus sum. Quod ad admoni-
 „tiones reliquas attinet, ego quidem
 „nihil unquam aliud, quam pacem spe-
 „tavi, & ipso statim turbarum Bohe-
 „micarum initio, auctor pacis, &
 „compositionis, monstrata simul, qua
 „fieri ea posset ratione, fui, existimo
 „etiam, quod si admissa consilia mea
 „fuissent, extrema ista evitari quam
 „optime potuissent. Cum vero spretis
 „consiliis meis processus adhibitus alius
 „fuerit, de aliis forsitan quorundam
 „intentionibus suspicari quamprimum
 „tum cœpi. Quæ autem illæ fuerint,
 „& unde extiterint, ignoro, nec cui-
 „quam in specie imputo, ejusmodi ali-
 „quid posse, aut velle. Compositio-
 „nem

„nem turbarum istarum factam in tem- Sæc. XVII.
 „pore exoptabam, promovere autem Sæc. 1619.
 „non potui. De peregrinorum Princi-
 „pum admiscere fese turbis istis volen-
 „tium conatibus, cognitum nihil ha-
 „beo, nisi forte præstitum Cæsari ab
 „Hispaniæ Rege, tanquam agnato ejus
 „proximo auxilium intelligent; spero
 „autem, qui rem sincere judicant in
 „malam partem id non accepturos, cum
 „contra Bethleemus etiam Transylvaniæ
 „Princeps accepta a porta Turcica, a
 „qua totus dependet, licentia, crude-
 „dissimum in Hungariam & loca porro
 „alia, cum magno non Catholicorum
 „tantum sed aliorum etiam Augustanæ
 „Confessionis addictorum Electorum,
 „Principum, & Statuum luctu & mœ-
 „rore impetum fecerit, Triumphum ea
 „de re canentibus aliis, & peculiari
 „libello, cui titulus est: *Regni Hunga-*
 „*riae occupatio*, quotidianos ejus pro-
 „gressus, cum tripudio & plausu maxi-
 „mo describentibus, quod obiter hic
 „non alio fine, quam ut remedium ma-
 „lo huic adhibendum aliquod moneam,
 „commemoratum velim. De dissolu-
 „tione harmoniæ Imperialis, & con-
 „stitutionum cujusque territorii labo-
 „factatione, quomodo ea per majorum
 „collectionem facta sit, nescio, ita ta-
 „men cum aliis statuo, quod si harmo-

Hist. Eccles. Tom. LVI. F f ,nia

Sæc. XVII. „nia Imperii, qualis olim fuit, adhuc
 A. C. 1619. „eslet, tunc etiam vos eadem, quam
 „Majores vestri habuerunt, pace frui
 „possetis. Novum quidem non est,
 „quod etiam in negotio religionis respe-
 „ctus ad Majora suffragia factus sit, re-
 „pugnantibus exclusis, sed id hujus
 „loci non est. Quæ de assecuratione
 „sententia mea sit, alio loco demon-
 „stratus sum. Quod de remediis ad
 „gravaminum abrogationem magna
 „celeritate adhibendis dictum, eodem
 „sensu quo antea accepi: Cum vero
 „ea mens vestra non sit, litem vobis
 „movere amplius nolo. Quod de mo-
 „lestiis aliis querelas afferatis, aliter
 „quidem edocitus nunquam fui, quam
 „quod processus, qui jam in usu est,
 „a multis sæculis in aula Cæsarea, &
 „in Camera Imperiali a prima ejus fun-
 „datione servatus fuerit, scire autem
 „libenter vellem, quodnam æquilibrium,
 „& qualis justitia futura sit, si æqualis
 „in judiciis religionis utriusque perso-
 „narum numerus constituatur, & inter
 „eos consensus circa controversiam re-
 „ligionis fieri non possit. Nisi enim
 „impedimenta alia in judiciis tollantur,
 „nil nisi justitiae subversionem, & pau-
 „peris oppressionem, existente nimirum
 „a multitudine ista personarum ingenti
 „confusione, sequi & expectari posse,
 „com-

„compertum est. Prætensa igitur gra- Sæc. XVII.
 „vamina ista probe consideranda, & A.C. 1619.
 „expendenda sunt. De bonis appre-
 „hensis ab Augustanæ Confessionis Sta-
 „tibus in pace Religionis jam dudum
 „Transactio facta est, nec litem de il-
 „lis moveri amplius posse existimo,
 „dummodo ea ad præscriptum ibi mo-
 „dum collocentur, nec vel ad propheta-
 „nos usus transferantur, vel prorsus
 „alienentur & vendantur. De illis quæ
 „in Catholicorum potestate remanese-
 „runt mensæ nempe Domini applicatis,
 „& spiritualibus usibus destinatis bonis,
 „notum est, quod ad seculares usus non
 „transferantur. An vero ab illis ad
 „reliqua illa argumentari liceat, quæ-
 „stio est. Quod ad Donawerdam atti-
 „net, priorem meam responsionem re-
 „peto, de contributionibus civitatum
 „Imperialium non dispuo, hoc tantum
 „significare vellem, quod si cum cau-
 „sam civitatis istius suscipere velitis,
 „remedium ipsi, dummodo sumptuum
 „refusionem faciatis; afferre quam opti-
 „me possetis. De Suscepta compositio-
 „ne, quinam ex Catholicis, & qua ra-
 „tione in eam consenserint, mentem
 „tamen postea mutarint, cognitum ni-
 „hil habeo: Quod ad scripta commi-
 „natoria eorumque auctores attinet, ad
 „ea, quæ in priori responsione, & su-

Ff 2

,pra

Sæc. XVII., pra etiam de Bethlemita Hungariæ
A. C. 1619. „occupatione dicta sunt, me referto.

„De comminationibus, quæ in proto-
„collis Imperialibus reperiuntur, de-
„que classico, & illud securis conatibus
„nihil scio: Catholicos vero a primo
„factæ pacis religionis tempore, de e-
„dictis ejusmodi scriptis comminato-
„riis, ut & de votis cruenta capita con-
„cernentibus anno millesimo sexente-
„simo septimo in Consilio Principum,
„comitiis publice factis, conquestos non
„semel fuisse probe cognitum habeo.
„De facta Ecclesiarum, earumque bo-
„norum distributione, quod vos cogni-
„tum nihil habeatis, gratum habeo, &
„melius etiam de vobis speraveram,
„tametsi non ab infimæ sortis personis
„hæc distributio facta fuerit. Ecclesæ
„Heripolensi compensationem quidem
„aliquam factam audio, sed periculum
„tamen esse, ne simile quid porro e-
„tiam aliis accidat. Responsio ista ad
„illata Catholicis expeditionum varia-
„rum occasione damna, quod nimirum
„a ditionibus Unitorum itidem milites
„non abstinuerint, sufficiens non est,
„neque enim illis, ad quos expeditio-
„nes istæ nihil attinent, satisfieri hac
„ratione potest, cum transitus isti tam
„internorum quam externorum militum
„ex Constitutionibus Imperii, sine ali-
„cujus

„cujus læsione & damno fieri debere. Sæc. XVII.
 „certum fit, & Catholici quidem præ- A.C. 1619.
 „senti pecunia omnia redemerunt, &
 „damno nemini fuere. Constanter au-
 „tem affirmant, quod causas ad paran-
 „dam defensionem gravissimas habue-
 „rint, inviti eam suscepient, & ab ea
 „liberari quam primum cupiant. De
 „Hispanorum numero disputare non
 „volo. Illud certum esse scio, militum
 „a parte Bohemorum numerum majo-
 „rem semper fuisse, ut expeditiones
 „majores factas & damni etiam inde
 „plus datum fuisse, dubitari non possit.
 „Anglos & Scotos transitus peculiares
 „fecisse, mihi non constat, permisitos
 „autem aliis fuisse, certum est, nescio
 „tamen, an proprio motu, an vero alio-
 „rum jussu id bellum secuti fuerint,
 „nec legem etiam unitis, quomodo
 „contra excursiones, seditiones, dire-
 „ptiones, & impetus militum alias
 „tueri se, suosque debeat, præscri-
 „bere, multo minus etiam quomodo
 „facta ista a Bethleemo hostilis irruptio
 „excusari debeat, monstrare rationem
 „volo. Factam autem initio promis-
 „sionem meam repeto, & ad omnia
 „humanitatis officia Superioribus præ-
 „stanta paratum me futurum semper
 „polliceor.

Sæc. XVII.
A.C. 1619.

§. XXI.

*Herbipolensis Conventus a fœderatis
Principibus Catholicis cele-
bratus.*

Merc. Gal-
lob. t. 13. l. 1.
Barre l. c.
Carafa
Comm. de
Germ. rest.
Bellus l. 3.
pag. 296.

Cum meridiana luce clarius apparet, quod omnia Protestantum consilia & conventus præcipue Norimbergensis eo unice eo colliment, ut sectæ libertatem, quam metu extorserunt, Catholicorum sanguine firma- rent, Ecclesiasticosque, prout ipsis decretum erat, occupatis eorum bonis, unacum suo Capite e medio tollerent, ac demum Austriacam Domum everterent, hinc Catholici quoque Principes Norimbergensi Conventui mox alium Herbipoli opponere decreverunt, ut de sua quoque Religione farta tecta tuenda agerent, malisque imminentibus obicem ponerent. Intererant huic conventui Cæfaris, Moguntini, Trevirensis, & Coloniensis Electorum, & Bavariæ, Lotharingiæ & Neoburgi Ducum Legati, necnon Archiepiscoporum, Præfulum, Abbatum, & Catholicarum urbium Imperialium Deputati. Ab his anno sequenti prævie consultatum est de opportunis pacem in Germania restituendi mediis, necnon de Romano-Catholica religio-

ne

ne ab interitu, quem ei Protestantes un- Sæc. XVII.
dique minitabantur, præservanda, & A.C. 1619.
denique de reparando Cæsareæ Maje-
statis honore, juribus & auctoritate ab
Acatholicis tantopere læsa ; Protestan-
tes enim tam Bohemi, quam Austria-
ci eo ipso tempore, quo, veluti red-
dendæ pacis medium, exercitus Cæ-
sarei dimissionem ab Imperatore postu-
labant, ipsi armorum suppetiis undi-
que corrasis non modo Viennam aliun-
de fame pressam cinxerunt, sed etiam
Cremam urbem, incassum licet, occu-
pare tentarunt, ac insuper super-Anaf-
sini Austriaci, qui obstinatione vix ullis re-
bellium per id tempus inferiores erant,
sub falso sese adversus Gaborem defen-
dendi obtentu exercitum contraxerunt,
& Cæsarea telonia deprædati sunt, pluri-
busque oppidis vi aut deditione captis
& Pilseca urbe a Mansfeldio recupe-
rata munitum etiam Meliciense Mona-
sterium arcta obsidione presserunt : Ea-
propter perpensis hisce Protestantium
hostilitatibus Catholici Principes in Her-
bipolensi Conventu congregati valida
militum, & pecuniarum subsidia sup-
peditare decreverunt, ac præprimis
Maximilianus Bavariæ Dux præter co-
pias in sua ditione conscriptas insuper
per Comitem de Lippa in Coloniensi &
Moguntino Electoratu numerosum mi-

Ff 4 litem

Sæc. XVII. item colligi jussit, Duceisque Lotha.
A. C. 1619. ringiae in fœdus Catholicum adscriptis,
 quo auctore pro tuenda fide Catholica,
 & Cæsarialis auctoritate Lotharingiae No-
 biles ductore Croio aliquot equitum,
 peditumque millia contraxere. Insu-
 per Philippus III. Hispaniarum Rex ter
 centies mille auri nummos Genuæ,
 Antwerpensis, & Norimbergæ numeran-
 dos assignabat. Denique Græcienses
 tria peditum & duo equitum millia præ-
 ter ducenties mille florenos polliceban-
 tur. Decernebantur quoque Romanus
 Trautmansdorffius Comes, armo-
 rum subsidia petiturus. Haud cunctan-
 ter Pontifex non modo bis centies mil-
 le florenos Fœderatis Principibus sub-
 miserat, sed insuper ceteros Italiæ Prin-
 cipes ad militum suppetias Cæsari se-
 rendas animabat. Minus prospere Co-
 mes Fürstenbergius in Galliis sua fun-
 gebatur legatione; quamvis enim Re-
 ligionis orthodoxæ subversionem, Im-
 peratoris dignitatem post hac in hære-
 ticum Principem devolvendam, & re-
 bellionis invalescentis damna, necnon
 monarchici Regiminis in Democrati-
 cum convertendi periculum gravi ser-
 mone exposuisset, Bullionius tamen
 Dux, secta Calvinianus ac Palatino
 cognatus scriptis ad Ludovicum XIII.
 Regem literis eundem dehortari nite-
 batur,

*Ferreras
contin. t. II.
cap. 2. §. 145.
Gramond,
hist. Franc.
l. 4.*

batur, hæc exponens: „vanum est, quod Sæc. XVII.
 „ducitur a religione argumentum in A.C. 1619.
 „facto, quod mere politicum est: Pala-
 „tinus Comes quanquam doctrinam
 „sequatur reformatam, libertatem ta-
 „men conscientiæ tota Bohemia nedum
 „fruitur, conniventibus oculis, sed &
 „eam approbat eorum Rex, neque ea
 „parte quid mutatum est a veteri mo-
 „re: in Bohemia arbitrium religionis
 „valet, quale ab antiquo fuit; nec ideo
 „in Gallia periclitatur fides Catholico
 „Romana, quia Calvinianæ exercitium
 „permissum est. Communis Principi-
 „bus tunc cauſsa est, cum Princeps le-
 „gitimus, qualis Fridericus, in usur-
 „patorem armatur. Non hic autem de
 „perduellibus agitur, unum id in quæ-
 „ſtione versatur, utrum Bohemico re-
 „gno adipiscendo prævaleat successioni
 „electio: lite pendente jure suo utitur
 „uterque, pro posſeffore legitimo ha-
 „bendus, donec fortuna deciderit: in-
 „terea jus in armis est; vota indige-
 „narum pro Palatino ſunt. His ad-
 „denda ſunt inveterata gentis Austria-
 „cæ in Gallos odia, libido Europææ
 „dominationis, ſucceſſio imperii cen-
 „tum abhinc annis, quaſi per jus ſui-
 „tatis uni & eidem genti continuata,
 „velut ex debito. Cauſſa Regum, &
 „Principum agitur tunc, caſu ſe gens

F f 5 „Au-

Sæc. XVII. „Austriaca in prima rerum Europæa.
A. C. 1619. „rum fastigia extollit. „

Nihil tamen proficiebant invidiosa
hæc Bullionii dictoria pertulantius in
Domum Austriacam effusa; Rex enim
Fürstenbergio post confecta Bruxellis
negotia Parisios reverso coram significa-
bat, quod publicam Germaniæ pacem
per Legatos suos ad pristinum Statum
revocare vellet, ea tamen lege, ne-
quis, se inscio aut invito, miles e Gal-
liis foras extraheretur: percepta hac
Regis intentione Luynæus, qui eidem
in paucis charus erat, eidem Author
existit, ut per Legatos suos procuran-
dæ paci Germanicæ, præcipue inva-
lescente Calvinistarum in Galliis auda-
cia, invigilaret: Igitur sollicitante e-
tiam Regina, cum Regum Prædece-
forum, qui hostibus Austriacæ Domus
semper patrocinabantur, vestigiis tum
insistere abhorrenti, Dux Engolismen-
sis, Bohemius & Albaspinæus die de-
cima sexta Martii ablegantur, qui an-
no sequenti Mense Aprili jam adulto
Viennam delati, dissidia componere fa-
tagebant. Præter hosce Reges, Si-
gismundus quoque Poloniæ Rex & Sa-
xoniæ Elector Cæsari opem polliceban-
tur, ringentibus Bohemis, novoque eo-
rum Rege. Daniæ autem Rex & Bruns-
vicensis Dux neutri parti adhærebant.

Cete-

*Barre hift.
d'Allemagn.
t. 9. p. 486.*

Ceterum Maximilianus Bavariæ Dux Sæc. XVII.
 querelas & postulata, quæ Protestan- A. C. 1619.
 tes Norimbergæ congregati eidem pro-
 posuerant, ad eundem Conventum Her-
 bipolensem rejecit, pollicitus, intra bi-
 mestre responsum eis esse reddendum.

§. XXII.

*Sacrae Imagines Pragæ ex arcis Tem-
 plo a Bohemis Protestantibus
 ejecitæ.*

Postquam Fridericus Palatini Comes ex Norimbergenibus comitiis die decima sexta Decembris Pragam ad venerat, ut Calvinianæ sectæ fervorem luculento testaretur specimine, magisque sibi rebellium Bohemorum affectum conciliaret, a potestatis humanae sublimioris contemptu, ad impium Superorum despectum die vigesima prima ejusdem Mensis transitum facere constituit, promulgato edicto, vi cuius in Rathschini seu arcis Regiæ Templo D. Vito & Wenceslao Martyribus sacro omnes ad unam Cælitum Imagines, sculptæ, fusæ, vel in tabulis depictæ unacum Altaribus everti jubebantur. Mox igitur Christi Salvatoris nostri in Crucem acti, suæque Sanctissimæ Matris simulacra a Calvinianis Iconoclastis e pavimento revulsa frustratim di- fcer-

Bellus l. 3.
*Merc. Gal-
 lob. t. 13. l. 1.*
Arnold.
Hist. Hæres.
part. 2. l. 16.
cap. 1. §. 9,
pag. 891.

Sæc. XVII. scerpuntur, sacræ reliquiæ contaminatae. A. C. 1619. tis pedibus & ocreis proculcantur, evanescuntque Altaribus Sanctorum Statuæ & imagines impiorum Nebulonum ludibrio & furori exponuntur. Spargitur paulopost per urbem rumor, Friderici jussu etiam Crucem in ponte Moldavico antiquitus erectam pari rabie esse evertendam; cum autem Cives Catholicæ pro tam vetere pietatis monumento defendendo arma pararent, Senatus, & præcipue Comes Schlickius Fridericum convenerant, supplices, ut suum revocaret imperium. Eo autem id sibi in mentem nunquam venisse, reponente, tumultus conquievit, sacrilegi autem sectatores suis in intemperiis persistentes augustissimum antea Templum prope proprius in Augiæ stabulum vertierunt, se Deo obsequium præstasse arbitrati, quod ex Christianorum cordibus Passionis Dominicæ, ac virtutum, quibus Sancti inclarerunt, memoriam extirpare conati sint: Impii etiam hujus facinoris Encomiastes erat Abrahamus Scultetus Calvinianus Aulæ Praecox, qui Palatino jubente ac præfente, in die Christo nato sacra concionem habuit, caussamque hujus profanationis inter alias hanc quoque injurius protulit, quod perpetratam non semel coram Statuis etiam in conspectu suo idololatriam ferre

ferre per conscientiam suam Rex diutius non Sæc. XVII.
 posset. In quo sane misellus hic Decla- A.C. 1619.
 mator, ac præcipuus ejus iconoma-
 chia incensor suam ignorantiam circa
 Catholicum S. Imaginum cultum nimis
 aperte prodidit, ac paulopost sacrilegi
 sui conatus pœnas dedit, cum ejus do-
 mus unacum omni sua suppellectili,
profanisque picturis ab ultrice flamma
 correpta conflagravit, ejusque uxor
 mente mox capta circa Calendas Ja- *Neuvill. Hist.*
 nuarias suis in furiis extincta fuerit. *d' Holland.*
 Die autem vigesima septima Decembris *cap. 3. pag.*
 noctu Elisabetha Palatini uxor filium
 peperit, inde vero bacchantibus Bo-
 hemis novum lætandi argumentum, eo-
 quod hæreditariam rebellionis infa-
 miā in novum hunc Regni hæredem
 translatum iri sperassent: Trigesima
 prima demum hujus Mensis die Bohe-
 mi fœdus cum Gabriele Bethlehemio fir-
 mabant, missis ad eundem centies mil-
 le florenis: Fœderati quoque Ordines,
 cum Europæ Respublicas multiplicare,
 & Monarchica Imperia sensim evertere,
 unice intenti essent, non modo Bohe-
 mis omne pollicebantur auxilium, sed
 etiam varias incitabant viciniores Pro-
 vincias, & Principes, ut horum motu
 opportunitate usi, sese cum Bel-
 gis unirent, & mutua ope sibi com-
 munem libertatem procurare, Prin-
 cipum-

Sæc. XVII. cipumque suorum, licet legitimorum
 A. C. 1619 jugum excutere molirentur. Mauri-
 tius vero Nassovius clam Fridericum
 Electorem instigabat, ut Bohemiæ dia-
 dema immote possideret: insuper etiam
 milites conscribebat, ut eundem con-
 tra suos hostes in Palatinatu tuerentur,
 eique obtentam dignitatem sartam ser-
 varent.

§. XXIII.

Continuati tumultus in Rhætia.

Lundorp.

l. 19. c. I.

Ferrer. con-

tin. tom. II.

Bucelin.

Rhæt. sacra.

Tumultuantibus interim Bohemis tur-
 bæ in Rhætia recrudesce cæpe-
 tant, ac præprimis Engadina, (quod
 Caput Oeni vocatur) validis factio-
 nibus jactabatur. Habebantur Mense Ja-
 nuario Curiæ Comitia, in quibus ratio
 Administrationis a Vallis Telinæ Mi-
 nistris exacta, simulque subditorum
 querelæ auditæ fuerunt. Attamen
 quanto major dissidia componendi sol-
 licitudo adhiberi videbatur, tanto ma-
 jores excitati sunt tumultus, Plantana
 & Salisina factionibus invicem feso in-
 fano furore insectantibus: nihil quoque
 præterminabant Hispani, Galli, Ve-
 netique, ut suam quisque factionem
 sibi propitiam potenter adjuvare pos-
 sent. Incusabat Franciæ Legatus Ve-
 netum Oratorem, quod inito cum Rhæ-
 tiis

tiis fœdere totius mali culpa extiterit: Sæe. XVII.
Veneti quoque Rhætios tanquam in- A.C. 1619.
quietos homines habebant, atque ab
eorum societate se recessuros minita-
bantur. Confluxerant potissimum ex
plebe Calviniana non pauci, qui con-
flata nova factione partes aut compo-
nere, aut Catholicos penitus eliminare
moliebantur: ast viribus & auctoritate
destitutos Hispaniæ & Franciæ Ora-
tores insectabantur, eorum æmulis per-
suadentes, ut rescissis illorum statutis
Curiensem Episcopum unacum Catho-
licis nuper proscriptis revocarent. Hi
ergo Vallem Telinam ex integro asse-
rere intenti, ad arma conclamant, præ-
lioque sat cruento prope Curiam com-
misso, Protestantes profligant, captis
eorum septuaginta. Parta hac victoria,
erectoque, ut vocant, censorio judicio,
proscriptos revocant, & adversæ partis
statuta irrita declarant: paulopost Pro-
testantes resumptis viribus Catholicos
aggrediuntur, in fugam agunt, captos
liberant, institutoque novo Tribunali
nuper promulgata rescindunt decreta,
ceterasque factiones eo adigunt, ut
policerentur, se nunquam exteris Prin-
cipibus hæsuras, nec eorum Legatos
admissuras. Inde vero tanta exorta est
confusio, ut Magistrates æque ac sub-
diti, noxii simul cum innoxiis pericli-
taren-

gæc. XVII. tarentur, cunctis libertatis studium præ-
 A. C. 1619. seferentibus, & sub hoc obtenu se-
 mutuo opprimere, suaque ad vota co-
 gere adlaborantibus: Durior ceteris e-
 rat conditio Catholicorum, qui nu-
 mero pauciores, & Episcopo atque Ec-
 clesiis suis spoliati, obtrusis Prædican-
 tibus, eadem cum Calvinistis Ecclesia
 uti atque animis non minus quam Re-
 ligione diversi convivere cogebantur.

§. XXIV.
*Equestris Ordo de Sancta militia
 Viennæ eretus.*

*Merc. Gal-
 lob. t. 12. l. 3.
 Bellus l. 3.
 pag. 75.
 Brietius ad
 hunc ann.
 Bald. chro-
 nic. Moral.* **H**oc anno Viennæ in Austria novus
 Ordo Equitum de sacra militia Chri-
 stiana, demum Cæsareo consensu firma-
 tus est. Jam anno priori quidam Prin-
 cipes, Comites, Proceresque Catho-
 lici, præcipue Carolus Gonzaga Ni-
 vernensis Dux, Adolphus Altheimius,
 Ratzivilius Princeps, Saxonæ Lauen-
 burgensis Dux, Buchheimius & Comes
 de Arco, aliique hunc Ordinem sub pa-
 trocinio B. Virginis, SS. Michaelis &
 Francisci instituebant, præcipua insti-
 tuti lege sancta, ut maritimas Turca-
 rum excursiones compescerent, omnes-
 que Christianos sub Ottomanicæ servi-
 tutis jugo gementes pro viribus libe-
 rare satagerent, necnon Catholicam
 Reli-

Religionem strenue tuerentur, pacem- Sæc. XVII.
que inter Principes Catholicos procu- A. C. 1619.
rarent. Hi ergo die octava Martii in
Cathedrali Ecclesia congregati, per-
acto sacro jusjurandum exsolverunt,
postea sub aperto cælo aerem evagina-
tis gladiis divaricatim percutientes, in-
signia Ordinis, crucem nempe, quæ
Beatæ Mariæ Virginis effigiem acu-
pictam exhibebat, palliis affigendam
solemni ritu acceperunt. *Magnum,*
si Brietio Jesuitæ credere fas foret, e-
rat hoc in specie opus, & majori inchoa-
tum pompa, quam prudentia propagatum,
quod tandem etiam cum Christianorum risu
& cum Mahumetanorum contemptu eva-
nuit: quia aliud, quam Dei gloriam, &
fidei præsidium, præclari illi, si Deo pla-
cat, Ordinum conditores spectasse videban-
tur. Ceterum Gramondus hujus Ordini-
nis excidium reddituum tenuitati, &
immensæ expensarum moli adscribit.

§. XXV.

Quædam Facultatis Theologicæ Pa- risiensis decreta.

Die prima Februarii Isambertus Fa- Argentre
cultatis Theologicæ Syndicus of- collect. judic.
ferebat indulgentias a S. D. N. Papa t. 2. p. 114.
Paulo V. in favorem tam Doctorum,
quam Baccalaureorum Facultatis alia-
Hist. Eccles. Tom. LVI. Gg rum-

Sæc. XVII. rumque personarum illius seu illorum
 A. C. 1619. servitio deputatorum concessas, modo
 ——————
 devote precibus, quæ post sacrum so-
 leme de Spiritu Sancto, tam pro sua
 Sanctitate, qnam pro Regis Christianissimi
 incolumentate, & salute fundi so-
 lent, intersint Dein eadem Fa-
 cultas convenientum censuit Illustrissi-
 sum Dominum Cardinalem de Rets
 Episcopum Parisensem, aut illius Vi-
 carium pro confirmatione harum in-
 indulgentiarum.

Cum autem Antonius Fusius ad S.
 Bartholomæum Parisis Parochus, qui
 per plurimos annos Jesuitarum institu-
 tum professus, hæreticos duos libros
 quorum primus de *Historia Concilii Tri-*
dentini, alter de *libero Sagittario* (*) in-
 scribebatur, evulgasset, Facultas ha-
 bito die quinta Novembbris conventu
 quinque nominabat Doctores, qui hos
 libros examini subjicerent, ad quorum
 relationem eadem Facultas hunc Au-
 thorem ex gremio Doctorum Sorboni-
 corum omnino expungendum, ejusque
 hæreticos libros damnandos esse cen-
 suit. Hicidem, postquam Societatem re-
 liquerat, anno Christi millesimo quingen-
 tesimo nonagesimo secundo die secunda
 Martii (ut fertur) in Facultate Lovaniensi
 primam

(*) *Le Franc Archer.*

primam Doctoratus Lauream suscep- Sæc. XVII.
 rat, inde Parisios delatus ad Sanctum A. C. 1619,
Bartholomæum Parochus renuntiaba-
tur, postquam autem librum, cui ti-
titulus: *Mastigofora*, impium & abomi-
nabilem in lucem edidisse convictus
fuerat, in carcerem detrusus est, dein
die vigesima prima Julii anno Salutis
nostræ millesimo sexcentesimo duode-
cimo Parisiensis Senatus Officiali Cu-
riæ Episcopalis injunxit, ut ob præfa-
tum libellum sententiam in Fusium pro-
nuntiaret. Discussa igitur caussa Pa-
risiensis Officialis biennio post declara-
bat, quod Fusius Sacerdotali honore
privatus, capite nudus ac genuflexus
coram præfato Officiali, rationum Ma-
gistro, & sex suis affinibus profitere-
tur, quod temere, & malitiose li-
brum suum injuriis, verbisque impiis
ac detestandis refertum elucubravit, ac
propterea petita venia polliceretur, quod
verba in præfato libro contenta tueri
nolit; ejus vero liber laceraretur, &
ipse reus in suo carcere per semestre sin-
gulis hebdomadibus feria secunda, ter-
tia, & quarta in pane & aqua jejuna-
ret, nec ultra in diæcesi moraretur.
Præterea confiteri jubebatur, quod li-
brum Baptismalem in quinque articu-
lis malitiose depravarit. Confirmaba-
tur hæc sententia a Senonensi & Lug-

Gg 2 dunen-

Sæc. XVII. dunensi Officialibus. Attamen Fusi
A. C. 1619 in deteriora prolapsus, postquam suæ
 satisfecerat pœnitentiæ, Genevam se-
 cessit, desertaque fide Catholica duas
 simul uxores duxit, pauperem tamen
 & ignobilem vitam ducere coactus:
 propterea Facultas Theologica hunc
 nefarium Apostamat e Parisiensium
 Theologorum albo omnino expunxit,
 promulgato sequenti decreto: *Horren-
 dum dictu! quam incomprehensibilia judicia
 Dei! Antonius Fusi Lotharingus in Gal-
 liam infelix advena, quondam, & per diu
 Jesuita, in Academia Lovaniensi (ut ipse
 falso imponebat) Licentiatus, inter Pari-
 sienses Theologos malo omni, Doctor est
 annumeratus; verum cælo terraque mox in
 tam nefarium caput sœvientibus, ecce hor-
 renda protinus crimina deteguntur. Insi-
 nitorum scelerum reus, homo faver inge-
 nio, ganeo moribus, colloquiis scurra, re-
 ligione dubius, sub ovina pelle Lupus ra-
 pax, & vita omnimode perditus, in vin-
 cula & compedes conjicitur. Ad triplex
 Tribunal Ecclesiasticum flagitosissimus fissi-
 tur: undique Sacrilegus, ubique impius
 proclamatur. Tandem magna hominum
 indulgentia, gravioribus, tremendo Dei
 judicio, suppliciis reservatus, ad perpetuam
 beneficiorum, officiorum & Ecclesiasticarum
 dignitatum privationem, sacris in æternum
 interdictus, æquissime damnatur. Quo facto
 qui*

qui in cinere & cilicio pænitere, & animum mutare debuerat, nequior & insolentior evasit. Et quod miserabilius est, violato cum fidei tum religionis Christianæ Sacramento, eo desperationis furorisque est adductus, ut ad hæreticos & inimicos Crucis Christi, profanus homo transmigrarit. Sic eradicata ficus inutilis, quæ in agro Domini terram occupabat, sic infatuatum sal, nihil valens ultra, nisi ut pedibus conculcetur. Sic excisa maledicta illa arbor fructus non ferens bonos, in ignes æternos, nisi resipiscat, tandem immittenda. Quocirca alma Theologicæ Facultas, ad inurendam Transfugæ sacrilego perpetuæ infamie notam, eum tanquam Ecclesiæ Christi hostem, hæreticum, & impium damnandum, & e Sacro Parisiensium Doctorum ordine, velut Judam proditorem, penitus expungendum, damnatis perniciosissimis ejus scriptis, merito & gravissime judicavit.

Eadem Facultas die tertia Aprilis
ex Patris Milhardi Benedictini libro,
cui titulus (*): *Eximius Ductor Paro-
chorum, Vicariorum, & Confessoriorum*,
plurimas propositiones censura dignas
extrahi, Authoremque de suis errori-
bus die prima Julii admoneri jusserat,

(*) *La grande Guide des Curez, Vicaires & Confesseurs.*

Sæc. XVII. cum autem nullatenus resipisceret, in
A. C. 1619. iisdem comitiis quinta Novembris die
 habitis Facultas ejus librum hac per-
 strinxit censura: „Cum a multis jam
 „annis editus fuerit in lucem liber, cui
 „titulus est: *Eximius Doctor Parocho-*
 „*rum &c. compositus a F. Petro Millardo*
 „*Priore sanctæ Dodæ diœcesis Augustæ Au-*
 „*schorum, ac Lugduni per Arnulphum an-*
 „*no 1617. impressus,* in quo permulta
 „falsa, erronea, scandalosa, piarum
 „aurium offensiva, & in fide periculosa,
 „continentur. Hac re ad Facultatem
 „Theologicam delata, dictique Libri
 „præhabita matura discussione, eadem
 „Facultas Theologica Parisiensis pro
 „Christiania sollicitudine, & vigilantia,
 „qua semper emicuit, in fidei periculis
 „annotandis, & erroribus quibuscum-
 „que in perniciem animarum vergenti-
 „bus profligandis, ægre ferens ejus-
 „modi libros, ex quibus non levia scan-
 „dala oriri possunt, a viris etiam Ca-
 „tholicis & Religiosis in lucem emitti,
 „præfatum librum tanquam scandalo-
 „sum, castarum aurium offensivum,
 „erroneum, & in rebus fidei periculo-
 „sum, censura notandum, & populo
 „Christiano omnino prohibendum, do-
 „nec emendetur, merito & æquissime
 „judicavit. „

§. XXVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. XXVI.

*Propositiones ex Milhardi libro de-
cerptæ, censurisque perstrictæ.*

Propositiones autem, quæ ex præfato Argentre*l.c.*

Milhardi libro extractæ ac proscri-
ptæ fuerant, erant sequentes. I. Qui
certis diebus festis aut Dominicis fa-
cram Synaxin sumere solitus est, ne
fructu atque utilitate ex cœlesti hoc
cibo semper haurienda privetur, fa-
crum hoc opus continuare potest abs-
que confessione, si approbati Confessa-
rii copia desit, præcipue tempore Pa-
schali, et si alii Sacerdotes non appro-
bati adessent. *Censura:* Hæc propositio
est falsa, periculosa, & erronea, si lo-
quatur de peccatis mortalibus. II. O-
pinio est apud probatissimos Authores
recepta, quod matrimonium contrahi
possit inter duos, qui se impotentes
esse sciunt. *Censura:* Hæc assertio fal-
sa, temeraria & erronea est, necnon
contra finem Matrimonii, & contraria
summorum Pontificum decretis. III.
Confessarius non violat sigillum, si ur-
gente necessitate afferit, quod certum
peccatum in confessione audierit, si
ille vel illi, quibuscum loquitur, illud
æque sciant ac ipse, et si esset aliis Sa-
cerdos, qui idem peccatum in confes-

Gg 4

sione

Sæc. XVII. sione audivit, quia cum id sciam alios
A.C. 1619. scire, eo ipso, scio alia via, ob quam

possum revelare. *Censura:* Est scandala-
losa & periculosa propositio. IV. Si
lex Ecclesiastica aut profana quamdam
actionem sub pœna hac vel illa sacra
vel civili prohibet, non obligat sub pec-
cato, et si adjecta effet excommunica-
tio latæ sententiæ; non enim pro uni-
co actu licet judicari, & puniri bis in
id ipsum. *Censura:* Est falsa & pericu-
losa. V. Peccata venialia aut ex toto
aut ex parte remittuntur in purgato-
rio, ubi plene remittuntur et si moriens
voluntatem suam in illa propensam ha-
buerit, quinimo etiam in inferno juxta
quosdam Scriptores, eoque eorum
pœna temporalis finietur. *Censura:*
Quantum ad infernum est falsa & erro-
nea propositio. VI. Poteſt uxor præ-
venire maritum ad eam trucidandam
determinatum, si propterea cultrum
vel pugionem in ejus lecto abſcondit,
vel cubilis januam clavibus clausit.
Item, falsus testis trucidari poteſt, si
contra Petri vitam, honorem, & magni
momenti bona testimonium ferre para-
tus est, & Petro integrum non fit, hæc
mala evitare, niſi testem vel per ſe vel
per alium occidat. *Censura:* Hæc pro-
positio est periculosa, viamque aperit
ad multas crudelitates, qua vero parte
agit

agit de fama, & bonis, falsa est pu- Sæc. XVII.
 gnans contra præceptum: *non occides.* A.C. 1619.
 VII. Potest quis sua peccata Confessa-
 rio, scripto, vel verbotenus per fidum
 quemdam transmittere pro obtainenda
 absolutione Sacramentali. *Censura:* Est
 falsa, & periculosa propositio. VIII.
 Id, quod speratur ex mutuatarii grati-
 tudine, potest in pactum deduci. *Cen-*
sura: Est assertio falsa, & usuram sta-
 biliens propositio. IX. Nunquam Si-
 monia committitur, nisi quis intendat
 emere rem sacram, seu dare pecunias
 tanquam justum rei sacræ pretium, si
 autem crederet rem sacram nec vendi
 nec emi posse, proin nec pretium dare
 intendat, talis nec læthaliter nec ve-
 nialiter peccaret: licet ergo temporale
 offerre tanquam caussam motivam &
 medium ad obtainendum beneficium Ec-
 clesiasticum. Item: Absque Simonia
 aut peccato potest temporale pro Sacro
 dari ex gratitudine pro beneficio Eccle-
 siastico, quod quis ab aliquo obtentu-
 rus est, aut se recepturum sperat; potest
 etiam quis circa gratuitum hoc donum
 pacisci, priusquam Beneficium assequa-
 tur. *Censura:* Ambæ hæ propositio-
 nes sunt falsæ & simoniacæ.

Sæc. XVII.

A.C. 1619.

§. XXVII.

*Beatificatio Thomæ a Villanova, &
Francisci Xaverii.*

Hoc item anno Paulus V. summus Pontifex orbem Christianum multibus, ac dissidiis undique jactatum festiva lætitia solabatur, dum Thomam a Villanova, necnon Franciscum Xaverium in Beatorum Catalogum solemniter retulit. Horum prior Ordinem Eremitarum Sancti Augustini Complati profitebatur, unde P. Hazart Jesuita enormiter hallucinatur, dum illum Dominicanis accensens, de Paulo V. Papa scribit, quod beatificaret Beltrandum Dominicanum, & Thomam de Villanova *ex eodem Ordine*, & Episcopum Valentimum. Erat hic idem Thomas multis eximiisque virtutum, gratiarum, & miraculorum donis a Deo illustratus, ac propterea non modo universus Ordo prædictus, sed etiam Philippus III. Hispaniarum Rex, pluresque alii Præsules impensè Papam rogabant, quatenus probe discussis probatisque hujus Viri meritis eum Beatorum albo insereret. Horum igitur precibus inclinatus Pontifex re mature examinata die vigesima quarta Septembris eundem ab univerfa Ecclesia Beatum nuncupari,

*Triumph.
Pontif. in
Paul. V.
pag. 285.*

& die decima octava ejusdem Mensis Sæc. XVII.
 Officium Sacrumque ab omnibus utrius- A.C. 1619.
 que sexus Clericis in Regnis Castellæ,
 Aragoniæ & Cataloniæ cominoranti-
 bus recitari indulxit. Sequentis autem
 Mensis die vigesima quinta idem sum-
 mus Pontifex pares honores Francisco
 Xaverio decreverat; hic enim cum S.
 Ignatio, qui pro Ethnicorum conver-
 sione cum quibusdam Presbyteris re-
 motissimas terras peragrare constitue-
 rat, Parisiis eodem contubernio usus
 erat, cumque fidem Catholicam Indiis
 & Japoniæ inferre decrevisset, die de-
 cima quinta Martii anno Salutis nostræ
 millesimo quingentesimo quadragesimo,
 ætatis suæ trigesimo quarto, Roma cum
 Petro Mascaregna Lusitani Regis Ora-
 tore discessit, tandemque promonto-
 rium Comorinum attigit, ubi quædam
 regna & Principes a fide vera alienis-
 simos Christo lucrificet, necnon mira-
 cula, magnam partem, in luce & ocu-
 lis civitatum, totisque vulgata Regnis,
 & integris testata populis, iisque ple-
 rumque idololatris aut Mahometanis
 patrabat, miraque facilitate linquam
 Malabaricam expedite loquebatur: in-
 certum, seu suo id consecutus sit labore,
 seu Deus, per prodigium, ejus illi idioma-
 tis species impresserit, ut observat P. Bou-
 hours Jesuita, qui etiam hæc addit:
 certe

Vita S.
Franc. Xav.

Sæc. XVII. certe quidem *vero simile* est, quod in
A. C. 1619. Indiis, Xaverius alicui linquæ condi-
 scendæ operam navans divinissimi Spi-
 ritus Magisterio usus sit: Refertur quo-
 que, quod eum quandoque unico idio-
 mate ad diversas gentes concionantem,
 unaquæque sua linqua loquentem au-
 diverit: quo tamen dono in Japonia Xa-
 verium nouissi postremis suæ peregrina-
 tionis annis auctum fuisse, necesse
 est, cum ipsem lib. 3. epistola quinta
 hæc rescripserit: *Si nos linquam CAL-
 LEREMUS Japonicam, non dubito,
 quin plurimi fierent Christiani; Faxit Deus,
 ut brevi eam ADDISCAMUS, . . . re-
 puerascimus, & tota nostra occupatio est
 linquæ Japonicæ elementa complecti* (*).
 Præterea Xaverius fideliter itineris sui
 rationem Divo Ignatio reddebat, sem-
 perque ad ipsius præcepta, vitam suam
 dirigebat; cum enim *ante confirmatam*
Imago primi Societatem in Indias navigaturus Roma
sæcul. I. I.
cap. 7. *discesserit, nec unquam scriptas a D. Ignat-*
tio constitutiones viderit, eæque primum
a mor-

(*) Addit P. Bouhours l.c. non est mirum,
 hominem, cui Deus sæpius linquarum donum
 contulerat, nescivisse Japonicam, fluxæ erant
 illæ gratiæ, nec iis Xaverius nitebatur: di-
 scenti tamen Deus singulariter aderat, ut &
 facilitas, qua tot linquas arripiebat, *stabile*
linquarum donum pene æquasse videatur.

*a morte Xaverii in Europa fuerint pro-Sæc. XVII.
mulgatæ, oportuit, ut Societatis spi- A.C. 1619.
ritum non ex Constitutionibus Ignatia-
nis sed nonnisi traditionis ope tam ple-
ne hauserit, ut nihil agere Xaverius in
India nisi ductu Ignatii, aut nihil fa-
cere Ignatius in Europa, nisi ex sensu
Xaverii videretur. Ut ut autem sit,
id tamen extra omne dubium possum
est, quod Xaverius ob excellentia me-
rita a Paulo V. Beatorum fastis fuerit
adscriptus, concessa etiam facultate
recitandi officium, Missamque de eo
celebrandi.*

§. XXVIII.

*Maria Medicea Vidua Franciæ Re-
gina e Blesensi custodia Engolis-
mam profuga.*

Fluxerant hujus anni auspicia in Gal- Gramond.
liis oppido jucunda ob solemnia nu- Hift. Gall.,
ptiarum, quas Victor Amadæus Pede- lib. 3.
montanus Princeps Caroli Emanuelis Merc. Gal-
Sabaudiæ Ducis Filius natu major cum Daniel hist.
Christina Regis Galli Sorore Parisiis die de France
decima Februarii contraxerat; eodem tom. 10.
que tempore Henrica Borbonia ejus- Serres
dem Regis Soror, notha tamen, Ca- Franc. Hift.
rolo Ellebovio Lotharingiæ Principi
nupserat: paucis vero post diebus con- pag. 942.
ceptam inde lætitiam subita Mariae Me-
diceæ

Sæc. XVII. diceæ Reginæ Matris fuga interturba.
A. C. 1619. bat. Hæc Luynæi Regii clientis arti-
bus & odio, ut ipse Regi ac Regno
liberius dominaretur, Bleſas in custo-
diam abducebatur: Erat ipsa jam bien-
nio ibidem detenta, ac nisi Filii sui Re-
gis affensu, nunquam se Bleſis exces-
suram pollicebatur, tandem vero soli-
tudinis pertæsa libertatem pretio nullo
pensandam recuperare satagebat, sæ-
pius palam declarans, quod suos libe-
ros rursus videndi facultas eidem de-
negari haud posset; ne vero ejus con-
silia everterentur, id quod anxie per-
optabat, caute dissimulandum censuit,
ac Luynæo jurato ejus hosti sæpe lite-
ras benevolentia plenas transmisit;
quo dictante Rex quoque datis ad Ma-
trem suam literis spondebat, quod eam
brevi visum ire vellet, interim vero ei
integrum esset, quocunque demum lu-
beret deambulare, aut proficisci. Hæc
ipsa Regis sponsio Luynæo liberandæ
Reginæ formidinem, suspicionemque
ingesserat, cumque alienæ dominatio-
nis impatiens, suæ vero admodum te-
nax esset, Reginæ animum, ejusque
consilia, si quæ pro ejus libertate cu-
derentur, expiscari, summe intentus
erat: opportune etiam Bornonvillæi
custodiæ Præfecti proditione in Luynæi
manus Barbini literæ inciderant, ex
qui-

quibus Reginam nil avidius præter libertatem desiderare agnoscebat: non multo post Luynæus, ut fors arcaniora detegeret consilia, Patrem Joannem Arnulphum Jesuitam, qui Regi a concessionibus erat, ad Reginam ablegabat, ut eidem spem libertatis faceret, dummodo Luynæi ope & patrocinio uti vellet; hanc in rem igitur Jesuita Luynæum coram Regina commendabat, exponens, quod huic Viro optima effet indoles, ipseque arcte Regi ejus Filio devinctus, satque potens foret, ut Regem, qui aliunde Matris suæ desiderio arderet, ad ejus liberationem, quamprimum occasio daretur, inclinare valeret. Stomachabatur equidem Regina tam abjectam, suaque Majestate tantopere indignam hujus Jesuitæ declarationem, caute tamen iram dissimulare, altaque velut oblivione injuriam premens, Blesas gratam sibi mansionem fore respondit, qua arte Patri Arnulpho & Modenæo Luynæi amicis, quos saepius ad se exploratum missos noverat, egregie illusit: Interim vero spem suam in Espernonii Ducis, qui Luynæi ambitionem sibi exofam habebat, fidelitate reponens, eundem clam per literas sollicitavit, ut afflictam juvare, atque Engolismam abducere haud moraretur: Hic ne vide-
retur

Sæc. XVII. retur ultro se obtulisse, principio cun-
A. C. 1619. et abundus hæsit; tandem vero omni-
bus ad fugam instructis Ludovicum Va-
letam filium suum Tolosatem tunc Ar-
chiepiscopum in ulteriore Ligeris ripa
cum curru subsistere jubet, ipse vero
Metis, ubi tum agebat, invito licet
Rege clanculum, raptimque digreditur,
Celticamque Campaniam prætervoli-
tans, centum illic cataphractos assu-
mit, quibuscum Engolismam, inde
vero nottu ad Blesarum arcem, a castri
custodibus minime observatus die de-
cima Februarii advenit: mox adven-
tus sui signum Reginæ haud incogni-
tum datur, hæc ergo unacum Bremo-
fo Comite stabuli Regii Præfecto, &
duabus honorariis Virginibus Italis,
quarum uni Salvagiæ nomen, alteri
Catharinæ erat, per arctum ostiolum
summo noctis ac suo silentio in hortum
proximumque ambulacrum fossam ver-
sus penetrat, prospero adhucdum au-
dacis conatus successu; superandus ta-
men erat murus cubitis decem altus,
quo tamen haud abterrita Regina li-
neo panno prælongo ad fenestræ co-
lumnam stricte religato velut fune len-
te in ambulaci fundum delabitur: ce-
teri vero per scalas funibus contextas
pariter descendunt: restabat tamen ad-
huc præalta petricosi soli declivitas, ad
fossam

fossam arci subjectam pertingens; hanc ^{Sæc. XVII.} quoque Regina saltu prorsus animoso ^{A.C. 1619.} superat, illicque a quodam ad hoc jam instructo incolumis quidem, lacerata tamen veste ac pelle excipitur, moxque ab accurrentibus decem equitibus Espernonianis in equum levata, Ligerim traxit, ubi a Valeta Archiepiscopo apparatu, quo decuit, excepta Engolismam contendit. Ubi vero Locias venerat, ad Regem Filium suum has dedit literas, quibus fugæ suæ causas exposuit: „Satis diu, inquietabat „ipsa, dignitate & libertate mea pri- „vata, omnibusque vitæ periculis ex- „posita præsentia filii mei carui, „omnia tamen, quæ sub ejus nomine „facta fuerant haec tenus, tolerare pa- „tienter, & connivere ad ea potuisse, „dummodo consilio aliquo sive bono si- „ve malo juvari ipsum scivisse. Jam „vero non sine dolore cognovi, res e- „jus in summo, ni remedium ipsis ma- „ture adhibeam, versari periculo. E- „quidem decreveram in tutum aliquem „concedere locum, eo fine, ut quod „facere propter præsentiam potentio- „rum, qui studiose te omnia celant, „non licet, de omnibus te erudire „commodius possim. Id autem facere „constitui præcipuorum Regni consilia- „riorum, & externorum etiam hortatu,

Hist. Eccles. Tom. LVI. Hh „qui

Sæc. XVII., qui maximo conatu & vel millies pro-
A. C. 1619. testando id expetierunt hactenus. Pe-

riculum quidem maximum extimul,
& propterea cum cognato meo Esper-
nonio egi, ut Engolismam subire, &
rerum omnium eventum, quin & fidem
eius defuncto quondam Regi non se-
mel declaratam experiri mihi liceret;
talem enim experta hactenus fui, ut
fidei, prudentiæ, experientiæque e-
jus me meaque & Regis filii mei (si
quidem ab eo separata esse cogar) om-
nia permittere merito debeam & pos-
sim. Moneo itaque te, ut pro peri-
culo omni cavendo diligentem mei ra-
tionem habeas, nec dubito, quin pro-
positum istud meum gratum habitu-
rus sit, & ita accepturus, ut cogites
ex pio, & materno affectu omnia ad
promovendam salutem tuam me fa-
cere; prompta enim parataque sum,
(quod sine invidia, & arrogantia di-
ctum velim) ad quamcunque requi-
sitionem tibi præsentem me sistere, ut
& Regnum florere videam, & pro ea
habear, cui nihil in votis unquam
magis fuerit, quam omnia Filio meo
Regi benevolentiæ officia præstare.
Vitæ equidem meæ & immunitatis ju-
risque omnis, quo fruor, jacturam fa-
cere mallem, quam permittere, ut
nullum Filio meo Regi, quo maxime

,,id

„id necessarium ipsi sit tempore, con- Sæc. XVII.
 „ſilium afferatur. Properandum est uti- A. C. 1619.
 „que, & nihil procrastinandum, adsunt
 „enim adhuc salutis media, quæ aperire
 „tibi quamprimum cupio, hac addita
 „protestatione, nihil tibi ad negotia
 „quævis expedienda magis necessarium
 „fore. Nam ut semper antehac feci,
 „sic posthac etiam perpetuo, laboris &
 „periculi nihil subterfugere volo, dum-
 „modo Majestatem & gloriam Regis fi-
 „lli mei promotam modis omnibus vi-
 „deam, & voluptatem lætitiamque per-
 „cipere inde possim maximam, si gra-
 „tia valere apud omnes Regem Filium
 „meum in eo maxime loco videam, ubi
 „vitam meam finiam; id modis omni-
 „bus exopto.,,

§. XXIX.

Ludovici Regis responsum ad Matris ſuæ literas.

Inopina hujus fugæ fama Regem Lu- Gramond
 dovicum turbabat, nec animi con- l. c. Lun-
 ceptum inde morsum satis mitigarat nu- dorp. c. 5.
 pera Matris ad se data epistola, quam-
 vis Rex Espernonio Duci, quem præ-
 cipuum hujus facti auctorem reputabat,
 gravius irasceretur, nec ejus literas
 purgandi sui cauſa ad Regem datas
 responſo dignaretur, hoc contemptu

H h 2 de-

Sæc. XVII. demonstrans, Regem etiam Regionum
 A.C. 1619. Principum Principem esse: ad Matrem
 vero suam die duodecima Martii in hunc
 ferme modum rescripsit: „Blefas iter
 „parabam, renovandis obsequiis, quæ
 „tibi debo Matri optimæ, cum alla-
 ;tum, te dolo Espernonii persuasam
 „pessime, sub obtentu oppressæ liberta-
 „tis loco auffugisse: famæ vix habita
 „fides, quanquam erat constans, adeo
 „parum credibile ausum privata aucto-
 „ritate subditum, Regis sui matrem
 „traducere, traductam in servitute de-
 „tinere. Dabit mihi vitam in ultionem,
 „qui dedit imperii jus, Deus: ibo in
 „perduellem, tyrannidemque, per quam
 „animo tuo grassatur, ulciscar. Re-
 „voca quæso in memoriam exactos an-
 „nos, & memento, exhibitum tibi a me
 „sæpe Espernonium, ut Henrico Patri
 „infidum, ut feroci contumacia super-
 „bum, quorum si canitur in præsens
 „palinodia, vis est major. Pro libidi-
 „ne tyraanni dictantis scripsit ad me,
 „agnosco manum: Ego plane Rex sum,
 „neque in reipublicæ administratione
 „autorem ludo. Ex quo Ancræus ex-
 „cessit, gessi ego me pro Rege, qualis
 „eram. Male quereris oppressam te,
 „quæ mihi ipsa testis es, quanta vene-
 „ratione coluerim in hanc diem quod-
 „cunque tuum est. Et quanquam per
 „Re-

„Regiam dignitatem eximar a matris Sæc. XVII.
 „obsequio, quod natura jubet, lubens A.C. 1619.
 „renuntio, si quod mihi ea parte pri-
 „vilegium est, quamque depulit im-
 „perii majestas, naturæ legem vindic-
 „co. Ast meminisse debuisti, qui filius,
 „eundem esse Regem: indolui afflictæ,
 „dum aula mea abstitisti; id filius: tuli
 „ut absisteres pro republica, id Rex
 „feci. Ita post suppurratum abscessum
 „manum vulneri infert æger, & premit,
 „autor ipse doloris, quem patitur. Re-
 „ges dum sæpe pro necessitate tempo-
 „rum Reipublicæ membra secant quan-
 „doque carissima sibi, afflito condon-
 „tent corpori, ferroque indignantur, ut
 „sævit, gratulantur ut sanat. Absit
 „verbo invidia, sejunxi te in tempus,
 „non penitus separavi: remisi tantisper
 „autoritatem tuam, quo precariam
 „esse agnosceres. Si tædio loci Blesis
 „abstitisti: per me licet, quocunque
 „volueris ito: ipsa Lutetia tua est, si
 „volueris huc me conferam, tumque
 „quid si habes, quod de regni admi-
 „nistratione queraris, te consultrice
 „prospiciam. Parce, si hoc dixerim,
 „suspectus est Zelus, quo ex improviso
 „servescis; reticenda vulgas, taces vul-
 „ganda. Hic finem ponam, non ante
 „tamen, quam Deum Optimum Maxi-
 „mum supplex oravero, ut salvam

Hh 3

„esse

Sæc. XVII. „esse velit regno Reginam, filio ma-
 A. C. 1619. „trem Optimam, cui sum ex cordis
 „intimo.„

Humilis & obsequens Filius,
 LUDOVICUS.

§. XXX.

*Graves tumultus in Gallia ob Regi-
 næ fugam exorti.*

Jæger. hist. Interim Regis indignationem haud pa-
Eccl. l. 9. c. 6. rum acuebat Luynæus, ab Esperno-
Daniel hist. nio & Regina, quos sibi iratos nove-
de Franc. rat, rebus suis male metuens; nec ei
t. 10. p. II. suam vindictam exerrendi occasio de-
Serres hist. erat; quippe eodem tempore nuntia-
Franc. tum, quod Espernonius Metis, cuius
 civitatis æque ac Engolismensis admi-
 nistrationem sibi demandatam habebat,
 cives alioquin Regi fidos armata vi in
 suas partes traxisset, necnon armis si-
 mul & pecuniis aliisque rebus pretio-
 sis spoliasset: unde Regi metus ex pro-
 xima seditione, & quidem eo major,
 quo frequentius ad Espernonii castra
 Aquitani Nobiles, ad novas res suopte
 ingenio prompti, accurrerent, atque
 Espernonius, quasi Reginæ Matris cau-
 fam contra Parisinam tyrannidem de-
 fensurus, validum exercitum contraxis-
 set: Eapropter Luynæus Regem urge-
 bat, ut pro opprimendo Espernonio
 quan-

quantocius copias conscriberet. Sup- Sæc. XVII.
pletur igitur novo delectu miles, pars A.C. 1619.
exercitus Nivernio Duci in Metenses &
Campanos, pars Guisio in Aurelios, &
Mayenio in Aquitanos, in Lemovices
vero Schombergio Comiti, ac denique
Rupifucaldo in Piçones committitur.
Omnes hi regias partes adversus Esper-
nonium tutari jubebantur: ipse autem
Rex cum numeroſo milite, quo rerum
instans necessitas vocaret, inſequeba-
tur. Præprimis Schombergius User-
ciam arcem, cui Brullius cum levi præ-
ſidio præerat, irruptione tentata ad
deditioñem cogit, quo comperto Le-
movicenses, abdicato Espernonio, ad
Regis obsequium redeunt, non sine ma-
ximo Espernonii dolore, qui tamen non-
dum inter adverſa animum despondens,
maxima celeritate Engolismam accur-
rit, quam tamen stationem Regina post
captam Userciam, Regisque copias
jamjam impendentes haud ultra ſibi
fidam rebatur: unde maturandæ re-
conciliationis confilia agitare cæperat,
id impensiſſus urgente Joanne Armando
Richelio Lucionensi Episcopo, qui ad
Procerum quorumdam preces ab Ave-
nionensi ſuo exilio voluntate Regis e-
vocatus, Reginam Matrem, apud quam
gratia plurimum valebat, ad pacem in-
fletere jubebatur. Præterea ipſem et

Hh 4 Rex,

Sæc. XVII. Rex, qui dum se Regem esse memine-
A. C. 1619. rat, Filium tamen se esse haud obli-
 viscebatur, Rupifucaldum Cardinalem
 & Bethunium Engolismam ablegabat,
 ut Matrem suam ex manibus Esperno-
 nii eriperent, eamque sibi reconcilia-
 rent; cum autem Russelatus Abbas
 natione Italus, qui Reginæ tum maxi-
 me fidus, ejusdem fugam nuper pro-
 moverat, pacis consilio plurimum ob-
 stare crederetur, hinc eo abire jussotu-
 rum negotium Richelio commissum est.

§. XXXI.
*Regina Mater Regi Filio suo plene
 reconciliata.*

*Gramond.
 hist. Gall. l. 3.
 Merc. Gal-
 lob. t. 12. l. 4.* Rebus ita instructis Richelius Avenio-
 ne Lugdunum contendit, quem ta-
 men Alincurtius arcani nefcius in cu-
 stodiam egit, mox tamen Regis jusu-
 eum dimittere coactus: quamprimum
 vero Richelius continuato itinere En-
 golismam pervenerat, Regina Viri a-
 spectu læta totam se eidem commisit,
 ac primo statim colloquio (facillima e-
 nim est litium inter filium & Matrem
 compositio) in hæc concordiæ capita
 consensit. I. Regina Mater aulam
 suam pro libitu institueret, & ad pla-
 citum suum confirmaret, ministris, &
 officiariis, qui ipsi videantur idonei,
 quibus-

quibuscunque adhibitis. II. Libere in Sæc. XVII.
 regno versaretur. III. Aulam suam A. C. 1619.
 ubicunque vellet, constitueret, & cum
 Rege etiam ipso conversaretur. IV.
 Bonis & redditibus ipsi a defuncto Rege
 assignatis plenarie per omnem vitam
 suam frueretur. V. Officia ipsi per do-
 nationem propter nuptias olim assigna-
 ta, quibus voluerit personis attribue-
 ret, & pro suo jure libere administra-
 ret. VI. Rex illis, quorum opera lo-
 cum mutarat, & Blæsis egressa fuerat,
 nihil imputaret, omnia ipsis, præser-
 tim vero & Espernonio ejusque liberis
 condonaret, de dignitatibus ipsorum
 nihil detraheret, omnibus civitatibus,
 pagis, arcibus, ex quibus per metum
 egressi forte fuerint, eos restitueret, &
 redditibus bonisque suis, ut ante frui
 ficeret. VII. Omnes, qui per latam
 in judicio sententiam, vel alias ob cau-
 fas regno excesserunt, revocarentur,
 qui vero captivi sunt, in libertatem pri-
 stinam restituerentur. VIII. Qui egres-
 sam Blæsis Reginam secuti sint, immu-
 nitatem omnes haberent, & nihil ipsis
 imposterum hoc nomine imputaretur.
 IX. Debita a Regina matre per disces-
 sum istum necessario contracta, intra
 menses duos proximos exsolverentur.
 X. Omnia denique a Rege ipsi promis-

Sæc. XVII. sa beneficia, intra sex septimanas a
A. C. 1619. Parlamento confirmarentur.

His paetis subscripsere pro Rege Car-
dinalis Rupifocaldius, & Bethunius,
pro Regina Richelius. Habitus erat
inter secretos, articulus, quo Regina
Normaniæ Præfecturam abdicare jube-
batur, ad quod tamen impelli haud
poterat, nisi ea lege, ut Normaniæ
loco, Andium Præfecturam unacum
arcibus Andegavensi, Poncæsariana &
Chinonia obtineret. His igitur condi-
tionibus Filiæ Mater, & Regi Ludo-
vico Espernonius Dux conciliati sunt,
& periculoso bello finis impositus simu-
que & pax patriæ reddita est. Haud
multo post Rex Maroffanum Nobilem
ad Reginam Matrem unacum literis de-
cernebat, quibus suam de reconcilia-
tione facta lætitiam testatus, nondum
plene suo desiderio satisfactum decla-
rabat, nisi Matrem suam filiali affectu
amplecti eidem liceret: dein Maroffa-
nus Luynæum, cuius mancipium e-
rat, deprædicans, ejus nomine Regi-
næ significabat, quod ipse eo fine pro-
curasset pacem, ut gratiam, qua apud
Filium valet, Matris præsentia & con-
fensu integrum reddere posset, hanc
que ob caussam totus in eo esset, ut
Matrem inter & Filium concordia pe-
rennis foret. Verum Regina iracun-
diam

diam probe dissimulans reposuit, „nihil Sæc. XVII.
„mihi ea parte est, quod querar, Luy- A.C. 1619.
„næum novi non rixarum, non prodi-
tionis capacem, fruatur Regis gratia
„per me licet, meæ partes sunt amare
„& colere impensius, quoscunque ama-
„verit Rex., Ita illusum Marofzano. Post-
ea Regina Filio Regi, quem ad se pro-
perare perceperat, in occursum prope-
rabat, comitante eam Espernonio, cui
Regina Engolismam redeunti detractum
de digitis annulum, velut æternum
collati beneficii monumentum donabat,
dein Cosieras iter suum prosecuta est,
quo se Regis prænuntius Luynæus cum
pluribus aliis Proceribus conferens ad
Reginæ pedes venerabundus procidit,
quem tamen ipsa elevans de sua Re-
gisque gratia certiorem reddidit: simu-
labant ambo hilaritatem, illa cogita-
bat præterita, hic futura pertimesce-
bat, veritus, ne Matre in aulam ad Fi-
lium reversa, illa vindictam exequere-
tur, ipse vero sua concideret auctori-
tate. Inter hæc supervenerat Ludovi-
cus Rex, quem ejus Mater inter lacri-
mas expansis ulnis exceptit, ubi longa
inter silentia, mutuaque oscula amor
vicissim stupere, & linqua nec loqui nec
silere capax hærere videbatur: tandem
vero ambo in conclave concedentes,
amore & ira alternas vires subeunti-
bus,

Sæc. XVII. bus, nunc in mutuas objurgationes,
A.C. 1619 mox in reciproci affectus contestationes
erumpebant. Postridie autem Mater
cum Filio habito colloquio Turones
una contendit, tandem vero autum^{mo}
jamjam adulto Rex Ambasiam, Mater
vero Andegavum divertit. Hæc ipsa
Materni, filialisque amoris testificatio
summopere anxium reddebat Luynæum,
qui Reginam in regiminis sociam ad-
mitti veritus, Regi ab offensa Matre
periculum, necnon timendam Regiæ
suæ authoritatis imminutionem ob oculos
posuit, eidemque author exstitit,
ut nunquam illam ad Aulam reciperet,
nec cum ea Imperii arcana communi-
caret: Præterea Luynæus cum Regi-
næ benevolentiam sibi ab eadem exhi-
bitam jure suspectam haberet, de po-
tentि fauore sibi prospiciendum existi-
mabat, quo circa Condæi, quem Regi-
næ iratum noverat, libertatem apud
Regem sollicitare studuit, qua impe-
trata ipsus, Principem, ut hoc libera-
tionis beneficio sibi devinctum redde-
ret, Vicennis Chanyllium ex carcere
ad Regem conduxit, qui illum oscula
exceptum, pristinæ dignitati, suisque
bonis edito diplomate restituit: unde
inter Principem & Luynæum arcta^e
amicitiæ vinculum firmabatur.

§. XXXII.

Sæc. XVII.
A.C. 1619.

§. XXXII.

*Lucilius Vaninus tanquam Atheus
flamnis traditus.*

Sub idem ferme tempus Tolosani *Arnold*
 natus placito, damnatus est *Lucilius Reyer Hist.*
Vaninus natione Italus, qui se etiam *part. 2. l. 17.*
jam Pompeium, nunc *Julium Cæsarem Niceron*
fastuose nominabat, ac propterea *Cœ-mem. des*
far Atheistarum per ludibrium dictus. *hom. illust.*
Hic ab humanioribus literis, quibus *tom. 26.*
operam Romæ dederat, ad *Philosophi- Gramond.*
cas & Theologicas transibat, ac *Bar-Jæger. Hist.*
tholomæi Argotti & Joannis Baconii Eccl. l. 7. c. 7.
Carmelitarum Magisterio usus, haud *Schram. de*
mediocriter ad nominis sui celebrita-script. Va-
tem inclarescebat, insuper ejuratis ci-nini.
 vilibus impedimentis, ut soli Deo vaca-
 ret, sacræ militiæ nomen dabat: sed
 dum artem medicam professus, ab-
 dita naturæ curiosius rimatur, neconon
 Paracelsi, Cardani & Pomponacii li-
 bros incautius pervolvit, primo quidem
 in scelestam vivendi licentiam, indeque
 festino gradu in rerum divinarum con-
 temptum, tamque profundam impieta-
 tem profiliit, ut Paulo V. scribere non
 dubitaret, se intra trimestre, ni pin-
 guius obtineret beneficium, Christia-
 nam Religionem eversurum. Perverso
 autem huic proposito jamjam iuitium
 fece-

Sæc. XVII. fecerat, edito libro, quem *arcanorum*
A.C. 1619. *Naturæ* titulo donatum, omni in verum

Deum contumelia refersit; tradebat enim, non Deum, sed Physin, seu Naturam, rerum omnium verissimam & unicam esse Deum, hancque caussam universorum principem, cunctaque non Dei providentia, sed casu aut fato fieri: cito tamen tam impii dogmatis auctor manifestatus, absdubio debitas dedisset pænas, nisi celeri fuga solum omne vertisset Italicum, inde vero in Bohemiam, Hollandiam, Bruxellas, & Genevam profectus, ibidem denuo aufugere coactus est, eoquod Genevensium leges tam profanas quam Ecclesiasticas vel hypocrisis, vel vanæ ostentationis insimulasset. Nec magis securitati suæ consuluit, suscepto Lugdunum versus itinere, quo circa in Angliam secedere statuit, ast Londinum delatus, ibidem anno Christi millesimo sexcentesimo decimo quarto ob perversam doctrinam suam carceri mancipatur, nonnisi post severam castigationem libertati redditus. Tandem vero Franciam tutum sibi fore asylum ratus, Lugdunum reversus est, ubi non jam Theologum, sed Medicum præseferebat, ut hujus artis obtentu passim domos obire, ac inconsultorum Juvenum animis venenum suum eo opportunius instillare vale-

valeret. Ut autem Atheismi suspicio- Sæc. XVII.
 nem a se amoliretur, Cardanum, ce- A.C. 1619.
 terosque Atheos se insectaturum simu-
 labat, eoque ex fine librum evulgabat,
 cui titulus: *Amphitheutrum æternæ Pro-
 videntiae Divino - Magicum, Christiano-
 Physicum &c.* quinimo Parisiis contracta
 amicitia cum Pontificio Oratore Rober-
 to Ubaldino Concilii Tridentini apolo-
 giam conscribere aggrediebatur, eo-
 dem tamen halitu, quo se Catholicum
 jactitabat, Catholicæ fidei mysteria
 primo in problema, dein in derisum
 vulgaverat. Non potuit tamen adeo
 aperta docendi rabies diu Lugdunen-
 sium Quæsitorum latere solertiam, quo-
 circa corruptæ juventutis postulatus,
 urbe excedere jubetur, Tolosam pro-
 fugus, ubi aliquandiu delitescens, no-
 va docendi libidine incitatus, ac pau-
 lopost aliunde flagitorum fama mani-
 festatus, in carcerem conjicitur, cri-
 minum, quorum insimulatus erat, acri
 quæstione mox habita: objicitur ei-
 dem nuper vulgatum in Galliis ejus
*Amphitheatrum, necnon ipsius Dia-
 logi de natura,* hoc autem accusationis
 caput facili negotio eludebat Vaninus, *Argentre*
 eoquod suos libros subdole Sedis Apo- ^{coll. jud.}
 stolicæ judicio subjecisset, & ipsius Am- ^{t. 2. p. 99.}
 phitheatrum Regis Privilegio & Jacobi
 Daveyni Procuratoris Regii & Sevæ
 Lugdu-

Sæc. XVII. Lugdunensis urbis Locumtenentis sub-
A.C. 1619. scriptione munitum fuisset, necnon il-
lud Claudio de Villa Doctor ac Libro-
rum Censor nomine Archiepiscopi ap-
probasset, & Franciscus Soleilus Vi-
carius Generalis, typi facultatem con-
cessisset, ubi tamen observandum, quod
Vaninus Corradino & Petito Sorbonæ
Doctoribus suos Dialogos, omisis ta-
men fidei erroribus tradiderit, ac proin
horum Theologorum approbationem
extorserit, postquam vero hi hunc li-
brum superadditis erroribus scatentem
se insciis a quodam typographo minus
Catholico excusum resciverant, die pri-
ma Octobris anno Christi millesimo
quingentesimo decimo quinto graviter
questi hos errores coram Facultate
damnarunt. Nihilominus hujus appro-
bationis auctoritati confisus Lucilius
cetera, quæ a Quæsitoribus profere-
bantur, indicia, & argumenta, com-
muni rumore multitudinisqne sensu e-
tiam comprobata audacter pernegare,
alia pleraque fingere, jurare, dejerare
cæperat, imo Catholicum se per om-
nia, Romanæque Ecclesiæ filium tam
dextere, constanterque mentiebatur,
ut nutante caufsa, dimittendus videre-
tur. Jamjam abire parabat captivus,
cum Franconus Vir Nobilis coram ipso
Lucilio testaretur, quod hunc reum
cre-

creberrime audivisset, cum & Deum Sæc. XVII.
esse negaret, & Christianæ Religio- A.C. 1619.
nis mysteria scurilem in modum pro-
poneret. Nihilominus cuncta pernega-
bat Vaninus, quinimo contraria po-
tius tam in verbis quam scriptis reper-
tum iri affirmabat, moxque palea,
quam fortuito viderat, humo levata ad
Judices dicebat, *hæc ipsa jubet, ut cre-*
dam Deum esse; jactum enim in terram
semen, postquam elanguit, ex putre-
facto albescit, viret, nascitur, sensim
crescit, adolescit rore matutino, luxu-
riatur pluviis, in aristas armatur prohi-
bendis aviculis, in stipulam erigitur &
frondescit, proiectius flavescit, tan-
dem inclinatum moritur, trituratur,
separatoque grano homines, & paleis
animantes vivunt: est ergo Deus na-
turæ Author; primum enim semen cum
non sit, a quo produceretur, creatum
fuisse a Deo, necesse est. „ Hæc qui-
dem Vaninus ex ostentatione doctrinæ,
metuque magis, quam ex animi senten-
tia dixit, quocirca tam actoris, quam
testium fide, validisque probationibus
de Atheismi & impietatis scelere con-
victum, ac insuper demonomagiæ su-
spicione haud plene purgatum Curia
suprema Tolosana, Regis etiam placi-
to, condemnavit, flammisque vivum
addixit. Indicto igitur hoc suppicio

Hist. Eccles. Tom. LVI. **Ii** **Vani-**

Sæc. XVII. Vaninus Catholicum, quem antea men-
A. C. 1619. tiebatur, exuens, se *Philosophice* mo-
riturum affirmabat, cumque per ur-
bem plaustro traduceretur, Francisca-
no Christi effigiem exhibenti, blasphem-
ma respondit: *quid tu me solari tentas
Christo tuo, qui præ timore imbecillis su-
davit, & ante mortis ingressum tristis erat
usque ad mortem? ego formidinis vacuu-
moriar.* Verum se minime Stoicum esse
prodiderat, postquam ad patibulum,
cui subiecta pyræ strues erat, blasphem-
mam linquam faucibus expromere jus-
sus clamorem & ejulatum inconditum
edidit, tantaque violentia restitit, ut
carnifex linquam forcipe per vim in-
trusa extrahere cogeretur, qui eam cul-
tro abscissam in rogam, qui subditis
mox flammis ardere cæperat, unacum
Lucilii corpore injecit, cineribus in
aera sparsis. Ceterum infelix hic A-
theus scelera sua haud expiasse vide-
tur, qualis vixerat, talis mortuus,
quinimo a Deo, Rege & justitiæ Ad-
ministris veniam petere jussus hæc re-
spondisse fertur: *an Deus existat incer-
tum est, de cetero Regem non offendit, ju-
stitiam vero diabolus, si quam habet, in
Ministros exerceat.* Ad tantam nempo
impietatem prolabuntur illi, qui a re-
cta fidei semita devii, primo sectariis
adhærent, postea Religionum indiffe-
rentiam

rentiam adoptant, ac paulopost reje- Sæc. XVII.
ctis omnibus veritatibus revelatis ea, A. C. 1619.
quæ credenda sunt, solius Philosophan-
tis ingenii judicio decernunt, ac postre-
mo ipsum Deum abnegant: ad quam
abysum recto tramite inducit Religio-
num indifferentia, quam jam olim D.
Augustinus epist. 48. ad Vincentium
Donatistis exprobabat, dicens, quod
orum aliqui nihil interesse crediderint, qua
quisque parte Christianus esset, novissime
etiam Antonius de Dominis, quam pri-
mum a fide Catholica defecerat, ad
hanc indifferentiam lib. 7. cap. 10. §.
240. & cap. 11. §. 1. fundamenta jecit,
eam quoque inter Protestantes non
pauci in Christiana Religione deprædi-
cant; eo collimat Sturmii liber, cui ti-
tulus: *media via*: hanc quoque senten-
tiā amplectebantur apud Germanos
Bramhallius, apud Anglos Stellinset-
sius, apud Batavos Hobbesius & Epi-
scopius, ac denique alibi ex Protestan-
tibus quamplurimi.

Ceterum Vaninus præter libros jam supra memoratos scripsit Dialogos ipso suo Amphitheatro magis impios, ac denuo Sorbonæ examini & censuræ subjectos, damnatosque. Edidit quoque opusculum *de vera sapientia, de contemnenda gloria, necnon apologiam pro Mosaica & Christiana lege*, præter quos-

Sæc. XVII. dam Philosophicos tractatus. Scripsit
A.C. 1619. Vaninus in suis Dialogis, se Argento-
rati librum *de Astronomia* edidisse, ve-
rum præter ejus commentarios in astro-
nomicum libellum Medicum nulla de
hoc libro exstat notitia.

§. XXXIII.

Metelli Bichii Cardinalis extrema.

Ciacon. in vita Pauli V. Ughel. Ital. sacra. **H**unc annum vitæ suæ extremum ha-
buit Metellus Bichius patria Senen-

buit Metellus Bichius patria Senen-
sis, vir apprime doctus, & Ecclesiasti-
cus oppido probus, moribusque adeo
suavis & integer, ut omnium in se af-
fectum raperet. Eminuit præ ceteris
jurisprudentiæ studio, diuque non sine
maximo Auditorum applausu hanc di-
sciplinam publice professus est: integro
etiam decennio Suanensem Ecclesiam,
cui Episcopus præerat, summo anima-
rum fructu regebat, postea vero Ro-
mam evocatus, ac pluribus Ecclesiæ
officiis præfectus, Episcopatu suo spon-
te dimisso, demum a Paulo V. Presby-
ter Cardinalis titulo Sancti Alexii ac
paulopost Archiepiscopus Senensis re-
nuntiabatur, qua dignitate auctus uni-
ce suam in expediendis gravioribus Ec-
clesiæ negotiis indefessam sollicitudi-
nem augere intentus erat, nemini un-
quam injurius, in omnes autem offi-

ciosus:

ciosus: Præter has animi dotes insuper Sæc. XVII.
singulari naturæ munificentia eximiam A. C. 1619.
corporis speciem præseferebat, aspectu
venerandus, & statura ad Majestatem
composita insignis, adeo, ut nemo non
eum Pontificia thiara dignum diceret:
Obiit tandem Romæ anno ætatis suæ
septuagesimo octavo die prima Julii se-
pultus in Ecclesia sui tituli.

§. XXXIV.

*Ferdinandus Taberna Cardinalis
mortuus.*

Eodem fato vivis ereptus est Ferdi- Ciacon. in
nandus Taberna patria Mediolanen- vita Clem.
sis, qui confecto studiorum curriculo VIII. Giuff.
Romam a Laudensi Episcopo Patruo in vit. S. Ca-
suo evocatus, utriusque, ut vocant, Bentivol. in
signaturæ Referendarius, urbisque Ro- mem. hist.
manæ Præfectus, ac demum Cardina-
lis a Clemente VIII. nominabatur, in-
vitus licet; quippe ad hujus dignitatis
nuntium, deliquum passus est, ac pa-
rieti innixus vix eo substitit fulcro: E-
rat in urbis Regimine, necnon in Agri
Piceni administratione oppido severus,
Romanisque præprimis ob Onuphrii
Santacrucii Patritii Romani mortem
invisus: postea autem obtenta Purpura
ingenio mitis, & erga omnes gratissi-
mus exstitit: Præfuit Episcopus Nova-

li 3 rienfi

Sæc. XVII. riensi Ecclesiæ, quam summa diligen-
A. C. 1619. tiæ, & prudentiæ fama administrabat
 usque ad postremum vitæ suæ diem,
 qui erat vigesimus nonus Mensis Au-
 gusti.

§. XXXV.

*Francisci Vendramini Cardinalis
fatum.*

Ughel. Ital. Postremus inter Purpuratos, qui hoc
Sacr. Mar- anno vivere desiere, erat Franci-
rac. in Purp. scus Vendraminus Venetus, qui ad
 Sabaudiæ Ducem, Hispaniæ & Fran-
 ciæ Reges, necnon ad Cæsarem, &
 denique ad Paulum V. Reipublicæ Ora-
 tor decretus, præclara patriæ suæ ob-
 sequia præstítit, Vir pietate, pru-
 dentia morumque integritate insignis,
 a fastu alienus, in pauperes liberalis,
 & Religionis studio flagrans. Hic re-
 licto sæculi fastu Clericali militiæ ad-
 scribebatur, Ecclesiasticis dignitatibus,
 quo studiosius eas fugiebat, eo copio-
 sius illum insequentibus; quippe ab-
 sens Venetiarum Patriarcha, & Car-
 dinalis Presbyter renuntiabatur, fer-
 me omnes dignitatum gradus pro Ec-
 clesiæ ac Reipublicæ utilitate emen-
 sus. Tandem vero gloria, meritisque ple-
 nior, quam ætate, Venetiis die quinta
 Octobris decessit, in Patriarchali Tem-
 plo tumulatus.

§. XXXVI.

§. XXXVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

*Ferdinandus Austriæ Archidux a Pau-
lo V. Cardinalium Collegio
adscriptus.*

Horum Cardinalium jacturam eodem *Ciacon.* in
hoc anno Paulus V. Pontifex qua- *vita Pauli V.*
dantenus compensabat nova Ferdinandi *pag. 449.*
Austriaci inauguratione. Hic enim
die vigesima nona Julii anno ætatis
suæ decimo Diaconns Cardinalis renun-
tiatus, Diaconiam Sanctæ Mariæ in
Porticu adeptus est, cui etiam absenti
Pontifex annulum, & pileum rubrum,
Cardinalitiæ dignitatis insignia, statim
transmisit, quod cum a Pontificibus
Romanis vix unquam factum sit, ipsius
Ferdinandi modestiæ ac candori, nec-
non familiæ suæ claritudini, ac Re-
giæ Majestati attribuendum est: Cete-
rum peculiarem hanc prærogativam
Ferdinandus propriis postea obsequiis,
virtutibusque demeruisse videtur.

§. XXXVII.

*Principum ac illustrium Personarum
obitus.*

Hoc item anno æternitatis viam die *Bellus l. 3.*
nona Octobris Marcus Sitticus ex *pag. 273.*
Comitibus ab Hohems Archiepiscopus
li 4 &

Sæc. XVII. & Princeps Salisburgensis ingressus est,
A. C. 1619. qui quamvis nonnisi septem annis huic

Ecclesiæ præfuisset, angusta tamen
Rapin Thoibras hist. Pontificatus sui tempora ad memoriam

d' Angl. nominis sui non intermorituram am-

Merc. Gal. pliavit, rebusque multis præclare ge-

lob. t. 12. l. 4. stis, præcipue Cathedram suam Ba-

Jæger. hist. silicam a fundamentis prope condidit,

Eccl. l. 8. c. 7. pluresque alias Ecclesias magnis ex-

Larrey hist. penses restauravit, pauperum Pater,

tom. I. Literatorum Patronus & Mæcenas,

neconon hæreticorum terror, quos ex

universa Provincia Salisburgensi pro-

fligabat, unde eidem Lodronus Comes

ejusdem Successor perhonorificum jux-

ta ac magnificum monumentum in Ca-

thedrali Ecclesia poni curavit. Hunc

eodem naturæ fato Mense Decembri

sequebatur Joannes Sigismundus Bran-

deburgicus Elector, cui Georgius Gui-

lielmus ejus Filius natu maximus in

Electoralı dignitate successerat. Par-

ter paulo ante Mathiæ Cæsaris obitum

die prima Mensis Martii (*) Anna Ja-

cobi I. Angliæ Regis uxor ac Friderici II.

Daniæ Regis Filia Otelandiæ anno æ-

tatis suæ quadragesimo sexto supre-

num vitæ suæ diem clauerat, cui die

decidi-

(*) Rushworthus mortis diem assignat hu-
jus anni decimam septimam Novembris,

Cambdenus vero primam Martii.

decima tertia Maij funebri pompa pa- Sæc. XVII.
 rentatum, corpusque ad ædem West- A.C. 1619.
 monasteriensem delatum est. Porro
 hæc Regina tantam in Catholicos pro-
 pensionem præferebat, quo major a
 Lutherani Principis Filia, & Calvinia-
 ni Mariti Conjuge haud sperari potuif-
 set. Hoc Religionis studio incitata
 totis viribus impedire nitebatur, ne
 Elisabetha ejus filia Friderico V. Pal-
 atino secta Calviniano nuberet. Eodem
 quoque anno mortalitatem exuit Fran-
 ciscus II. Saxo - Lavenburgicus Prin-
 ceps, qui in expeditione bellica con-
 tra Turcas præclara fortitudinis suæ
 specimina edidit, cetera Lutheranorum
 sectæ addictissimus.

§. XXXVIII.

Decreta Visitationis Apostolicae pro Diœcesi Fuldenfi.

Jam anno Domini millesimo sexcente- Schanat
 simo decimo septimo Joannes Fri- Hist. Fuld.
 dericus a Swalbach optimus ac Reli- part. 3.
 giosissimus Ecclesiæ Fuldensis Præsul & Concil. Germ.
 Abbas totius Cleri sui amplissimam co- t. 4. p. 304.
 egerat Synodum, cum autem exinde
 ob præcedentium temporum calamita-
 tes optatum non reportasset fructum,
 hinc in immoto pravos mores eradi-
 candi studio persistens, Paulum V. Pon-

Li 5 tificem

Sæc. XVII. tisicem Maximum supplex adiit, ut per
A. C. 1619. Apostolici Visitatoris auctoritatem effi-
cacious malis remedium opponere di-
gnaretur: Hoc igitur munus Pontifex
Antonio Albergato, suo per inferiorem
Germaniam a Latere Nuntio demanda-
bat, qui perlustrata Diæcesi multa qui-
dem jamjam restaurata atque emen-
data repererat; cum autem adhuc quæ-
dam, quæ emendatione indigerent,
annotasset, hinc nonnulla decreta ex
Coloniensi urbe ad Abbatem, quem
Reverendissimam Celsitudinem suam appel-
litabat, die vigesima quinta pro Clero
& populo transmisit, pollicitus, se pro
Religiosis paulatim alia statuta missu-
rum. Ex his vero decretis nonnisi præ-
cipua delibabimus: Præcepit igitur
I. Ut mortuo Parocho competitorum
con cursus, & examen fieret, ex illis
autem, si unus doctrina, alter mori-
bus præstet, huic Parochia conferatur.
II. Electus Parochus omnia anteactæ
vitæ peccata Sacerdoti deponat & per
decem dies rerum divinarum medita-
tionibus vacet. III. Moneat suos fide-
les, ut de hæresi suspectos denuntient,
ipse autem investiget, an aliqui libros
prohibitos retineant. IV. Singulis Do-
minicis & festis diebus concionem &
Catechesin habeat. V. Abstineat a cu-
riosis & difficilioribus quæstionibus, &
pro-

proponendis hæreticorum opinionibus Sæc. XVII.
apud imperitum vulgus, atque in repre- A. C. 1619.
hendendis vitiis non hominum, sed pec-
catorum odium præferat. VI. Man-
datur Mercatoribus, ne merces suas
diebus Dominicis ante fores, vel in
fenestris suarum domorum vel alibi ve-
nales exponant, nec Oenopolæ tem-
pore Missæ & Concionis tabernas a-
periant. VII. Præcipitur per totam
quadragesimam abstinentia a carnis
& ovis. VIII. Nunquam SS. Sacra-
mentum populo exponatur, nisi accen-
sis ad minus sex candellis; cum multo
melius sit, ut non ita frequenter, &
tunc jam debita reverentia, quam ut
frequentius sine illa exponatur. IX.
Populum monere jubetur Parochus, ut
ad supplicationes conveniat, & comi-
tetur Eucharistiæ Sacramentum, quod
prima Dominica cujuslibet mensis per
Parochiam in supplicatione deferatur,
non autem ad infirmos deferatur, nisi
comitantibus saltem sex Viris. X. Lau-
dabilem & antiquissimam consuetudi-
nem introducere curet Parochus, ut
universus populus canat Litanias, in-
cipientibus pueris. X. Caveat, ne
anniversaria mortuorum suadeat, aut
avaritiæ notam incurrat. XI. Tertio
quovis Mense omnes Parochi conve-
niant, & discussis prius conscientiæ
casu-

Sæc. XVII. casibus de suarum Ecclesiarum regimi-
A.C. 1619. ne & difficultatibus emergentibus con-
 ferant. Præterea sub Pauli V. Ponti-
 ficatu Synodum quoque suam celebra-
 runt Rutheni ritus Græci, Præside Hi-
 patio Pocieo Metropolita Kiovensi, qui
 a Schismate ad Ecclesiæ Catholicæ si-
 num reversus est.

§. XXXIX.

Variæ S. Congregationum de- cisions.

**Constit. Et
decis. S. Con-
greg. Rit.
& Episc.
Et c.** Propositis quandoque dubiis, aut va-
 riis abusibus subinde irrepentibus
 summi Pontificis mandato Sacræ Con-
 gregations varias promulgarunt Con-
 stitutiones & decreta, & quidem die
 vigesima quinta Januarii sacra Rituum
 Congregatio decidit, quod Canonici,
 qui ab Episcopo ad audiendas confes-
 siones in Ecclesia Collegiata non cu-
 rata Deputati fuerint, si ea de causa
 absint a Choro non lucentur distri-
 butiones, insuper die duodecima Mar-
 tii Sacra Episcoporum & Regularium
 Congregatio declaravit, quod facultas
 excipiendarum Confessionum Regula-
 ribus ad beneplacitum per Ordinarios
 concessa, quandocunque possit revoca-
 ri, excommunicatus autem, et si offen-
 sæ parti prius satisfacere nequeat, nec
 pax

pax redditia, resque in integrum resti- Sæc. XVII.
tuta, si tamen satisfacere paratus est, A.C. 1619.
vultque præstare cautionem idoneam
per pignora vel fidei jussores vel saltem
per juramentum, absolvendus sit, li-
cet pars offensa nolit acceptare satisfa-
ctionem. Exortis etiam controversiis
circa præcedendi jus Sacra Rituum
Congregatio die vigesima tertia Maij
statuit, quod Regulares ceteri, qui sub
propria Cruce & in proprio loco ince-
debant, priusquam Capuccinis pro-
priam Crucem deferre datum fuerit,
hos præcedant, sic & Collegiata Paro-
chialem, quæ si forte Matricem præ-
cedat, non tamen ea prius campanas
in Sabbato Sancto pulset. Decisum
quoque die secunda Maij, quod dedi-
catio Ecclesiæ Cathedralis in Civitate
cum octava, in Diœcesi vero sine ea
celebranda sit. Censuit quoque eadem
Congregatio, quod Vicarius Generalis
absente Episcopo habeat primum locum
super omnes dignitates, & Canonicos,
non obstante consuetudine: Canonici
vero Cathedrales præcedant Canonici
nos Collegiatæ in propria etiam eorum
Ecclesia: Prior tamen Collegiatæ, si
intersit in Cathedrali, thurificandus sit
duplici ductu, sicut dignitates, & Ca-
nonici, quos tamen non præcedit: ab-
sente autem Episcopo, spectet ad Vi-
carium

Sæc. XVII. carium Generalem edicere, & dirigere
A.C. 1619. supplicationes cum consilio Capituli,
non obstante, quod Capitulum, vel
alii sint quasi in possessione per lon-
gum tempus, vel immemorabilem con-
fuetudinem. Pariter die decima quarta
Junii declaratum, quod incertorum re-
stitutio non debeat esse casus reservata-
tus, si que adesset statutum decernens,
quod non solventes Decimas, excom-
municati sint, non ligaret, nisi solvere
valentes, & si excommunicatus appelle-
ret, Metropolita appellationem non
debeat admittere *in suspensivo*, quia
Excommunicatio hominis trahit secum
executionem. Die autem vigesima Ju-
lii Sacra Congregatio Concilii &c. de-
cidit, quod confessiones fæcularium e-
tiam Sacerdotum audire non possint Je-
suitæ, nisi ab Episcopo per examen,
si ibi videbitur necessarium, approba-
tionem obtinueriut: Præterea Paulus V.
Pontifex die octava Septembris in Su-
periores Paulanos excommunicationis
pœnam comminatus est, si suis subditis
dignitates ad preces aliorum extra Or-
dinem existentium conferant, aut ipsi
met subditi his mediis sibi favores pro-
curent. Denique die vigesima tertia
Novembris a Sacra Concilii Congrega-
tione declaratum, quod Regulares in
Sab-

Sabbato Sancto Laicorum Domos be- Sæc XVII.
nedicere non valeant. A. C. 1619.

§. XL.

*Weigelii, Jacobi Böhmii & Cotteri
deliria.*

Cum interea summus Pontifex cete- *Arnold. Hist.*
rique Præfules Ecclesiam ab omni *Hæret.*
corruptela purgare, ac disciplinam sa- *part. I.*
lutaribus decretis restaurare intenti es- *l. 17. c. 17.*
sent, Protestantes Ministelli econtra Ec- *Jæger Hist.*
clesiam suam novis sectis & erroribus *Eccl. l. 2.*
deturpabant, ac fideles variis, impiis- *c. 10. & l. 6.*
que deliriis decipiebant: Hos inter fa- *cap. 7.*
naticos facile principem locum sibi ven- *Hist. Eccl.*
dicabant præter plures alios Böhmius,
Stifelius, Methius, Nagelius, Cunra-
dus, Felgenhauerus, Gifftheilus, Sper-
berus, Valentinus Weigelius, & Chri-
stophorus Cotterus: ex his vero tres
fanatismo celebriores impræsentiarum
adducemus, & primo quidem Weige-
lius Zschopæ in Misnia Lutherani Ver-
bi Minister, homo mediocriter literis
tinctus, stolidus tamen, & audax hoc
tempore somnia sua orbi obtrusit, sa-
crisque studiis & philosophiæ gustu im-
maturo abusus, fanatica & putida im-
potentis cerebri somnia divulgavit; id
tamen summopere mirum, quod Luthe-
rani tam impium ac delirum hæreticum
a suo

Sæc. XVII. a suo Ministerio (ut testatur Arnoldus)
A. C. 1619. non amoverint, sed eundem inter suos

Orthodoxos annumerarint, inque sua Ecclesia sepelierint, imo eorum non pauci fuerint reperti, qui hujus fanatici impietates commendarint, ac veluti doctrinam ex cælesti illustratione haustum deprædicarint. Inde vero comprobari videtur, horum Ecclesiam spurcam, impuram, maculisque horridam esse, quæ tanta monstra in suo sinu fovet, suisque Ministris talem accenset Virum, qui de sua Ecclesia hæc proferre non dubitabat: *Propono mihi Pontificios, Lutheranos, Calvinianos, quamque sectam seorsim, & confero characteres Anti-Christi, & facile cognosco, quantopere cum Pseudo-Prophetis convenient, unde universus status Ecclesiasticus cum omnibus suis scholis est de maledicta arbore, in qua dehinc bonus fructus nec crescit, nec unquam crescere potest.* Mitto plura alia hujus Thrasonis deliria, quibus suam ambitionem, audaciam, novitatisque studium (triplicem nempe omnium hæresum caussam) luculentiter prodiderat: Effutiit etiam horrenda de Deo & Christo, ejusque carne, quam cælitus descendisse, neque ex B. Virgine assumptam fuisse & Spiritum Sanctum a solo Patre processisse, antequam Christus nasceretur, afferuit, statuit-

*Brev. Es
dilucida de-
monstratio.*

statuitque, non idem numero corpus Sæc. XVII.
resurgere cum eo, quod corruptitur. A. C. 1619.
Hos ac ferme innumeros alias errores
suis asseclis interminato etiam salutis
æternæ dispendio, quasi alter Papa, in-
quit Jægerus, hic impostor obtrudere
non abhorruit, *hoc meum studium, in-*
quiebat ipse, tenentur addiscere, si modo
æternum vivere ac salvati cupiant. Nihilo-
minus plures, præcipuos vero suæ im-
pietatis sectatores habuit Ezechielem
Methium Langensalzanum, & Isaiam
Stifelium, quorum jam supra mentio-
nem fecimus,

Alter ejusdem furfuris fanaticus *Vid. Supra*
erat Jacobus Böhmius Sutor Görlichen- *Lib. CLXX.*
sis Weigelio probe notus, atque ab eo *§. 140.*
magni habitus. Ea, quæ de hoc fa-
natismi monstro referunt ipsius fauto-
res, plane risu digna sunt, & primo
quidem Franckenbergius in ejus vita
recenset, quod Böhmo puer, cum
adhuc futoriæ arti operam daret, qui-
dam homo calceos empturus apparue-
rit, eique hæc verba dixerit, *Jacobe!*
parvulus es, sed eris valde magnus, tan-
tusque Vir, ut totus mundus de te obstu-
pescet: lubenter sacras scrutare literas: Deo
acceptus es, & is erit tibi propitius: Postea
de libidinosa vita eorum, qui se Evangelii-
cos nominant, scandalum passus, necnon
dissidia inter Lutheranos & Crypto-Cal-
Hist. Eccles. Tom. LVI. K k vini-

Sæc. XVII. viñistas detestatus, Patrem æternum roga-
A. C. 1619. rit, ut ei Spiritum bonum de cælo daret,
moxque per Patris duðum in Filio ad san-
ctum Sabbatum & requietionis diem anima
ejus translata, ac cœlesti lumine cir-
cumfusa per septem dies in altissima Divi-
narum rerum contemplatione perstiterit:
Hæc & plura alia magis paradoxa de
hoc Impostore somniabat Franckenber-
gius. Cum autem Böhmius jam ter-
tio se a Deo illustratum mentiretur, ne
arcana ipsi revelata perirent, ea primo
in suo libro, cui titulus: *Aurora*, anno
Christi millesimo sexcentesimo duode-
cimo manifestabat, hoc autem currente
anno hic Sutor ultra crepidam sese e-
levans, abjecta subula rursus calamum
arripuit, quem nec usque ad vitæ finem
dimisit, tam portentosos errores parti-
riens, ut Hamburgense Ministerium om-
nibus Collegis suis, præter cetera ana-
themata, damnationem, & abjuratio-
nen Böhmi imponere cogeretur, quam-
vis inde haud levis inter Ministros con-
tentio exorta fuisset.

Non minore delirandi licentia ce-
lebrem se hoc ævo reddidit Christophorus
Cotterus opificio Alutarius, patria
Silesio-Sprottaviensis, qui, licet om-
nino idiota, ac perexigue instructus, &
scribendi arte rudis, necnon præter
opificium suum omnium aliorum igna-
rus

rus esset, sese tamen a Deo ad Verbi Sæc. XVII.
sui Ministerium vocatum credebat: Ut A.C. 1619.
autem commentitiæ suæ vocationi fi-
des haberetur, se sæpius ab Angelis
visitari, atque instrui mentiebatur, &
quidem die undecima Junii anno Do-
mini milesimo sexcentesimo decimo sexto
sibi juvenem apparuisse fingebat, a quo
se jussum dicebat, ut homines ob super-
biam, impuritatem, Dei, Divinique
Verbi contemptum, ni resipiscerent, bre-
vi puniendos esse denuntiaret: cum au-
tem Cotterus demandatam hanc com-
minationem exequi toto triennio tergi-
versatus esset, eundem Juvenem anno
salutis nostræ millesimo sexcentesimo
decimo nono ei rursus apparuisse, ac
minacibus verbis ad exequenda man-
data eum compulisse ajebat: unde Cot-
terus morem gerens Magistratui omnia
narrabat, sed nil nisi ludibriū retulit:
anno autem sequenti, cum sæpius e-
jusmodi visiones, & revelationes de
Bohemico bello & Friderico Rege spar-
geret, a Mencelio Ministello desuper
examinatus respondit, omnia per vi-
sionem sibi esse exhibita, se autem ne-
scire, an spiritus ille bonus vel malus
esset. Inde ergo Vratislaviam abdu-
ctus, atque ad præfati Regis alloquium
admissus, coram tribus Principibus
cuncta sibi a suo Spiritu injuncta expo-

Kk 2 suit.

Sæc. XVII. suit. Magis adhuc ridicula erat alia
A. C. 1619. visio, qua die nona Januarii anno post
 Christum natum millesimo sexcentesimo
 vigesimo primo commentus erat, se vi-
 disse Fridericum Bohemiæ Regem pri-
 mo dormientem in terra prostratum,
 2. Surgentem tristi & mærente vultu.
 3. Provolutum, orantemque manibus
 levatis. 4. Stantem sub corona & ha-
 bitu Regio maxima cum gloria. Lu-
 culentius adhuc patuit hujus Imposto-
 ris malitia, dum die vigesima Martii
 eodem anno eundem Angelum denuo
 fibi apparuisse, ac gladium, pestem,
 & famem toti orbi intentasse mentieba-
 tur, nisi Imperii Principes pœnitentiam
 agant, Evangelio credant, & Bohe-
 mum Regem Regali folio restituant, ut-
 pote a Deo ipso electum, vocatum &
 coronatum; de eorum hoc Rege rursus
 coronando, de Hispanorum clade, de
 urbe Romana, Cæsareæ Domus interi-
 tu, & de Budensi urbe a Christianis
 vindicanda non minus indigna, quam
 ridicula, & falsa somniabat, ac per a-
 liquot annos suis illusionibus, & men-
 diciis non sine Dei contumelia quam-
 plurimos dementabat, tandem vero
 die secunda Januarii anno Incarnatio-
 nis Dominicæ millesimo sexcentesimo
 vigesimo septimo a Davide Wachsma-
 no Cæsareo Silesiæ Præfecto captus,
 &

& post aliquot menses ad fori cippum Sæc. XVII.
adstrictus, affixa ad collum scheda, cui A. C. 1619.
inscriptum: *Hic est Pseudo-Propheta, il-*
le, qui edixit, quæ non evenerant, expo-
situs est: dein a lictore urbe eductus,
exire patria, nec in Cæsaris ditiones
redire, sub capitis pœna jubebatur:
Mencelius vero Pastor accersitus capi-
tis postulatus est, eoquod mendacissi-
mo suo calamo hominis fanatici sim-
plicitate abusus, Cæsaream Majesta-
tem atrocissime læsisset: Quoniam vero
ex Protestantibus quamplurimi menda-
ces hosce hæresum & falsitatum fabri-
catores defendant, & deprædicent,
necnon tanquam honorifica Ecclesiæ
suæ membra venerentur, inde sat per-
spicue demonstrant, quam alieni sint
a vera & pura Christi Ecclesia, quæ
ejusmodi Novatores, si qui reperian-
tur, mox a Corpore suo resecat, de-
clarans, quod tales quidem etiam non-
nunquam *ex nobis prodierint, qui tamen*
non erant ex nobis, nam si fuissent ex no-
bis, permanissent utique nobiscum, sed ut
manifesti sint; quoniam non sunt omnes ex
nobis, ab Ecclesia palam ejecti sunt.

§. XLI.

Franciscus Lucas Brugensis, & Phi-
lippus Moncæus mortui.

Kk 3

Eo-

Sæc. XVII. A. C. 1619. Eodem anno Franciscus Lucas pa-

tria Brugensis Lovaniensis Doctor
ac postea Audomaropoli Decanus mor-
talitatem exuit. Hic nonnisi ad ma-
gna natus, singularis ingenii aciem pri-
mo in addiscendis Græca, hebraica,
Syriaca, & Chaldaica linquis intende-
rat, quarum ope sibi ad abstrusiora Theo-
logiæ, sacrarumque literarum arcana
aditum pandebat, non sine maximo
Christianæ Reipublicæ emolumento;
quippe unacum Benedicto Aria Montano,
aliisque *Regia Biblia* confecerat,
notasque longe eruditissimas adjiciens,
variantia discrepantibus exemplaribus
loca summo studio discussit, ac præter
commentarios in quatuor Evangelia in-
super duos conscripsit libros annotatio-
num in varias lectiones in Evangelii
occidentes. Extant quoque ipsius
tractatus de Chaldaica Sacrae Scriptu-
ræ Paraphraſi, necnon *Itinerarium Iesu*
Christi ex quatuor Evangelii, præter plu-
rimas ejus *Conciones & orationes Fu- nebres*: Decessit die decima nona Fe-
bruarii. Obiit etiam hoc anno Pari-
fis, ubi natus erat, Philippus Mencaeus
S. Theologiæ Doctor, qui profunda in-
genii vi, acrisque judicii vigore, &
consummata in rebus Theologicis pe-
ritia præditus universam Theologiam
suis scriptis complecti moliebatur, morte
autem

Miraeus

Script. Sæc.
XVII.

autem præventus nil nisi disputationes Sæc. XVII.
Theologicas in selectas D. Thomæ quæ- Sæc. 1619.
stiones posteris reliquit.

§. XLII.

*Joachimi Backii, & Arnoldi ab
Isca, atque Antonii Molinæ
obitus.*

Hunc pari fato sequebatur Jacobus *Andr. Bibl.*
Backius Ultrajectensis Sacerdos, Belg.
qui eruditione ac prudentia clarus, *Miræus l.c.*
dum recens nata Protestantium secta
Belgium devastaverat, quamplurima,
eaque doctissima opuscula contra hosce
Novatores edidit, ex quibus præcipue
celebrantur. I. *Scopa conscientiæ*, quem
librum Gallico idiomate conscripsit.
II. *Interpres, seu Advocatus omnium fin-*
cerorum Catholicorum. III. *Bannum om-*
nium hæreticorum. IV. *Catholicorum pra-*
vorum tè quare? Decessit eruditus hic
Author Ultrajecti anno ætatis suæ quin-
quagesimo septimo. Huic adjungimus
Arnoldum ab Isca Ordinis FF. Minorum
celeberrimum Concionatorem, qui Lo-
vaniensis Conventus Superior quinque
sermones elucubrabat *de arte salubriter*
in Christum credendi, præter Officium B.V.
obiit die decima quinta Martii. Men-
sis autem Septembris die vigesima pri-
ma decessit non sine magna Sanctitatis

Kk 4

opis

Sæc. XVII. opinione Augustinus Molina patria Castellanus, qui Ordinem FF. Eremitarum Sancti Augustini professus Theologiam tradidit, postea ad Cartusianos in Regiam domum *de Miraflores*, quæ prope Burgos in Regno Castellæ sita est, sese transtulit. Scripsit idiomate patrio librum plane aureum, jam trigesimo prælo excusum, cui titulus: *Instructio Sacerdotum ex Sanctis Patribus: Edidit quoque exercitia spiritualia pro Fratribus laicis*, item librum de meditatione & oratione præter tractatus de quatuor novissimis, & de rebus politicis: Præfata ejusdem Instructio propter sui utilitatem in Gallicam ac Italicum idioma translata, atque anno Christi millefimo sexcentesimo quadragesimo quarto Antverpiæ apud Arcesfenium latinitate donata prodiit.

§. XLIII. *Quidam Scriptiores e Societate mortui.*

Alegamb., Bibl. Script. Soc. Ad Scriptores Ecclesiasticos, quibus hoc anno mors calamum excussit, referendi occurunt ex Jesuitis nonnulli, & primo quidem Franciscus Costerus patria Mechliniensis, qui S. Ignatii, a quo Societati aggregatus fuerat, monita, scilicet, *animi demissionem, obedientiam, mentisque jugem lœtitiam, semper cordi*

cordi habebat: Scripsit I. Enchiridion Sæc. XVII.
 Controversiarum nostri temporis de Religione II. apologiam pro suo Enchiridio contra Gomarum Calvinistam III. librum de Ecclesia adversus eundem IV. declarationem fidei contra Hæreticos Hollandos. V. Responcionem ad Lucæ Osiandri refutationem VI. compendiosam veteris Orthodoxæ fidei demonstrationem. VII. apologias contra Greuinchovium, Pietersenum, Petrum Cockum, & Molanum præter plurima alia opuscula Polemica & Ascetica. Decessit Bruxellis die sexta Decembris anno ætatis suæ octogesimo octavo. Prius autem die decima quinta Junii Neapoli obiit Franciscus Albertinus, qui ex Principiis Philosophicis Theologica Corollaria deduxit, ediditque: Eodem hoc anno pariter mortui sunt Sebastianus Gonzalez, Boierus, Valzius & alii, quorum tamen opera recensere, vix operæ pretium est.

§. XLIV.

Mathiae Haffenrefferi, & Joannis Assumi obitus.

Ad hunc annum refertur obitus Matthiae Haffenrefferi, qui ob morum comitatem, solidamque eruditionem apud Lutheranæ sectæ Theologos gra-

Fischlin.
mem. Wirt.
part. 2. p. 8.
Frecher. in
Theatr. Wite
tam biogra.

Sæc. XVII. tam post se relinquebat memoriam. E-
 A. C. 1619. rat Lorchæ in Wirtembergensi Ducatu
 natus, emensisque in Tubingeni Aca-
 demia studiis Doctoratus Lauream, nec-
 non Cancellarii dignitatem emeruit.
 Scripsit orationes in Nativitatem Chri-
 sti, commentarios in Nahum & Habacuc
 præter locos Theologicos, aliaque
 plura opuscula. Huic accedit Joannes
 Assum, qui ejusdem cum Haffenrefle-
 ro patriæ, sectæ, & dignitatum socius
 in exegeticis calamus suum exercuit,
 posterisque reliquit Dissertationem de
 Spiritu & litera, de Dei præsentia, nec-
 non explanationem dogmatum a Con-
 cionatoribus utiliter proponendorum.
 Edidit quoque *Speculum cognitionis Di-*
vinæ & Christi, præter *speculum hominis*
ante & post lapsum. Obiit Weikershe-
 mii die decima quarta Augusti.

§. XLV. *Helvici Garthii, & Joannis Gor-* *donii extrema.*

Sub idem tempus vivis ereptus est Hel-
 vicus Garthius Freybergæ in Hassia
 natus, qui Tubingæ Doctorum honori-
 bus auctus, Pragæ anno ætatis suæ
 quadragesimo deceffit: posteris vero
 inter cetera ingenii sui monumenta re-
 liquit, *præcipua Theologiae Jesuiticæ ca-*
pita,

pita, tractatus de invocatione Sancto-Sæc. XVII.
 rum, de articulis controversis Lutheranis inter & Calvinistas, necnon librum de reformatione in Hassia, & de colloquio Pragensi. Edidit insuper tractatum de judice controversiarum præter commentarium in Habacuc: Alter erat Joannes Gordonius patria Scotus, qui a Jacobo I. in Angliam evocatus, Salisburiensis Decanus creabatur, ubi etiam mortalitatem exuit, postquam latino sermone suum *tortum retortum Juliano-Papismum*, necnon assertiones theologicas pro *vera veræ Ecclesiæ nota*, Anglice vero librum de *felicitate Angliae sub Jacobo I.* & tractatum de *ceremoniis Ecclesiæ Anglicanæ typis vulgaverat.*

§. XLVI.

Insequentium calamitatum origo.

Annus hic, istius saeculi vigesimus, motuum, malorumque multitudine, & calamitatum diversitate, si quis alius praecedentium, inauspicatus fluixerat: Flagrabat communis belli incendio universa Germania, impune grassabatur aliena usurpandi libido, Sacra profanis miscendi cupiditas, & promiscua adversus legitimos Principes rebellandi libertas: inter jura belli censebatur inhumana in innoxios crudelitas,

Sæc. XVII. tas, cædium, rapinarum & incendio.
 A.C. 1620 rum opportunitas, necnon dolosa ma-
 chinandi ac quævis nefanda perpetrandi
 licentia. Tot autem malorum origi-
 nem, progressum & exitum ponderare
 rerum temporisque depositus ordo. Quem
 vero latet, quod omnium turbarum
 caussa extiterit religionis dissensio, au-
 thores vero motuum fuerint sectarum
 fautores: nova enim, ac ideo falsa
 doctrina inimica est disciplinæ Evange-
 licæ: inde orta est animorum aversio,
 subditorum a Dominis, membrorum a
 suo Capite defectio, & denique Regum
 contemptus, ac regnorum eversio; non
 enim hæresis ullum Principem suo in
 folio securum relinquit, cumque Reli-
 gio magnam Reipublicæ partem consti-
 tuat, rebellis, turbulentæ & sanguina-
 ria hæreticorum indoles nunquam sa-
 tiatur, nisi coronatos etiam vertices,
 si ejus progressibus sece opponunt, im-
 placabili furore evertant, & Monarchi-
 cum Regimen in Democraticum com-
 mutent, prout demonstraverat Herma-
 nus Chunradus (*). Hoc idem testan-
 tur præsenti ævo Imperium Germani-
 cum, Bohemiæ & Hungariæ Regna,
 totque aliæ Provinciæ Ferdinando le-
 gitimo

(*) Ejus oratio parænetica in progressu hu-
 jus libri legitur.

gitimo suo Principe ac Monarcha per Sæc. XVII.
 hosce Sectarios orbatæ. Præcinebat A.C. 1619.
 Lutherus, suis inculcans, Cæsari non
 esse obediendum, si hic Pontificis caus-
 sam tueri, novumque Evangelium de-
 bellare vellet (*). Ut autem tam Cæ-
 sar, quam alii Principes denegatæ o-
 bedientiæ injuriam ulciscendo impo-
 tes fierent, in Novatorum schola tri-
 tum erat dogma: *Catholicis & præcipue Ecclesiasticis opes, bona, ac ditiones esse dolis & armis eripiendas*, utque usurpa-
 tis opibus cautum foret, simulque ini-
 qui usurpatores a lege repetundarum
 securi essent, *Cæsarem, ceterosque Principes Catholicos de violata conscientiæ li-
 bertate esse incusandos*, ac sub hoc obtentu-
 simul eo adigendos, ut initis eorum arbit-
 ratu pacis hæc bona usurpatoribus cedant,
 vel si reclamare voluerint, tunc adhibita
 armorum vi metuque ad assensum compellan-
 tur. Hac ratione extortam fuisse pa-
 cem Passaviensem, aliaque ejusdem
 generis decreta, prioris & præsentis
 fæculi loquuntur monumenta: Verum
 farta Cæsaris auctoritate nondum satis
 sectæ suæ, opibusque ablatis cautum
 esse credidere, accidere igitur opor-
 tuit sacratam quoque Cæsareæ Maje-
 statis potentiam: Cæsar igitur urgen-
 dus

(*) Tom. V. Genens. Germ. p. 297.

Sæc. XVII. dus erat, ut jurisdictionem suam ad
A. C. 1620. Sectarios etiam derivet, Aulicum suum
Senatum reformet, aliamque judicii formam instituat, ni velit, armis debellandus, atque ad cuncta, quæ libuerint, concedenda vi compellendus, tandemque dominationis Majestatisque suæ virtus si frangi nequit, saltem infirmando erit. Ex hoc torculari expressæ fuerunt a Bohemis Majestatis literæ, quarum favorem hi ultra sensus sui limites studiose ideo extenderunt, ut naçō quirandi obtentu seditionem concitare, & in rebellionis societatem omnes ferme subditos congregare valerent: ex hisce fontibus scaturiebant bella civilia, arma Correspondentium, Bohemorum contumacia, Hungarorum motus, & Austriacorum rebellio, necnon Cæsareæ, Regiæque auctoritatis contemptus, ac denique abominanda Ferdinandi legitimi Regis exauktoratio, ad quam æque, atque ad funestum hoc bellum, ejusque pedissequas cædes, rapinas, vastationes, incendia, civiles discordias, atque inimicitias facem subdidere Sectariorum Ministelli præcipue Calvinistæ; hi enim molestissimi Susurrones bellique Buccinatores seditionis suis consiliis & concionibus Principes suos ad arma, & populum ad seditionem contra Cæfarem, Regem, & Catholi-

tholicos & præsertim Ecclesiasticos se- Sæc. XVII.
dulo concitabant, prout ipse Ferdinandus Cæsar sæpius conquestus est. Hi A. C. 1620.
tam funesti belli promotores exstitere,
hi Martis classicum cecinerunt; horum
convitia aperuerunt injuriis despectam
Cæsaris Majestatem, depressoſſerunt Au-
ſtriacæ dignitatis fastigium, quod eo
magis declinare credebant, quo poten-
tius, intruso Friderico, Regiam ac
poſtea Imperatoriam Majestatem Fer-
dinando eripere niterentur. Huc col-
limabant Jenensium & Wirtembergens-
ium Prædicantium judicia, quibus de-
clararunt, nefas esse, ut Principes Pro-
testantes in cauſſa Bohemica Cæſari
opem ferant; huc spectabant itidem
peſſima Ludovici Camerarii consilia,
quibus fortuna & genere ferocem juve-
nem Fridericum ad illicitam alieni Re-
gis cupidinem illexit, & non minus An-
haltini Principis consilia calamo, astu,
ope & opera adjuvit (*), ut luculenter
Heidelbergenſis & Anhaltinæ Cancel-
lariæ monumenta teſtantur, quæ ſi quis
mente a partium ſtudio aliena pervol-
verit

(*) Vide ejusdem Camerarii epistolæ nec-
non Fabii Hercynini Rhebarbarum ejusdem-
que Tubum Gallilæanum edit. ann. 1625. nec-
non Windeckii traſtatum de Theologia Ju-
leconsulorum Colon. edit.

Sæc. XVII. verit, talpa cæcior sit, nisi hujus belli
A.C. 1620. caussam a Calvinianæ & Lutheranæ
sectæ fautoribus infano Religionis fanatico, necnon implacabili in Catholicos Principes odio accensis repetat.
Facebat igitur, nescio quis, insulsus Author, qui anno Christi 1647. *Considerationem caussarum belli in Bohemia extorti* edidit, & Catholicorum Tyrannidem potissimum in caussa suis ostendere fategit: cum tamen nullum omnino ex Bohemis ceterisque Protestantibus vel a Cæsare, Rege, Principe, aut Catholicis prius vexatum, quin ante ad hanc vexationem sua petulantia, aut iniqua usurpatione, postulatis, vel violentiis ansam dedissent, ostendere potuerit: certe nullus alio pacto Catholicos tanquam hujus belli auctores simulare valebit, nisi quia Calvini & Lutheri secta adhuc in cunis vagiente Catholici Principes erga hosce Sectarios nimis indulgenter egerunt, eosque in suis Regnis tolerarunt. Queruntur equidem præcipue Calvinistæ de turbato sectæ suæ usu, accumulant gravamina, armis vastatas deplorant Regiones; reticent tamen ipsi iniquas artes, quibus sectam intruserunt, qua violentia primi Catholicis bona eripuerunt, seditiones concitarunt, & innoxium sanguinem saepe profuderunt: læserunt hi

hi tamdiu Catholicorum patientiam, Sæc. XVII.
donec & illam in furorem convertere ne- A. C. 1620.
cesserit: nec prius quievere, quam
ex amicis sibi adversarios redderent,
qui necessario defensionis jure ipsis vi-
cem rependerent, & tum ipsis in more
positum fuit, de injuriis sibi illatis con-
queri, malorum caussam in eos, quos
primo gravissime læserunt, conjicere, &
integrös querelarum libros in vulgus
spargere, cauto tamen silentio contu-
melias, injurias, mala & violentias
prætermittere, quas ipsi prius largis-
sima mensura aliis intulerunt.

§. XLVII.

*Oratio de auctoritate Regum & Prin-
cipum contra Protestantium mo-
limina afferenda, & de cauf-
sis bellorum in Europa.*

Jam ante decennium Hermanus Chun-
radus Baro Fridenburgensis, ac E-
ques auratus futuri hujus belli caussam
ex immodico Protestantium Monarchias
evertendi studio derivabat, oratione
sat efficaci hanc in rem edita; illam
ergo, ne Protestantes deinceps Catho-
licos bellici hujus incendii auctores ca-
lumniari audeant, huc reserre, haud
inutile erit; Illius autem tenor est se-
quens: „Principio quidem totam Euro-

Hist. Eccles. Tom. LVI. L1 „pam,

Sæc. XVII. „pam, Sæculo integro, partim bello
 A. C. 1620. „civili collidi, partim metu belli, ap-
 „paratuque consumi dolemus. Nec
 „obscuræ bellorum sunt causæ, profun-
 „da avaritia, dominandi libido, atrox
 „superstitutionum immanitas. Quamquam
 „enim interdum pie, necessarioque ab
 „optimis Principibus bella indicta, su-
 „sceptaque sint, raro tamen etiam a
 „justis Regum animis, opum potentia-
 „que cupido excludi potest. Ut iognis
 „luculentissime fulgens, fumo tamen
 „laquearia inficit; ita quoque illæ pe-
 „stes purissimis se mentibus insinuant,
 „atque optima instituta Comites male-
 „suadæ depravant: quæ si in Regum,
 „Principumque judicio locum non ha-
 „beant, nunquam tamen non Tribuno-
 „rum, Centurionum, militum cupidi-
 „tates inflammant. Hinc fieri vide-
 „mus, ut bella, etiam juste pro bonis
 „contra injuriosos suscepta, creberri-
 „mo sceleratissime gerantur, calami-
 „tosissimeque finiantur. Rapiunt ita-
 „que nunc, quemadmodum olim suæ
 „quemque propriæ in prælia causæ, a-
 „liquando justæ, ac legitimæ, quan-
 „doque impiæ, rarissime bonæ sine ad-
 „missione malitiæ.

„At vero eædem illæ causæ nunc ex
 „alterius causæ conjunctione, auxilio-
 „que, sunt, quam olim, multo valen-
 „tiæ

„tiores, minusque medicabiles. Quæ Sæc. XVII.
 „autem illa est causa, vitiorum conci- A. C. 1620.
 „liatrix, per quam ceteræ pestes sunt
 „actuosæ magis, atque in ultimam us-
 „que perniciem efficaces? Dicam o Re-
 „ges, o Principes, quod nemo, nisi
 „moriturus diceret: Vestra est inscitia,
 „incogitantia, damnatusque in rebus,
 „unde regnorum cardo pendet, lanquor.
 „Ignoscite, monitorem auditis, non
 „adulatorem: Optimi consiliariorum
 „mortui sunt, aut morituri. Quæ est
 „igitur ignorantia Regum? bella ge-
 „runt, res repetere, injurias ultum
 „ire, defendere socios, tueri pietatem
 „se se arbitrantur.

„Sed longe aliud propositum est il-
 „lis, a quibus in arma scelerata cogun-
 „tur, alias est effectus, exitusque bel-
 „lorum: nempe ut Regnis suis, Prin-
 „cipatibusque exuantur, forma Rei-
 „publicæ mutetur, ministri Regum Re-
 „gibus dominantur: ac tandem miser-
 „rima Laniana, infirmatis partibus, ju-
 „gum Ottomanicum suscipit Germania.

„Avorum memoria, cruenta bella
 „cum Rege Franciæ gessit Carolus, Bur-
 „gundiæ Dux, qui ex animositate di-
 „ctus est Audax. Variæ bellis præ-
 „textæ causæ, gloria, regni dilatatio,
 „injuriæ vindicta: at vero scribit Com-
 „minæus, qui intimis consiliis aderat,

L 2 , nec

Sæc. XVII. „nec Regem, nec Carolum, veras scis.
A. C. 1620. „se causas, ob quas a suis consiliariis,
„Ducibusque ad bella impellerentur.
„Franci enim Regem ad pacem violan-
„dam urgebant, ut Carolus a poten-
„tiore in angustias redactus, cogeretur
„per Principem aliquem Galliæ fœdus
„impetrare, eique filiam hæredem e-
„locare. Hinc e Gallia e castris re-
„giis ipsis scribebatur: Veniret in Fran-
„ciam, non defore amicos. Pro suo
„rum igitur cupiditatibus, in suam
„perniciem Principes illi bella move-
„bant, multo sanguine, multis incen-
„diis, cladibusque, nulla causa, re-
„giones suas deformabant.

„Nunc etiam cæca arma paratis,
„aut tenetis, o Reges, o Principes: il-
„la suadent aut vestri perfide, aut ex-
„teri dolose, utrique ad evertendam
„Monarchiam, & Principatum vestrum,
„perniciose. Omnium armorum finis
„est, si faces, & buccinatores bello-
„rum spectemus, ut in Europa quam
„potentissimæ reddantur Democratiæ,
„& Aristocratiæ, Monarchiæ infirme-
„tur. Huic proposito nunc Regum ar-
„ma, opesque plurimorum serviant:
„quod ex præteriorum, præsentium-
„que collatione potest penitus pvideri.

„Quemadmodum ætatis in homine
„quidam est circuitus, & pro annis di-
„verli

„versi affectus, studiaque, & exercitia: Sæc. XVII.
 „ita in magno mundi corpore, & So- A.C. 1620.
 „cietate hominum videmus diversissi-
 „ma non modo utilia esse, sed etiam
 „probari. Initio gentium civitates sub
 „Regibus fuere: cumque eo se modo
 „felicissime, pacatissimeque ævum agi-
 „tare crederent, Regem omnes vole-
 „bant, creabant, propugnabant: Se-
 „cuta deinceps obloquia contra Reges,
 „atque invidia; nec deerant peccata
 „regnantium, quæ populorum indi-
 „gnationi materiam abunde suggere-
 „rent, cum indici tributa, exigi por-
 „toria, imperari operas præter modum,
 „omniaque illa detracta egentibus, in
 „luxum aulæ absumi viderent. Mu-
 „tata deinde gubernationis forma, ut
 „pro Regibus ejectis, occisisque, po-
 „pulus vel Optimates rerum potirentur.

„Italia, cum Tarquinii Roma pel-
 „lerentur, paucos habuit Reges, liberi
 „fere populi fuerunt. Tatum Sabi-
 „num priores *Historiæ* memorant, Por-
 „sennam posteriores, qui Tarquinios re-
 „duceret, Rex Regem aggressus est.
 „Latini idem quoque conati sunt, ut
 „populus, qui foris dominaretur, do-
 „mi serviret, aut fane, ut constituto
 „Rege, qui latinis regnum deberet,
 „suas ipsi vires stabilirent. Quanto au-
 „tem in odio, ea tempestate fuerint,

L1 3

„apud

Sæc. XVII. „apud Italicos populos, Reges, Veio-
A. C. 1620. „rum calamitas ostendit, qui creato
„ob imminens periculum Rege, vici-
„nos abalienarunt.

„Crescente deinde Romanorum po-
„tentia, Regum pene notitia desit:
„Italia, & Hispania, sine Regibus e-
„rant: Africa Numidas habebat, alios-
„que paucos Reges; Carthaginensium
„potens erat, & in Reges quoque ma-
„gnum imperium: Gallia & Germania
„paucos Regulos habuit; Græcia libe-
„ra erat; Jonia quoque & nobilissimæ
„Asiæ partes. Omnia enim animi
„a regno alieni, in Democratiam pro-
„penſi erant. Hinc Ptolomæi, Antio-
„chi, Attalus Deiotarus, Nicomedes
„Masinissa, alii Romanorum mancipia
„vixerunt, & precario regnaverunt, donec
„vel sponte, vel bello subversi, provin-
„ciæ, sive accessio, potentiores fuere.

„Ea tempora, illi animi Regum
„odio imbuti, nunc quoque in mun-
„dum, certa quadam rerum conver-
„ſione, redierunt, & Regum auxilio,
„Reges tollere, Democratis formare
„moliuntur: quibus si conatus par-
„cessus detur, brevi ne nomen quidem
„Regum in florentissimis regnis repe-
„riri poterit. Omnibus enim cogita-
„tionibus, viribusque eo tendunt, ut
„alias Reipublicæ formas instituant,
„idque

„idque innata ingeniorum levitate, su- Sæc. XVII.
 „perbiaque. Tum enim præclare secum A.C. 1620.
 „agi putant, cum invicem imperare,
 „& parere concessum est, quod in Re-
 „gnis & Principatibus negatum esse
 „sciunt. Spem vero eliminandorum
 „ex Europa Regum, multis ex rebus
 „magnam, & nisi caveant Reges, non
 „vanam concipiunt. Sic enim secum
 „politici, æqualitatis patroni, ratioci-
 „nantur: in sinu Adriatico, nobiles Ve-
 „netiæ longe lateque dominantur, o-
 „pes libertatemque ruina vicinorum
 „Principum firmarunt, olim sociæ Tur-
 „carum, Italij timendæ, Constantino-
 „politanorum Imperatorum contemptri-
 „ces erectæ in eandem spem liberta-
 „tis, ac potentia Venetiarum exem-
 „plo, sunt Italij civitates, Genua, Pi-
 „sa, Florentia, Luca: contra Reges,
 „Principesque invictæ steterunt, donec
 „se mutuis bellis attererent.

„Imperio etiam Principum suorum
 „se Helvetii subtraxerunt, nec Dominis
 „modo rebellarunt, sed nobilitatem e-
 „tiam stirpitus exscindere conati sunt:
 „& successit, quamvis multo sanguine
 „parta libertas. Suis legibus Helvetii
 „foederatæque Inalpinæ gentes vivunt,
 „Regibus terribiles, & cum Germani,
 „Francique bella gerunt, rerum ar-
 „bitri. Quantum vero valuerit exem-

Ll 4

„plum,

Sæc. XVII. „plum, ut neminem latet, ita pro rei
 A. C. 1620. „magnitudine & periculo nemo consi-
 „derat. Helvetiis mox junguntur Gri-
 „fones, alii Alpini: Geneva imperium
 „Principis sui detrectat, Basilea, Con-
 „stantia, Argentoratum in fœdus ac-
 „cipiuntur, Aliæ quoque civitates
 „contra Imperatorem, Principes suos,
 „& Senatum domesticum moventur.
 „Quæ enim Civitas ante annos centum
 „Senatum suum loco non movit, vel
 „occidit? Quæ tantorum malorum cau-
 „sa? Libertas, supra modum & con-
 „tra leges, per scelera cædesque quæ-
 „sita. „

„Nec tutior Septentrio, Lubeca,
 „Hamburgum, Dantiscum, Rostochium,
 „Brema, aliæ urbes, quas Anseaticas
 „dicunt, invito Imperio, fœdera inie-
 „runt, suosque Dominos, ac Principes,
 „per quos defensæ creverant, fiducia
 „opum & virium repudiarunt. Minus
 „tum ea res notata est, tum quia non
 „eodem tempore contigit illa defectio,
 „tum quia damnum non unius, sed
 „plurium, & quidem discordium fuit.
 „Imperator, Holsatus, Danus, Prute-
 „nus, Saxo, multi Episcopi, Domi-
 „nio exuti sunt. Factus est illa ratione
 „ad dejiciendos Principes gradus, sed
 „lentior progressus. Venetos jam im-
 „belles, & avorum dissimiles, Turca
 „pre-

„premebat. Helvetii natura quieti, & Sæc. XVII.
 „quod opibus, equitatuque non pol- A.C. 1620.
 „leant, sua tueri, quam aliena acqui-
 „rere maluerunt. Anseaticarum ur-
 „bium potentia cuilibet Imperio par e-
 „rit, sed erant ipsæ inter se dissitæ, &
 „singulis domi erat æmulus Princeps
 „quispiam aut Dynasta. Itaque Impe-
 „peratores, Principesque dejicere non
 „quidem potuere, attractis tamen ad
 „se opibus debilitarunt. Adeoque sine
 „his magnum est imperium, sed cor-
 „pus sine nervis.

„Constituta hunc in modum Repu-
 „blica, & animis inter regnum & po-
 „litiam alternantibus, dum Principes,
 „& nobiles convitio vocant Senatores
 „urbium, rusticos, & illi, nobiles man-
 „cipia culinarum aulicarum; facta est
 „subito nova ad Democratiam conver-
 „sio, cum Belgium infelix prosperitate
 „sua, contra Dominum suum rebella-
 „vit. Omnium enim motuum causa
 „fuit, ut imperium Principis excute-
 „rent: Nassovius quidem, aliquique con-
 „jurati, ne Magistratum deponere, ge-
 „storumque rationem reddere cogeren-
 „tur, urbium Senatores, ut negotio-
 „rum ipsi, cum impunitate peculiandi,
 „Domini agnoscerentur; populus arte,
 „& vi persuasus consensit.

L 1 5

Hanc

Sæc. XVII. „Hanc causam rebellionis fuisse, non
A. C. 1620. „Religionem, quæ prætendebatur, ne-
„que exactiones tributarias, manifeste
„ipſi docent. Nam de Religione Ca-
„tholica ſibi ipſi caverunt ſtatus: de-
„inde Mathiam Austria, adolescen-
„tem Catholicum advocarunt: tertio
„Alenzonium, itidem Catholicæ reli-
„gionis assertorem, ducem inaugura-
„runt. At neque violentia tributorum
„eo ſunt redacti: nunc enim decuplo
„plus viſco conferunt, quam tum exi-
„gebatur.

„Verum tabulas ipſas, & leges in-
„ſpiciamus, inveniemus profecto, eos
„ad amuſim Venetos imitari. Leges
„ſunt iſtæ datæ Mathiæ, Austriae Ar-
„chidiuci:

I. „Archidux regiones consilio ſta-
„tus gubernabit: ipſi vero Consiliarii
„designabuntur, eligenturque ab Ordin-
„ibus generalibus, indigenæ, huic mu-
„neri inprimis idonei.

II. „Omnia negotia decernentur
„ſuffragiis, & vocibus Consiliariorum,
„ita ut ipſe Gubernator postmodum ni-
„hil amplius fit deliberaturus, aut mu-
„taturus.

III. „Si qui Consiliarii, aut circa
„Palatina officia minus probe ſe gerant,
„aut onere difficiiore graventur, Or-
„di-

„dinum generalium postulatione pro- Sæc. XVII.
„videbitur. A.C. 1620.

IV. „In negotiis arduis, atque magna ponderis, ad omnes simul regiones spectantibus nihil sine Ordinum generalium consensu aget Gubernator.

V. „In rebus arduis, ad generalitatem attinentibus, utpote exactionibus, pecuniarum collectionibus, pacis bellive conditionibus cum extraneis Principibus, aut populis, obligationibus, aliisque similibus, tenebuntur Ordines Generales, antequam certi aliquid constituat, rem totam proceribus, & communitati significare. Æquum enim est, ut, quod omnium interest, ab omnibus quoque comprobetur, & condicatur, quod quidem patriæ privilegia, & consuetudines in primis postulant.

VI. „Ne Gubernator mandata, placita, decreta magni momenti, novitates, resque insolitas introducentia, sine Ordinum generalium, ad id legitime convocatorum consilio, aut consensu, ullo modo statuat.

VII. „Breviter in omnibus iis negotiis, quibus naturalis Princeps patriæ, tamquam Brabantiae Dux, consilium ex Ordinum Brabantiae Tentia capere tenetur; ipse quoque Gubernator Ordinum generalium consilio

Sæc. XVII. „filio uti tenebitur: deputati autem
A. C. 1620. „prius suis Superioribus, a quibus sunt
 „legati, rem omnem convenienter re-
 „ferent.

VIII. „Omnes literas ad statum
 „Provinciæ aliquo modo spectantes,
 „quas accipiet, tenebitur consilio sta-
 „tus offerre, ut de iis deliberetur, de-
 „cernaturque.

IX. „In Consilio status, nulla ne-
 „gotia gravia, difficultaque, aut ad Or-
 „dines spectantia tractabuntur, nisi
 „Consiliariorum maxima parte præ-
 „sente.

X. „Eiusdem Consilii acta, decre-
 „ta, factaque omnia annotabuntur, at-
 „que subsignabuntur.

XI. „Ipse Gubernator omnes con-
 „suetudines, & quæcunque privilegia,
 „institutaque vetera, infracta, impe-
 „dita, aut ablata per vim, restituet, &
 „confirmabit.

XII. „Ordinum Generalium depu-
 „tati simul permanebunt, quamdiu ad
 „negotiorum expeditionem, peractio-
 „nemque, ipsis commodum videbitur:
 „Ordines quoque Generales conventum,
 „quandocunque volent, celebrare po-
 „terunt.

XIII. „Si quod negotium maximi
 „momenti occurrerit, ob quod Comitia
 „haberi necesse sit una Provincia postu-
 „lante,

„lante, reliquæ convenire debebunt, & Sæc. XVII.
 „poterunt, neque mandata, imperium, A. C. 1620.
 „aut consensum Gubernatoris expectare
 „tenebuntur.

XIV. „Ordinibus etiam particula-
 „ribus uniuscujusque provinciæ con-
 „ventum agere licebit pro arbitrio,
 „quocunque tempore.

XV. „Pacificatio Gandavensis ita
 „in omnibus suis articulis observabitur,
 „ut nullo modo, aut prætextu, aliquid
 „diminuatur, aut infringatur.

XVI. „Ne prædictæ pacificationis
 „interpretatio lites, aut difficultates
 „pariat, hujusmodi litigorum arti-
 „culorum interpretatio Ordinibus ge-
 „neralibus legitime congregatis, com-
 „mittetur.

XVII. „Gubernator alios stipatores,
 „aut Satellites, quam Ordines pro
 „temporis ratione necessarios reputa-
 „bunt, nequaquam habebit, aut po-
 „stulabit.

XVIII. „Gubernator, suumque Con-
 „silium, ex Ordinum sententia, tam
 „terra, quam mari, constituent Archi-
 „strategum, sive Imperatorem exerci-
 „tus, Architalassum, Magistrum equi-
 „tum, Tribunum militum, aliosque
 „Præfectos primarios belli.

XIX. „Neque pedites, neque equi-
 „tes milites colliget, extraordinarie,
 „neque

Sæc. XVII. „neque prædia in urbibus collocabit
 A. C. 1620. „Gubernator, nisi scientibus, & con-
 „scientibus Ordinibus, civiumque ea-
 „rum civitatum Sententiis prius au-
 „ditis.

XX. „Gubernatores provinciarum
 „nequaquam constituet, sine Ordinum
 „earundem provinciarum consilio, &
 „consensu: curabitque si fieri possit, ut
 „iidem sint ejusdem provinciæ, aut
 „regionis habitatores, atque in ipsis
 „possessiones, & redditus habeant: aut
 „saltem regionibus sint grati, atque
 „accepti.

XXI. „Tempore belli, gravissima
 „negotia administrabit, exequeturque
 „ad præscriptum consilii militaris, ab
 „Ordinibus designandi.

XXII. „Consilium etiam militare
 „nihil, quod Ordines spectabit, decer-
 „net, aut statuet, nisi Ordines Gene-
 „rales ante primoque omnium certio-
 „res reddantur. Sequentibus deinde
 „cavetur, ut omnia observent, jurent-
 „que, se ea facturos: articulo etiam
 „vigesimo sexto pecuniarum distribu-
 „tionem, & ærarii dominium sibi at-
 „tribuunt.

„Denique, si omnes illos, vel ali-
 „quos articulos Gubernator violaverit,
 „justa in eum arma decernere se posse
 „declarant.

„Nec

„Nec Leicestrio data major potestas. Sæc. XVII.
„Ipse anno millesimo quingentesimo A.C. 1620.
„octogesimo septimo in Angliam redire
„cogitat, ne personatum Principem a-
„gat: illi sane fidenter respondent, suos
„Principes, sine Ordinum consensu, pa-
„rum aut nihil ferme potuisse: quod om-
„nibus aliis viribus, præterquam ve-
„stigalium, & Canonum redditibus ad
„Palatina officia, & aulicam familiam
„sustentandam, fuerint destituti. Ordi-
„num juris esse, Principem non tan-
„tum precibus, sed & ipso facto corri-
„gere, ejus consiliarios punire. Quod
„paulopost factum est, occisis, Lugdu-
„ni Batavorum, Leicestrii amicis.

„Quid hoc aliud est, quam specio-
„so nomine Principis statuam adornare,
„vocare Principem, cui nullius rei a-
„gendæ sit potestas? Venetorum Dux
„in pompa est Princeps in Curia Sena-
„tor, in urbe captivus, extra urbem
„reus: peregrinari enim sine venia non
„potest. Hic Princeps Belgarum ni-
„hilo plus habet in ceteris, in pompa
„etiam minus.

„Hanc ob causam & fratris Augusti
„& Regis Catholici monitu, Mathias
„adolescens cito se in libertatem vindi-
„cavit.

„Paulopost, anno scilicet millesimo
„quingentesimo octogesimo secundo,
„alium

Sæc. XVII. „alium sibi Principem personatum e
A. C. 1620. „Gallia ascivere, Regis fratrem, Alen-
„zonium, quem ingenti pompa e Gallia
„adductum, Antwerpiam deduxerunt,
„inaugurarunt: Sed cum ille ludibrio
„offensus, vere Princeps esse vellet,
„cæsa nobilitate multisque militibus,
„in Franciam suam abiit; causatus,
„Belgas non Principem, sed Principis
„umbram, ac imaginem quærere. Nec
„mirum: non enim subesse Gallo, quam
„Hispano maluerunt, sed affectus suos
„Franco nomine tegere.

„Itaque omnia illa, quæ cum Gal-
„lo egere, ficta fuere: nec diu odium,
„quo Gallos Belgæ prosequuntur, te-
„ctum fuit.

„Nondum finis simulandi: despecti,
„vexatique, & pene proditi a Francis,
„in Britaniam navigant, anno millesi-
„mo quingentesimo octogesimo quarto
„Gubernatorem Leicestrum eliciunt.
„Sed ille vix imperare incæperat, cum
„occisis quibusdam ejus fautoribus, re-
„meare domum cogunt.

„Cum igitur nec Dominum suum
„naturalem, nec Germanum nec Gal-
„lum, nec Anglum, ferre potuerint;
„quis non videt, eos hoc egisse, ut a-
„liam Reipublicæ formam inducerent?
„Ad hoc enim nobilissimos Principes
„vocarunt, ut inania nomina illis tri-
„bue-

„buerent, solida rerum sibi ipsis retine- Sæc. XVII.
 „rent. Nec deinceps quidquam ege- A.C. 1620.
 „runt aliud, quam ut turbas, sedicio-
 „nesque excitarent, aut adjuvarent.
 „Quo enim tendebant illa, quæ in An-
 „glia actitata sunt de libertate? Quo
 „item illa, quæ in Gallia cum Hugo-
 „nottis? Nonne mutuas conspirationes,
 „clandestina colloquia, pecuniarum
 „collectiones novimus? quorsum ista?
 „hisi ut regnum Galliæ concuterent, &
 „imperia Regum evanida efficerent.
 „Non ignoravit id Henricus IV. Gallia-
 „rum Rex, cuius Legatus serio monuit
 „collegas, cum nuper de induciis age-
 „retur, nolle se Hollandos crescere,
 „ideo nec quod suo regno, nec vicinis
 „id expediret. Idem tamen Henricus,
 „qui eos opibus viribusque adjuvit, ho-
 „minum ingratissimos expertus est:
 „nam & cum Hugonottis clandestina
 „consilia habuerunt, & filium Henrici,
 „Ludovicum, quantum in ipsis fuit,
 „prodiderunt. Cum enim Ludovicus,
 „Principum discordia agitatus, pater-
 „norum beneficiorum fiducia, auxilia
 „ab illis peteret, non modo nulla mise-
 „runt, sed nec militem quidem Fran-
 „cum regia stipendia merentem, sola
 „liberalitate datum, ad regem suum
 „defendendum, abire siverunt, stipen-
 „dia insuper postularunt.

Hist. Eccles. Tom. LVI. Mm „De

Sæc. XVII. „De fœdere cum Turca, hæredita-
A. C. 1620. „rio Christiani nōminis hoste, annis
„superioribos sancito; de Ennone,
„Comite Emdano per nefas pulso,
„Embdaque nullo jure occupata; de
„Westphaliæ Episcopatibus, tantum
„non devoratis, nihil est, quod addam.

„Hæc cum ita sint, nonne satis in-
„telligit Rex Franciæ, & ex longiore
„usu, Rex magnæ Britanniæ, Hollan-
„dos, utpote Democratiæ studiosos, Re-
„gibus, quorum pecunia, ac milite
„defenduntur, exitiabiles esse?

„At eodem tempore per longos cir-
„cuitus, & varia pericula, Venetis au-
„xilia miserunt, contra Regem Ferdi-
„nandum, qui eos ne verbo quidem
„unquam offenderat. Cur o Batavi,
„Regem Galliæ, vicinum, patronum
„vestrum, defensorem libertatis veltræ,
„qui multos vobis auri millions dona-
„vit, in periculo constitutum, destitui-
„stis? Cur legiones ipsius indigenti mit-
„tere noluistis? Cur Venetis tanto stu-
„dio succurristis? Religionis causa non
„est acta, omnes Catholici sunt, nec
„meritorum habita est ratio, omnia
„vestra, etiam vitam ipsam, Franco
„debetis. Quid igitur causæ est? Odium
„regni, amor Aristocratiæ, & Demo-
„cratiæ.

„Ger-

„Germaniam pari vecordia turba- Sæc. XVII.
 „stis, cum Coloniensem Archiepisco- A. C. 1620.
 „pum Imperio abducere, vestris Stati-
 „bus subdere voluistis. Præfulem e-
 „nim in vestra potestate, & Imperii
 „suffragium habere concupistis, ut jam
 „de Imperio Romano vos decernere
 „possetis.

„Quid vero causæ dicere potestis,
 „cur Ducem Brunsvicensem tam diro
 „agmine oppugnaveritis, urbem ad-
 „juveritis? At Dux cognatus est Dani
 „Regis, amici vestri, affinis Brande-
 „burgici, fœderati vestri. Non hic
 „Religio pro vobis facit: nusquam Cal-
 „vinismus infestius, iracundius, con-
 „stantius oppugnatus est, quam in urbe
 „Brunsvicensi. Quid igitur adferre
 „potestis, præter odium ducalis Im-
 „perii, & amorem Democraticæ Poli-
 „tiæ? Adde Magdeburgum in fœdus
 „receptum: velimque scire, cur civi-
 „tas tam procul a vobis diffita, vestra
 „fœdera ambiat? contra quem subsi-
 „dia paret Belgica? An contra Bran-
 „deburgensem Principem, suum Præ-
 „fulem: an contra Saxonem, vicinum
 „potentem? An contra utrumque? Cur
 „vero contra domum Brandenburgicam,
 „quæ vobis fœderata, etiam & obno-
 „xia est? Scio, quid respondere de-
 „beatiss: contra omnem Principem pro

Mm 2

„omni

Sæc. XVII. „omni civitate vos bellare, nec cau-
A. C. 1620 „fas Dominorum, sed genera spectare.

„In fœdus etiam Anseaticæ civita-
„tes pertractæ sunt, non alia ex causa,
„quam ut Danus, Saxo, aliquique vos
„quoque timeant & urbes illæ attolle-
„re caput, Principesque vicinos pre-
„mere audeant. Antiqua ista sunt:
„nunc Gallum odistis, & offendere
„ausi estis: Britanno vos applicuistis:
„quæ causa? Galliam difficultate con-
„cutere potestis. Angliæ regnum uno
„hærede masculo fulcitur: facile par-
„tem ad vos transituram sperare licet.
„Certe credere etiam Britanno desistiis,
„cum de Hispanico conjugio agi cæ-
„ptum est. Itaque studiosius civitates
„Anseaticas, Venetosque colitis, &
„Barneveltium, Galli amicum, in gra-
„tiam Britanni occidistis.

„Verum si nondum ista satis cogni-
„ta sunt, certe post Bohemiæ rebellio-
„nem dubitare nemo potest liberrime
„eorum, qui sub Rege vivunt, erant
„Bohemi: inaudita causa, inusitata
„barbarie, Magistratus suos, viros no-
„bilitate, vitaque conspicuos, e fene-
„stris præcipitarunt: mox adsunt Ba-
„tavorum legati, auxilia promittunt,
„alios Principes concitant, & ut Rem-
„publicam faciant, directores consti-
„tuunt & sua autoritate principiantur.
„Bohe-

„Bohemis farent & alii sed Principes Sæc. XVII.
 „ætate, vel judicio infirmiores, quos A.C. 1620.
 „æstimare facilius est, quam nominare.
 „Verum illi secum perpendant. quæ for-
 „ma futura sit suarum ditionum, si Bo-
 „hemia, Silesia, Moravia, Austria, po-
 „pulare regimen instituant, si Ulma,
 „Norimberga illis confoederentur: non
 „ne eandem libertatem Amberga, &
 „Palatinatus Superior amplectetur?
 „cingent directores illi etiam vicina, &
 „confisi potentia, adjunctis urbibus, in
 „Silvas, & ad Indos, suos Principes
 „abigent. Nunc si ex Ulmensi, & No-
 „rimbergensi Senatu quæras, cur suo
 „periculo. tantum pecuniæ in perduel-
 „les profundant, Cæsaremque impu-
 „gnent, id sine dubio respondebunt, ut
 „Democraticæ & Aristocraticæ pote-
 „states firmentur, Anspacensem &
 „Brandenburgicum, formidolosos esse
 „vicinos: Palatinum suspectum, sem-
 „per inter Civitates & Principes esse
 „lites, æmulationes, crebro fuisse bel-
 „lum. Regna urbibus liberis esse ini-
 „mica. Nunc causas Bohemos præ-
 „tendere, cur suo Regi non obtempe-
 „rent, easdem vel speciosiores non de-
 „esse Palatinis, ceterisque, si forte
 „dubitas, quare ex Norimbergensibus,
 „Spirensibus, Wormatiensibus velint,
 „jubeant, Palatinum Principem esse

Mm 3

„po-

Sæc. XVII. „potentiores? Imo suam libertatem,
A. C. 1620 „vicini Principis debilitate, se cupere
===== „esse firmiores, respondebunt. Hoc
„etiam velle fœdus Hollandicum, Hel-
„veticum Batavicum, habere se mul-
„tas cum vicino lites, æquo jure cum
„potentiore disceptare non posse, nun-
„quam ex Senatoribus suis, Syndicis,
„aliisque deesse, qui possessiones in Pa-
„latinatu habeant, qui præmium ab
„eo Principe sperent.

„Civitatum itaque liberarum, seu
„populorum faciendam confæderatio-
„nem, id ante annos novendecim cæ-
„ptum esse bello rusticorum, sed in-
„consulto impetu: nunc Reges Regi-
„bus, Principes Principibus commit-
„tendos: donec mutuis cladibus fracti,
„continere imperio civitates nequeant.

„Hinc nihil funestius videri, quam
„Hispani, & Franci inter se pacem:
„hinc Hollandos merito vocare illorum
„regnorum matrimonia detestabilia:
„hinc omnia movere, ut Anglus pa-
„cem rumpat, matrimonio Hispanico
„abstineat. Ipsi Bohemi ne suis qui-
„dem auctoribus, & turbatoribus liber-
„tatem credunt: quamquam quæ est ista
„libertas, a triginta Directoribus Ty-
„rannis, tributis exauriri, operibus
„fatigari, militibus opprimi. Nec his
„tamen, nec Ducibus credunt: nam
„plu-

„plures quo imperio collocarunt, & rei Sæc. XVII.
 „gerendæ summam ipsi retinuerunt, A. C. 1620.
 „rogatique armatis imperant. Alio-
 „qui hoc norunt Bohemi, Imperato-
 „rem exercitus sui eum esse debere, cui
 „omnes fidant, qui eos sub iictu habeat.

„Eo vero misericordiarum devenerunt,
 „ut qui Serenissimis Principibus fidere
 „noluerunt, Spurio Mansfeldio subdere
 „colla sint coacti, homini bis perfido,
 „fidei divinæ & humanæ Violatori, qui
 „ne ipsis quidem parcere in animum
 „induxit. Peregrinos itaque, & re-
 „rum suarum desperatione facinorosos
 „quærunt, quibus in mentem venire
 „non possit, fore quandoque, ut in Bo-
 „hemia regnent. Hoc a Batavis acce-
 „perunt, qui Mauritium, nulla, nisi
 „quam ipsis dedissent, potentia fultum
 „diu in honore habuerunt, ita tamen,
 „ut Barneveldum potentiores illi ob-
 „jicerent, tanquam Scipioni Fabium
 „& Hannoni Hannibalem: at nunc,
 „postquam auctum hæreditate fraterna
 „viderunt, odisse cæperant, atque
 „exemplo veterum, ostracismo eje-
 „cissent, nisi ille cautior facinus occu-
 „passet, & occiso Barneveldio Magi-
 „stratibus suæ factionis urbes compe-
 „scuisset. Nec tamen odia cessant,
 „timorque Servituſis Mauritianæ, &
 „Britannicæ, cunctos merito sollicitos

M m 4 „ha-

Sæc. XVII. „habet. Hinc totam turbari Germaniam
A.C. 1620. „niam exoptant.

„Confirmant illa, quæ dixi, & illi,
„per quos ajunt, Principes, & modus,
„quo Consiliarii utuntur. Qui enim
„res magnas in Concilio Principum in-
„timo tractare solent, Monarchiæ &
„Principatui adversi sunt, multorum
„regimen probant, & amant: sunt e-
„nim plerique ex Rebus publicis oriun-
„di, & ad earum commodum consul-
„tationes instituunt. Quis ignorat va-
„ferrima consilia, cum ab anno nona-
„gesimo in aula Heidelbergica viderit
„Belgarum rebellium patronos Nobili-
„bus & Comitibus interdum anteponi?
„cum exteriores meliore conditione apud
„juvenes Principes, quam civium fi-
„lios? Quis nescit, morem esse, ut Con-
„siliarios Principum qualumcunque sibi
„obnoxios reddere conentur, ut vos
„ad sentiendum, quæ e re Belgarum
„sunt, disponant?

„Denique fere omnibus aulis adre-
„punt, genus hominum, callidum,
„& imperii impatiens, quos vocant Pa-
„ritanos: eos esse tales, Catholici, Lu-
„therani, Reformati, ipse Rex Britan-
„niæ testatur. Hi illi, quemadmo-
„dum Ecclesiasticam disciplinam dissol-
„vunt, ita Monarchiæ sunt inimici, &
„Democratiam inducere satagunt, ab
„illis

„illis itaque sumnum est Regibus pe- Sæc. XVII.
 „riculum: illi importunitate sua Hol- A.C 1620.
 „landos adegerunt, ut Synodi decretis
 „adversa pars pelleretur.

„Denique, modus, & ratio agendi
 „est, qua omnem quacunque firmitu-
 „dine fundatam, Monarchiam possint
 „evertere. Tria sunt tormenta, & vel-
 „ut arietes, quibus Monarchiæ funda-
 „menta quatunt: Calumniæ, quibus
 „reddunt otiosos Monarchs: Seditio-
 „nes, quibus domi eos agitant: bella
 „finitimorum.

„Totum orbem calumniis, menda-
 „ciloquiisque turbant, qui contra Re-
 „ges agunt: Nihil enim magis calum-
 „niis objectum est, quam facta regnan-
 „tium, de quibus libentissime male lo-
 „quuntur homines, Parentem, Re-
 „gem, Prophetam Absolon filius ca-
 „lumniatur: videntur Sermones tui
 „boni, sed non est, qui est, qui judi-
 „cet, constitutus a Rege. Id adeo in-
 „natum est Democraticis, ut in Roma-
 „na Republica ne unus quidem tribu-
 „nus plebis fuerit, qui non consules,
 „& Senatum criminaretur.

„Materia ampla est in regno, quia
 „causas rerum plerique nesciunt, ideo-
 „que culpant tyrannidem Regum ex-
 „actiones, portoria, omnia in majus
 „extollunt, beneficia ipsa calumnian-

Mm 5 „tur,

Sæc. XVII., tur, bellum se jactant mendaciis a-
A.C. 1620. „lere posse.

„Calumniis addunt facta: quibus
„sensim dissolvant potestates: primum
„seminando inter subditos odia, suspi-
„ciones, dissensiones, easque omni o-
„pe alendo. Quam clarum id sit, o-
„stendo.

„Multæ in Gallia discordiæ sunt
„ortæ, mox qui Regnum illud solvici-
„piunt, & pro uno rege plures regnare
„duces, vim potestatis enervem esse
„Principum factionem adjuvant, Hol-
„landi expresse militem suum Regi mit-
„tere abnuunt, Hassus, Palatinus, qui-
„bus cum corona, & regibus Franciæ
„necessitas antiquitus est, auxilia con-
„tra Regem missa omnibus viribus ad-
„juvant, genti plus, quam Regi favent
„non ipsi Principes, sed eorum Demo-
„cratici consultores, qui defendendum
„magis Bullionum, quam Borbonium
„clamant.

„Quis finis vero, cum Regem in
„Ordinem redactum esse, Principes vin-
„cere peroptent, Consiliarii Principum
„Germanorum, Hollandorum Clientes?
„Hic unicus, ut dissoluta regia potestate,
„Principes inter se collisi, civitatibus
„dent occasionem libertatis, quam
„nunc quædam in Francia usurpant,
„omnes sperant. Quæ enim causa est,
„cur

„cur senex ab Batavia adolescenti Prin- Sæc. XVII.
 „cipi suadeat, ut eis, qui regem ado- A. C. 1620.
 „lescentem oppugnant, se adjungat,
 „nisi ut regem evertat, & Palatinis
 „subditis ostendat, quid contra eum
 „agere aliquando possint?

„Demum nihil usitatus, sed nec
 „perniciosius, quam Regibus vicinum
 „hostem quærere, quo frangantur &
 „opprimi possint. Sic quotidie oculis,
 „audituque percipimus, Batavos toto
 „orbe, per mare, per terras, ab ortu
 „solis usque ad Hesperium currere, Regi
 „Hispaniæ quærere hostem, nec illi
 „modo, sed regibus, illi quocunque
 „modo cognatis, vel affinibus.

„Venetos contra Ferdinandum quan-
 „to conatu adjuverunt, & nunc ma-
 „gnis promissis animos Bohemorum in-
 „flant, totamque Germaniam concu-
 „tere moliuntur? certo enim persuasum
 „habent, se, si Austriacæ domus re-
 „gna & provincias in popularem Gu-
 „bernationis formam dissolverint, fœ-
 „dusque fidum cum iisdem, Helvetiis,
 „Venetis, urbibus Anseaticis, Impe-
 „rialibusque confirmarint, ceteros, tan-
 „quam minutos regulos, facile in or-
 „dinem redacturos, ditionesque in suam
 „potestatem tracturos. Neque illis re-
 „ligio curæ est, nisi quantum ad am-
 „pliandum imperium utilis esse videtur.

„Non-

Sæc. XVII., „Nonne omnia acta hoc clamant? cum
 A. C. 1620. „Venetis Catholicis, cum Rege Chri-
 „stianissimo foedera ineunt: Brunsvi-
 „censibus Lutheranis, Helvetiis Zwing-
 „lianis, Bohemis Hussitis, Picardis
 „Lutheranis, ex æquo adhærent: do-
 „mi suos Arminianos, quamvis de ipsis
 „optime meritos exilio, confiscatione
 „bonorum, infamia, carcere mulctant.
 „Quid autem errorum in Arminianis
 „accusant, nonne eadem docent Luthe-
 „rani, si quinque puncta controversa
 „spectes? Quomodo igitur Bohemorum
 „Silesiorum, Austriorum, aliorumque
 „fidei sunt patroni, & Evangelicos se
 „defendere jactitant, cum domi eos,
 „quos multo in paucioribus errare con-
 „cedunt, tam inimice persequantur?
 „Omnia igitur eo referunt, ut Princi-
 „pes, & Reges in Ordinem redigant,
 „populus, lectique de extremis Subsel-
 „liis imperent. Hoc ne Evangelici Prin-
 „cipes subodorentur, verum periculis
 „suis securi indormiunt, varios præ-
 „textus fingunt, timorem Tyrannidis
 „Pontificiæ, & Hispanicæ, Religionis
 „libertatem, spem occupandorum Epi-
 „scopatum: ut cum Principes inter se
 „commiserint, fessis, sauciisque suas
 „leges, populumque Dominum impo-
 „nent.,

„Quare

„Quare exurgite o Reges, o Prin- Sæc. XVII.
cipes, jura vestra, Majestate inque de- A. C. 1620.
fendite, finitimos Reges, Principes-
que tuemini: quod ausi sunt Batavi,
„audebunt & Angli: quod ausi Bohemi,
„audebunt & Saxones: non deerit
„occasio, nec auctor.

„Qui rebelles defendit, suos etiam
„subditos rebellare docet. Qui exte-
„ris Magistratum suum calumniantibus
„benignas aures præbet, seditionibus
„domesticis januam aperit: si vos re-
„belles adjuvando, Regem evertitis,
„illi, cum vicerint, subditos vestros in
„vos armabunt.

¶. XLVIII.

*Hungarorum rebellium responsio ad
Cæsaris postulata.*

Comitia a rebellibus Hungariæ Pro- *Ortel. re-*
ceribus Posonii fuisse habita, jam *div. ad hunc*
anno superiore meminimus: hoc au- *ann. n. 70.*
tem anno die secunda Januarii ad Le- *Lotich. rer.*
gati Cæfarei, qui tum præsens Ferdi- *Germ. l. 4.*
nandi Regis caussam urgebat, proposi- *cap. 7.*
tiones, hæc in responsis dabant. *Londorp.*
„Cæsari temporibus Mathiæ Imperato- *atia publ.*
„ris regni Ungariæ onera, ac grava-
„mina jam tum fuerunt cognitissima.
„Ere igitur fuisset, si quamprimum ab
„adita regnorum provinciarumque suc-
„cessio-

Sæc. XVII., cessione, ac gubernatione istis ido-
 A. C. 1620., neum foret quæsumum remedium. De-
 „inde, tametsi Cæsar ratione conditi
 „intra sex mensium spatum diætam
 „Provincialem aperuisset, nihilominus
 „oneribus, ac gravaminibus ideo me-
 „dicina facta non fuit. Mandatum e-
 „tiam Palatino Ungariæ indultum, cer-
 „tis limitibus fuit circumscriptum, ita
 „ut is aliquid tum determinandi pote-
 „state, aut autoritate nulla fuerit in-
 „structus, ut magis per mandata con-
 „traria, civitates metalliferas, fines
 „que regni concernentia his in actioni-
 „bus sit impeditus. Porro siquidem tum
 „Cæsar duodecim rationes sub fœdera-
 „tionibus pactas insuper habuit, im-
 „mo vero contra solemnem ordinum
 „protestationem precesque, ac contra-
 „dictionem, copias partim e regni for-
 „talitiis, in finibus positis, partim e
 „ceteris locis adversus provincias con-
 „fœderatas eduxit: imo exercitus,
 „copiasque Ungaricas alienas in pro-
 „vincias eductas, non absque nationis
 „illius insigni mœrore atque despctu,
 „immisis propriis agminibus laniari, ac
 „contrucidari passus est: literas insuper
 „legatosque a confœderatis suis in Un-
 „gariam missos, directosque intercipi,
 „opprimique ante curavit, necnon per
 „Clericos in Superiori diæta provinciali
 „arti-

„articulos propositos, non obstante Or- Sæc. XVII.
 „dinum protestatione, ac reclamatione A. C. 1620.
 „postposita publicatione solita, annihi-
 „lari permisit: his aliisque de causis
 „Ungari, rerum suarum satagentes,
 „desperatis mediis, ac remediis mitio-
 „ribus, Transylvaniæ Principem tan-
 „quam Patronum, atque auxiliatorem
 „implorarunt. Eodem tempore fortia-
 „litia regni in finibus posita a Cæsare
 „defecerunt, Salariis, præmiisque pror-
 „sus deficientibus, ac necessitate ulti-
 „ma aliud exigente, (quæ pene, militi-
 „bus præfidiariis alio eductis, desti-
 „tuta, atque orbata esse contigerat.)
 „Ut igitur pro hac Transylvaniæ Prin-
 „cipis, ipsis declarata necessitatis tem-
 „pore prompta voluntate gratum, me-
 „moremque contestarentur animum,
 „certas Principi jam tum obtulerant
 „conditiones, a quibus recedere sibi
 „non amplius foret integrum. Pari-
 „ratione, quam cum Bohemis paulo
 „ante confœderationem iniissent, far-
 „tam tectamque sibi conservandam esse
 „putant. His omnibus accedit, modo
 „a Polonis irruentibus Ungariæ parti-
 „bus non insimæ notæ damnum esse il-
 „latum. Id quod nisi Cæsar gratum
 „haberet, nunquam Poloni ausi fuissent.
 „Viderent igitur, & cognoscerent
 „legati Cæsarei, propositiones Cæsaris

„no-

Sæc. XVII. „nomine modo factas, nimis sero, at
A. C. 1620. „que ut dici amat, post principia inter-
„venisse. De cetero, si quid in man-
„datis habent, viamque monstrare
„queunt, qua pax introduci, Christiani
„vero Sanguinis profusio, ac laniena
„prohiberi possit, utique vel hoc sine
„mora in medium afferant.

Hac pari cum Bohemis audacia &
temeritate Hungari Calvini secta imbuti
ac de futura Christiani sanguinis pro-
fusione parum solliciti exemplum &
ceterorum rebellium imitationem edita
ut vocabant, *Apologia suæ* a Ferdinando
Desectionis caussas attulerunt
sequentes. I. Electio Ferdinandi Ar-
chiducis in Regem Ungariæ multis
modis fuit suspecta, coactaque. II. Pari
atque inverso ordine, regni Guber-
natio inita, susceptaque fuit. Deni-
que adversus regni leges, pacta, ac
conventa, variis, ac multiplicibus
modis actiones institutæ, in primis fi-
des, rerum, ac contractuum omnium
vinculum, violata est.

§. XLIX.

Fædus inter Hungaros & Bohemos, ceterasque rebelles Provincias.

*Merc. Gal-
lob. tom. 13.
l. 1. & 2.*

Quoniam vero occulatores Hungari
hosce perfidiæ suæ obtentus nimium
infir-

infimas esse cognoverant, hinc majo- Sæc. XVII.
rem eisdem auctoritatem inito cum ce- A.C. 1620.
teris rebellibus födere conciliare nite-
bantur: Ea ex caufsa in iisdem comi- *Latich. l.c.*
tiis cum Bohemiæ Oratoribus, aliis- *Bellus laur.*
que unitarum Regionum legatis socie- *Austr. l. 3.*
tatem, ut vocabant, *æternam iniere*, & *320.*
pag. 319.

quamvis hæc *æternitas* vix ad unius anni terminum progreffa fuisset. Novi autem hujus föderis articuli erant sequentes. I. Föederati piam vitam agerent, peccata & flagitia omnia punirent, & justitiam omnibus absque omni religionis respectu administrarent. II. Föederationem modis omnibus extendere & amplificare niterentur. III. Defensionis negotium universale, & perpetuum esset, ea que necessitate postulante omnibus utiliceret. IV. Defensio ista contra omnes omnium föederatorum hostes adhiberetur. V. Discedere a föederatione ista volentem & Socios in periculo vel deserentem, vel oppugnatum vel quidcunque contra fœdus militentem reliqui oppugnarent, in ordinem redigerent. & sumptuum refusinem ab ipso postmodum repeterent. VI. Sine unanimi omnium föederatorum consensu bellum nemo inchoaret, militem conscriberet, in regnum prvinciamque adduceret, transitum al-

Hist. Eccles. Tom. LVI. Nn ,teri

Sæc. XVII. „teri permitteret, aut expeditionem
A. C. 1620. „ullam faceret. VIII. Pax cum hoste,
„nisi cum omnium consensu nulla tra-
„ctaretur, aut fieret. VIII. Qui fœ-
„derationem promovissent, & auxilium
„fœderatis in necessitate aliqua præ-
„stitissent, eorum nomina tractationi
„isti pro majori salutis, & bonorum
„suorum assecuratione infererentur.
„IX. Qui propter hoc fœdus vel exci-
„dium, vel infortunium aliquod passi
„essent, illis satisfactio a regno vel
„provincia communi tanta præstaretur,
„ut se suosque pro dignitate, & con-
„ditione sua sustentare honeste possint.
„X. Quod privilegiis, & juri uniuscu-
„jusque provinciæ contrarium a quo-
„cunque Magistratu imperatum decre-
„tumve esset, non acceptaretur, nec
„ulla ei obedientia præstaretur. XI.
„Litibus dirimendis, controversiis com-
„ponendis, & caussis fœderatorum di-
„judicandis, atque ad alios referendis,
„certi quidam judices constituerentur.
„XII. Ubi contigerit, ut fœderato-
„rum aliqui bello petantur, provincia
„altera alteri subveniret, milite in tres,
„pluresve partes distributo, & parte
„aliqua pro sua defensione retenta.
„XIII. Si plures fœderati bello simul
„petantur, provincia quælibet ad fines
„suos militem adduceret, & disponendi

„de

„de eo potestatem Generali præfecto Sæc. XVII.
 „relinqueret. XIV. Fœderatio hæc A.C. 1620.
 „perpetua esset, & ad posteros trans-
 „mitteretur, capitibus ejus ubique pro-
 „mulgatis, & publice prælectis. XV.
 „Quinis semper annis certo loco & tem-
 „pore conventus pro controversiis, &
 „gravaminibus fœderatorum compo-
 „nendis, & abrogandis fœderisque hu-
 „jus capitibus instaurandis instituere-
 „tur. XVI. Fœderatio hæc nemini
 „præjudicio esset, nec quidquam alicu-
 „jus privilegiis, juribus, & consuetu-
 „dinibus derogaret, sed omnia omni-
 „bus confirmaret, & conservaret.

Ad hanc armorum societatem Pro-
 testantes Hungari non modo ceteros *Memb. hist.*
 omnes, qui in Austriacæ Domus di- *de l'hist.*
 tionibus versabantur, Hæreticos alli- *d'Autrich.*
 ciebant, sed etiam de opportunis Tur-
 cas sibi aggregandi mediis egerunt.
 Tandem vero hujus fœderis nuntio die
 nona Januarii Pragam delato Frideri-
 cus Palatinus lætitiam inde conceptam
 tormentis festive explosis prodebat:
 quo autem spectaret hæc armorum so-
 cietas, Achatius de Dona in sua ad
 Anhaltinum epistola sat aperte de-
 clarabat, fassus, *Bethlenii & fœdera-* *Cancell. An-*
torum consilia ad extirpandum Papismum halt. *5. Nov.*
 collimare, huicque eorum intentioni Scul-
 tetum quoque Aulicum Concionatorem

Nn 2 suf-

Sæc. XVII. suffragari, cum Gaboris Zelum, di-
A. C. 1620. cтumque fœdus immodice deprædi-
 casset, atque exemplo Salomonis, &
 & Hyrami Regum confirmari non eru-
 būisset: Ita nempe hi Nebulones Dei
 Verbo ad suas impietates abuti non
 reformidabant. Ceterum hæc pacta die
 vigesima quinta Aprilis Pragæ solemni
 juramento, seu potius perjurio firma-
 ta fuere.

§. L.

*Cæsar is responsum ad falsas Hunga-
 rorum accusationes.*

Bellus l. c.

Postquam vero Cæsar is Legati teme-
 rarias Hungarorum propositiones
 Viennæ exhibuerant, Ferdinandus pa-
 terna potius clementia, quam regia
 auctoritate hæc eisdem responderi juf-
 fit: „Miror vehementer, qua ratione
 „Hungarorum Procerum nonnulli sine
 „omni caussa odium in me conceperint,
 „cum tamen horum neminem offendie-
 „rim, nec illorum libertatem infringe-
 „re, unquam intenderim, sed potius
 „mea gratia illis liberaliter sæpiusque
 „oblata, me quoque eorum gravamina
 „pro posse sublaturum, spönderim,
 „nilque magis cordi habuerim, quam
 „Majorum more pacem & concordiam
 „in universo Regno propagare, illud-
 „que

„que a jurato Christianæ Reipublicæ Sæc. XVII.
„hoste tueri: taceo cetera vobis præ- A.C. 1620.
„stita beneficia, grato autem animo
„recollite, quam paterna sollicitudine
„Austriaca Domus, & præcipue Ca-
„rolus V. & Ferdinandus I. Hungariæ
„Regnum adversus Turcos insultus,
„non sine proprio ditionum, sanguinis,
„honoris & bonorum dispendio defen-
„derint, quorum exemplum omni data
„occasione sequi, vosque usque ad po-
„strem sanguinis guttam tueri para-
„tus sum: quo circa ut deinceps Chri-
„stiani crux profusio, aliaque mala,
„in quæ vos pacis osores inducere ten-
„tant, præpediantur, ad pristinum ob-
„sequium reverti festinate.., Verum
hæc Cæsar's monita nihil profecere a-
pud Calvini asseclas, quos sua secta
dominationis præsertim Austriacæ im-
patientes reddidit, & nescio, quam ef-
frænem magis impietatem audaciam-
que sanguinariam suis cultoribus in-
spiravit.

§. LI.

*Induciæ Cæsarem inter & Hunga-
ros padæ.*

In iisdem Comitiis Gabriel Bethlenius *Brachel.*

sui nequaquam oblitus, apud Hun- *Hist. l. I.*
gariæ Proceres tantum effecerat, ut *Merc. Gal-*
lob. tom. 13.

Nn 3

inte-l. I. q. 211.

Sæc. XVII. interim Hungariæ Princeps & Tetrarchus
 A. C. 1620. ches salutaretur: cum vero aut Rago-
 tiana suorum clade territus esset, aut
 Carafa com. insita sibi mentis inquietudine mox bel-
 de Germ.
 Lotich. l. e. la mox pacem exoptaret, per Forgat-
 schium aliquosque suos Oratores Cæsa-
 rem Viennæ de concordia tandem in-
 eunda die decima octava Januarii com-
 pellari jussit. Erat eo tempore Cæsar
 hostibus undique cinctus, Austriacis ad Occidentem, Bohemis ad Orientem,
 Moravis & Hungaris ad Meridiem eum
 prementibus, ne ergo omnibus hosti-
 bus una resistendo impar esset, pace
 aut saltem induciis agi consensit: Hanc
 in rem ex Hungaricis legatis Valen-
 tinus Lepesius Coloccensis Archiepisco-
 pus & Thomas Nadaſtius, ex Austria-
 cis vero convenerant Leonardus Meg-
 gavii Comes & Seifridus Preiner. Ho-
 rum consiliis Bohemiæ Fœderatæ le-
 gati ac præcipue Turrianus Comes Se-
 nior vehementer obstiterant, clam &
 palam ope summa contendentes, ne
 Cæsarem inter & Hungaros unquam
 pax fieret: nihilominus re maturius
 ponderata ambæ partes in has leges
 consensere. I. „Tam per Hungariam
 „quam per provincias finitimas, ipsum-
 „que Poloniæ regnum, cessatio armo-
 „rum indicetur, induciis usque ad
 „ferias Divi Michaelis durantibus. II.
 „Stan-

„Stantibus induciis Status Ungarici re- Sæc. XVII.
 „gni, prout nunc est, eodem tenore A. C. 1620.
 „continuaretur, ita, ut quæ sub Im-
 „peratoris sunt potestate, manerent
 „sub ea, quæ vero Bethlenus occupa-
 „set, sub ejusdem manu essent. III.
 „Pariter Dynastiæ, arces, oppida, for-
 „talitiaque a Bethleno intercepta in-
 „terea sub eodem essent. IV. Secun-
 „dum hæc conventus per Ungariam
 „apud Neosoliam consensu Imperatoris
 „proxime indiceretur. Ad quem tan-
 „tum non Palatinus, sed Ordines regni
 „ceteri comparere obligarentur. V. In
 „hoc autem conventu de dissensionibus,
 „gravaminibusque mutuis e medio re-
 „movendis inter Imperatorem Clericos-
 „que ab una, atque inter Ordines regni
 „ex altera parte hactenus intervenien-
 „tibus ageretur. VI. Interim commer-
 „cia per illud regnum, dictasque pro-
 „vincias, libera forent. VII. Poloni-
 „cæ vero turmæ atque excursiones in
 „regnum Ungariæ omnino cohiberen-
 „tur. VIII. Hæcque ita pacta, atque
 „transacta utrinque fide sincera, opti-
 „maque sarta tecta præstarentur.

Observandum venit, quod Scriptor
 Mercurii Gallo-Belgici hisce articulis
Bohemiam quoque, necnon Religionis &
conscientiarum libertatem fuisse comprehensam, ut Cæsarem violatæ trans-

Nn 4 actio-

Sæc. XVII. actionis postulare posset, subdole ass-
A. C. 1620. rat, cum tamen de utraque hac con-
 ditione apud ceteros Historicos co-
 æuos altum sit silentium.

§. LII.

*Fridericus Palatinus ad Moravos,
 Silesios, aliosque homagii exti-
 gendi caufsa profectus.*

*Lotich. rer.
 Germ. l. 4.
 cap. 17.
 Bell. Laur.
 Aust. lib. 4.* Hæ induciæ haud parum disturba-
 bant Palatini Electoris consilia;
 Cæsar enim Hungarorum metu libera-
 tus, totam belli molem in Bohemiæ
 rebelles transferre cogitabat, jamjam
 ex Polonia, & Belgio militum suppe-
 tiis auëtus: Fridericus igitur, veritus,
 ne Provinciæ Bohemis annexæ Ferdi-
 nandi Regis sui monitis ad officium
 redirent, exeunte Mensa Januario una-
 cum Fratre suo & Cataphractorum le-
 gione Praga in Moraviam progressus
 est, & Nobiles, civesque una omnes
 in verba sua adegit, excepto Carolo
 Tscherotino, qui tantam perfidiam diu
 detestatus, tandem minis cedere co-
 actus est, inde Fridericus Wratisla-
 viam perexit comitia ibidem indicturus,
 ubi tamen a Cæfareis oppressus, vixque
 fugiendi viam nactus, in eorum ma-
 nus prope venisset: hoc nihilominus
 periculum eluctatus, urbemque ingres-
 sus

sus Canonicis, Clericisque eum rogan- Sæc. XVII.
 tibus, ut suis illos juribus uti frui per- A. C. 1620.
 mitteret, paucis respondit: *ædes vestras,*
Regio more, invisere cupio, Privilegia con-
firmabo, confirmata habetote, dummodo
sitis fideles. Postea præstito homagio a
 Silesiæ Ordinibus pecuniarum sublidia
 & armorum snippetias sollicitabat, *ut*
hostis, scilicet Cæsar, e Provinciis suis
profligari, bellique sedes alio transferri
possit. Hac ratione expugnati Ordines
 hoc anno quadraginta pro mensæ Re-
 giae subldio, totidemque singulis an-
 nis, præter alia sexaginta thalerorum
 millia in belli sumtus decrevere. Re-
 bus igitur apud Silesios ex sententia
 confectis Fridericus Lusatias quoque *Merc. t. II.*
 adire destinaverat, sed itineris pericula *lib. I.*
 veritus, Ministros suos eo decernebat,
 juratam fidem obsequiumque exactu-
 ros: his vero Lusatii responderunt, *si*
Fridericus, quemadmodum a Moravis &
Silesiis, ipsemet præsens sacramentum exci-
pere dignatus fuisset, tunc se quoque, quæ
suarum essent & partium & officii haud suisse
præterituros: nunc autem privilegii peran-
tiqui favore inhiberi, ne cui Regi duntaxat
per Delegatos præsenti, subjectionis fidem
jurejurando exsolverent. Oratores hoc
 responso accepto Wratislaviam re in-
 fecta reversi sunt, Palatinus vero Pra-
 gam: nihilosecius postea Lusatii pro

Nn 5

in-

Sæc. XVII. ingenita animi mutabilitate Palatino.
A. C. 1620. contra Cæsarem aliquousque velifica-
bantur. Sub idem tempus Fridericus
Wenceslaum Kinskium Baronem ex
arce sua captivum Pragam abduci jus-
fit, eoquod subditos a celebrando Joan-
nis Hussi festo prohibuisset, Templum
que cum suis ingressus Prædicantem &
quosdam rusticos verberibus male mul-
taffet, etsi ipsemet vicissim ab illis pes-
sime affectus ad arcem confugere co-
actus fuisset.

§. LIII.
*Cæsar is edictum contra electionem
Friderici in Bohemiæ Re-
gem.*

*Lotich. l. c.
l. 5. cap. I.
Merc. t. 13.
lib. I.
Barre Hist.
d' Allemagne
Londorp.
acta publ.
l. 5. p. 754.* **C**um vero Cæsar Friderici, ac rebel-
lium pertinaciam magis magis-
que invalescere, suaque Regna &
Provincias, qua late patent, bello-
rum incendio conflagrare cerneret, ne
suo silentio seditiones ausus, Majesta-
tisque suæ contemptum approbare vi-
deretur, die vigesima nona Januarii no-
vam Palatini electionem omni juri ad-
versam, proin irritam declarabat, e-
dito ac publice affixo diplome, cuius
summa hæc erat: *Tametsi nequicquam
dubitemus tam extra quam intra hujus Imperii fines abunde innotuisse omnibus, in
quem*

quem miserrimum statum Bohemicæ regnum Sæc. XVII.
nôstrum utique Romani hujus Imperii Ele- A.C. 1620.
ctoratus, & membrum præcipuum, una cum
Provinciis Sociis, aliisque hæreditariis Du-
catibus nostris devolutum fuerit, quibus-
que hostilibus inibi excitatis motibus atque
excessibus insontes nostri subditi hañtenus af-
fugi cœperint: interim, quo vera istorum
motuum Origo tanquam a fonte cognosci,
contrariis vero ex adverso opinionibus, per-
suasionibusque occurri queat, paulo altius,
penitusque tumultuationis istius tela rete-
xenda erit. Itaque sic sese res habet.
Temporibus Muthicæ Imperatoris utique
pariter Bohemicæ regis contigit, ut quidam
Bohemicorum Procerum sub colore, ac
prætextu Religionis, tanquam adversus eo-
rum privilegia, literasque dictas Majestati-
cas, aliquid passi essent, in absentia Cæsaris
furore inusitato, inauditoque perciti, Vi-
carium aliosque Cæsareos consiliarios viros
præciuos de facto e fenestris præcipitarint,
in arma primitus descenderint, Cæsareos
ceteros Consiliarios, atque Ministros auli-
cos invito, atque insalutato Imperatore ab
officiis recedere jussent, regni jura ac re-
galia invaserint, novas regnandi leges præ-
scriperint, adeoque e numero suorum omni
Imperatoris Regisque sui respectu, ac re-
verentia procul exclusis, Directores, qui
regno præcessent, elegerint. Hoc modo cum
limites allegatae Religionis defendendæ (modo
illis

Sæc. XVII. illis vigore literarum Majestaticarum, de-
A C. 1620. fensio ulla indulta ac concessa sit) longe ex-
cesserint, utique tam libidinosa subditorum
attentatio nihil aliud, præterquam mera &
vera erga Dominum ac Magistratum suum
perduellio censeri debet. Interim quantum
ad gravamina in Apologetico Ordinum, sub
utraque dictorum publicata attinet, ea qui-
dem, utut sese habeant, in medio relinqu-
imus, non ignorantes, quantum privati ali-
cujus hominis errores ac delicta, supremo
Magistratui præjudicare possint, cum insi-
tutum nostrum haud quidem sit, eorum,
quaæ ante nos, absque nostra etiam culpa,
contigerunt, caussam facere nostram, ut ea
nobis etiam de jure imputari haud æquum
sit. Quo nomine ab omnibus bonæ ac Ger-
manæ mentis amantibus, nobis promittimus,
haud dubitantes, eos omnes e continuis hu-
usque motibus bellicis, eorumque typis e-
vulgatis documentis didicisse, quam juxta
divinas humanasque ac fundamentales Imperii
leges, inconveniens, atque absonum sit, ex-
clusis mediis mitioribus omnibus, eo extre-
mæ proterviæ ac temeritatis prorumpere,
patriam universam superinductis cædibus,
ac lanienis in ultimam perniciem præcipitare,
contraque Magistratum factiosis, ac rebel-
libus armis insurgere, eumque nolentem vo-
lentem in ultionem, ac vindictam perduelli-
bus debitam pertrahere velle. Esto enim in
literis Majestaticis allegatam sese defenden-
di

di Licentiam primitus indultam, postmo- Sæc. XVII.
 dum vero abrogari cæptam esse, immo vero A.C. 1620.
 omnes vias, quibus ad jus suum pertinge-
 rent, intercipi contigisse, nihilominus eum
 in eventum valde adhuc incertum, dubium-
 que, minime defuturi suissent tam Electores,
 quam Principes præcipui, qui quidem pro
 Bohemis, eorumdemque juribus intervenien-
 tes hauid quaquam passi forent, rem hanc ad
 ultimam devolvi calamitatem.

Posteaquam ergo a Directoribus de fædo
 creatis, eorumque complicibus, præeunte
 sanguinario fædere, hoc actum est, ut post
 præcipitationem Vicarii reliquorumque Con-
 siliariorum Cæsareorum Ordinibus fide-
 libus eo inusitato facinore, ac spectaculo ter-
 ror incuteretur, illique ad omnia deinceps
 licentius perpetranda sibi firmius devincerent-
 tur, licet in arma hostilia ruere, copias
 conscribere, confœderationes augere, om-
 niaque aut pleraque seditione agere cœperunt,
 quo Ordines pariter reliquos, tam sub utra-
 que, quam sub una dictos opprimere, pœ-
 nam perduellibus debitam effugere, adeoque
 consilia sua nimis funesta jam pridem clam
 agitata palam in effectum deducere vale-
 rent. His, aliisque de caussis sine dubio
 gravissimis Imperatoris partes illæ fuerunt,
 hanc rabiem utpote quæ, excussis omnium
 legum repagulis, insuperque habitis tot pa-
 ternis admonitionibus de die in diem serpere,
 adeoque contagio, ac virulentia sua, etiam

pro-

Sæc. XVII. provincias hæreditarias corrumpere perrexit,
A. C. 1620. ulterius inultam haud ferre, sed justo ar-
morum apparatu retundere. Nihilominus,
tametsi jam etiam in armis Cœsareæ Vires
crevissent, satisque copiarum esset libidina-
tionem ac temeritatem Bohemorum infrin-
gere, in ipso tamen bellici apparatus æstu
Imperator clementice, ac humanitatis suæ
memor, cædesque tot insontium hominum
toto pectore auersatus, Imperii Septemviris,
ac Principibus hoc in mandatis dedit, vi-
derent nimirum, atque interpositione sua
tanquam arbitri efficerent, quo utrinque po-
sitis armis mutuam in concordiam, ac gra-
tiam redire liceret. Sed quam iniqui immo-
rigerique præter omnem expectationem tum
fuerint Bohemi, quamque absurdas condi-
tiones extorquere tentarint, publicis codicil-
lis, ac diplomatibus in lucem editis, suffi-
cienter constat. Interea Mathia Cœsare fa-
tis concedente, atque vigore coronationis re-
giæ, præstitique a Regni Bohemiæ adjun-
ctarumque Provinciarum Ordinibus, ho-
magii regia regni illius Bohemiæ reliquorum-
que Principatum successio ad nos pleno
jure est devoluta: Ecce! neque tunc ali-
quid in nobis desiderari passi sumus, quin
imo illicet sine mora, regiæ capitulationis
memores intra mensem Confirmationem le-
gum provincialium Burggravio superiori
tradi curavimus, annexa sub hac conditio-
ne, nos provisuros, quo pax in regnum Bo-
hemiarum

hemice reduci, ac confirmari, iustitia pari-
ter omnibus erogari possit. Tametsi igitur A.C. 1620.
Sæc. XVII.
neque ad hanc nostram clementem animi
significationem vel subditi illi nostri re-
scriperint quidem, nihil secius praedi-
ctam privilegiorum confirmationem, prout
illa a Mathia Imperatore prædecessore no-
stro facta esset, per quemdam cursorem Pra-
gam in duplo ad Burggravium Superio-
rem emisimus, simulque literis incolas Pra-
genses tam Dynastas quam equestris, &
civilis Ordinis compellavimus, riteque illis
intimari fecimus, ne quicquam dubitantes,
fore, ut & ipsi subditi reciprocum erga
Regem suum solemnissime creatum, submis-
sionem essent declaraturi. Verum enim
vero contraria evenere omnia. Literæ e-
nim confirmatoriae tantum non a refracta-
riis ipsis admissæ sunt, ut etiam inducias
propositas, militique nostro indictas repu-
diarint, etiam ad petita nostra, dum ar-
bitros quosdam atque delectos, pacis re-
dintegrandæ igitur ad nos emitte postula-
vimus, ne rescribere quidem dignati sunt.
Ecce! igitur furiosorum more per totius
regni fines conclamare, milites delectu pro-
bare, Ordines Moraviae ad defectionem sol-
licitare, eorum copias defensionis ergo col-
lectas ad se pertrahere, Prinam civitatem
subito invadere, in eaque Capitaneum Pro-
vincialem, aliosque ministros male exceptos
in custodiam arripere, Olmütium regionis
metro-

Sæc. XVII. metropolim de facto occupare, Senatum loco
 A. C. 1620. mouere, in æde Basilica novum Religionis
 exercitium introducere, Clericos ejicere,
 bona Ecclesiastica compilare, homines Mo-
 nasticos votis absolvere, provinciae Proce-
 res juramenti ac fidelitatis suæ satagentes
 instar patriæ proditorum proscribere ce-
 perunt.

Neque vero istis furor acquievit. Sed
 postquam bellorum incendia per Moraviam
 posuissent, etiam seditione Austriae infla-
 marunt. Inde Laam civitatem in finibus
 obsidione cinxerunt, inde mox temerario
 conatu ad Viennam moverunt, arcemque
 Cæsaream, atque Archiducalem nostram,
 tormentorum explosionibus petierunt. Quo
 igitur animo hæc omnia singula suscepimus,
 bonæ mentis amantibus dijudicandum relin-
 quimus. Istis superaccedit, sëpe nomina-
 tos Bohemos apud diætam Imperialem
 Francofurtensem, ad quam ordine, & ex
 lege vocati eramus, electoralem nostram se-
 sionem, votum ac suffragium per delegatos
 suos in dubium vocare conatos esse, absque
 consensu nostro subditos nostros hæreditario
 jure nobis devinctos, in sua verba jurare
 jussisse, adeoque ad novam electionem regiam,
 omnis juramenti, fidei, ac respectus obli-
 tos, dum nos Septenvirorum Imperii una-
 nimibus suffragiis ad supremam hujus Im-
 perii, Imperatorisque dignitatem provehe-
 remur, temere progressos esse. Adde, quod ab

ab electione & coronatione nostra Cæsarea Sæc. XVII.
 minime cessarint Ungaros eandem in sedi- A.C. 1620.
 tionem pertrahere, Bethlenumque evocare,
 qui tum Caschoviam fortalitium, totamque
 Ungariam Superiorem occupavit. His
 peradis cum exercitu ad Viennam regressi,
 id, quod diu ante in animis habuerant,
 efficere tentarunt. Sed ab exercitibus no-
 stris repressi de novo hæreditarias nostras
 provincias cœdibus, rapinis, atque expi-
 lationibus vastare cœperunt. Ad summam,
 adversus legitimum suum Magistratum,
 absque ulla data acceptaque offensa tam qui-
 dem diris modis, atque exceſſibus sœvie-
 runt, ut crudelius ne potuerint quidem,
 Inprimis vero hec consilia, hæc facinora
 per Directores, quos nominant, eorumque
 complices nata sunt. Iſi enim absque di-
 gnitatis Cæsareæ regiæque respectu ullo
 atrocibus injuriis, ac calumniis, insurge-
 re, regiam nostram electionem, coronatio-
 nem ac publicationem infamare, super re-
 gia stipulatione tanquam a nobis neglecta,
 paſſisque tanquam in regni præjudicium
 a nobis introductis multa & perversa se-
 minare non destiterunt.

Quas inter calumnias, ac fugillatio-
 nes brevi post tempore eo extremorum res-
 recdit, ut eversis legibus patriæ funda-
 mentalibus contingitorumque annorum con-
 tinuis observationibus, regni novam for-
 matam, novamque faciem sua pro libidine
Hist. Eccles. Tom. LVI. Oo cude-

Sæc. XVII. cedere perexerint. Neque enim Sandio-
A. C. 1620. nes illæ Carolinæ insuper (Auream Bul-
lam vocant) illique annexæ Friderici II.
Imperatoris Privilegiorum declarationes
ab id genus novatoribus tutæ fuerunt, ut
jam demum post ducentorum, & septua-
ginta duorum annorum intersitum in
dubium vocari debuerint. Usque eo enim
rabies seditionis processit, ut etiam sa-
mam laudatissimi illius Imperatoris, par-
terque Bohemicæ Regis, immo rerum Bo-
hemiarum exaltatoris lacerare comperti
sint, tanquam ille Bohemorum privilegia
in gratiam posteriorum, ac hæredum suo-
rum detorsisset, latiusque, quam de jure
& lege Bullæ Carolinæ facere potuerit,
extendisset, cum tamen privilegium illud
consensu Electorum Imperii, omniumque
Bohemicæ Ordinum latum, ab ordinibus
que receptum sit, ut supinam istam re-
fractariorum nostrorum subditorum proter-
viam non satis admirari, sed perhorre-
scere liceat.

Quanquam autem neque hoc unquam pra-
cogitare, nedum sperare potuerimus, per
hos istos motus seditionis, ac manifes-
ta perduellionis plenissimos, fore, ut aliquis hu-
jus Imperii Princeps, (cui æque subdi-
forent, utique a quibus dubio procul motus
seditionis ejusmodi libenter minime gentium
expedire vellet) absque legitima caussæ co-
gnitione hanc perduellionem approbare, Do-
mus,

*mus, ac familice nostræ jura privilegiaque Sæc. XVII.
involare, adeoque de facto tentatam, fa- Sæc. 1620.
tiosamque novam electionem regiam in se
recipere esset ausus, nihilominus contra tam
nostram, quam ceterorum Imperii Electorum
opinionem dehortationemque id ipsum usuve-
nisse constat.*

*Cum igitur vel inter Turcas, Tarta-
rosque Regibus, ac Magistratibus sua con-
stet dignitas, atque subditorum obedientia,
hi vero (Bohemi) perduelles omnem obe-
dientiam, submissionem, jusjurandum ac
fidem datam ejurarint, tum Palatinus con-
tra manifesta jura leges fundamentales, pa-
cisque transactiones, ac Sandiones novo
pernicioseque exemplo regnum nostrum in-
vaserit, subditos perduelles juramento nobis
obstrictos, in sua verba jurare jussit, boni-
que ordinis, legum, ac pietatis limites
transgressus fuerit, nihil dubitamus, Deum
optimum Maximum transgressionis illius
futurum vindicem: ceteros vero tantum non
Christianos Reges, Principes, ac Magna-
tes, sed etiam Turcas, Tartarosque, ac
ceteros Barbaros Potentatus enorme, at-
que irregulare istud factum, omnes singulos
detestaturos esse. Quo colore enim Palati-
nus iniustatum, horribilemque, id genus
procedendi modum colorare possit, ipse vi-
derit. Iste enim nos antea pro coronato,
& legitimo Bohemicæ Rege ipse habuit, e-
iusce dignitatis intuitu ad electionem Regis*

Sæc. XVII. Romani ipse admisit, ipse ab initiis motuum
 A. C. 1620. Bohemicorum sese, tanquam arbitrum modo
 non obtulit, sed continuo opere præbuit,
 ipse codicillis ab Electorum Collegio in
 caufsa Bohemica decretis subscripsit, ipse
 nedum verbis, nedum factis a nobis lœsus,
 aut laceſſitus est. Ut ut igitur hæc libi-
 dinatio iſtius, atque id genus complicum
 flare, ac defendi possit, eventus dabit.
 Certe divinam vindictam, quam factis atro-
 cibus in sua capita irritarunt, effugere
 haud quidem poterunt.

Interim, ne silentium in consensum, aut
 præjudicium trahi contingat, aut electio,
 coronatioque nostra in Bohemæ Regem in
 controversiam, aut dubium vocari possit,
 proinde ex potestate Cæſarea, Regiaque
 amplissima, plenissimaque, summoque jure
 novam factiosamque iſtam electionem, coro-
 nationemque Bohemicam, illiusque regni
 nostri inde procedentem occupationem ac de-
 tentionem solemnissime impugnamus, dam-
 namusque, immo annihilamus, atque ex-
 pungimus.

Ex adverso nobis, laudatissimæque no-
 stræ familie omnia juris armorumque me-
 dia, ac beneficia, ipsamque realem vindi-
 cationem necnon juxta Imperii Regnique
 Bohemæ constitutiones, in perduelles pa-
 narum, ac suppliciorum irrogationem
 omni meliori modo verbis conceptissimis re-
 servantes. Deum quapropter, universum-
 que

que mundum testamur, prout hactenus nihil Sæc. XVII.
 prius, atque antiquius habuimus, quam ut A. C. 1620.
 pacem deperditam per regna, & provincias nostras restauraremus, subditosque nostros ab interitu, ac flebili ruina vindicaremus, immo etiam regna, provinciasque, temerariis ausibus interceptas recuperaremus, illud ipsum, inquam, propositum adhuc dum & deinceps nobis unice curæ futurum esse. Ex adverso ægerrime nobis accidit, hactenus ex culpa seditiosorum hominum, ut pote qui sub Religionis fuso rebellionem colorant, multa atque innumera in subditos nostros damna, atque infortunia detorta esse. De quibus sancte protestamur, nos ab id genus cædium, lanienarum, ac calamatum, immunes esse, caussamque ultimis illis calamitatibus deditisse nullam, ut ad ea saltem, ad quæ summo Magistratus ex officio obligamur, respexerimus.

Esto etiam, nos unius alicujus impotentiae, sive criminis hoc in passu convinci, aut meminisse, posse, sancte condicimus, ac promittimus, nos oppido erroris illius paenitentiam emendaturos, neque ex Ordinibus quenquam adversus privilegia sua gravaturos esse. Neque minus porro contestatum esse volumus, sicubi a copiis, atque exercitibus nostris contra leges militares delinqui, subditos dispoliari, infantes necari, feminas, Virginesque incestari, aliisque excessibus peccari contigerit, ista omnia tan-

Oo 3 quam

Sæc. XVII. quam contra omnem intentionem nostram e-
A.C. 1620. venientia, nos ad animum altius admittere,
 atque sic affectos esse, ut si modo quærellæ
 super id genus facinorum ad nos in tempore
 fuissent delatæ, vel adhuc deferri conting-
 ret, nos justis suppliciorum generibus non
 tam in gregarios, quam Officiales milites
 cum rigore animadversuros esse. E dia-
 metro & vice versa ad id obligati tenemur,
 neque a quoviscunque hoc nobis vitio verti
 debet, quod regna ac provincias nostras
 cum omnibus pertinentibus, contra omnes
 omnium injurias afferere, in iisque susci-
 tot perduellionis fomites omni vi, atque in-
 dustria extinqueremus, subditos miserrime op-
 pressos in pristinam libertatem reponere,
 per vim, ac media illi ita regiones ablatas,
 vi mediisque licitis recuperare, ad summam,
 nostra familiæque nostræ laudatissime jura,
 libertatem, ac privilegia ad ultimam usque
 sanguinis guttulam vindicare amittimus.

Quandoquidem igitur caussam fovea-
 mus abunde justissimam, res ista subditos
 perduelles in Cæsarem, Regemque suum ar-
 mis hostilibus insurgere, omniaque barbari-
 cis excessibus replere, deplorati, ac pessimi
 omnino exempli futura sit, divini in primis
 Numinis auxilium minime nobis defuturum
 esse certo confidimus. Deinde vero, cum
 communis omnium Regum Principumque
 caussa hic vertatur, speramus fore, hæc ut
 perduellio, & temeritas subditorum omni-
 bus

bus ad unum Regibus, Ducibus, Principi- Sæc. XVII.
bus, Magistratibusque, prorsus, & cum A. C. 1620.
abominatione displiceat.

Ad Electores denique Imperii hujus quod attinet, cum, quoad novam istam & factiosam electionem Bohemicam autoritas, honor, ac dignitas illorum patiatur, humanissimis verbis ab ipsis contendimus, ut illi tanquam in necessaria & communii caussa nobis assilant, atque opitulentur: e contra a nobis tam quoad res Ecclesiasticas, quam politicas Cæsaream protectionem, præsidiumque sibi promittant. Ita in eo, ut adjungit, clivo labor nosler sudabit, quo omnis animorum dissidentia rescindi, ex adverso sincera pax & concordia per omnes regiones tam redintegrari, quam conservari suslineat.

Eodem tempore Cæsar Henricum Julium Saxen-Lavenburgicum Principem sibi fidum, necnon Hieronymum Elveranum aulicum Senatorem Vienna ad quinque reliquos Imperii Electores, Christianum IV. Daniæ Regem, Principes Saxonicos, & Republicas ablegabat, ut Cæsarei hujus diplomatis exemplar iis traderent, eademque opera cum ipsis agerent, quatenus injustæ caussæ favorem, si quem forte conceptum animis tenerent, ex hinc demitterent, e contrario autem Cæsareæ Majestatis honorem per summum nefas a subditis læsum vindicarent. Ex

Oo 4 his

Sæc. XVII. his Principibus nonnulli iniquam rebel-
A. C. 1620 lium caussam se nunquam promoturos,
 quin tamen æquam tueri vellent, pol-
 licebantur; ea enim tum erat tempo-
 rum iniquitas, ut quorundam censeri
 beneficium posset, non nocuisse: Da-
 niæ etiam Rex Cæsarem ad maturan-
 dum Principum conventum hortabatur,
 quæcunque ad contestandam sinceram
 amicitiam pertinere viderentur, nun-
 quam intermissurus. Idem quoque pol-
 licebatur Ulricus Fridericus Brunvi-
 censis Dux, dummodo Cæsar, ac
 fœderatorum arma nequaquam recupe-
 rationem bonorum Ecclesiasticorum,
 sed duntaxat licitam Cæsar, defensio-
 nem spectare, comprobatum esset.

§. LIV.
*Suppetiæ ab Angliæ Rege Friderico
 promissæ.*

Jæger Hist. Parem moderationem haud quaquam
Eccles. Barre Friderico Palatino Electori inspira-
l. c. bat usurpati sceptri gloria, necnon aucta
Rapin. Hist. per subsidiorum spem pertinacia: quo-
d' Angl. l. 18. circa vilipenso Cæsar, edito Jacobum
 Angliæ Regem Socerum suum vehe-
 menter sollicitabat, ut suæ caussæ pa-
 trocinari, eumque auro & milite pro
 viribus adjuvare vellet. Verum Rex,
 quod se inconsulto Fridericus Bohemi-
 cum

cum diadema ambitiose acceptasset, ve- Sæc. XVII.
 hementer indignatus, sollicitante potissi- A.C. 1620.
 mum Hispani Regis Oratore declarabat,
 quod adversus Domum Austriacam, a
 qua nullatenus offensus fuisset, arma
 capere nollet, præcipue ubi arctum fœ-
 dus per filii sui nuptias cum Cæsare ini-
 re meditaretur, aliunde vero Bohemi
 Friderici opera haud aliter uterentur,
 ac vulpes illa, quæ fellis cauda ad
 castaneas igne removendas usa fuis-
 set : Nihilominus eorum, qui Frī Merc. t. 13.
 derico favebant, præcipue Donavii lib. 2.
 Palatini Legati importunitate de- Struv. Pe-
 riod. 10.
 victus Rex indulxit, ut præter ho- sett. 9. §. 8.
 norariam militiam bis mille quadrin-
 genti Angli ductore Horatio Verio ad
 Palatini castra deducerentur. Postea
 Generis sui electionem comprobans, cun-
 ctos, eum in Bohemia vel Palatinatu
 infestantes, pro hostibus suis habitu-
 rum declarabat, ac viginti millium exer-
 citum conscribi jubebat. Nec minus
 valida adhuc auxilia Fridericus spera-
 bat a Joanne Georgio Saxonum Electo-
 re secta Lutherano; sua tamen eum
 sefellit opinio: hic enim, ut frementi-
 bus passim circumquaque armis suæ
 consuleret securitati, superioris Saxo-
 niæ Ordines convocabat, indictisque
 Lipsiæ comitiis die decima quarta Fe-
 bruarii statuit, ut Ordines cuncti ad-

Oo 5 ver-

Sæc. XVII. versus quoscumque hostiles incursus per
A. C. 1620. integrum semestre tria peditum millia,
et mille Equites ad Provinciæ defen-
sionem conscriberent, alerentque, ac
fese nequaquam Bohemicis turbis im-
plicarent, sed neutri parti adhærentes
Cæsari morem gererent. Hoc comperto
Bohemorum Legatus Sclickius Comes
sciscitatum advenerat, quorsum hic
belli apparatus spectaret, dein Saxo-
num opem implorans, generosos Beth-
lemitii conatus deprædicabat. Atta-
men Elector paucis respondit, quod
patriam, suasque Provincias armis un-
dique perstrepentibus tueri cogeretur,
ac propterea copias dispergiri non pos-
set, de cetero autem Bethlehemius Tur-
carum esset vasallus, proin ejus mo-
limina nil nisi funestum præfigirent.
Refert Pafecius integerrimæ fidei Hi-
storicus, quod Saxonie Elector Fride-
rico opem denegarit, veritus, ne Bo-
hemico imperio potentior factus, avi-
tum Saxonie Electoratum ad Vinarien-
ses Duces transferret; ut ut autem res
se habuerit, ex variis scriptis a Lon-
dorpio allegatis omnino constat, quod
Saxonis odium Prædicantes Lutherani
Calvinistis infensissimi plurimum auxe-
rint; ita corvus corvum infectatur, nisi
de discerpenda agatur columba: de ce-
tero autem Correspondentes, ut factio-
nem

nem firmarent, Bohemis miserunt nova Sæc. XVII.
Westphalorum auxilia præter tria Ba- A.C. 1620.
tavorum millia, & undecim millia, quæ
Badenis Marchio Acatholicus parata
habebat.

§. LV.

*Crebræ velitationes inter Cæsareos
& Bohemos alternante fortuna
commissæ.*

Dum de reconcilianda pace in Impe- Theatr. Eu-
rio agebatur, interim in Bohemia rop. tom. I.
a mutuis cædibus haud cessatum est; pag. 353.
Merc. Gal-
quippe rustici cladem sibi nuper a Bal- lob. tom. 13.
thasare Maradasio ductore Cæsareo in- I. I. & t. 9.
fictam ulturi a superioris Austriæ fini- tib. I.
bus eruperunt, sectæque suæ fanatis- Barre hist.
mo abrepti Italos milites misere truci- d' Altem.
darunt, ceteris in fugam actis: Mans-
feldiani quoque jam antea Tinense &
Guldencronense Monasterium, aggressi,
in obvios quosque sævierunt, spolia-
toque Templo sexdecim Monachos ju-
gularunt: novissime autem Carpeza-
nius Bohemorum Præfectus munitissi-
mum inferioris Austriæ Gotviense Mo-
nasterium interceptit, diripuitque, de-
nique Fridericus Dieffenbachius Mora-
vorum Præfectus Nicolasburgum urbem
& arcem ditione accepit, unacum
opima, quam Tampierius antea inter-
cep-
pe-

Sæc. XVII. ceperat, præda, bonisque omnibus,
A. C. 1620. quæ ad Cardinalem Dietrichsteinum
pertinebant. Vicissim vero Starenber-
gius supremus Austriæ superioris Præ-
fектus, soluta Meliciensis monasterii ob-
fidione ad Austriæ fines cum exercitu suo
reversus est, adventum Bucquoii præsto-
laturus, qui etiam facta versus eam par-
tem expeditione Ipsense oppidum præ-
fidio destitutum occupavit, promotis-
que ad Langelosam castris Mansfeldia-
nos Bohemos aggressus, pedites circi-
ter nongentos profligavit, reliquis fu-
ga cum quinque vexillorum jactura di-
lapsis: postea evolutis aliquot diebus
Hollachinorum circiter sexaginta fudit.
Cosacci quoque octava Februarii die
numero quatuor millia impune trajecto
Danubio, ducentos ex suis Viennam
ablegarunt, Cæsari suam adversus quem-
vis hostem operam offerentes. Hi pro-
missi amplitudinem operis constantia
comprobaturi, Meseritscio Moraviæ op-
pido derepente obruto, direptoque non
sine opima præda, captis etiam mul-
tis Nobilibus, in Austriæ terras irru-
runt, ac Bucquoii & Tampierii copias
secuti, residuos Hollachii Equites ad-
orti sunt, eorumque trecentos obtrun-
carunt, captosque quamplurimos una-
cum vexillis aliquot ac spoliis abduxer-
unt. Decima dein Martii die adver-
sus

sus Anhaltinas legiones, quæ partim Sæc. XVII.
in peropportuno monte dispositæ erant, A. C. 1620.
partim in insidiis delitescebant, Du-
ctore Bucquoio, infausto tamen Marte
pugnarunt, cæsis Cæsareorum ferme
mille nongentis, ac Bohemorum octin-
gentis. Attamen paulopost momenta-
nea Cosaccorum virtus in solitam præ-
dandi, ac sæviendi licentiam, degene-
rabat; quippe Stokeraviam profecti
castellum, quod Cæsarei juris erat, di-
ripuerunt, nulla fisci, neque Religio-
nis Catholicæ, quam incolæ complu-
res profitebantur, habita ratione: dein
spoliatis viris fœminisque vim, con-
tumelias, & verbera intulere, Nams-
laviam etiam Vratislavienis Principa-
tus oppidum aggressi effracta Templi
porta populum ibidem congregatum,
prout quemque infausta fors in manus
dederat, internecione deleverunt, ab-
latisque facultatibus universis in pagos
circumquaque diffusi, suburbanas no-
bilium villas deprædati sunt, sexumque
muliebrem deterrimis modis habue-
runt. Verum haud procul erat Divi-
næ Nemesis vindicta; quippe eorum
plures quam centum, prædis suis o-
nusti, cum Scanabizii natatu Istrum su-
perare aggrediebantur, undis hausti
periere, alii Gellersdorffii a Bohemis
cæsi, alii a Valonibus Cæsari addictis
ob

Sæc. XVII. ob commissa sacrilegia, abreptumque
A. C. 1620. Ecclesiarum ornatum partim interfecti,
partim captivi Cremam abducti fuere,
alii in Silesia a militibus & rusticis re-
bellibus deprehensi, atque ante Via-
dræam portam Vratislaviæ continentem
serie in crucem acti laqueo suffocati
sunt. Insuper alia octo Cosaccorum
millia, nova hujus gentis auxilia, dum
per Moraviam ad castra Cæsariana pe-
netrare moliebantur, nonnisi copiis suis
per crebras clades multum imminutis,
in Austriam superiorem pervenerunt,
quorum tamen ope Bucquoius Glaten-
sem vicum, incolis magno numero
trucidatis, diripuit, Sitsendorfensem
vicum incendit, Bohemorum nongen-
tos potissimum Nobiles inito prælio
fudit, captis eorum trecentis, ipsoque
Ductore Felsio trucidato: interea vero
Cæsarei milites a Bucquoio suffulti, Ra-
stenburgum, quo Austriaci rebelles sua
bona, uxores & liberos deportaverant,
occuparunt, prædamque Cremam us-
que transvexerunt.

§. LVI.

*Electorum ac Principum Conventus
apud Mulhusium coactus.*

Barre hist.
d' Allen.
p. 489. t. 9.
Carafa
Germ. Rest.

Postquam Sacri Romani Imperii Ele-
ctores a Lavenburgico Principe &
Elve-

Elverano Cæsareis Ministris edocti e- Sæc. XVII.
rant, quam atrocibus injuriis Ferdi- A.C. 1620.
nandus a Friderico Palatino, Bohemis,
Hungarisque seditiose tumultuantibus
hactenus affectus esset, ad proximum
Mensem Februarium apud Mulhusium
Thuringorum urbem conventum indi-

xere, ibidem de opportunis pacem Im-
perio, & illæsam auctoritatem Cæsari
restituendi mediis acturi. Paulo ante
Bohemi rebelles Pragæ, quo etiam
Mahomet Aga Turcicus Legatus no-
vum Regem salutaturus advenerat, co-
mitia celebrabant, in quibus de confir-
mando, atque ad alios Protestantium
populos extendendo fœdere, augendo
exercitu, legatione ad Turcas decer-
nenda, necnon de poenis in Regi suo
refractarios sumendis, ac de necessariis
ad bellum subsidiis deliberarunt. Mi-
tiore autem animo & saniore consilio
Moguntinus, Coloniensis & Saxonie
Electores per se, Bavariae vero Dux
& Trevirensis Elector, cum per vale-
tudinem vel negotia itineri pares non es-
sent, per Legatos suos Mulhusii conve-
nerant. Agerat quoque Ludovicus
Hassiae Landgravius Cæsari addictus.
Ex Electoribus Brandenburgicus, nec-
non Hassorum Landgravius alter, no-
mine Mauritius, adesse supersederunt,
horum tamen postremus, cum Electro-

rem

Londorp.
aet. publ. l. 5.
Orthel. p 72.
Merc. tom.

13. l. 2.

Sæc. XVII. rem Saxoniæ ipsummet huic conventui
 A.C. 1620. interesse, ægerrime ferret, misso ad
 eum Dietrico de Werder Mareschallo
 suo illum per quicquid sacrum sanctum-
 que esset, obtestabatur, ne Pontificis,
 eorumque, ut ajebat, *sanguinariis con-*
filiis adstipularetur, minus vero ensem
 suum pro Religionis Lutheranæ defen-
 sione sibi concreditum in Bohemiæ Re-
 gem & propriæ confessionis socios strin-
 geret, cum alias irreparabile damnum
 Protestantibus inferret, & in Saxoniam
 Bohemici belli molem & odium de-
 volveret, quo facto Pontificii juxta
 Concilii Tridentini placita disjunctis in-
 vicem Protestantium viribus eos facile
 oppressuri essent. His addebat Land-
 gravius, quod Elector super eo haud
 anxious sit, tanquam adversus Cæsarem
 arma ferre, absque prævaricatione & in-
 juria haud liceret, cum ceteri Prote-
 stantes jam declararint, quod nisi Re-
 ligionis libertas oppressa fuisset, Impe-
 ratori inobedientes non existerent. Ve-
 rum Saxoniæ Elector Hasso pauca hæc
 respondit: „nequaquam cum perverso-
 rum motuum fabricatoribus, sed cum
 „Electoribus Collegis meis ad revocan-
 „dam Imperii pacem lege juramenti
 „adstrictis res mihi est, proin admoni-
 „tio tua supervacanea, gravis, & mo-
 „lestæ mihi accidit, & tanto magis ea
 inter-

„interminationibus etiam intempestivis Sæc. XVII.
 „aculeata mihi displicuit, quo abun- A. C. 1620.
 „dantius experientia Magistra jam e-
 „doctus sum, ut per te, quid pericu-
 „losa hac rerum facie agendum sit, e-
 „rudiri non debeam. Tuarum partium
 „erit, apud alios potius veræ tranquil-
 „litatis turbatores illo censoris officio
 „defungi, quo apud me præpostere de-
 „fungi voluisti. „ Dato hoc responso
 Elector cum ceteris congregatis Prin-
 cipibus de rei summa agere cœpit, re-
 busque mature perpensis tandem una-
 nimi suffragio conclusum, decretumque
 est, *Germaniae tot annorum turbas, ali-*
quando tamen finiendas. Ungarie Bohe-
miceque motibus occurrentum, Concussis
Imperii rebus succurrentum; Cœsarisque
Regnum, ac Majestatis suæ, jura pos-
sessionemque sarta tecta conservanda: con-
scriptosque demum, eam in rem, exercitus,
in unum primo quoque tempore conducendos.
Idque maxime, vel ideo quoque maturan-
dum, totisque viribus exsequendum esse;
quoniam, ex adverso, neque corresponden-
tium armati Duces consiliis suis indormi-
rent: ac neutrius partis mora pericula
careret.

Urgebant omnes festinam hujus de-
 creti executionem, quo circa hujus
 Electoralis conventus, quem Protestan-
 tes pro sua modestia *sanguinarium* ap-

Hist. Eccles. Tom. LVI. Pp pel-

Sæc. XVII. pellitabant, nomine & authoritate, ut
A. C. 1620. pars adversa placaretur, monitisque
eo lubentius aquiesceret, Catholici
Principes de Religionis pacificatione,
necnon bonorum Ecclesiasticorum pos-
sessione publico diplomate Protestantibus
die decima Martii cavebant: se-
quenti autem die ad Bohemos, Sile-
sios, Moravos & Lusatios dabant lite-
ras, quibus eos ad Cæsaris obedien-
tiam revocare nitebantur, interminatis
etiam, ni cæptis quamprimum absiste-
rent, poenis in Cæsari rebelles, eo-
rumque fautores per Imperii Constitu-
tiones decretis. Itidem & turbulen-
tos Hungariæ & Transylvaniæ Ordines
monebant, ut suum Ferdinando diade-
ma obsequiumque redderent. Fœderi
autem Correspondentium Germanico
perscripsere, monentes, ne factio
Bohemorum suam deinceps operam,
Austriæ Ordinibus, ne consensum, &
denique Equestribus Imperii Statibus,
& Circulorum Comitibus, ne favorem
illis præstarent. Postrema hæc monita
præcipue ad Wetteraviæ, Franconiæ,
& Sueviæ Comites, ac Rhenanos No-
biles spectabant, hos enim a Bohemis
rebellibus sollicitari, ac quosdam ad
eorum partes inclinare compertum e-
rat. Pariter Norimbergensem, Ar-
gentinensem, Ulmensem, Spirenssem,
&

& Wormatiensem civitates datis lite- Sæc. XVII.
ris hortabantur, ne Bohemici Regni A.C. 1620.
usurpatorem milite aut quovis alio sub-
sidio juvarent.

§. LVII.

*Mulhusiani Conventus literæ ad Fri-
dericum Palatinum.*

Præcipiuus congregatorum Principum *Lotich. rer.*
labor eo intendebaratur, ut Fride- *Germ. l. 5.*
ricus Palatinus ad saniora revocaretur *c. 4. §. 1.*
consilia, quo circa datis ad eundem li- *Merc. t. 13.*
teris de transmisso Cæsaris diplomate, *lib. 2.*
quo ejus electio omnino irrita declara-
batur, eundem certiorem reddebant,
eidem in memoriam revocantes, quod
ipsum sæpius amice, & paterne ab hu-
jus diadematis acceptatione dehortati
sint, ut autem, prosequebantur ipsi,
posthabitibus curis, ac sollicitudinibus nostris,
contra plurimorum, patricie amantium,
vota, atque desideria, electio illa, ac dein-
ceps coronatio, admissa sit, adversus regios *Lond. a. 1.*
primum Ministros, mox ipsum Imperato- *publ. Barre*
rem arma sumi, novum regimen institui, *pag. 489.*
Caraf. p. 81.
atque id genus alias res novas introduci *Brachel. Hist.*
contigerit, ista quidem, & quæcumque ad nost. temp.
hæc impellere potuerunt, in medio relinqu- lib. 1.
Massen.
mus. Interim, tametsi sub spe fuimus, fo- *Annal. Trev.*
re, ut juxta factas contestationes, respe- *pag. 466.*
ctus, ac conservatio, tam vetusti, Impe- *Bellus laur.*
rioque *Aust. l. 4.*
pag. 341.

Sæc. XVII. *rioque adjuncti Bohemiæ regni præ ceteris*
A. C. 1620. *simultatibus, pluris valere, quam ut pace*

exclusissima, Imperium universum in præ-
sentem necessitatem imminentemque ruinam,
ac desolationem, præcipitari debuerit: ni-
hilominus tamen procellis id genus, ac mo-
tibus, per Bohemiam, ceterasque Provin-
cias, sœvientibus, immo magis magisque in-
crescentibus, sicubi hadenus medela, ac cu-
ratio, nulla sit adhibita, Electorali utique
officio requirente, partium facit nostrarum,
ad istas passim graffantes, tumultuationes,
non solum curiosum applicare oculum, sed
inprimis, ne Respublica hæc Christiana de-
trimentum immedicable accipiat, maturis
consiliis, ac deliberationibus, præceavere.
Ne qua igitur, hac tua prout videri pot-
est, Bohemiæ regnum detinendi perseve-
rantia, præter Ungariæ, aliarumque par-
tium, ac regionum, seditiones, etiam Ma-
chometanis, jam diu Christianum hunc san-
guinem fitientibus, extremisque, atque uni-
versalibus perturbationibus, fores, ac fe-
nestræ, aperiantur, denuo collegialiter,
atque amice, intercedimus, atque monemus,
patiaris paulo altius tecum exulta rationis
bilance trutinare, atque expendere, nimi-
rum, tum, cum Electio Bohemica perage-
retur, utique Sedis vacantiam fuisse nullam,
sed Ferdinandum potius Archiducem, in
Bohemiam Regem rite electum, coronatum-
que, ac sub Ordinum homagio confirmatum,
passim

passimque, præsertim ab excessu Mathiae Sæc. XVII.
 Imperatoris pro Rege vero, ac legitimo, ab A.C. 1620.
 omnibus fere Christiani orbis Regibus, ac
 Principibus, honoratum esse. Quibus ac-
 cedit etiam abs te ipso, juxta cum Electori-
 bus ceteris omnibus, ac singulis eundem pro
 Rege, atque Electore, agnatum, eoque no-
 mine ad Imperii Comitia Francofurtum li-
 teris invitari, ad Collegium Electorale ad-
 mitti, adeoque tandem ad summam Imperii
 majestatem, dignitatemque, evehi cœpisse.

Utrumne igitur, rebus ita sese haben-
 tibus, Bohemis coronatum undumque Re-
 gem, ac legitimum Dominum suum, quem
 etiam ipsis sub turbis istis, Regem suum
 literis appellare, & recognoscere, soliti e-
 rant, temere, excussa omni fide, ac jura-
 mento, absque ulla causæ cognitione, de
 facto, novo plane, atque hactenus inaudito,
 exemplo, summo cum contemptu, rejicere,
 licitum fuerit, & utrum rejectio ista in
 feudo Imperii, superiorem recognoscente,
 insaluto feudi domino, Electorumque Col-
 legio, locum habeat, cuivis, qui synciput
 in calcaneis non gerit, dijudicandum relin-
 quimus. Accedit, si isthæc novatio, & te-
 meritas, a subditis Palatinatus tibi inten-
 tata foret, minime hoc æquo animo te pas-
 surum esse. Ut porro hoc exemplum, sicubi
 in Imperio semel admissum sit, in ipsam fa-
 cile barbariem, ac consequentiam deterri-
 mam degenerare sustineat. Ut illa porro

Pp 3 non

Sæc. XVII. non minus consideratione seria sint digniss.
 A. C. 1620. ma, Ferdinandum Imperatorem nec verbo,
 nec facto ullo, hanc hostilitatem provocasse:
 ut potius omni cum honorificentia te, cœu
 præcipuum in Imperio Septemvirum habue-
 rit, ipsi tibi, & quidem volenti, arbitrium
 hac in caussa Bohemica, obtulerit ipse, hinc
 electoralis officii intuitu, ad id obligatus sis,
 ut una nobiscum, Collegis utique tuis, sol-
 licite prospicias, quo pacto motus in Im-
 perio forte nascentes, conciliatione partium,
 consopiri, Imperatori in primis etiam, no-
 bis Electoribus, ceterisque Principibus, sua
 Majestas, dignitasque atque incolumitas,
 sarta testa servari queant. E diametro
 certe, sicubi iniquos id genus rejectionis, no-
 væque electionis, processus, porro appro-
 bare, ipsamque regni detentionem continua-
 re volueris: inverso ac turbato ordine om-
 nia ut corruant, leges fundamentales ut e-
 vertantur, constitutiones Imperii ut pedi-
 bus conculcentur, necesse est. Ut per Im-
 perium hoc omne, regnaque & provincias
 finitimas, in primis Bohemiam ipsam nihil
 aliud, nisi horribilis Laniana, expectari
 possit, tuque universæ huic patriæ Germa-
 niæ, ipsique posteritati, abominationem,
 nominisque tui infelicem memoriam, relin-
 rus esse videare. Præterea quid tu, quid
 familia, quid liberi tui, danni inde rela-
 turi sint, facile conjicere possis, ubi Causa
 iniquitatem, Austriae Archiducum poten-
 tiā,

tiam, Imperatoris authoritatem, juxtaque Sæc. XVII.
indignationem pensiculatius examinaveris. A.C. 1620.

Qui quidem omnes vires impendet, omnes
Reges, agnatosque finitos concitabit, ne-
que unquam acquiescat, quousque per te ab-
latum, & detentum Bohemicæ regnum a ma-
joribus suis longa & continua serie ad se
devolutum, hæreditarioque velut jure fa-
miliæ suæ proprium debitumque recuperare
sufficiat.

Tametsi igitur calculum ponas, auxilia-
que ex aduerso sufficientia preparata ha-
bere te putas, ut huic potentiae, huic auto-
ritati Austriacæ resistere atque obludari pos-
sis, nihilominus authores tibi sumus potius
ad Dei voluntatem, ac dispositionem, quam
confæderatorum promissiones, agnatorum
tripudia, Ordinum inconstantiam, subdito-
rumque, & vulgi inanem applausum, re-
spicere velles. Tanta est Imperatoris, huc-
usque a Regibus, ac Magnatibus passim ob-
servata autoritas, ut modo non Imperii
Principes, si admoneantur, illi manus au-
xiliares collaturi sint, sed insuper Reges ex-
teros tanquam in causa communi facile in
consensum attrahere quitus sit.

Ut ut tandem res ista cadere possit, cer-
to certius hoc quidem est, regiones populos-
que everti ac devastari, Christianum sanguinem
fundи, Imperiumque Turcis, Getisque
aperiri, ut hæc patria nostra barbaris præ-
dæ loco futura, hæc libertas in servitutem

Pp 4 horri-

Sæc. XVII. horribilem transitura sit. Ad te autem pa-
A. C. 1620. rum, aut nihil inde redibit, nisi ut amico-
rum sero cognitorum consilia damnare, for-
tunæ fallaciam accusare, hominumque &
Vulgi lubricitatem detestari possis. Finem
profecto, prout nunc est, hujus intestini bel-
li, & miserrimæ confusionis vix oculis
tuis aspicies. Quam vero liberis, post te
necessitatem, onerisque magnitudinem im-
posueris, ipsi videbunt.

Quæ omnia cum ita, ut est præmissum,
comparata sint, iterato, ac denuo, amice
abs te contendimus. ea ut altius in animum
dimitteres, majoris Discriminis, & peri-
culorum causam ne foveres, sed consilia tua
eo dirigeres, quo ab Ordinibus Bohemiae
arma illegitime sumpta, deponantur, con-
classificationes, copiarumque præparationes in-
termittantur, Imperatori vero regnum,
cum provinciis, justo titulo acquisitum, re-
stituatur. Ita denique futurum est, ut lo-
co digladiationum sœvissimarum pax alma,
ut felix redeat, cædes, atque homicidia re-
ducta conciliatione, & concordia exulent,
eoque pacto, te & imperii, & patriæ tuæ,
bonique publici potius, quam privati com-
modi curam, atque respectum habuisse om-
nibus palam, ac contestatum fiat.

Paulopost die nona Maij Austriæ in-
ferioris Ordines datis ad Cæsarem li-
teris de calamitatibus, quas per Gal-
lo-Belgicas & Polonas copias perPELLI
essent,

essent, conquesti petierunt, ut Religio- Sæc. XVII.
nis Lutheranæ usus eis concederetur, A.C. 1620.
simulque integrum foret fœdus cum
Bohemis inire. Cæsar itaque ad ho-
rum petita respondens, eos ab inquisi-
mo cum rebellibus fœdere graviter de-
hortabatur, simul tamen sectæ suæ li-
bertatem, prout Mathiæ Imperatoris
tempore illis fuisset indulta, concedens
Cæsareo diplomate & interposita jura-
menti religione desuper cavebat: quo-
circa Ordines tam Catholici quam Pro-
testantes cognita Cæsaris clementia ei-
dem tanquam Archiduci suo juramen-
tum fidelitatis, die decima tertia Julii
exsolverunt. Superioris vero Austriæ
Ordines longe magis obstinati Legatos
suos quidem Viennam decernebant, quin
tamen eis quid aliud in mandatis darent,
nisi ut Cæsaris mentem sibi perscribe-
rent, proin potius nugari, quam serio
de reconciliatione cogitare videbantur.
Pariter etiam illi Austriæ inferioris Or-
dines, qui in sua rebellione obstinati
perstiterunt, nominatim pro perduelli-
bus declarati, ac proscripti fuere; hi
enim sua pervicacia sat luculenter te-
stati sunt, non sibi sectæ suæ libertatem,
quæ eis adeo solemniter conceffa fuit,
sed unice jugum excutiendi libidinem
cordi fuisse.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

§. LVIII.

*Friderici Palatini responsum ad hanc
Electorum Mulhusi congrega-
torum literas.*

*Merc. t. 13.
lib. 2.
Lond. att.
publ. l. 5.
pag. 790.*

Interim paternas Principum Mulhusi congregatorum admonitiones indigneranter plerique, licet alias alio gravius, accepere: præcipue vero Fridericus Elector ad eorum literas Pragae quinta Maij hunc in modum respondit: „literæ vestræ ad me delatæ sunt, „titulo tamen, Regio, quo a plerisque „Regibus, & Principibus atriusque re-„ligionis, tam intra, quam extra Im-„perium constitutis, ornari jam soleo, „carentes, & quid circa Edictum Cæ-„fareum de periculo tam Bohemæ Re-„gno, quam meis imminente regioni-„bus, monere, cum adjuncta ad dese-„rendum Regnum istud meum admo-„nitione volueritis, ex illis perspexi. „Obligatum equidem ad utilitatem Im-„perii promovendam semper me agno-„vi & agnosco, nec scopum actionum „mearum alium hactenus habui, quam „ut periculum omne a Patria avertere-„tur, eaque splendori, & nitori suo „pristino restitueretur, cuius rei testi-„monium apud posteritatem me habi-„turum verissimum, nullus dubito. De-„cete-

„cetero respondere statim ad edictum Sæc. XVII.
„istud difficile non fuisset, fundamen- A. C. 1620.
„tum namque ejus nullum est, cum
„actoris simul, & judicis personam in
„causa propria obtinere nemo possit;
„non igitur persuadere mihi potui, fu-
„turum, ut aliqui saltem Electores &
„Principes ad cognoscendam caussam
„istam convenirent, meque inauditum
„condemnarent, cum tamen ab aliis
„Electoribus, & Principibus Imperii,
„qui non minori erga salutem & quie-
„tem publicam zelo ducuntur, & ho-
„norem supremi capitinis illibatum æque
„cupiant, præjudicio tali gravatus non-
„dum fuerim. Ea fuit omnium sen-
„tentia, arduum istud negotium ho-
„nesta ratione componi, atque ita pe-
„riculum ab Imperio averti oportere:
„De Electoribus etiam spem bonam con-
„cepi, futurum, ut viam ad id oportu-
„nam præpararent. Ego quidem alie-
„nus a tractatione ejusmodi, dummo-
„do pars adversa ad eam quoque dispo-
„neretur, non ero. Grave admodum
„mihi accidit, quod Regnum istud de-
„serendum, & a bene acquilita possef-
„sione abstinentum tam subito censea-
„tis, cum tamen ejusmodi aliquid, cum
„Rudolphus Cæsar utrumque Hunga-
„riæ & Bohemiæ per annos triginta
„jam possessum Regnum resignare fratri
„suo

Sæc. XVII., suo cogeretur, auditum non fuerit,
A. C. 1620., nec ad realem Regni Bohemiæ pos-
 sessionem Ferdinandus Cæsar unquam
 „pervenerit. Magni omnino momenti
 „res ea est, & non solum meam per-
 „sonam, dignitatem, & honorem in
 „specie, sed & multos alios in & extra
 „Imperium constitutos Reges, Princi-
 „pes, & Status, ipsi etiam Catholicæ
 „religioni addictos concernit. Eorum
 „igitur etiam sententiam requirere, ne-
 „cessarium omnino videtur, quemad-
 „modum etiam communicare ea de re
 „& consultare cum fidelibus Regni mei
 „Ordinibus, & reliquarum provincia-
 „rum legatis in habitis nuper Comitiis
 „non intermisi. Caufas interim actio-
 „num mearum fundamentales ad eos
 „brevi perscripturum promitto, & ex
 „iis animadversuros spero, tantum ab-
 „esse, ut Turcis vel Imperium, vel an-
 „temurale ejus, Hungariæ Regnum in-
 „vadendi fenestram apertam velim,
 „ut ad præcavendum malum istud, ni-
 „hil intermisericordia, sed quæ partium
 „quidem mearum fuerint, administrati
 „etiam Regni mei tempore omnia per-
 „fecerim. Interim spero Electores &
 „Principes, quos nulla re hactenus
 „offendi, nec offendere etiamnum, ut
 „neutram ita sectari porro quoque par-
 „tem possint, cogito, ad gravius ali-
 „quid

„quid suscipiendum permotum haud Sæc. XVII.
 „quaquam iri, sed in eo, quo jam sint A.C. 1620.
 „statu omnia relicturos; causæ enim
 „istius justissimæ meæ debito loco, &
 „tempore rationem ejusmodi redditu-
 „rus sum, ut a contrariis persuasioni-
 „bus abstinendi causas habituros gra-
 „vissimas, persuasum habeam. Alio-
 „qui quod ad mei conservationem per-
 „tinet, nihil intermissurus, sed vocatio-
 „nis meæ rationem diligentissimam, ad-
 „hibito etiam foederatorum auxilio ha-
 „biturus, & actionum mearum even-
 „tum Deo permissurus sum.

§. LIX.

*Bohemorum responsio ad Mulhusiani
Conventus literas.*

Arrogantius adhuc ad Electorum mo- *Merc. Gal-*
nita perscripsere Protestantes Bo- *tob. t. 13. l. 2.*
hemiæ Ordines, quorum literæ hunc Lond. l. c.
 in modum erant conceptæ: *Ex literis*
vestris non sine dolore cognovimus, quam
varias posthabitum omnibus publicis deductio-
nibus, literis, & apologiis nostris, de di-
vino naturalique jure permissa nobis, defen-
sione, suscepto item religionis, & libertatis
nostræ patrocinio, & facta novi Regis ele-
ctione, atque coronatione cogitationes con-
ceperitis, & quid adhibitum etiam commi-
nationibus a Rege nostro nobisque omnibus
expe-

Sæc. XVII. expetieritis. Ad literas istas respondere
A. C. 1620. jam pridem voluimus, si nos solos concer-
nere, & non ad incorporatas quoque pro-
vincias pertinere vidissimus. Arduum au-
tem negotium istud, in quo non patriæ so-
lum salus, & libertas, sed ipsa quoque re-
ligio, conscientia, & æterna beatitudo no-
stra vertitur, deliberandum nobis solis su-
mere nequaquam voluimus, sed quemadmo-
dum bellum istud, ex quo secuta abdicatio
ista, & novi Regis electio est, unanimi om-
nium provinciarum voto & sententia suscep-
tum olim fuit; ita responsum etiam ad li-
teras istas unanimi omnium provinciarum
consensu perficiendum omnino statuimus. Le-
gatis igitur Silesiæ, & Superioris, infe-
riorisque Lusatice (ad Moraviensem provin-
ciam datæ nullæ fuerunt) in Conituis ibi
congregati, literas istas, Superioribus no-
stris exhibendas acceperunt, & responsum
quamprimum procuraturos promiserunt.
Eo accepto, literas missuros ejusmodi pro-
misere, ut illis omnem sinistre de nobis su-
spicandi cogitandique occasionem sublatum
iri, quam optime sperent. Interim affir-
mare vobis verissime possumus, quod Rex
noster Serenissimus a fusione innocentis san-
guinis, aliisque barbaricæ, quam duos jam
annos perpepsi cum irrecuperabili damno fu-
mus, persecutionis effectis crudelissimis sum-
me abhorreat, & nihil tantopere utque pa-
cem & tranquillitatem expetat. Hanc e-
nim

nim ab initio statim turbarum istarum u- Sæc. XVII.
nice pacem desideravimus, & ad eam com- A.C. 1620.
parandam omnes actiones nostras accommo-
dassimus, dummodo de ea per honestam tra-
stationem constituenda certi, per Jesuiticas
machinationes, apud partem adversam esse
potuissimus. Rogamus igitur, ut moru-
lam istam cœgre non ferant, nec ad hostile
aliquid adversus satis jam afflictum Regnum
nostrum tentandum adduci se se patientur,
sed ejus potius tanquam ab extremo milite
miserrime jam, & sine ullo religionis di-
scrimine crudelissime devastati præcipui sacri
Romani Imperii membra, & Electoratus
curam, patrociniumque fidelissimum su-
scipient.

§. LX.

*Correspondentium Principum, &
Argentinensium responsum ad
Mulhusianos.*

Haud magis moderate, tardius licet, *Lotich..*
uniti Principes Protestantes ad pag. 149.

Principes Mulhusii congregatos die duo-
decima Junii in suo responso conquesti
sunt, „exponentes, quod Bohemorum
„Legati violato jure gentium ad Fran-
„cofordiensem electionem admissi non
„suerint, inde vero ad novi Regis in-
„augurationem eos fuisse impulsos cre-
„dibile foret, quæ an secundum patrias
leges

Sæc. XVII. „leges facta fuerit, disquirere nolint;
 A.C. 1620. „id tamen approbare nequeant, quod
 „res tanti momenti, quæ cum univer-
 „sis, vel plurimis Imperii Ordinibus
 „in deliberationem vocari debuisset, non-
 „nisi paucorum suffragiis decisa fuerit:
 „proin congregati Principes prius, ac
 „potius pacem Imperio per gravami-
 „num sublationem procurare, & postea
 „Bohemorum turbis remedium oppo-
 „nere debuissent.

Argentinenses autem suo, ac ce-
 terarum Imperialium civitatum nomi-
 ne die secunda Maij Stylo veteri suam
 erga Cæsarem, Imperium & Electorale
 Collegium observantiam jactitantes,
 profitebantur, quod Bohemi & Moravi
 rebelles pejus cum Catholicis, quam
 Cæsarei milites cum seditiosis egissent,
 eis vero, eorumque tumultibus ipsi
 nunquam sese immiscuerint, sed sese
 erga Imperatorem ita semper gesserint,
 ut clementiam a Cæsare, ab Electoribus
 gratiam, a Principibus, Ordinibusque
 favorem, suæque Reipublicæ, quæ sibi
 merito ab his belli motibus timet, de-
 fensionem sibi polliceantur.

§. LXI.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

§. LXI.

*Catholicorum. Principum Heripoli
congregatorum responſo ad
Protestantium postulata.*

Tandem rebus omnibus Mulhusii com-
positis, Saxoniæ Elector cum ce-
teris ibidem congregatis conventum
solvit, eodemque ferme tempore uniti
Principes, Ordinesque Catholici con-
ventum suum, quem Heripoli pro
tuenda re Catholica, & prævertendis
Protestantium machinationibus Mense
Februario celebrare cœperant, ad finem
perduxerunt, prius vero quinta Maij
ad querelas, quas Correspondentes
Norimbergæ congregati apud Maximi-
lianum Bavariæ Ducem anno priori
die vigesima prima Decembris detule-
runt, responsum dedere, cuius hæc
erat summa: „Accusastis Catholicos,
„quod primi arma parassent, proin mo-
„tuum omnium caūſa forent: Eccle-
„ſiasticorum bona vobis aſſeri, & gra-
„vamina tolli petiſſis, adjecta commina-
„tione, ut niſi intra bimestre Catholici
„categorice responderint, vos conjunctis
„armis & viribus effecturos, ut a gra-
„vaminibus toties allegatis exonerare
„atque in Religionis libertatem vos vin-
„dicare valeatis. Nos vero præsentem

Hift. Eccles. Tom. LVI. Qq Con-

Sæc. XVII. „Conventum indiximus, non quod
A. C. 1620. „tam prævalens esset auctoritas vestra,
 „ut a vobis leges exspectare, & intra
 „præfixum tempus respondere tenea-
 „mur: inauditum enim, & insolens est,
 „vos impudentiæ eo prolapsos esse, ut
 „sub insolenti minarum genere Catho-
 „licis leges præscribere, & nisi dicto
 „sint audientes, armis eos adigere præ-
 „sumpseritis: de cetero non Maximi-
 „lianus prior, sed vos jam diu ante ar-
 „ma paratis, & copias per Germaniæ
 „Episcopatus in Bohemiam traduxistis:
 „gravamina autem vestra Mathias Im-
 „perator tollere paratus erat, imo &
 „sustulisset, nisi Bohemorum tumulti-
 „bus fuisset prohibitus: Ferdinandus
 „vero vobismetipis primum suum te-
 „status est animum: super ceteris au-
 „tem postulatis vestris disponere, in
 „nostra non est potestate, sed ea ad
 „Cæsarem, totumque Imperium spe-
 „ctant, cuius auctoritatem prævertere,
 „nefas foret. Tandem in memoriam
 „revocate, quod insalutatis Catholicis
 „milites vestri per ditiones Ecclesiasti-
 „cas, & Colonensem, Monasterien-
 „sem, Paderbornensem, Moguntinum,
 „Spirenssem, Wormatiensem, Herbi-
 „polensem, Eichstadianum, Augusta-
 „num, Ratisbonensem, Elvacensem,
 „aliosque Episcopatus, & per Land-
 „gravii

„gravii Leichtenbergensis fines in Bo- Sæc. XVII.
 „hemiam transmigrarint, & horum A.C. 1620.
 „Præfulum subditos, loco mercedis
 „debitæ, verberibus, prædis, exactio-
 „nibus, aliisque violentiis divexarint,
 „imo & in Moguntini Archiepiscopatus
 „rusticos tam crudeliter sævierint, utcæ-
 „sis aliquot eorum centum viduæ & pu-
 „pilli super tam tragicum fatum adhuc-
 „dum ingemiscant. Vestra primum cru-
 „delitate, vestris etiam minis Catholici
 „ad sumenda arma provocati fuere, vos
 „primi copias conscripsistis, sub obtentu,
 „quod patriam vestram defendere veli-
 „tis, re tamen ipsa exercitus vestros in
 „Bohemiam usque emisistis contra Cæ-
 „sarem, Imperii caput, & contra Ca-
 „tholicos Ordines, quos coercere, &
 „a delectibus faciendis impedire conati
 „estis; cessate igitur culpas, quarum vos
 „ipsi primi estis auctores, in nos rej-
 „cere, si autem ruptis mutuæ societa-
 „tis, & legum Imperialium vinculis,
 „porro minis, & armis Catholicos
 „aggreedi tentaveritis, ad æquam de-
 „fensionem nos licet invitatos cogetis,
 „culpa in vos rejecta, & Deo caussæ
 „æquitatem certo vindicante.,, Ad
 hanc Catholicorum declarationem Pro-
 testantes de propria culpa convicti ob-
 mutuere. Fridericus vero Palatinus,
 ad Maximilianum Bavariæ Ducem,

Qq 2 quem

Sæc. XVII. quem de Cæsare, Imperio, ac Catho-
A. C. 1620 lici fœderis & Bavariæ ditionibus tuen-
dis sollicitum copias auxisse comper-
erat, die quarta Januarii literas dedit,
sciscitatus, quorū tantus belli appa-
ratus spectaret, quandoquidem Prote-
stantium copiæ nihil præter defensio-
nem intenderent, ac non alia ex cau-
sa conscriptæ essent, nisi quia Catho-
lici Principes delectus habuissent, &
passim gravium malorum minæ suissent
jactatæ. Attamen Maximilianus, cui
non modo frivoli hi Protestantium ob-
tentus, sed & eorum violentiæ Catho-
licis illatæ, pravaque eorum consilia
probe cognita erant, has Friderici que-
relas flocci habebat: hoc ipsum vero
Ducis silentium novum hunc paucorum
adhuc dierum Regem anxiis curis ve-
xabat, quo circa die decima quarta
Martii ex Prageni arce ad Maximilia-
num literas dedit, in quibus pro more
„suo omnium motuum caussam in Ca-
„tholicos rejiciens, se, & Gabrielem
„Bethleüm ab usurpatæ dominationis
„suspicione vindicabat, supplicans, ut
„Dux ad honestas pacis conditiones suo
„consilio concurrere, eoque Cæsarem
„inclinare velit, ut ipse severitatem in
„Bohemos hucusque adhibitam tem-
„perare, Polonorum invasiones cohi-
„bere, necnon Imperii Constitutiones,
„Cæ-

„Cæfareasque capitulationes observare Sæc. XVII.
 „haud gravetur, quin tamen Hungaros A. C. 1620.
 „a fœdere Bohemico avertat, secus ipse
 „eos contra iniquam vim defendere
 „cogeretur. „ Ad hisce literas Dux
 die decima Aprilis hæc respondit:
 „Bohemæ legatos inchoatis vix tu-
 „multibus ad saniora adhortatus sum,
 „priusquam vero Mathias Cæsar mili-
 „ties conscripferat, vel in Bohemiam
 „traduxerat, Bohemi Cæsareos Mini-
 „stros e fenestris præcipites dederunt,
 „Regni regimen exauctorato legitimo
 „Rege sibi usurparunt, oblatamque Cæ-
 „sar is & Saxonæ Electoris clementiam
 „rejecerunt: nunc vero haud alia pacis
 „supersunt media, nisi ut Bohemi, &
 „Palatinus Ottomanici Imperatoris, sui-
 „que Vasalli opem deserere, viam gra-
 „tiæ severitati ac violentiis præponere,
 „armorumque progressus fistere velint:
 „nec Cæsar pacis conditiones respuet,
 „vicissim vero sincere & re ipsa de pace
 „agendum, ac Cæsari prius ablata jura
 „restituenda, nec deinceps Catholico-
 „rum ditiones hostilibus copiis dive-
 „xandæ erunt. „ Nec hisce monitis
 contentus Dux, insuper die quinta Maij
 Fridericum datis literis hortabatur, ut
 „usurpatum Bohemici Regni diadema
 „abdicare, ac lacrimas, gemitusque
 „tot populorum, necnon extremam,

Qq 3 „Im-

Sæc. XVII. „Imperii, totque innoxiarum regionum
A. C. 1620. „calamitates misertus, Bohemiam red-
 „dere velit ei, qui ad hanc coronam
 „jure successionis vocatus, unctus &
 „inauguratus fuisset, cui etiam Bohe-
 „mijuramento sese obstrinxissent: Dein
 „Dux Fridericum rogabat, ut Turca-
 „rum, & Transylvani Principis socie-
 „tati nuntium mitteret, suique Patrui
 „Philippi exemplum sequeretur, qui
 „merito: *Defensor Patriæ contra imma-*
 „*nissimum Turcam, ejusque progressus, ap-*
 „*pellabatur...* Ast tantum absuit, ut
 Fridericus paternis hisce monitis flecte-
 retur, quin potius cunctos, qui sese
 temerariis ejus ausibus opponebant,
 tanquam Imperii hostes traduceret.

§. LXII.

*Monita Cæsaris ad Palatinum, Im-
 perii Principes, Præfectos, &
 civitates Imperiales.*

Merc. l.c.
pag. 91.
Jæger. Hist.
Eccl. l. 10.
cap. 1.

Postquam Maximilianus Dux, ceteri-
 que Principes in Cæsaris fide con-
 stantes Protestantibus larvam, qua sub
 Germanicæ quietis, & meræ defensio-
 nis obtentu prava sua consilia honesta-
 bant, tam luculentis rationibus dete-
 xerant, ut Cæsar, ne suis partibus de-
 esse, aut proscriptionis pœnam temere
 pronuntiasse videretur, adhucdum die
 trige-

trigesima Aprilis datis literis Friderico Sæc. XVII.
 exprobaret, quod licet Cæfareæ electioni A.C. 1620.
 ipsem per suos Legatos interfuisset,
 nihilominus violata fide Bohemiæ Re-
 gnum, armis sibi vindicare, & subdi-
 tos sacramento solvere ausus fuerit,
 tametsi ergo, prosequebatur Cæsar, *caus-*
sæ fatis haberem, in publico hoc rebellio-
nis, qua Regnum meum hæreditarium mihi
ereptum per vim detines, negotio contra te
statim procedendi, & pœnam ex legum &
constitutionum Imperialium (quibus præ-
judicatum tamen, & derogatum his moni-
torialibus literis nihil volo) præscripto,
sine mora exequendi, operæ pretium tamen
facturum me puto, si monitoriales hisce li-
teras adhuc præmitterem. Moneo igitur te
& ex Cæsarea potestate severissime præci-
pio, ut sub pœna constitutionibus Imperii
expressa intra primæ Junii diei terminos,
ex Regno isto mèo decedas, secus, literas
banni declaratorias adversus te promulgare,
& debitum pœnarum executionem sine
mora adhibere cogor, quod publicis hisce
literis tibi & omnibus notum facere volui.

§. LXIII.

Friderici Palatini literæ contra Fer-
dinandi Imperatoris electionem.

Eodem die Ferdinandus datis ad Fœ-
 deratos, Principes literis quereba-
 tur,
 Q q 4

Sæc. XVII. tur, quod insuperhabito Mathiæ Im-
A. C. 1620. peratoris edicto de non juvandis Bo-
 hemiæ rebellibus, ipsi tamen passim
 contra Cæsarem & legitimum Bohe-
 miæ Regem seditiosos milite, & pecu-
 niis adjuvare præsumant, propter quod
 pœnas ab Imperii legibus statutas in-
 currissent, ne vero deinceps rebellibus,
 eorum fautoribus vel Friderico opem
 ferrent, interminata rursus proscriptio-
 nis pœna hortaretur, pari etiam teno-
 re Ferdinandus Cæsar ad omnes Præ-
 fectos, Tribunos & milites Bohemici
 exercitus, necnon ad Imperiales civi-
 tates perscripsit.

*Londorp.
act. publ.
P. 795. l. 5.
Lotich. rer.
Germ. l. 5.
cap. 7.*

Verum Fridericus adversus hæc
 Cæsar's mandata, quæ *atrocia, & o-*
diosa appellitabat, nulla debitæ rever-
 entiæ habita ratione die prima Julii
 Pragæ respondit, ac præprimis nec Au-
 striæ Archiducibus nec Ferdinando jus
 ullum in Bohemiæ regnum esse, hu-
 jusque electionem propterea nullam,
 abdicationem vero fuisse legitimam,
 Bohemosque jure merito contra Ferdi-
 nandi ad Collegium Electorale admis-
 sionem Francofordiæ reclamasse ajebat:
Esto autem, prosequebatur Fridericus,
 quod *Imperator electionem nostram damna-*
ret, quis non videt eundem & accusatoris,
& judicis, partes simul semelque, & qui-
dem in propria caufa, sibi arrogare? *Hæc*
mim

enim controversia, quæ illi nobiscum inter- Sæc. XVII.
 cedit, non Imperatorem, sed eum tan- A.C. 1620.
 quam Archiducem, spectat. Ergone po-
 tior illi erit sive potestas, sive licentia, ac
 fuerat Superioribus illis Imperatoribus Fri-
 derico, Carolo, Rudolpho, aliisque Cæsa-
 ribus, qui quidem in controversiis particu-
 laribus accusatoris, ac judicis personam non
 exercevere. Accedit, regni Bohemicæ, ce-
 terarumque Provinciarum, Ordines Imperii
 legibus minime teneri, ut neque Cameræ
 Imperialis, neque aulæ Cæsareæ, dicaste-
 rio sint subjecti, ut potius certis, ac patriis,
 iisque provincialibus legibus, privilegiis,
 ac consuetudinibus, utantur, fruantur. Quo
 magis absonum est, Consiliarios Cæsareos,
 utique minime hoc ad negotium ordinatos,
 atque idoneos, imo etiam domesticos, ac
 suspectos, cauſſæ inspectionem, ac defini-
 tionem, sibi vendicare, cum ipsis in Princi-
 pes Imperii sententiam ferre haud liceat,
 Imperator vero, tanquam Archidux, fo-
 rum competens sequi debeat, sique super Au-
 striacis præconceptis prætentionibus, de jure
 experiri velit, juxta regni hujus privilegia,
 non coram domesticis illis, sed Bohemicæ
 regni judicibus, comparere, litemque for-
 mare teneatur.

Ex his autem conclusit Fridericus,
 quod Cæsar is edicta nullo loco, nume-
 roque habenda sint, cum ex animo in-
 quieto, exulceratoque, absque ulla cauſſæ

Qq 5 legi-

Sæc. XVII. legitima cognitione, judicium ac sententia,
A. C. 1620. in propria caussa tam manifeste feratur, ut
 etiam nullo juris colore, stabiliri possit.
 Cum adversus ipsas fundamentales Imperii
 constitutiones, torqueatur, tum eo ipso
 tempore Cæsar viam facti, atque armorum,
 præelegerit, nihilque ad omnis generis in-
 jurias inferendas reliqui fecerit. Imo vero
 Cæsarem, adversus Capitulationem, a se
 factam, manifeste delinquere pateat, cum
 juraverit, quod nullum Imperii Principem
 illata vi gravare vel proscribere velit: has
 autem ob rationes Fridericus se Cæsa-
 reis edictis nequaquam obtemperatu-
 rum declarabat.

§. LXIV.
*Bavariæ Ducis copiæ transitu
 prohibitæ.*

*Merc. Gal-
 lob. tom. 9.
 l. c.*

Cum autem Maximilianus Bavariæ
 Dux spreta hæc Cæsaris monita,
 Bohemorum pertinaciam, belicum
 Protestantium apparatus, necnon pe-
 ricula Imperio, & Bavariæ impenden-
 tia sibi satis perspecta haberet, suis
 tutandis finibus, & Ferdinando juvan-
 do validum comparare exercitum con-
 stituit: Collectæ hactenus erant in Col-
 loniensi, & vicinis regionibus octo mil-
 lium, pars equestres, pars major autem
 pedestres copiæ, quas haud parum
 Archi-

Archidux Leopoldus & Catholici fö- Sæc. XVII.
deris alii Principes augebant. Age- A. C. 1620.
batur igitur primo statim præsentis anni
Mense, ut ex Coloniensi Archiepisco-
patu, Bavariam versus conscriptus mi-
les sub Lippensis Comitis, & Landsper-
geri Præfecti ductu quamprimum a-
scendere posset; medio etiam Januario
equitis lectissimi vexillationes quinque
Moguntini Electoris stipendiis condu-
ctæ, ductore Cratzio, sequebantur.
Horum omnium prosectionem remorari
conabantur unitarum Belgii Provin-
ciarum Ordines, qui datis ad Colo-
niensem, & Trevirenssem Electores li-
teris, ut nihil contra Protestantes, &
Fridericum tentari permitterent, ni in
suis ditionibus idem fieri vellent, sæ-
pius hortabantur. Horum impulsu
Georgius Fridericus Durlacensis Mar-
chio factionis Bohemicæ Legatus ca-
strensis, negato per Hassiam, & Nassau-
viensem Comitatum transitu, Franco-
niam versus, qua Boicos per Wetera-
viam itinere facto transituros noverat,
unitorum Principum copias promovit,
secundum Mænum viam exercitui Ca-
tholico præpediturus: unde factum, ut
Fœderis Catholici copiæ in Herbipoli-
ensi tractu aliquamdiu summo in fri-
gore subsistere cogerentur, ac Isenbur-
gensibus & Hanoviensibus transitum
præ-

Sæc. XVII. præcludentibus recedere, Rhenoque
 A. C. 1620. trajecto in Alsatiam deflectere decer-
 rent, ipso Durlacensi positis inter Bri-
 facum & Friburgum castris transitum
 præpediente, qui etiam Leopoldo Au-
 striæ Archiduci sigillatim pro copiis suis
 transitum petenti respondit, *id sibi inte-
 grum non esse, sed veniam Onoltzachi esse
 petendam*: quo comperto Bavariæ Dux
 cum unitis Principibus transegit, pa-
 ctisque conditionibus transitus liberta-
 tem, quam Protestantum copiis vi-
 cissim per Bavariam spondere debuit,
 pro suis quoque non vero Moguntinis
 & Herbipolensibus obtinuit. Initio hisce
 pactis Leopoldi copiæ die sexta Junii
 septem Equitum peditumque millia per
 pontem ad Brisacum sigillatim transiere,
 & per Sylvam Hercyniam in Bavariam
 contenderunt. Elector quoque Mogun-
 tinus, qui super insolentia Acatholici
 militis, & abactis plusquam centum
 equis, & vexata deprædationibus Diæ-
 cesi querebatur, tandem etiam impe-
 travit, ut Boiorum Ducis copiæ, via,
 qua cœpissent, & Mæno Tuberave te-
 nus, Palatinatum superiorem, sine cu-
 jusquam injuria pertransirent, indeque
 trajecto Danubio Bavariam intrarent,
 aliis autem, etsi Boicis quoque signis
 se jungere vellent, eadem nequaquam
 facultas esset.

§. LXV.

Sæc. XVII.
A.C. 1620.

§. LXV.

Novi in Galliis tumultus.

Non minus periculosos tumultus tam *Serran. hist.*
 immoda Luynæi auctoritas, quam *Franc.*
 effrænis Calvinistarum petulantia in ^{pag. 949.} *Gram. l. 5.*
Galliis concitabat; præterquam enim, Hift. Gall.
 quod Ludovicus XIII. cum Parisino Se- ^{Merc. Gal-}
 natu suo, qui edictum nova tributa im- ^{lob. tom. 13.}
 perans ad acta referre recusabat, gra- ^{lib. 2.}
 vem haberet contentionem, insuper
 longe magis molestis angebatur curis
 ob iteratam Principum secessionem ab
 Aula; cum enim Regina Mater, quæ
 post fugam suam vix non privatam, &
 ab aula exulem vitam ducere cogeba-
 tur, sparsis in publicum literis sæpius
 de fide sibi non servata, de Luynæi
 tyrannide necnon de libertate Condæo
 Principi reddita graviter quereretur,
 unam sibi cum Regina Matre caussam
 esse credebant Principum nonnulli; un-
 de eodem in Luynæum odio flagrantes,
 Andegavum mox ad eam convolant,
 ejusque sub auspiciis arma capiunt.
 Espernonio Duce pariter in omnem e-
 ventum sese ad bellum accingente. Præ-
 primis vero Mayenius Dux Lutetia Bur-
 degalam festinatis itineribus contendit,
 quæsito fugæ suæ obtentu, quod tran-
 quillitati, ac libertati mentis suæ con-
 fulere

Sæc. XVII. fulere coactus esset. Hunc paulopost
A. C. 1620. sequebantur Sueffio, Longavillæus, Vin-
docrinensis, Nemorsius, Radesianus,
Buscodelphinus, Tremolius, & Valeta
Espernonii Filius: Hi contracto exer-
citu Provincias inter se dividebant: Ro-
hanæus autem Reginam adhuc fluctuan-
tem in apertam seditionem accedit,
suisisque, ut Andegavo Burdegalam
pergeret: Ampliorem tamen sibi spem
Regina policebatur ab Andegaveni, &
Normana Nobilitate suis partibus ad-
dicta; jam enim Santones, Engolismen-
ses & Lemovices Espernonius Dux, Nor-
maniam Dux Longavillæus, & Mayen-
nius Aquitanos, ut cuique auctoritas
erat & studium, in Reginæ partes tra-
xerant; firmiora etiam subsidia Rohan-
æus & Tremolius Calvinistæ a secta-
riis exspectabant; hi enim fidem Prin-
cipibus fecerant, si primi belli conatus
succederent, fore, ut omnes Hugonot-
tæ in Reginæ partes transferent, no-
luit tamen illa pacto cum Sectariis ini-
to subscribere, ne communem cum hæ-
reticis causam foviſſe crederetur. Hæc
dum resciverat Rex, suas quoque co-
pias contrahere, & si necessitas ur-
geat, in aciem educere statuit, prius
tamen Blanvillium & Mombasonium ad
Reginam Matrem unacum literis able-
gat, qui eidem, si luberet, redditum ad
aulam

aulam promitterent, iratamque ob Luy- Sæc. XVII.
 næi favorem placarent: interim vero, A.C. 1620.
 dum Mombasonius amplis suis promis-
 fis Reginæ aut illudit, aut illuditur,
 Rex præsidiario milite præter morem
 frequentiore stipatus, Aureliam con-
 tendit, præmisso ad Reginam Belle-
 gario, supremo Franciæ stabulario,
 qui eandem, ut pariter Aureliam ve-
 niret, Regis nomine sollicitabat. Ast
 illa morbum caussata, reconciliationis
 spem fefellit. Nec magis prosper suc-
 cessus adspirabat conatibus Bellegardi
 Senonum Archiepiscopi, Berulli Con-
 gregationis Oratorii Generalis, & Ioan-
 nini Præsidis, quos Ludovicus Rex ad
 flectendam Matrem suam decreverat:
 Bentivolius quoque Papæ Nuntius da-
 tis literis eandem, irrito tamen co-
 natu ad pacem inclinare nitebatur.

§. LXVI.

Regina Mater & Principes Regi rur- fus reconciliati.

Priusquam vero Regina se in bellum Calmet Hist.
 Univ. l. 151.
 accingeret, missis ad Regem Filium Theatr. orbis
 suum literis de Luynæi arrogantia, & Hist. c. 5.
 usurpata in eam Principesque auctori- pag. 782.
 tate vehementius querebatur, has ta- Brachel. Hist.
 men literas Rex instigante Luynæo per l. I. p. 32.
 Sardinum Comitem, qui eas detulit, Daniel hist.
 de France
 in-tom. 16.

Sæc. XVII. intacto sigillo remisit, nec ultra dissimulandum ratus die septima Julii cum exercitu suo in Normaniam contendit, ibidemque præter plurimas urbes Cadomensem arcem ditione cepit, tanto primi successus emolumento, ut omnes ferme hujus Provinciæ urbes per suos Deputatos immotam Regi fidem sponderent, Rex igitur die vigesima prima Julii motis castris Cadamo Andegavum festinat, quo comperto Reginæ Mater Flexiam auffugit, interea vero Reginæ factio crebris Regii militis victoriis plurimum accisa erat, ac ipsem Mayenius, qui cum viginti armatorum millibus in Luynæi excidium Parisios contendere, jussus erat, intempestiva Moissacæ urbis obsidione detenus, Reginæ Principumque rebus pessime consuluit: inde vero Rex animosior factus, novisque Bassompetri copiis auctus, die trigesima Julii Cenomanum, & quarta Augusti die Flexiam pervenit, edito prius diplomate, quo Principes, eorumque fautores in Regis obsequium intra unius Mensis spatium redire jussi sunt, si in sua persistenter perfidia, pro perduellibus habendi, ipsorumque bona protinus prescribenda. Verum Principes hoc editum nihil morati, eo ardentius bellum prosequi decreverant, Reginæ autem,

tem, P. Berullo & Bellegardo stimulibus, ut paci subscriberet, se param exhibebat, si foederati Principes una subscriperint, ad hæc autem Rex respondit, se a Regina, cum Mater esset, leges acceptare paratum esse, cum Principibus vero, utpote subditis, nisi prius in obsequium, petita venia redierint, pacisci legibus esse vetitum, dato hoc responso Rex Flexia urbe capta, & S. Susannæ oppido frustra tentato hostium castra aggreditur, fusisque Principum copiis Andegavum, quo Regina Mater se repererat, progressus, Pontem-Cæsaris tota armorum vi infestat, initioque cum hostibus prælio urbem occupat, arcemque, in quam profligati confugerant, obsidet; cum autem obcessis nulla in subsidium spes esset, hi die sexta Augusti deditio[n]is pacta iniri postulabant, quibus etiam Rex postridie subscriperat, ea tamen lege, ut Reginæ miles, salvis vita, armis, sarcinisque, arce egredetur, belli autem tormenta, & vexilla Regi cederent. Cecidere in hoc prælio ex Reginæ exercitu plusquam octingenti, captis etiam quamplurimis: Nec in-
Jæger. Hist. Eccl. l. I. cap. 13.
 cruenta fuit Regi hæc victoria, qua percepta Regina Mater, Deputatos suos ad Regem allegabat, significans, quod cum Filio suo in gratiam redire parata
Hist. Eccles. Tom. LVI. Rr esset,

Sæc. XVII. esset, simul tamen rogaret, ut omni-
 A.C. 1620. bus, qui suas secuti essent partes, ve-
 niām concederet. Rex, cui ipsa victo-
 ria belloque potior erat Matris reveren-
 tia, oblatos concordiae articulos die de-
 cima Augusti lubens Regio chirographo
 firmabat, Principes vero ea duntaxat
 lege pristinis restituit honoribus, si in-
 tra octavum diem a promulgato recon-
 ciliationis diplomate, positis armis, in
 Regis obsequium reversi fuerint. Pa-
 cificatione hac utrinque facta, Regina
 Mater die decima tertia Augusti Re-
 gem Filium suum Brisacci salutatum
 venerat, ac cum eo, ejusque Conju-
 ge Anna die quarta Septembris Turonio,
 Pictavium profecta est, Parisios ingres-
 sura. Ceterum hanc pacem Gallis ad-
 eo auspicatam pro Rege conciliabant
 Bellegardius Dux, ejusque Frater Se-
 nonum Archiepiscopus, necnon Pater
 Berullus, pro Regina autem Amandus
 Richelius Lucionensis Episcopus, qui
 tam fideliter Reginæ caussam procura-
 bat, ut simul Regi suo fidem integer-
 rime servaret.

§. LXVII.

*Hugonottarum bellum adversus Lu-
 dovicum XIIII. Franciæ Regem.*

Vix

Vix quintum hoc bellum civile, cu-
Sæc. XVII.
jus flamas Calvinistæ potissimum A. C. 1620.
accenderant, finem accepit, cum mox
sextum multoque atrocius iidem Hugo-
notæ adversus legitimum suum Regem Gramond.
in Galliis concitarent. Florebat hoc hist. Gall.
regnum per plurima sæcula Sedi Apo- lib. 6.
stolicæ addictissimum, Regique suo fi-
delissimum, eoquod nulla ibidem in-
valuisset hæresis, Regio solio inimica:
postquam vero regnante Henrico II. Cal-
vini secta exitiali prorsus fato Franciam
inficere cæperat, mox Gallorum non
pauci Deum simul, & Reges suos ab-
dicaverant, perinde ac si idem esset, a
Catholicis deficere, & Regi ac patriæ
bellum denuntiare; quippe vix ad-
ulto Calvinismo ejus Sectarii lectis clam
in tota Gallia copiis Ambasiæ Franci-
scum II. ejus Fratres, Matrem, totam-
que Regiam familiam e medio tollere
nitebantur, Carolum vero IX. evocato
Germano milite seditionis armis pref-
fere, & Franciscum Guisium, immisso
Sicario interfecerunt, ipsumque Regem
ad Meldas intercipere attentarunt, eum-
que antea victorem, & postea a rebel-
libus victum, ut supplex pacem a sub-
ditis exoraret, coegerunt, ad tantam
jamjam prolapsi audaciam, ut pacem
respuerent, nisi hæc adjecta esset con-
ditio, si libertas conscientiæ, si Ministro-

Rr 2 rum

Sæc. XVII. rum annuæ pensiones ex Regio ærario, ac
Sæc. 1620. denique quicquid eis libuerit, permitteren-
tur. Nec mitius Hugonotæ, aucto eo-
rum numero, audacia & potentia, cum
Henrico III. Rege agebant, quem cre-
bris tumultibus, rebellionibus, & bel-
lis usque ad exitium, mortemque di-
vexarunt: Ejus vero Successorem, Hen-
ricum IV. quamdiu ejusdem sectæ af-
finitate eis conjunctus erat, Regii sce-
ptri dignissimum proclamarunt, quam-
primum vero ad Catholicæ Ecclesiæ
sinum redierat, in eum atrocibus illico
convitiis velut in hostem publicum de-
fævierunt, unde natum erat hoc pro-
loquium: *Sectarios Henrico ut Calvinistæ,*
non ut Regi opitulatos fuisse: qua tamen
nefanda agendi ratione sat luculento
prodidere testimonio, quo spiritu Cal-
viniana, imo quævis secta Regiæ do-
minationis impatiens agatur. Nunquam
vero Majori insolentia ac furore in Re-
gem suum tumultabantur Calvinistæ,
quam ubi Ludovicus XIII. pessime licet
consultus, eis Loduni in Pictonibus
sectæ fuae comitia agere indulserat, ad-
jecta quamvis ea lege, ut Regis edi-
ctum ante triennium die vigesima ter-
tia Junii promulgatum executioni man-
darent.

§. LXVIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

§. LXVIII.

*Lodunensis Bearnensium Hugonat-
rum conventus contra Regis
edictum.*

Attamen tantum aberat, ut Hugono- *Serran. Hist.*
tæ Bearnenses Regis edictum, quo *Franc. p. 958.*
hanc Provinciam Gallicæ coronæ con- *Gramond.*
jungi, & fidem Catholicam revocari cau- *l. c.*
tum erat, exequi cogitarent, quin etiam *Brachel. Hist.*
frivolis ex rationibus Bearnenses Sena- *nost. temp.*
tores Regiæ intentioni adversarentur, *lib. 1.*
morasque ex moris trahentes, Regia *Jæger Hist.*
mandata eludere niterentur: Cum autem *Eccl. l. II.*
Rex per suos Legatos executionem *cap. 13.*
edicti urgeret, Forcæus, cui summa
in Bearnenses auctoritas, edictum in
proximo Lodunensi conventu accepta-
tum iri respondit, interim vero non fuit
ullum injuriarum & convitiorum genus,
quo Regii Legati a petulantibus Cal-
vinistis ibidem non fuerint affecti: con-
clamat alii ad arma, ex factiosissimis
civibus leguntur rebellionis Duces, con-
citatur ad seditionem populus, atque
in criminis societatem vocantur quoque
Aquitani, Pictones, & Narbonenses
Calvinistæ. Postea Loduni celebra-
tur sectæ comitia, accurrit ex singu-
lis Provinciis tres Legati, primus ex
Nobilibus, alter ex Prædicantibus,

Rr 3 ter-

Sæc. XVII. tertius ex plebe delectus, quorum nu-
A. C. 1620. merus ad octoginta novem ascenderat.

Datur conventui initium, atque a singulis exigitur juramentum de Concilii arcanis nulla ex caussa revelandis, ac de Ecclesiarum reformatarum commendo & augmento pro viribus procurando. Postmodum Lescunus Bearnensis Senator, ac præcipuus rebellionis fautor, vir seditionis & audax congregatis exposuit, quod Catholicæ Religionis Ecclesiastici in possessionem bonorum, quæ ablata fuissent, restitui nullatenus possent, si vero, addebat temerarius hic Calvinista, contra Rex insliterit, in armis remedium erit, & quilibet conatus, qui nostræ libertati oblutabitur, pro tyrannide habendus est. Hoc seditionis claf-
fico animati Calvinistæ, præprimis in suo Conciliabulo sequentes septem articulos Regi proponendos concepere:

- I. Abrogandum edictum, quod est de restituendis Clero, quæ Reformati in Bearnia possident: quod si in præsens abrogari nequeat, ejus executio in suspeso habenda, donec plenius liqueat.
- II. Securitatis urbes, maxime quas in Delphinatu possidemus, novo nobis diplomate in futurum confirmandæ sunt.
- III. Substituendum Fontaralio in præsens Catholico Romano, quem Comitia dixerint procurandæ Lectoræ.

IV. Ex

IV. *Ex formula Lodunæi editi, duo e Re-* Sæc. XVII.
formatis Parlamento Lutetiano adscri- A. C. 1620.
bendi sint.

V. *Duo item in Parliamentis Lutetiano, &*
Divionensi procuratorum fisci substi-
tuantur.

VI. *Tartasii illata Reformatis injuria ex*
bono & æquo resarcienda.

VII. *Exusium a Catholicis Burgi ad Se-*
busianos templum, propriis illorum, aut
Regis sumptibus reficiendum erit.

In eodem conventu de armorum so-
ciitate cum exteris Principibus ineun-
da agitatum erat, simulque inter eos
tacita lege conventum, quod quidem
specietenus se pronos in Regis ob-
sequium ostendere vellent, priusquam tam-
en Rex his articulis subscriptisset, con-
ventum solvere nollent: Re ita inter se
transacta, Curelium. Buteroum, &
Maynium ad Regem ablegabant, qui
unacum libello supplici hæc petitionum
capita eidem offerrent. His vero per-
lectis Rex reposuit, facturum se satis,
si ex fide data statim conventus dissol-
veretur, ac in suam quisque domum se-
se reciperet, si vero diutius persistenterint,
pro quietis publicæ perturbatorib[us] ha-
bendos, ac proscriptione bonorum ple-
ctendos esse. Tum enim primum Rex
ex petulantibus eorum postulatis didi-
cerat, quam sibi, suoque Regno exitia-

Calmet Hist.
Univ. l. 151.

Rr. 4

lis

Sæc. XVII. lis exstiterit intempestiva sua conven-
A. C. 1620. tum cogendi concessio, utpote quem
in id unice intenti petiissent, ut om-
nes Provincias sub communis caussæ
obtentu in Regis excidium ad rebellio-
nem concitare valerent. Cum autem
Regi nuntiatum esset, quod congregati
Calvinistæ Loduni in conventu suo, do-
nec Rex eorum petitis annuisset, se sub-
stituros declarassent, ac insuper omni-
bus Provinciarum Syndicis præcepis-
sent, quod nulla Regis, Regiique Se-
natus edicta, quibus Bearnensis Pro-
vincia Gallico Imperio unienda decer-
neretur, executioni darent, hinc Lu-
dovicus Rex Marescottum, & Maye-
nium ad eos ablegabat, qui obstinatos
hosce hæreticos, vel oblata spe veniæ,
vel poenæ metu ad officium redigerent.
Ast contumaces perstant Sectarii, ne
tamen primi bellum denuntiassè vide-
rentur, dissimulandæ contumaciæ nova
suorum delegatione Regi illudunt, ac
jam sæpius proposita ad nauseam re-
petunt. Rex tandem, ne per intem-
pestivam patientiam simul conscientiam,
auctoritatemque Regiam læderet, eis
respondit, *Majestatis læsæ reos fore, si*
una diutius perstiterint: dein Calvinistis
in suis comitiis pertinacius subsistenti-
bus, edito diplomate hunc eorum con-
ventum omnino illegitimum, cunctos-
que,

que, qui eidem adhæserint, perduelles Sæc. XVII.
fore pronuntiabat: Sub idem tempus A.C. 1620.
Lediguerius, & Castillonius, præcipua
sextæ capita, Parisiis agebant, qui pla-
cando Regi communibus suffragiis in-
cumbentes, Calvinistarum postulata ad
hæc tria capita, de Senatoribus affu-
mendis, Lectora restituenda, & de se-
curitatis urbibus redigebant, eaque so-
luto conventu a Rege subscribi petebant:
Ad hæc Rex, post semestre facturum
se satis reposuit.

§. LXIX.

Ludovici XIII. Regis expeditio in rebelles Calvinistas Bearnenses.

Verumtamen nequidem expectato hu- *Gramond.*
jus semestris decursu Vivarienses *l. c.*
Calvinistæ primi arma corripiuere, ex *Daniel hist.*
quorum perfidia ingens postmodum *de France*
belli incendium adversus Regem exar-*tom. 10. ,*
sit; quippe, inquit Gramondus, *pars est*
nouæ sextæ, odiſſe Principes, quibus natu-
ra debetur obsequium, adeo in statum popu-
larem inclinant hæreticorum ætatis nostræ
studia. Semper Calvinistis rudimenta fue-
re, deſtructio & ruina Principum. Te-
ſtes Ordines Batavi, qui exacto Sæculo Re-
gum pertæſi, excuſſere Hispanum jugum,
gens hodie facto ſuo libera: testis Geneva
olim Ducis Sabaudi feudum illuſtre, cui

Rr 5 deces-

Sæc. XVII. deceffere jura Domini vi doctrinæ, quæ
A. C. 1620. Principes pati nequit. Et ne memorem in
Germania tot & tantas urbes in libertatem
item assertas per hæresim: testes Sedarii
Gallicæ, qui ab Henrico secundo ad Ludo-
vicum decimum tertium in id contendere
viri omnem, ut per calcatos Reges viam
sibi in libertatem facerent. Hinc prima
mali labes, hinc bellum atrox, cui accingi-
mur: hæc belli caufsa publica, ab odio in
Reges. Hoc in Reges suos odium in
Vivariensi populo magis adhuc accen-
debant Prædicantes, gens desidiosa, qui
pessimo apud Gallos exemplo ingerunt se
publicis juxta & privatis rebus, jus in om-
nibus pro libidine usurpantes; cum enim
Chambaudi Præfecti Catholicis infen-
sissimi Vidua Chaylano Vice - Comiti
Viro apprime Catholicò nupsisset, mox
incentoribus Ministellis, populus ac
Nobilitas urbi circumiecta ad sedi-
tionem provocatur: Brisonus quoque vir
audax, & Calvinistarum ea in Provin-
cia Caput, unacum Tavernolo sectæ
suæ socios in agmina distribuit, ac Pri-
vatum urbem, arcemque, in quam
Chaylanus cum conjugè sua confugere
cogebatur, tota armorum vi obsidet.
Accurrerat tamen tempestive Mommo-
rancius, qui captis Villanova, Valou-
sio aliisque locis munitis, urbem ar-
cem-

cemque Privatianam expugnavit, facta Sæc. XVII.
has in leges conventione. A. C. 1620.

I. *Præfidiarii armis suis exuti ex arce
discendant, postquam petitam humillime
a Rege veniam, a Mommorantio impe-
traverint.*

II. *Diruantur munimenta qualiacunque
urbem inter, & castrum constructa, ex
quo obsessa est civitas.*

III. *Brisonus & Tavernolus quandocun-
que in Momorantii manus inciderint,
arbitrio ipsius subjaceant.*

IV. *Regis exercitus, quem peditum milia
sex, mille alarii componunt, oppida-
norum impensis per sex dies alatur.*

Firmatis utrinque his legibus, Mom-
morancins fidei Catholicæ usum resti-
tuit, & procurandæ arcii Præfectum
imposuit Sanpalesium, qui a Sectariis
clandestina in urbe consilia agitari e-
doctus, munimenta inter arcem & ur-
bem ab eis constructa solo æquari præ-
cepit. Verum mox oppidani convo-
cato consilio novam seditionem conflant,
eademque munimenta, quæ diruere
jubebantur, firmando, imo & augen-
da decernunt. Non tulit audaciam
Sanpalesius, qui abs dubio displosis in
urbem tormentis bellicis fuditiosos ad
obsequium revocasset, nisi Brisonus
cum suis in opem accurrisset, quem ta-
men postea Mommorancius, non tamen
sine

Sæc. XVII. sine mutua cæde, domaverat: Rex
A. C. 1620. vero, cum edicta sua passim sperni, ac

Calvinistarum omnium animos in arma,
& rebellionem inclinari cerneret, die
decima Octobris Burdegala, Bearniam
contendit, prono in pacem animo, si
ad obsequium redirent Bearnenses, e-
dictoque nuper promulgato subscribe-
rent; non enim primo impetu auctori-
tatem suam armis vindicandam esse
censebat, ne Sectariorum contumacia,
calamitate publica plecteretur. Igitur
Rex continuato itinere die decima ter-
tia ejusdem Mensis Granatam pervenit,
ubi Palensis Curiæ Advocatus obviam
occurrens, jamjam in Senatu Regis
edictum fuisse approbatum testabatur,
ac hucusque dilatae executionis veniam
postulans, per omnia sacra supplicabat,
ne Rex ulterius progreedi vellet: For-
ceus quoque Præses, qui Calvinistis
clam favebat, nullum non movebat la-
pidem, ut Regem a profectione diver-
teret, afferens, fore se imparem miti-
gandæ Bearnensium feritati, si Rex ar-
mata manu hanc Provinciam adire vel-
let, cui tamen Rex subridens respondit:
si tu ad mandata mea exequenda nimium in-
firmus es, ut copiis meis te adjuvem, ne-
cesse est. His dictis die decima quinta
Octobris Rex Palum urbem ingressus
est, sibi tamen a Magistratu publicos
hono-

honores exhiberi noluit, eoquod ibi- **Sæc. XVII.**
dem nec Catholico ritu sacratum Tem- **A.C. 1620.**
plum, nec Sacerdotes essent. Non-
dum Rex bidui spatio in urbe mora-
batur, & jamjam hæc ipsa Regis mo-
ra Calvinistis suspicionem ingerebat,
quocirca ut illum famis metu urbe ex-
cedere compellerent, studiose horrea
celarunt, vina humo suffoderunt, an-
nonæ pretium immodice auxere, om-
nemque rem frumentariam distraxe-
runt. Adeo exosa erat hisce Calvini-
stis Regis sui clementissimi præsentia.
Porro Rex die decima octava ejusdem
Mensis ad Navarræam arcem longe mu-
nitissimam contendit, quam Salesius
illius Praefectus, Vir octogenario ma-
jor, et si Calvini sectam profiteretur,
Regis tamen sui præsentia territus præ-
ter omnem exspectationem ultro eidem
tradidit, huic vero Senilargiter remu-
nerato Rex Royanum Religione Catho-
licum suffecit, Catholicamque Religio-
nem eadem die, qua ante quinquagin-
ta annos abolita erat, restituit, sacrum-
que solemne, cui interfuit, celebrari
jussit. Inde altera die Palum rever-
sus, edictum promulgari præcepit, cu-
jus articuli erant sequentes. I. Epi-
scopi & Abbates Benarnenses ex Veteri
ritu in Parlamento sedant, & cen-
seant.

II. Re-

Sæc. XVII. II. Restituantur Clero bona mobilia, & immobilia, qualia ab antiquo possedit, Episcopisque posthac in provincia autoritas sit, qualem dececessores ipsorum habuisse constat.

III. Navarra inferior, & Bearniæ principatus Galliæ uniantur sub uno Parlamento.

IV. Proscribatur Persanorum (*) usus, Gentis seditioni assuetæ, cuius munus est cire indigenas in rebellionem & nefas.

Exequendis porro hisce articulis Rex Auberium, & Fabrum Tarabellum libellorum in Regia Magistros delegabat, ipse vero Episcopis suas restituit Ecclesias, & Catholicis Paviense Templum, quod Calvinistæ antea sibi usurpaverant: postea peracta re Divina solemnis habebatur supplicatio, tanta omnium Ordinum veneratione & frequentia, eoque populi concursu, ut in hanc urbem unacum Religione ipsa Roma translata videretur. Umbellam, sub qua Sanctissima Eucharistia gestabatur, quatuor deferebant Principes oculis in terram demissis, composito ad reverentiam vultu, ad humilitatem gressu,

(*) Persani vocabantur Cantones seu Pagi, in quos Bearnia distribuebatur, eorum Tribuni subditos armandi potestatem habebant.

gressu, & ore ad pietatem: Sequeba- Sæc. XVII.
 tur detecto capite, cereo ad manum A.C. 1620.
 accenso Catholicæ fidei vindex Ludo-
 vicus Rex Christianissimus, ad cuius
 aspectum fremebant Hugonotæ, trium-
 phabant Catholicæ, festive acclamantes:
Vivat Rex! Expleta sacra hac adeo
 gloria & incruenta expeditione, Rex
 Burdegalam reversus, die septima No-
 vembris Parisios ingressus est, spe fre-
 tus, Calvinistas, qui sola Regis sui præ-
 sentia intra quinque dierum spatum ad
 officium redacti sunt, deinceps jussis
 suis ad amissim obtemperaturos.

§. LXX.

*Plures Hugonottarum conventus in
 variis Francicæ urbibus.*

Attamen Rege vix a Paviensi urbe di- Serres Hist.
 gresso, Hugonotæ, quos nequa- Franc.
 quam veritatis amor, sed Catholicæ pag. 961.
 Religionis odium in sectæ suæ fanatis- Gramond.
 mo pertinacius detinuerat, rursus se- & Calmet
l. c.
 ditiosa adversus Regem suum consilia Theatr. Hist.
 agitare cæperant: Ut autem orbi fu- cap. 5. p. 782.
 cum facerent, ac rebellionis ignomi- Merc. Gal-
 niam a se averterent, Germaniæ Prin- lob. tom. 9.
 cipum & rebellium Bohemorum exem- l. 2. p. 279.
 prolo, se non regi suo, sed invidis & ca-
 lumniatoribus suis resistere, ac nonnisi

Sæc. XVII. pro jurium, privilegiorum, ac liberta-
A. C. 1620. tis defensione bellum gerere jactitabant,
perinde acsi ipsimet Regi non oblucta-
retur ille, qui ejus edictis per Regios
Ministros promulgatis non obtemperat,
in illius Regno conjurationes, sedicio-
nes, iterata & contra Regis manda-
tum conventicula, bellaque concitat,
exterisque in Regem suum armat. Præ-
ceteris vero primi, quibus Clericorum
restitutione in Bearnensi Provincia ad se-
ditiones facem accedit, erant Na-
varreni, qui etiam Provinciæ suæ Præ-
fecturam, a qua ob grave senium Sa-
lesius exonerari ultro petebat, Viro
Catholico concessam querebantur: Haud
seigniores Provinciæ Proceres a Præ-
dicantibus, qui ubique belli classicum
canebant, instigati, ad violenta consilia
prorupere, onnesque, qui ad ra-
dices Pyrenæorum montium, & Gal-
liam Narbonensem incolebant, in re-
bellionis societatem evocarunt, missis-
que per omnes Franciæ Provincias Cal-
vinismo infectas literis, Bearnensibus
vim illatam, jura adempta, læsamque
conscientiæ libertatem questi sunt, cum
tamen Ludovicus Rex, dum avitam
Religionem introduxerat, nullum om-
nino ad illam amplectendam coegerit,
omnibusque Calvinistis sectæ suæ li-
bertatem permiserit, imo & Prædican-
tibus

tibus ex ærario publico salarium nullo *Sæc. XVII.*
 titulo debitum constituerit: ex quo vel *A.C. 1620.*
 crassa ignorantia, vel infrunita malitia
 Calviniani Scriptoris proditur, qui
 Bearnenses ad fidem Catholicam variis
 violentiis coactos fuisse mentitus est,
 ademptamque conscientiæ libertatem
 deploravit, perinde ac si Calvinistæ *Hist. de l'E-*
fectam suam peregrinam, novitiam, & dit de Nan-
ægre sexaginta annos adultam, ac non *tes tom. 2.*
ita pridem per vim apertam, dolosque *p. 294.*
intrusam propagandi firmius jus habe- *Weisman.*
rent, quam Rex Christianissimus Religio- *Hist. Eccl.*
nem suam mille trecentorum & ultra an- *Sæc. XVII.*
norum possessione firmatam in proprio Re-
gno suo tuendi, abjectamque revocandi:
 Nimia igitur arrogantia Hugo notæ a
 Galliarum Rege, illato seditionum ter-
 rore postulabant, ut eandem conscienc-
 iæ libertatem, quam in sua Provincia
 sibi pernitti petebant, Catholicis de-
 negaret. Nihilominus infano hoc sectæ
 suæ fanatismo abrepti Calvinistæ, &
 præcipue Bearnenses ad vomitum re-
 diere, ac vetera seditionum consilia
 innovantes, Lescunum, & Vigniasium
 per universam fere Franciam delegarunt,
 ut vulgus ad Catholicorum, regiique
 militis jugum excutiendum concitarent.
 Ut autem communi studio rebus suis
 consulerent, præter generalem, ut vo-
 cabant, Rupellensem Synodum varios
Hist. Eccles. Tom. LVI. *Ss* habe-

Sæc. XVII habebant conventus, ac primo quidem
A. C. 1620. Montalbani convenere, quo pacto eo-
rum sectam ab oppressione violenta vin-
dicare possent, consulturi: prævie au-
tem Lescunus, qui se se semper Regiis
Ministris opposuit, cives Navarrenos
hortabatur, ne Regis edictum ratum
haberent, sed potius si salvam vellent
Religionem suam, opem ferre festina-
rent. Quoniam vero ad bellum, quod
Hugonotarum præcipui meditabantur,
nimium infirma esset Montalbani con-
ventus auctoritas, hinc unanimi suffra-
gio decrevere, ut e tota Provincia præ-
cipui sectæ fautores in oppido Amil-
hanno, Milhaud seu Amiliiano un-
decima Novembbris die solemniorem
conventum celebrarent. Placuit om-
nibus Calvinistis hoc consilium, vehe-
menter autem reclamabat Rex, qui in
eiusmodi conventiculis suam aucto-
ritatem labefactari, publicam quietem
turbari, & seditiones populi conflari
noverat: Nihilominus Amiliana Syno-
dus indicitur, misso ad omnes Provin-
cias hoc programate: *Cum suam quis-
que fortunam in consilio habere debeat, dum
de aliena deliberat, procellosa tempestas,
quæ Bearnii fratres nostros in saxa &
scopulos egit, versis post ipsorum naufra-
gium in Cymbam, qua vehimur ventis, mo-
nuit, aut portum querere, aut jacere in alto
ancho-*

anchoram, donec desævierit ventorum ra- Sæc. XVII.
 bies. Hæc nos movit occasio, abbreviato A. C. 1620.
 circulo Montalbanum cogendo, cuius auto-
 ritate prospiceretur caußæ in ruinam præ-
 cipiti. Malum certe ingens est. Edicto-
 rum fides violata, dejecti possessionibus suis
 pastores Bearnenses, coacti in idoli cultum,
 qui ad supplicationes Pavii solemniter habi-
 tas genuflectere recusarunt: *Libertas op-*
pressa, mutata in urbibus reformatis præ-
sidia: Navarræo castro Papista substitutus.
 Hæc vidimus, hæc tulimus in hanc diem.
 His movemur, ut Amiliani urbe in Ruthe-
 nensi solo percommoda provincialem Syno-
 dum indicaremus. Quare Charissimi fra-
 tres, hisce vos literis certos facimus de pro-
 xima indictione conventus, ad quem delega-
 bitis ex vobis, quorum erit ferventior zelus.
 Hortamur insuper, ne patiamini maligni-
 tate temporis, & prava Papistarum su-
 sione tepescere fidem, mutuanque invicem
 Charitatem, per quæ in hanc diem perse-
 veramus. Absit ætate nostra desertores fi-
 dei esse, quorum parentes vitam posuere
 inter arma conservandæ, propagandæ. Ce-
 terum mature factò opus est; tempore ur-
 gemur: intercedunt parvis momentis magni
 eventus. Nostra quod attinet Sacramento
 solemnii astringimur communi caußæ: inju-
 riosa est, quam patimur servitus, ita ad
 aratrum boves: si deest justam in libertatem
 animus, queramus locum, in quo procul cru-

Ss 2 deli-

Sæc. XVII. delitate tyrannica, hæc prostrata membra
 A. C. 1620. obruamus, ubi cicatrices celet exilium: vo-
 bis interim Deus propitius sit.

§. LXXI.

*Hugonotarum conventiculum Amiliani
 habitum.*

*Gramond.
 l. c.*

*Meteran.
 l. 40.*

Acceptis hisce literis mox præter alios quamplurimos convenere Calvinianæ factionis Oratores numero octo, quibus accessere duo famosi Prædicantes, bellique incentores Chamierus, & Jolius. Præerat huic conciliabulo Causæus Nobilis. Præprimis luculenta oratione expositum, quod novissime Calviniani Pastores bonis, & avita possessione sua in Bearnensi ditione dejecti fuissent, arcesque munitissimæ do-lo interceptæ, exauctoratisque Gubernatoribus, & præsidiariis subrogati Catholici, novisque legibus, ritibusque abrogata fuissent Provinciæ privilegia, & concessa olim conscientiæ libertas. His Lescunus, summæ temeritatis Vir hæc adjecit: „Dolent Bear-nenses Reformati eō provectam cala-mitatem suam, ut qui Galliæ fratribus, si quando opprimerentnr, se in subsidium fore speraverant, cogantur provolvi ipsorum genibus protectioni impetrandæ. Eæ nunc sunt rerum vices,

„vices, quæ cælo subjacent. Invidiæ Sæc. XVII.
 „ſæpe commiseratio succedit; inaudita A.C. 1620.
 „est tyrannis, quam exercent in pro-
 „vincia reformata Papistæ: solo æquati
 „ſunt urbium muri, spoliati poſſeſſione
 „ſua pastores, oppreſſa Religio: ad
 „fratrum ergo pedes, ſupplices proſter-
 „nuntur Bearnenes, neque plane de-
 „ſperata falus.„

His dictis Lescunus ea perversa con-
 filia, quæ Bearnensium factio jam an-
 tea clam excoxerat, in conventu pro-
 posuit, singulos adhortatus, ut ſeſe in
 priftinam libertatem afferere fatagant,
 Regios milites arcibus, oppidisque im-
 positos, ac vino, ſomnoque ſepultos
 jugulent, & poſtea Bizinii Nobiles, Viri
 generosi, & ad quævis audenda ac-
 cincti, Navarrenam arcem intercipiant,
 & promiscua cæde præſidiarios omnes
 unacum arcis Præfecto deleant. San-
 guinolenta hæc consilia ad Calvinianum
 genium accommoda proposuit Lescu-
 nus, tandem vero oīnnum suffragio in
 ſequentes conventum eſt articulos:

- I. *Provincia Aquitania Bearnensium pro-
tectionem promissam & debitam jure-
jurando confirmet.*
- II. *Ad Marescallos Esdigerium & Bul-
lionum, ad Duces Tremollium Roha-
næum, Sullium, Castillonum, ad Sy-
nodum nationalem, quæ in præſens Ale-*

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

sii habetur, ad provincias Narbonensem, Cadurcorum, Vivariensem, Cenennarum & Delphinatus, ad Castrum Albigensium, & Rupellam delegabuntur nomine conventus Amilianensis, qui prædictos Marescallos, Duces, Provincias, urbes, in suscepta Bearnii defensione confirment.

III. Quo monitiones primorum Gallie, aut Principum externorum (si quas ad nos mittere opus) valere possint, & nobis innotescere, placet hujus Synodi abbreviatum Conventum una subsistere, regentibus interim colloquia, Ruthenorum Comite Orvallo, Cadurcorum simul; & Albigensium Malausio, Lauragiesiorum Sanromæo, quorum in iis provinciis summa autoritas esto, præterquam militis legendi, belliique quoquo modo inferendi, quam facultatem ad Comitia Rupellam sub finem anni convocanda transmitti æquum est.

IV. Muniant se urbes quibuscumque præsidiis prohibendæ obsidioni, & si opus, bello inferendo.

V. Referetur ad Castri Albigensium, & Amiliani Oratores, pessimi rem exempli, & periculosa cause communi fore, si ad comitia Generalia Rupellæ habenda militæ ordo omnis transmittitur, ita ut provinciarum colloquiis autoritas omnis adimatur.

VI. Cre-

VI. Creandus mox erit Bellidux, qui in Sæc. XVII.
Bearnium auxiliares copias inferat. A.C. 1620.

His adhuc duo alii subjiciebantur articuli inter arcanos habitu, quorum primo decretum, Lediguerinm & Castilionium commovendos esse in ultionem injuriæ acceptæ ex violata per Regem ipsis data fide de subscribendis articulis, si comitia Loduni habita dissolverentur: Altero autem decretum erat, prima quaque die bellum contra Regem esse inchoandum. Huic quidem articulo obstabant Castri Albigen-sium Oratores, Bellujonus, Boisserus, & Jolius, prævaluere tamen numero seditiosi.

§. LXXII.

Calvinistarum Navarrensum proditio contra Regios Ministros.

Serres hist.
Franc. p. 961.

Quam faciles aures Calvinistæ præ-
buerint sanguinariis Lescuni con-
siliis, paulopost prodidit Navarrensum
perfidia. Hi enim Catholicos, & præ-
fidiarios arcis suæ milites opprimere in-
tenti, factionis suæ Duces, Authores-
que constituebant Bizinios Nobiles, quos
Regi maxime infensos noverant, eo-
quod hic Præfecturam, quam velut
hæreditario jure ad se devolutam exi-
stimabant, Poyano Viro apprime Ca-

Ss 4 tho-

Sæc. XVII tholico contulisset. Præterea Navar-
A. C. 1620. reni cives ex Regiis Præfectis Laze-
næum, Miramontium, & Lavergnium
per crebra verborum lenocinia, lauta-
que convivia sibi devincire nitebantur:
cum autem ex horum Centurionum fa-
miliaritate præsidiarii milites, nescio
quid sinistri suspicarentur, de infidia-
rum periculo eos commonefecere: Hi
ergo, ne officio suo deessent, aucto ex-
cubitorum numero civium domus, ar-
maque eo majori sedulitate perquisie-
runt, quo latius rumor increbuerat,
quemdam nomine *Neuhäus*, hominem
Regiis aliunde suspectum cum pluribus
aliis die octava Decembris urbem suisse
ingressum, ibidemque Bizinium lati-
tare, ac denique cives constituisse, se-
quenti nocte Regios omnes interficere.
Perlustrantur igitur ædes, comprehen-
duntur cives de feditione suspecti, qui
tamen præfracte factum negantes di-
missi sunt. Executiuntur etiam domus,
in quibus latitare dicebatur Bizinius,
qui tamen cum suis armatis per posti-
cum domus evasit, ingressi nihilomi-
nus præsidiarii milites, subter fænum
occultatos quosdam repererunt juvenes,
qui itidem ex metu, non autem male-
facti conscientia sese abscondisse jura-
bant: Forte tamen Regii in civitatis
platea intercepere quendam, qui in-
tentata

tentata morte territus, ac promissæ im- Sec. XVII.
punitatis spe pellectus, ultro fassus est, A.C. 1620.
constituisse seditiosos duobus agminibus
per eam noctem rem gerere, primum
agmen jussum esse, centuriones repen-
te jugulare, postea excubitores in foro
stationem habentes invadere. Alterum
Duce Binzinio excubias ad portam con-
stitutas aggredi, intersectisque omni-
bus pontem pensilem, qui tunc de mo-
re levatus erat, demittere, ad recipien-
dos quingentos viros, qui extra urbem
in insidiis collocati, occasionem rei ge-
rendæ expectarent.

Centuriones tam periculosa seditio-
ne intellecta, summa diligentia tum
ipsos proditionis Authores, tum reli-
quos criminis conscos perquirebant;
eorumque quamplurimos deprehende-
runt, qui in cloacis subterraneis, hor-
torum vepretis, granariorum maceriis,
fossis, cisternis & tectis, armati sclo-
petis, sicas, & pugionibus latitabant:
non pauci tamen, atque inter eos am-
bo Bizinii, evasere, funibus aut scis-
sis lodicum telis de murorum altitu-
dine in fossas sese demittentes. Capti
fuere conjuratorum sexdecim, e quibus
duodecim laqueo vitam finiere, ceteri
partim de pinnis murorum partim in
patibulis suspensi, quorum tamen mor-
tem, ut vindicarent Hugonotæ, in

Ss 5 Catho-

Sæc. XVII Catholicos in Aquitania, Narbona &
A.C. 1620 Rupellis inhumana crudelitate sævie-
 runt.

§. LXXIII.

*Aliud Hugonotarum conventiculum
 jam antea Alesiae habitum.*

Calmet Hist. Interea vero Calvinistæ Synodum, ut
Univ. l. 151. vocabant, Nationalem Alesiae in Oc-
Gramond. cidania die prima Octobris celebrabant;
l. c. *Synod. Nat.* in ea Dordracensis Conciliabuli acta
Ref. p. 138. rata habebant, simulque a Bearnensi-
 bus rogati, ut Synodum Rupellis ha-
 bere possent, a Rege facultatem petere
 decreverant, mutata tamen postmo-
 dum sententia eo potissimum curam in-
 tenderunt, ut Privatiensibus Calvinistis
 necessaria ad bellum subsidia submini-
 strarent: communibus igitur suffragiis
 collata est in publicum pecunia in belli
 sumptus, & quidem Montalbanum tri-
 ginta octo librarum millia, Castrum
 Albigensium viginti octo, Amilianum
 sex millia obtulit, singulæ vero Pro-
 vinciæ, ubi Conventus agebatur, stip-
 pendium militare in novem Menses e-
 rogavit, præter privata subsidia viritim
 collecta, adeo ut Regi ingens belli mo-
 les incumberet; his enim suppetiis freti
 Privatienses Lefrangium Regium Bel-
 liducem, qui in Vivariensem Provin-
 ciam,

ciam, & Privatiensem urbem Catho- Sæc. XVII.
licæ Religionis usum revocare jubeba- A. C. 1620.
tur, aperto Marte aggressi sunt, aucto-
que suorum numero regios milites ex
urbe in arcem confugere & decimo quin-
to obsidionis die ditionem facere com-
pulerunt, qnamvis postea a Mommo-
rantio Duce, ut meminimus, ad obse-
quium revocati fuerint. Ceterum Ale- ^{Vid. Supra}
fiani Hugonotæ conciliabulo suo die ^{§. XXII.}
secunda Decembribus finem imposuere,
Oratoribus autem ad suas quisque ur-
bes reversis negotium dederunt, ut in
transitu omnes urbium Magistratus, &
Nobiles, ceterosque sectæ socios admon-
erent, destinatum esse bellum com-
muni suffragio, conventumque in Ale-
fiana Synodo, ut collapsi resicerentur
muri, validisque propugnaculis muni-
rentur urbes, ac denique pro communī
caussa junctis viribus, ac uno omnium
impetu bellum gereretur. Sanguinaria
hæc Calvinistarum consilia omnino con-
demnabat sana ratio, approbabat ta-
men firmandæ sectæ furor, qui, fune-
stas hasce ideas Prædicantibus sævi-
tiam, Religionis obtenu, tegere assue-
tis, atque alienæ dominationis impa-
tientibus implantabat, necnon ab his
postea velut a primæva origine vene-
num suum in populos tam potenter dif-
fundebat, ut non sine humanæ naturæ
hor-

Sæc. XVII. horrore comprehendendi haud potuerit,
A.C. 1620. paucissimos ex hisce Sectariis fuisse, qui
 sese humano sanguine inebriare non
 certassent, haud alio ex fine, nisi ut
 sectam tuerentur, quam tamen ipsimet
 duntaxat veram credidere, quia priva-
 tis eorum commodis, innatoque Catho-
 licos opprimendi studio tum deserviret,
 de cetero autem sat persuasi essent,
 quod ejusmodi regerentur regulis, quas
 sicut nonnisi ignorantia & ambitio ad-
 invenit, & effrænis vitæ licentia huc-
 usque fovit, ita denique nonnisi sedatio,
 ferrum & arma eas tueri valerent.

§. LXXIV.

Principum Protestantium Conventus Ultimæ habitus.

*Lotich. rer. Germ. l. 5.
cap. 9.
Brachel. Hist. lib. 1.
Adlxreit. p. 3. l. 5.* **C**um interea Hugonotæ in Galliis de-
 proximo in Regem suum bello con-
 filia cuderent, nil proprius in Germania
 erat, quam at Cæsar, fœderatorum
 que Principum copiæ in aciem educe-
 rentur, & præprimis quidem Maximilia-
 nus Bavariæ Dux cum exercitus sui plus
 quam triginta millibus armatorum, &
 quingentis, Ductore Joanne Tscherclasio
 Tillio Lauingam inter & Ginzburgum ad
 Danubii ripam castra posuit. Strepitum Boi-
 corum armorum excitati Unitorum Pro-
 testantium Duces, Onolspacensis & Durla-
 censis

censis a Mæni Nicrique finibus sursum ten- Sæc. XVII.
dentes Ulmæ vicina petunt, ibidemque A. C. 1620.
ineunte Mense Junio stativa figunt; cum
autem eodem tempore Ambrosius Spi-
nola pro Cæfare bellaturus, cum vi-
ginti quatuor Belgarum, & Burgun-
dionum millibus Rheni Superioris oras
irrumperet, hinc Maximilianus vali-
dum suorum agmen ad omnes casus
intentum Dilingæ subsistere jussit, atque
Albigium Sultzensem Comitem Lega-
tum suum ad Correspondentium Prin-
cipum castra percontatum misit, quor-
um eorum spectarent consilia; Bohe-
mis enim sese jam extra fines Regni
effundentibus, periculum esse, ne &
ipſi Imperium infestarent. Hæc Ducis
legatio Correspondentes, qui Ulmæ
vicinia cum exercitu suo insederant,
adeo attentos reddebat, ut ibidem con-
ventum indicerent de componendis
Germaniæ rebus serio acturi. Cæfa-
ris nomine præerant Hohenzolleranus
Comes, tresque Bavariæ Ducis Legati:
Protestantium vero vices Joachimus
Ernestus Onoldinus Princeps, & Caro-
lus Comes a Witgenstein obibant. Ad-
erant quoque præter plures alios, tri-
ginta sex Principum Protestantium, ur-
biumque Oratores, inter quos non pauci
Prædicantes numerabantur. Eodem
die, quo conventui datum est initium,
ex

Sæc. XVII. ex Francici Regis mandato Vienna Ul.
A. C. 1620. mam venere Carolus Valesius Engolis-

*Hist. de Bav.
le Blanc.
tom. 4.* mensis Dux, & Philippus Bethunius
præter alios, qui pacis interpretes a-
gere jussi sunt. Congregatis igitur una

omnibus Bavari Oratores rursus Pro-
testantes Principes interrogabant, pa-
cem an arma decrevissent? ad hæc re-
sponderunt Protestantes, quod pacem
quidem præoptarent, in tanta tamen
armorum potentia Catholicis diffide-
rent, nisi hi idoneos pacis firmæ sponso-
res interponant, ac de honestis pactis
conveniant. Postea præter plures alias
potissimum has proposuere concordiae
leges. I. *Albertus Archidux, ac Belgii
Gubernator pacis futuræ pacta unacum Ca-
tholicis amplectetur:* hunc articulum
Protestantes sibi concedi urgebant, ut
a Belgii copiis tuni, promptiores ad ju-
vandos Bohemos redderentur. II. *Pro-
testantium querelis confessim satisficeret, &
si quis e Protestantibus a Cæsare proscribe-
retur, nullus Catholicorum Principum e-
jusmodi pœnam executioni daret.* III. *Dux
ea, quæ Correspondentes Norimbergæ con-
gregati petiissent, præstaret.* Hos articu-
los, utpote a ratione alienos Bavari
Ducis Oratores rejecerunt, exponen-
tes, liberas esse Catholicæ unionis Fœ-
deratorum voluntates, proscriptionis
autem pœnam nulli innocentii formi-
dandum,

dandam, facinoris vero merito irro- Sæc. XVII.
gandam. Hæ rationes Gallicis Orato- A.C. 1620.
ribus tantopere probabantur, ut Cor-
respondentes viribus suis diffisi, & Spi-
nolæ adventum veriti, etiam de prima
sua pertinacia non nihil remitterent; un-
de post crebras ultro citroque habitas
concertationes tandem ineunte Mense
Julio, Gallorum præcipue industria &
dexteritate, in has utrinque leges con-
ventum est. I. *Pax inter Bavariæ Du-* Londorp.
cem & Anspacensem Marchionem, necnon aff. publ.
inter Boicum, & præsentem Correspon- l. 5. p. 794.
dentium exercitum sit. II. Neutra pars lob. t. 9. l. 1.
alteram, aut ditiones ejus infestet, nec
transitus, expeditionesque militares
pacatas prohibeat. III. Miles circum
Ulmam, & qui Lavingæ viciniam insi-
der, ocyus abducatur. IV. Intra li-
mites interim Pacis istius, nec Bohe-
mia, nec fœderibus ejus illigatae pro-
vinciæ ceteræ, nec Austriae Domus
hæreditariæ regiones censeantur, sed
suæmet rerum aleæ fortunæque relin-
quantur. V. De damnis utrinque præ-
cipue ad Suntheimium illatis, eorum-
que compensatione, necnon de Prote-
stantium & Catholicorum gravaminibus
deinceps alio tempore & loco agatur.
Hisce pactis die quinta Julii ad Bava-
riæ Ducem relatis, & utrinque firma-
tis, Onoldinus Princeps copias suas
Ulma

Sæc. XVII. Ulma versus Palatinatum inferiorem
A. C. 1620. reduxit, ut Spinolæ progressibus obsta-
ret, Bavarus vero cum suo exercitu,
in Provinciam Austriacam supra Ana-
sim, secundo Danubii flumine ex Cæ-
saris mandato movit.

§. LXXV.

*Maximiliani Ducis expeditio in supe-
riorem Austriaem.*

Lotich. l. 5. cap. II. **E**nimvero hac pace inter Catholicos,
Ober und Nieder : De- & Germaniæ Principes Protestan-
streich Jour- tes firmata, Ludovicus Franciæ Rex
nal Merc. rebus suis haud parum consuluerat;
Gallob. tom. verebatur enim, ne Fridericus Palati-
9. lib. I. nus novi Regni accessione potentior fa-
*Carafa*ctus, denuo, ut olim, Hugonotarum
Germ. ref. res in Galliis fulciret, quos tamen ad
bellum paratos in ordinem redigere pro-
pediem meditabatur: nihilominus ejus-
dem Regis conatus magna sui commen-
datione haud fraudandus erat, eo quod
pacata nonnihil superiore Germania,
tota belli moles Bohemis utpote præ-
cipuis omnium calamitatum Authori-
bus incumbere inciperet, & Protestan-
tibus Germanis Bohemorum defensio-
nem abdicantibus, Friderici partes
haud parum debilitarentur, Cæsar e-
contra rebelles Austriacos compescere
posset, iisque debellatis via in Bohe-
miam

miam expeditior esset. Nil igitur cun- Sæc. XVII.
ctandum ratus Ferdinandus Imperator, A. C. 1620.
Maximiliano Bavariæ Duci negotium
dedit, ut Austriam citeriorem versus
illico signa converteret, ne Anassini,
gens alioqui ferox, & inquieta, armis
suis Mansfeldio junctis, Bavariam,
Austriam, & Imperium inundarent.
Maximilianus igitur Cæfareis jussis ob-
temperaturus, mox cum quinques
mille quingentis Equitibus, & peditum
viginti quatuor millibus, & quingentis
die decima tertia Julii Dilinga Höch-
stadium contendit, ibidemque salutata
Palatina Principe Vidua, Neoburgum
profectus, a Wolfgango Guilielmo Du-
ce Neoburgico perhonorifice exceptus
est, navis beneficio Passavium delatus:
itinere dein terrestri Scherdingam Ba-
variæ oppidum pervenit, ubi die deci-
ma septima duo Principes Lotharingici
Carolus & Elbovius, necnon Teschæ
Princeps Silesita, & Virginius Ursinus
Nobilis Romanus ad Bavariæ Ducem
venerant, sub ejus imperio belli rudi-
menta posituri. Eodem die per Sigma-
rium Centurionem Maximiliano nun-
tiatum, quod Anassiniæ Provinciæ ru-
stici, de Boici exercitus adventu cer-
tiores facti, ad arma profiliissent, ut-
que fines suos, donec a Bohemia sup-
petias acciperent, tuerentur, arcem

Hist. Eccles. Tom. LVI. T t Sta-

Sæc. XVII. Starenbergicam, & Hagenum oppidum
 A. C. 1620. ejectis omnibus Catholicis occupassent,
 & Hungari quoque, qui in opem Bohemis missi erant, die duodecima Julii
 excursione Suolchinum versus facta,
 oppidum, præfidiario Cæsaris milite
 trucidato, deprædati fuissent, indeque
 Budivitium excurrentes, pecora abe-
 giffsent, fusis ad Crumaviam quinqua-
 ginta Cæfareis Equitibus.

§. LXXVI.

*Austriæ Inferioris Ordinum Legatus
 ad Maximilianum Bavariæ
 Ducem decretus.*

Barre Hist. Hisce violentiis commotus Bavariæ
d'Allemagn. Dux, jamjam admoto milite ultio-
 tom. 9. *Theatr. Hist.* nem parabat, cum Superioris Austriæ
pag. 767. Ordines die decima nona Julii eundem
Caraf. p. 83. Sigmarium Centurionem ad Maximilia-
Brachel. num ablegarent, sciscitatum, quo hæc
pag. 22. „Ducis expeditio spectaret, cum ipsi
Jæger. Hist. „nil hostile unquam contra Bavariam
Eccl. p. 318. „meditati essent, proin exercitum suum
le Blanc. „ab Austriæ finibus amoveret, ne novi
Hist. de „„orirentur tumultus, sicut nuper rustici
Bav. p. 95. „ad Boici exercitus rumorem in arma
 „coivissent, mox tamen ab Ordinibus
 „a proposito revocati. „ Ad hæc re-
 spondit Dux Centurioni, se proxime Le-
 gatos suos ad Austriæ Proceres Lincii
 con-

congregatos decretum. Die igitur Sæc. XVII.
 vigesima ejusdem Mensis Maximilianus A. C. 1620.
 Laurentium Bensinum, & Reinachium
 ablegabat, qui Ordinibus significarent,
 rem in eo esse, ex Cæsar's voluntate,
 ut nisi sponte resipiscerent, lata de iis
 proscriptionis pœna sumeretur: postea
 Bensinus injurias Mathiæ, & Ferdi-
 nando Imperatoribus illatas eis expro-
 brans, Et vos, prosequebatur, vos, qui
 jam inde propemodum ab initio motuum
 istorum, rebellionis Consilia Bohemicis tur-
 bis immiscuistis; qui Turrianum Viennæ
 portis, ac mænibus hostiliter non semel im-
 minentem, omni subsidio juvistis; qui Cæ-
 saribus e diverso, copiisque Cæsarianis a-
 ditum, transitum, commeatum, & anno-
 nam, intercidistis: qui vias, calles & syl-
 vas, obicibus arboreis occlusistis; Danu-
 bium, catena junctum, navigationibus im-
 pervium reddidistis; Cæsarum duorum de-
 lectus militares impeditis; e vestro contra
 corpore decimum quemque legistis adversus
 Cæsares; & hujus ipsius, in qua loquor,
 urbis arcem præsidii insedistis, qui milite
 vestro Melicense vexastis asceterium, &
 inferioris Austriae loca pacata, Regique
 suo morigera, turbastis, impugnasti, &
 diripiisti, Cæsaribus tributa legitima ne-
 gasti; vestros autem in usus, & delectus,
 indixisti, ac collegisti: imperatoria man-
 data dehortationes & edicta, flocci fecisti, &

Tt 2 idcir-

Sæc. XVII. idcirco proscriptionis in fulmen incidisis:
A. C. 1620. Vos denique, quos ob ista taliaque complura, lœsæ Majestatis delicta, Cæsarea Majestas eadem novissime pridie calendas Julianas, Imperii perduelles proclamavit, & ut hostes Reipublicæ Christianæ publicos plectendos, edicto pronuntiavit. His ita exprobratis ita prosecutus est: Ad horum autem scelerum vindictam, Imperator suas commisit vices Maximiliano Duci nostro, cum summa potestate de facinorosis vobis justa supplicia sumendi, nisi hac denuntiatione permoti, pacis venieque a Cæsare impetrandæ consilia amplexi fueritis, fædera igitur cum Bohemis juncta, rescindite. Fæderis exemplar penes Ducem nostrum deponite. Juramentum eis nuncupatum ejurate. Redite vos ad obsequium, & in eadem, a reditu deinceps, fide, qua qui sanctissima, perfituros, fidem Sacramento fulcite. Sacramentum autem Maximiliano Duci, tanquam ipsi Cæsari præsenti, præsentes dicite. Linzium Urbem, Urbis arcem, præsidium arcis & provinciam, una vobiscum, ei dedite. Danubium. & vias ceteras, transituris hucusque clausas, quales antehac fuerunt, apertas perviasque reddite. Padua quæcunque, cum quibusvis (etiam extra Bohemos) Cæsaris inimicis inita protinus abolete. Deliberandi, quid in hæc acturi sitis, spatium, moramque

que vel nullam vobis vel non plus dierum Sæc. XVII.
quinque, capitote. Diem sextum scitote, A.C. 1620.
cunctis ex æquo fore decretorium: mori-
geris, ad præteritorum veniam: in contu-
macia manentibus ad supplicia.

His perceptis Ordines responderunt,
quinque dierum spatum eis præstitu-
tum nimis angustum fore, proin petere
se, ut Dux illud laxare haud gravare-
tur, eoquod ad diem vigesimam septi-
mam Julii conventum indixissent, de
rei summa acturi.

§. LXXVII.

*Homagium ab Austriae Ordinibus
Cæsari præstitum.*

Attamen Bavariae Dux, cum ad ac- *Lotich. rer.*
cerienda Bohemorum, & Mans- *Germ. l. 7.*
feldii auxilia temporis prorogationem *cap. 4.*
ab Ordinibus peti odoraretur, in tem- *Annal. Boic.*
poris denuntiati decreto permanxit: nec *p. 3. l. 5.*
vana erat ejus suspicio; quippe Anaf- *Brach. Hist.*
fini Ordines non modo evoluta quinque
dierum mora non comparuere, sed in-
super Hungarorum & Bethleni auxilia
implorarunt, & rustici Ernestum Ludo-
vicum Saxo - Lavenburgicum Ducem
die vigesima sexta Julii in pago *Aschau*
dicto, unacum quodam Nobili ejusque
famulo misere trucidarunt, eoquod in-
ter prandendum ad plebeios furiosos

Tt 3 dixif-

Sæc. XVII. dixisset: mox in foribus adventuros hospites, quorum adventu seditiosis minus foret

A. C. 1620. exultandum. Eapropter Bavariæ Dux

Alexandro Haslango in mandatis dabant, ut junctis cum Tillio viribus saltum, cuius vias Anassini rustici truncis arborum in decussim aggestis obstruxerant, perrumpere niteretur, neminem tamen, nisi temere renitentem lacefseret. Vix autem laboris datum est initium, cum armata rusticorum agmina resisterent, & ex Cæsareis militibus, quos in eorum manus infauila fors dererat, crudelitate nusquam audita non paucos interimerent: unde factum, ut Cæsarei aperta tandem via campos & late patentia loca nocti, in rebelles rusticos irruerent, plurimisque eorum trucidatis quosdam pagos incenderent. Horum tamen fortem misertus Dux constituta gladii aut laquei poena ejusmodi sævitias inhibuit, illatique danni reos plecti præcepit, dein Croyum cum valido agmine in Bohemos Hungaros junctos movere, eosque a Passavensium finibus, quibus populabundi imminebant, arcere jussit. Interim Haslangus Baro Hagam oppidum, quod rebelles ejectis Catholicis insederant, occupavit, & Sternberga ac Welsio detractione captis, expugnatoque Wolfseggio apud Aisterheimium substitit, vi-

ctoriae

ctoriae cursum remorantibus arcis Præ- Sæc. XVII.
fecto & rusticis, quorum tamen perti- A.C. 1620.
naciam Marcossæi Comitis fortitudo fre-
git, arcisque deditonem extorsit, Ca-
stellano capite, & rusticorum Ductore
laqueo multatis. Interea Mansfeldius
Walleram obsedit, & Sollenavio totis
cōpiis imminebat, percepto autem pro-
spero Boici exercitus progressu pedem
in Bohemiam retulit. Dux vero die
eiusdem Mensis postrema Grieskir-
chium movit, ubi obtentis prius se-
curitatis literis Anessinorum Ordinum
legati ducem convenerant, nuntiantes,
Ordines ad exequenda Cæsaris jussa
paratos esse, si vicissim Cæsar & Dux
omnia, quæ peterent, ipsis præstitif-
fient. His respondit Dux, quod ad Cæ-
saris postulata mentem suam distincte
aperirent, quæ vero ipsi ab Imperatore
peterent, scripto traderent. Accepto
hoc responso mox scriptum obtulere, in
quo crimina ipsis exprobata excusare,
vel omnino negare non erubuere, con-
questi, quod non sine violatæ fidei con-
tumelia foedus cum Bohemis initum abo-
lere cogerentur: postea petebant, ut
Religionis libertas sarta testaque per-
maneret, & tam Ecclesiastici, quam
profani Ordinis privilegia a Maximilia-
no II. Cæsare concessa rata haberentur,
nec Licensi vel aliis urbibus præsidia

Tt 4 im-

Sæc. XVII. imponerentur, nulloque discrimine fa-
A.C. 1620. cto omnibus præteritorum venia con-
cederetur. Ad hæc Maximiliano Duce
rem Lincii pertractatum iri reponente,
legati transitum per omnes vias, libe-
rumque aditum in Lincensem civitatem,
arcemque, Duci policebantur. Nec
promissis operis constantia defuit; Dux
enim die quarta Augusti urbem, ar-
cemque ingressus, vix ullum reperit,
qui ei obsisteret: relictis igitur extra
urbem copiis suis, Ordinibus proponi
curabat, ut totius Nobilitatis tam præ-
sentis quam absentis nomina exhibe-
rent, absentes vero, quorum ingens
tum erat numerus, adesse juberent,
necnon album copiarum, quæ sub ipsis
stipendia fecissent, facerent, atque ex-
hiberent, nec ulli, se inscio, missionem
darent, nec etiam optimatum ullus
clam urbe excederet, denique de ar-
ticulis in medium proponendis celeri-
ter deliberarent, cunctaque ipsis im-
perata bona fide exequerentur. Jam-
jam decima septima Augusti dies efflu-
xerat, & nondum Anassini Proceres
demandatum sibi negotium exequabantur,
caussati, quod Cæsaris quidem,
non tamen tanquam Austriæ hæredis
in verba jurare parati essent, cum Al-
bertus Archidux vitæ superstes adhuc
foret. Ast cum hic jam olim succef-
sionis

stonis jure se abdicasset, vanus erat eo- Sæc. XVII.
rum obtentus, vera autem elusi ob- A.C. 1620.
sequii ratio latebat in promissa Fride-
rici, Bohemorum, & Hungarorum
ope, qua tamen frustrati, tandem ne-
fandi fœderis Bohemici tabulas tradi-
derunt, quibus abolitis milites a se con-
scriptos dimiserunt, quos soluto prius
mensium emeritorum stipendio Maxi-
milianus Boicis suis cohortibus immi-
scuit, ne paulo ante rebellium signa
fecuti, rupta novi sacramenti fide pro-
ditores fierent. Præterea Anassini
omnia bellica arma in Lincense arma-
mentarium comportare jussis, tandem
die vigesima Augusti Cæsari tanquam
Austriæ hæredi tam Ecclesiastici, quam
Nobiles urbiumque Præfecti civesque
sacramentum dixere, inque Maximi-
liani Ducis verba jurarunt, quoties is,
& quicquid Cæsaris nomine mandaret,
aut prohiberet. Ita demum sedata e-
rat Anassinorum rebellio, ne tamen
illa recrudesceret, urbes arcesque Cæ-
fareis præsidiis firmabantur, atque Au-
striaci exercitus imperium Valentino
Schmidio, Anassinæ autem Provinciæ
Præfectura Adamo Herbersdorffio de-
mandata est. Hæc dum Lincii gere-
bantur, interceptæ sunt hostium literæ,
Anassinis nuntiantes, Bohemos validas
propediem eisdem missuros suppetias,

Tt 5 prein

Sæc. XVII. proin Bavarо totis viribus interim re-
A. C. 1620. sisterent. Exin Maximilianus probe
intellexerat, haud ultra cunctandum,
sed totam belli molem in Bohemos esse
vertendam. Anholtum igitur supremum
vigiliarum Præfectum cum Sul-
ziana legione & decem Equitum tur-
mis in Bohemiam, ut interim Bohe-
morum motus exploraret, præmisit,
cui paulopost tria Herbipolenium mil-
lia accessere.

§. LXXVIII.

Hungarorum rebellium comitia Neo- solii celebrata.

*Han Pan-
nonia p. 328.
Merc. tom.
13. l. 2.
Ortel. con-
tin. p. 72.
Lotich. l. 5.
cap. 10.
Jæger. Hist.
Eccl. l. 9. c. 9.* Interim Neosolii Hungariæ superioris oppido Hungarici Regni comitia, prout nuper conventum erat, ineunte Mense Junio celebrari cœperant. Advenérat ceteris prior Gabriel Betlemius multis armatorum millibus, frequenti- que Nobilitate stipatus, qui se Hungariæ Principem dictitans, in folio fede- bat, ac circum se Bohemiæ, Austriæ, Silexiæ, & Moraviæ Oratores rebellio- nis suæ socios habebat: Nec aberat Mechmetes Aga, Turcarum Imperato- ris Legatus, cuius potentia freti rebel- les aut Cæsari belli necessitatem, aut Regiæ dignitatis abdicationem se im- posituros sperabant. Submiserant quo- que

que Franciæ & Poloniæ Reges necnon Sæc. XVII.
 Venetorum Respublica suum quisque A.C. 1620.
 Legatum, Polonum vero Cosaccis in-
 terea in Hungariam irrumpentibus (*)
 Bethlemius violato gentium jure cu-
 stodiæ dari jussit. Die decima Julii ad-
 venerant David Paul Tineasis Episco-
 pus, Georgius Baro Teuffelus & Wolf-
 gangus Lamiagerus, Cæsaris Oratores,
 Viri splendidæ dignitatis ac stirpis. Hi
 ergo ad Hungariæ Procerum alloquium
 admissi, vim juri titulisque Ferdinandi
 illatam, ejusque Majestatem graviter
 ab eis læsam fuisse contestati illos hor-
 tabantur, ut in Cæsaris, ejusdemque
 Hungarorum Regis obsequio persiste-
 rent, nec se ad rebellionem a refracta-
 riis induci paterentur, postea Regis fi-
 de policebantur, eum non modo pri-
 stina Regni privilegia confirmaturum,
 sed etiam alia & potiora, data occa-
 sione, elargiturum: postremo alios
 Oratores ampliore facultate instructos
 mox

(*) Ferdinandus Imp. in suo diplomate
 die 10. Decembr. de hac irruptione ita loqui-
 tur: *Vigore induciarum ultro citroque liber*
erat commeatus, eo freti Poloni iter per Hun
gariam instituerunt: ast ubi hostiliter se peti
ac passim trucidari cernerent, naturæ legibus
concessa defensione, ferro sibi vias aperire co
acti sunt.

Sæc. XVII. mox superventuros, spondebant. Ve-
A. C. 1620. rum ad hæc monita aures non habuit Bethlemius, aucupandæ coronæ Hungaricæ cupidissimus, quocum ex Nobilibus ferme omnes conspirabant, aut promissis pellecti, aut verius metu territi; in eos enim, qui dissentirent, se e Curiæ Neosolanæ fenestræ præcipitii Pragensis exempla innovaturum minitabatur. Præterea Gaboris arrogatiā immodice acuebat aliis Ottomani Imperatoris Legatus Buda Neosolianum submissus, qui Cæsarem suum de Bethleimi progressibus mirifice lætari testatus, eundem hortabatur, ut bene cæpta impigre urgeret, nullasque pacis conditiones cum Ferdinando, & Hispano Rege iniret, Regnique coronam, sicubi offerri contigerit, amplecteretur, de valido adversus hostes suos, & Polonos auxilio certus.

§. LXXIX.

Ordinum Hungariæ novum fædus in his comitiis stabilitum.

Barre hist.

d'Allem.

tom. 9.

Theatr. Hist.

cap. 3.

Bellus laur.

Mete-

ran. 1.

40.

Ob-

Austr.

stiterant

vehementer

Cæsar's Legati,

& Sigismundus Forgatius Hungariæ

Pala-

Rebus ita dispositis Regni Proceres articulos, de quibus jam dudum inter eos clam convenerat, comitiorum auctoritate firmare adlaborabant. Obstiterant vehementer Cæsar's Legati, & Sigismundus Forgatius Hungariæ Palau-

Palatinus, Vir apprime Catholicus, Sæc. XVII.
Cæsarique addictissimus primo sese eo- A. C. 1620.
rum conatibus opponebat: eo autem
in ceterorum partes tandem descen-
dente, transfigi cæptum est, erectaque
inter Catholicæ, Lutheranæ & Calvi-
nianæ Religionis Professores societate
decretum, ut decem Hungarorum millia
in Bohemiam mitterentur, finitisque
induciis bello contra Cæfarem initium
fieret, ac deinceps Clerici nec Ordi-
num dignitate, nec suffragii jure in
Hungaria frui possent, illi quoque, qui
ab hisce comitiis absentes essent, pro-
scripti, bonisque suis privati censerent-
ur, ac denique (quod hujus conven-
tus summa erat) novus Hungariæ Rex
eligeretur. Hæc, pluraque alia capita
numero centum sexaginta quinque,
Hungari Proceres, præeunte ipso For-
gatsio Palatino, jurejurando, suoque
chirographo confirmarunt, incassum re-
clamantibus Cæsareis Oratoribus, &
Engolismensi Duce Galliarum Regis
Legato. Interim Cæsareis Legatis,
qui pleniore agendi facultate instructi
essent, nondum adventantibus, Gabor
moræ impatiens, præsentibus Legatis
injunxit, ut datis Viennam literis ho-
rum adventum urgerent, secus evolu-
tis quindecim diebus, comitia, iis licet
non auditis, essent solvenda. Tandem
Colal-

Sæc. XVII. Colaltus Comes Cæsaris Legatus, una-
A. C. 1620. cum quodam Nobili Hungaro aliisque
 Neosolium venerat, qui Hungaris cri-
 mina in Cæsarem perpetrata expro-
 brans declarabat, quod si a rebellium
 fœdere non abstinerent, Clericisque
 tam bona propria, quam suffragii jus,
 locumque in Regni comitiis non resti-
 tuerent, Cæsari nec animum nec vires
 ad coercendam eorum perfidiam defu-
 turas scirent. Attamen hi leges dare,
 non vero accipere affueti, caussaban-
 tur, quod hi Cæsar's Oratores plena
 agendi potestate itidem non essent in-
 structi, eoquod in eorum literis de fœ-
 deratis Provinciis nulla mentio fuisset
 facta, proin aut ampliores literas Vien-
 na secum afferrent, aut, quod melius
 foret, haud ultra ad hæc comitia re-
 dirent, cum ab Ordinibus, id, quod
 moris est, iis etiam absentibus decer-
 nendum esset: Dato rudi hoc responso
 Hungari Cæsareos, Gallos, & Polo-
 nos Oratores, rebus infectis dimise-
 runt.

§. LXXX.

*Bethlemius Gabor in Hungariæ Re-
 gem proclaimatus.*

Ortet. pag. 73. **C**um igitur nonnisi Fœderatorum Pro-
 vinciarum Oratores remansissent,
 Calviniani Hungariæ Ordines, quod
 dudum

dudum animo volvabant, exequi festi- Sæc. XVII.
 nabant, unice intenti, ut novi Regis A. C. 1620.
 electione Austriacam domum ab avita
 Regni possessione excluderent. Jamjam *Pannon. nova*
 plurimorum suffragia in Gabrielem Beth- *& vetus Ha-*
 lemum conspirabant; non deerant ta- *ni p. 331.*
 men, qui ejusmodi propositum vehe- *Massen.*
 menter improbarent; unde gravis inter *Annal. Trev.*
 eos altercatio oriebatur, parumque ab- *pag. 467.*
 erat, quin Pragenium more obisten- *Merc. Gal-*
 tes e fenestris projicerentur, quinimo *lob. tom. 13,*
 ex Optimatibus unum, qui acrius re- *l. 2. p. 166.*
 pugnabat, jamjam magis furioli corri-
 piebant, atque ad fenestras raptum ex
 alto præcipitem dedissent, nisi violen-
 tiæ obstitissent moderatores. Tandem
 vero animis, suffragiisque potissimum
 partem unitis, urgente Turcarum Le-
 gato die vigesima quinta Augusti Beth-
 lemius in Hungariæ Regem eligitur,
 a Regni Palatino proclamatus, qui sole-
 nem sui inaugurationem Posonii, ubi
 Regni corona asservabatur, ad Octo-
 bris initium distulit. Biduo post Tran-
 sylvani quoque Proceres mutuo Hun-
 garorum, ceterorumque sociorum fœ-
 deri accessere, quorum suppetiis fretus
 Gabor, soluto Neosolano conventu, in-
 gentem quinquaginta ferme equitum,
 peditumque millium exercitum collegit,
 ut uno agmine Styriam invaderet, alio
 Bohemis opem ferret: quo cognito
Pro-

Sæc. XVII. Protestantes, qui Viennæ morabantur,
 A. C. 1620. datis literis eum hortati sunt, ut civi-
 tati, & Regioni, propter innocentes
 eorum liberos, uxoresque parcere vel-
 let. Imperator autem urbem necessa-
 ria annona ad semestre instrui jussit,
 suique exercitus partem ex Bohemia
 revocans, suppicias etiam a Bavariæ
 Duce sibi submitti petiit, veritus, ne
 Gabor inopina vi Posonium, & Vien-
 nam infestaret.

§. LXXXI.

*Bethlenius Gabor Cæsarem apud Tur-
 carum Imperatorem traducere
 conatus.*

*Aub. Mi-
 ræus comm.
 de bello Tur-
 cico p. 8.* Jam dudum Bethlenius Gabor totus
 in eo erat, ut partim precibus &
 literis, partim promissis, amplissimis-
 que muneribus Turcas, Tartarosque
 in Ferdinandi Cæsaris perniciem evo-
 caret; cum autem hucusque spe sua
 frustratus esset, subactis Bohemis, fu-
 soque Palatino rem potentius urgen-
 dam censuit, ad solitas igitur fraudes
 conversus literas Hungarico idiomate,
 perinde acsi a Ferdinando Cæsare pro
 Turcis inopino invadendis scriptæ ef-
 sent, confinxit, easque Regii figilli, &
 chyrographi Ferdinandæi exacta imita-
 tione muniri jussit, illasque velut op-
 portune

portune interceptas ad Turcarum Im- Sæc. XVII.
peratorem transmisit. Earum autem A.C. 1620.
tenor erat sequens: „Ferdinandus II.
„&c. omnibus Principibus, Nobilibus
„& Tribunis salutem & gratiam no-
„stram. Antea mihi fideles optimi, qua
„ratione factum fit, ut anno superiore
„contra nos, & regnum nostrum arma
„sumpseritis, exploratum habemus, &
„ex fideli nostro Palatino Hungariæ
„recte intelleximus, nimirum turcici
„illius Principis Bethlenii in Hungariam
„improvisa irruptio vos eo adegit, ce-
„terum nos gratiam & benevolentiam
„nostram clementer vobis offerimus,
„si gratia & clementia nostra uti veli-
„tis, si ab ipsius fidelitate desciveritis,
„si tam regnum, quam confinia ad fi-
„delitatem nostram reduxeritis, ac in
„ea conservaveritis, constat siquidem
„vobis, quod nos infidelibus turcis vos,
„& regnum non vendidimus, prout
„latro Bethlenius, quin potius in eo
„sumus, ut omni vos clementia pro-
„sequamur, si ab ipso recesseritis,
„menstrua vobis stipendia exacte nu-
„merabimus, ac regnum ipsum in ve-
„terem libertatem afferemus, atque id-
„circo tam numero cum exercitu fi-
„delem nostrum campiductorem expe-
„divimus, ut Vacia confestim recupe-
„rata, Strigonium obsideatur, Expe-

Hist. Eccles. Tom. LVI. Uu rian.

Sæc. XVII., riantur potentiam nostram tam Tur-
 A. C. 1620., cæ, quam eorum pullus Bethlenius,
 „vos valere cupimus. Viennæ Austriæ
 „vigesima Maij anno millesimo sexcen-
 „tesimo vigesimo primo.,,

FERDINANDUS.

Laurentius Farenzii.

His vero literis Turcarum Imperator fidem non adhibuisse videtur, forte apud quem tum major adhuc erat vicennialium induciarum Religio, quam apud hunc Calvinistam humanitas Regiaeque Majestatis reverentia.

§. LXXXII.

Ambrosii Spinolæ expeditio in Palatinatum.

Carafa Germ. rest. pag. 82. *Theatr. Hist. cap. 2.* *Brachel. Hist. pag. 22.* *Bald. chro- nic. p. 1225.* *Le Blan. tom. 4. p. 18.* **N**ondum solutus erat Ulmensis Conventus, cum jamjam validum exercitum ab Archiduce Alberto in Belgio contrahi, ejusque imperium Ambrosio Spinolæ celeberrimo plurimum palmarum Duci demandatum esse nuntiatur. Hujus rei fama tanto terrore unitos Principes Protestantes perculerat, ut die vigesima Junii datis literis Saxoniæ Electorem impense rogarent, quatenus ad Spinolæ exercitum a Palatinatus,

natus, & Germaniæ finibus, arcen- Sæc. XVII.
 dum nullis viribus parcere velit: His A.C. 1620.
 vero Elector paucis respondit, nil sibi
 certum de Spinolana expeditione con-
 stare, si tamen quid rei subesset, abs-
 dubio Albertum Archiducem ad hæc
 consilia fuisse inductum, eoquod utram-
 que Austriam hæreditarias suas ditio-
 nes per seditiosos a debito obsequio a-
 velli, ac fæde devastari vidisset, de ce-
 tero autem Archiducem ad hæc extre-
 ma nunquam fore prolapsum, si Prote-
 stantes ejus consiliis aures benevolas
 præbuissent. Die autem sexta Augusti
 Albertus literis suis Mauritio Hassiæ
 Landgravio significabat, quod pro vin-
 dicanda Cæsaris auctoritate, & recu-
 perando Bohemiæ Regno opem ferre
 cogeretur, proin ipse aut vires suas ei-
 dem jungeret, aut saltem neutri parti
 adhæreret, pollicitatione facta, nul-
 lam sibi molestiam a Spinolæ exercitu
 illatum iri. Biduo post ipsem et Spinola
 a Durlacensi Marchione idem pe-
 tebat; cum autem apud hosce Princi-
 pes animus ad rebellionem obduratus
 omni rationi prævaleret, Spinola haud
 ultra cunctandum ratus, cum exercitu
 viginti trium millium armatorum die
 nona Augusti Bruxellis Aquisgranum
 movit, ac die decima octava Confluen-
 tiæ delectu habitu Rhenum, nemine re-

*Lond. edita
publ. l. 5.
p. 800.*

U u 2 sisten-

Sæc. XVII. sistente, transmisit, atque a Mauritio
A.C. 1620. Hassiae Landgravio, cum id temporis

ad resistendum impar esset, liberum
per Cattos transitum impetravit: postea
motis ad Palatinatum castris, irruptio-
num quodam velut turbine Oppenhei-
mum, Crucenacum & Alzheimum Pa-
latinatus ad Rhenum ditiones rapuit,
continuatoque victoriae cursu in Ringo-
ria Simmeram Gundersblumium, Bac-
characum & Caubam, ceterasque se-
ditiosas urbes qua vi qua ditione ce-
pit, superioremque Germaniam a Pro-

Neuvill. Hist. d'Holland. testantium Principum metu liberavit.
tom. I. pag. 198.

Adversus hosce Spinolæ successus Mau-
ritius Arausionensis Princeps cum va-
lido exercitu die vigesima quarta Au-
gusti Emericum contendit, accum octo
peditum millibus, & mille quingentis
Equitibus ad Vesalam castra metatus,
Fridericum Nassoviæ Principem cum
quatuor ferme Anglorum millibus in
Palatinatum præmisit, eo fine, ut jun-
ctis cum Onoldino Duce copiis Spino-
lam ad prælia necessitatem impelleret.
Ait licet Rhenum, Ludovico Velasco
non obsistente, inoffensus trajecisset,
ac Wormatiæ cum Onoldino, Durla-
cenfi, Wirtembergico, & Badensi Prin-
cipibus suum exercitum conjunxit,
Spinolæ tamen fama territus, cum
Velaschi copiis certamen inire minime
ausus

ausus est, sed deprehenso Correspon- Sæc. XVII.
 dentium Principum languore, ac di- A. C. 1620.
 scordia, in Hollandiam, unde venerat, —————
 exercitum suum reduxit, haud alia
 tantopere jactatæ expeditionis gloria,
 nisi quod in Juliacensi ditione in huma-
 næ crudelitatis vestigia reliquerit, &
 Bonnam inter & Coloniam propugna-
 colum erexerit, quod ad Catholicorum
 ludibrium *mitram Monachalem* (*) nomi-
 nari voluerit. Nec tamen propterea
 ad invidiam Cæsari, Hispaniæ Regi,
 & Catholicis conflandam spargere ces-
 fabat, quod Spinolæ expeditio æque
 Palatini Electoris, ac urbium Imperia-
 lium, Religionisque excidium specta-
 ret, quo commento tam Bohemi, quam
 Protestantes suam rebellionem tegere
 nitebantur; ast mendax eorum vafri-
 ties detecta, redarguta, & contrario
 successu confutata fuit, dum Impera-
 tor, Albertus Archidux, & Spinola
 omnibus Principibus, Urbibus, & Or-
 dinibus, & præcipue Francofordiensi-
 bus, & Weteraviæ, Rhenique Supe-
 rioris Equitibus sectæ suæ libertatem,
 omniumque bonorum securitatem spo-
 ponderunt, fidemque datam Cæsareo
 securitatis edicto, militarique custodia
 sub Aquilæ consueto signo submissa fir-

Uu 3

ma-

(*) Pfaffen, Müze.

Sæc. XVII. marunt, eoquod hi vicissim Cæsar is
A. C. 1620. auctoritatem reveriti, non quidem ei-
dem opem tulissent, neutri tamen parti
adhæsissent.

§. LXXXIII.

*Saxoniæ Elector a Ferdinandi II.
 Cæsar is partibus.*

*Lotich. rer.
 Germ. l. 6.
 cap. 3.
 Lond. acta
 publ. l. 5.
 Piafeci.
 chron. gesl.
 p. 325.
 Diarium
 Anass. p. 22.*

Jam die sexta Mensis Julii Ferdinandus II. Imperator datis Vienna literis missoque Hohenzollerano Comite Joannem Georgium Saxoniæ Electorem sollicitabat, ut exercitu in aciem educere Bohemos, ceterosque Cæsareæ Majestati rebelles ad officium compelleret: ne vero Elector in Religionis Lütheranæ odium, vel Austriacæ Domus incrementum hanc expeditionem suscep tam fuisse, suspicari posset, Cæsar interposita fide rursus contestabatur, quod obedientes, fidelesque subditi omnes, nequidem exclusis Hussitis, libere Majestatis literis, Augustanæ Confessionis usu, & pristinis privilegiis juxta Religionis transactionem, promissa, pacta & decreta frui & uti pos sent: Insuper Electoratum Saxoniæ Domui a Carolo V. collatum adversus Vinarienses Duces Electori confirmabat, ejusque juri in Juliensem ditio nem se suffragaturum pollicebatur. Igi tur

tur Elector de caussæ, qua Imperator Sæc. XVII.
niteretur, æquitate convictus, Bohe- A.C. 1620.
miæ Regnum, annexasque Provincias
armis suis Cæfari reddere decrevit;
ne autem vel alienæ dominationis cu-
piditate, vel in Protestantes invidia
ductus videretur, Cæfaris literas, qui-
bus hanc expeditionem non ultro, sed
Imperatoris jussu suscepisse diceretur,
sibi tradi postulabat; his vero concessis
Elector per Comitem Hohenzollera-
num Bavariæ Duci die octava Augusti
nuntiari jussit, quod cum duodecim
peditum, & tribus Equitum millibus
die decima sexta Augusti in Lusatiam,
eaque subjugata in Bohemiam movere
decreverit: die autem vigesima nona
eiusdem Menis ex eodem Bavarо Du-
ce sciscitabatur, quem Bohemiæ cir-
culum ipse Dux primo aggredi vellet,
cui responsum, primo urgendos esse Bo-
hemos, qui in inferiore Austria Hornæ,
Egenburgi, & Ratzi, castra posuissent.
Perspecta Electoris voluntate Cæsar da-
tis ad Albertum Belgii Principem, &
Bavariæ Ducem literis die prima Julii
utrumque stimulabat, ut expeditionem
maturarent, eoquod timendum esset,
ne Saxoniae Elector copias suas in aciem
educere cunctaretur, nisi prius per Spi-
nolam & Bavaros gradus quasi, & adi-
tus ad ulteriora jactus esset: eapropter

Uu 4

co-

Sæc. XVII. cognita Bayari victoria, & Spinolæ in
A. C. 1620. Palatinatum irruptione Cæsar die vige-

fima nona Augusti Saxonem stimulabat, ut & ipse expeditioni suæ, nisi jam suscepta esset, initium facere velit. Verum eo tempore Elector jamjam in armis erat, ne autem Protestantes suum animi propositum insectarentur, se Cæfaremque tuendi necessitatem eisdem exposuit, & primo quidem die nona Augusti Joanni Palatino Comiti datis literis significavit, quod Spinolæ exercitus nonnisi ad Cæsareæ Majestatis defensionem, nequaquam autem ad eorum, qui debitum præstant obsequium, excidium spectaret, dein die decima septima ejusdem Mensis Elector Ordinum Protestantium Legatis, qui eum a Cæsaris defensione avertere nitiebantur, respondit, quod contemptis omnibus, quæ ad sedandos Bohemiæ tumultus tam ipse quam Cæsar toties proposuissent, pacis & concordiae remediis, nunc arma capessere coactus fuerit, ut Provincias suas imminenti periculo subtraheret, & Imperatori debitus, vel etiam ab ipsis Electoribus honor constaret, necnon ab Turcarum, & rebellium incuribus Imperium securum esset: si ergo ipsi pariter pacem, postposita belli alea, cordi haberent, Cæsari obtemperarent. Postea die vigesima

ma quinta Augusti ad Mauritium Hassiae Sæc. XVII.
Landgravium, quinta die Septembris A. C. 1620.
ad Christianum Udalricum Brunsvicen-
sium Ducem, & paulopost ad Fridericum
itidem Brunsvici Ducem, & Cobur-
gensem, Eysenacensem, aliosque lite-
ras dedit, quibus bellico suo, ac Spi-
nolæ apparatu nequaquam Religionem,
vel pacis profanæ pacta peti, nec ulli
molestiam illatum iri affirmabat, dum-
modo Cæsar's copiæ hostiliter non in-
vadantur, nec rebellibus auxilium
feratur.

§. LXXXIV.

*Saxoniæ Electoris expeditio in
Lusatiam.*

Igitur Joannes Georgius Saxoniæ Ele- *Bellus laur.*
ctor Cæsari obtemperatus, ex arce *Austr. l. 4.*
sua montana, cui *Stolpæ* nomen, mo- *Lotich. l. c.*
tis signis, exercitum suum, pro ne- *Everhard*
cessitudine rerum, instructum ad fines *Wassenberg.*
Lusatiae Superioris eduxit. Quoniam *comm. de*
vero Lusatiae Proceres ob homagium *bello Ferd. II.*
Palatino præstitum eadem cum ceteris
rebellibus Provinciis Cæsareæ proscri-
ptionis lege tenerentur, hujusque pœ-
næ executio Electori demandata esset,
hinc die vigesima sexta Augusti oblata
prius Cæsar's clementia Lusatios ad ob-
sequium precibus & minis reducere ni-

Uu 5 teba-

Sæc. XVII. tebatur. His vero flecti nesciis Elector
A. C. 1620. datis ad Adolphum Gersdorffium Lu-
 fatiæ Præfectum literis eidem præcep-
 pit, ut ad septimam Septembris diem
 Budissæ Lufatiæ Superioris Metropoli-
 comitia indiceret, eoquod congregatis
 Ordinibus Cæsaris mandata proponere
 vellet, cum vicinam hanc Provinciam
 legibus pacis potius, quam sanguine
 subjugare desideraret. Re autem co-
 gnita mox Fridericus Palatinus comi-
 tia indici, Ordines convocari, & cum
 Saxone pacisci inhibuit: postquam ve-
 Merc. t. 13
 l. 3. p. 5.
 ro insuperhabito hoc interdicto Jacobus
 Grunthal Saxonice militiæ Præfектus
 cum Cæsareo diplomate urbem ingre-
 fus, cum aliquibus Ordinibus de pace
 agere cæperat, mox Joannes Georgius
 Jægerendorffius Marchio cum sex arma-
 torum millibus, superatis illico mæni-
 bus cives in armis positos dissipavit, &
 Grunthalium Saxonis Oratorem, nec-
 non Schmidium, Cæsaris legatum una-
 cum Adolpho, & congregatis Ordini-
 bus captivos, Sittam usque ad sex mil-
 liaria & demum Pragam abduci jussit:
 Urbem quoque nongentorum militum
 præsidio firmans, novum a subditis fi-
 delitatis sacramentum exegit.

§. LXXXV.

Sæc: XVII.
A. C. 1620.

§. LXXXV.

Budissa ab Electore Saxonico obfesa, captaque.

Cum ergo ad Cæsaris obsequium jam tertio, incassum tamen, admoniti essent Budissiani, proin de pace tractanda desperatum esset, die octava eiusdem Mensis obsidioni datum est initium; mænia bellicis quatiuntur tormentis, necnon cruenti & aliquoties iterati fiunt assultus, quos tamen occursum validiore retuderunt Lusatii, novo mille ducentorum militum subsidio aucti, inde vero Saxo-Cæsarei ad novos instaurandæ oppugnationis conatus animati, urbem assidue, præcipueque turrim, ut vocabant, aquariam verberare, globisque ignitis seorsim, ac per intervalla injectis testa, turresque nudare, incendere, pessum dare, late sparsis incendiis: nihilo remissius Budissiani cominus, eminusque ferire, interdum & tota vi erumpere, non sine multiplici Saxonum cæde, & jactura; obfessi enim die duodecima Septembris ex urbe inopinato erumpentes non modo pecora, & obvia quæque, sed & tria belli tormenta Saxonibus abripuerunt: vicissim vero Saxo-Cæsarei a Friderico Altenburgico Duce, qui obsidioni præerat

Sæc. XVII. erat, excitati oppugnationem urbis a-
A.C. 1620. criore, quam antea contentione refu-
munt, ac grandinante assidua globo-
rum procella, iteratoque murorum as-
fultu, ac munimentorum quassatione,
& præsidiarii militis, civiumque strage
Budessianos eo redigunt, ut desertis
stationibus plerique ex munitionibus in
urbem pavidi refugerent, qua re anim-
adversa Saxo-Cæfarei capiendæ urbis
spe pellesti, scalas applicant, muros-
que pluribus in locis certatim conscen-
dunt, infausto tamen prorsus successu;
quippe Budissiani præsidii Præfectus
maximarum arborum truncos ad hunc
usum jam antea comportatos in Saxon-
es murum jam subeuntes, & mox
ascensuros provolvi, eosque inevitabili
strage conquassari jussit, victoriæ trium-
phum jamjam canentibus Cæfaris ho-
stibus, & præcipue Bohemis Saxoni-
sectæ oppugnationem acriter exprobran-
tibus Ministellis, quorum impulsu Fri-
dericus Palatinus edicto publico Pragæ
vulgato die decima octava Septembris
Electorem Saxonum propter oppugna-
tionem Budessianam Voygtlandiæ Prin-
cipatu, ceterisque clientelis annexis
omnibus dejecit. Hæc tamen vindicta
minime fregit magnanimum Electoris
animum, qui profligatis Budessianis
prædatum excurrentibus, per Schæn-
talium

talium Legatum suum ad deditionem Sæc. XVII.
obſeffos hortabatur, his autem eun- A.C. 1620.
dem Oratorem captum retinentibus,
Elector toto armorum impetu, nec re-
ſpirandi ſpatio indulto refractarios con-
tinuis incurſibus, & jaculationibus in-
festabat, ac præcluſa annonæ impor-
tandæ facultate, imo ipsa etiam aqua
præcifa, interceptisque, qui bellico ap-
paratu, vitæque ſubſidiis onuſti erant,
curribus, undique uno tempore omni-
bus e baliftis urbem quatere, & nun-
quam interruptis in mænia globorum,
inque tecta & domicilia flamarum ja-
culationibus oppidanos tanto impetu
urgere cœpit, ut urbis permagna pars
continenti incendio in prunas & cine-
res ſubſideret, mænia in ruinam con-
ciderent, & propugnaculum Gorlitianum
& suburbium, unacum hostili aggere
ſub idem ferme momentum occupa-
retur.

§. LXXXVI.

Deditionis paſta.

Tum vero contumeliosa ſubſanantium
tripudia in tragicos mulierum &
imbellis ætatis ploratus converſa fuere :
Audiebantur lamenta civium alta voce
clamantium, ut Electori portæ pande-
rentur etiam invitis præſidiariis; Civi-
tatis

Sæc. XVII. tatis quoque Primores ex edito mæ-
 A. C. 1620. nium deditio*n*is pa*c*ta conscribi efflagi-
 tabant, duosque ex suis, qui de con-
 ditionibus agerent, ad portam mitte-
 bant: Elector igitur ad veniam facilis,
 mox Wolfgango Mansfeldio Comiti suo
 castrorum Legato præcepit, ut urbi
 parceret, atque ab ulteriori infestatione
 abstineret: tandem vero has in leges
 conventum est. I. Captivus Gruntha-
 lius ejusque socii liberentur, interim
 vero duo Centuriones tanquam obsides
 Electori tradantur. II. Præsidarii
 cum sarcinis & armis die vigesima quinta
 Septembris educantur, Centuriones
 vero vexilla Electori tradant. III. Æ-
 groti & saucii avocentur, captivi vero
 soluto menstruo salario utrinque dimi-
 tantur. IV. Cum civibus juxta Cæ-
 faris mandatum agatur, statimque mi-
 litibus dimissis Consules Electori ob-
 viam procedant, & urbis, arcisque
 claves cum omni apparatu tradant. V.
 Denique habeant sibi salvas antiquas
 urbis immunitates. VI. Confessionis
 Augustanæ sacris inhærere pergent,
 & urbis institutis ceteris: tantisper dum
 & Cæsar ea firmaret. VII. Obsidionis
 (operosæ juxta sumptuosæque) Electo-
 ri damna suis impendiis, vel ex urbis
 ærario præstent. VIII. Saxonis de-
 munum Electoris (ceu Cæfaris tunc vices
 obeun-

obeuntis) in verba civitas, & in Im- **Sæc. XVII.**
peratoris (ut fui Regis) obsequia juret. **A.C. 1620.**

His utrinque firmatis Elector Saxonius die quinta Octobris Victor urbem ingressus est; hi vero, qui nuper petulantiam clamore Saxonicis insultabant, ut scurrilitatis suæ in contumeliam Victoris exercitæ pœnas luerent, in vincula conjecti, intraque mænia retenti, pars tandem suspendio, pars gladio periere. Die autem decima tertia ejusdem Mensis Budissianus Senatus, civesque ab Electore convocati juramentum fidei exsolverunt, pariter Gerstdorfiani & Rechbergiani cum pluribus aliis, Lusatiae superioris oppidis & arcibus partim armorum violentia, partim sui ditione ad Cæsaris obsequium reducti fuere, reluctantibus adhuc Gorbitzienibus. Dein etiam Graditenses, Lubani, Barutenses, Sonnenwaldenses Lappates, Kubates ac denique tota Lusatia inferior sese Victoris arbitrio permisit, horum exempla tandem etiam Forstenses sequebantur, sed non nisi post universum fere deletum urbis suæ præsidium. Hac igitur expeditione Imperator utramque Lusatiam suo obsequio, Elector autem suo imperio addictam recuperavit, utpote tertio post anno in laborum præmium, dono Cæsar, eandem sibi familiæque habere jussus.

Sæc. XVII. jussus. Denique Marchionem Jægern-
A.C. 1620. dorffium Lufatiæ Præfectum eo adegit,
ut in Silesiam profugere cogeretur.

§. LXXXVII.

*De Friderici Palatini proscriptione,
ejusque executione deliberatum.*

Bellus laur. Postquam Fridericus Palatinus Ele-
Aust. l. 4. ctor, insuperhabitis tot ad illum
Lotich. rer. Imperatoris, & Electorum emissis mo-
Germ. l. 6. nitis, minisque Bohemiæ Regnum, an-
cap. 3. nexasque Provincias non modo usurpa-
Londorp. verat, sed insuper etiam Henricum Fi-
acta public. lium suum, ut Bohemiam suis posteris
lib. 5. hæreditariam redderet, in Pragensi
conventiculo tanquam Regni Succel-
forem declarari jufferat, Imperator
Usurpatoris contumaciam proscriptio-
nis poena frangere statuit, primamque
Julii diem velut dilatæ executionis ter-
minum præfixit: Ut autem præcipitis
severitatis calumniam declinaret, prius
die prima Junii Moguntini Electoris
sententiam rogabat, utrum e re esset,
in proscriptionis negotio comitia Im-
perii Ordinibus indicere, cum Saxon-
iæ Elector absque Electorum consen-
su hanc pœnam decernere, minus con-
sultum censuisset: Eodem tempore
idem Imperator misso ad Saxonem, &
Bavarum, necnon ad Albertum Archi-
ducem

ducem Hohenzollerano Comite pete- Sæc. XVII.
 bat, ut hi tres Principes Moguntino A. C. 1620.
 Electori mentem suam circa hoc du-
 bium aperirent, an proscriptionis pro-
 mulgationem urgeri, aut potius differ-
 ri censerent. Enimvero Saxoniæ Ele-
 ctor eam omnino suspendendam primo
 autumabat, eoquod illius promulgatio
 tamdiu effectum suum consequi haud
 posset, quamdiu ejus executio ob va-
 rias difficultates adhuc impedita foret:
 postea tamen mutata animi sententia,
 absque Ordinum comitiis, quæ sine
 longiori mora haud convocari possent,
 promulgandum esse censuit proscriptio-
 nis decretum, eoquod nunc tandem
 post suscepitam Saxonis, Bavari, & Al-
 berti expeditionem bellicam hujus de-
 creti executio omnino expedita foret.
 Eo igitur consilio Saxonius Elector,
 postquam copias suas in aciem eduxerat,
 Bohemis, Lusatiis, Silesiis, ce-
 terisque unitis Principibus Protestan-
 tibus demandatam sibi a Cæsare pro-
 scriptio[n]is executionem intimabat.

§. LXXXVIII.

Maximiliani Bavariæ Ducis expedi- tio in Bohemiam.

Austriacis in Cæsatis obsequium re- *Theatr. Hist.*
 ductis, Maximilianus Bavariæ Dux *cap. 3.*
Hist. Eccles. Tom. VI. Xx Lin-

Sæc. XVII. Lincio movens, cum exercitu suo Frei-
A. C. 1620. stadium Austriæ Superioris oppidum
 ad Bohemiæ fines situm appulit, &
Annal. Boic. quamvis Bohemos citra vim revocandi
 part. 3. l. 5. spem vix ullam haberet, prius tamen
Caraf. Germ. imminentis periculi denuntiatione,
 ref. p. 83.
Brachet. quam armorum violentia eos ad fa-
Hist. p. 22. niora reducere nitebatur. Eo ex fine
Jæger. Hist. tum ad Bohemiæ Ordines, annexas-
Eccl. p. 318. que Provincias demandatæ sibi a Cæ-
Londorp. fare executionis diploma præmisit,
 814. **Bal-** duin. **chron.** eos hortatus, ut se tandem, resque
 moral. **pag. 1193.** suas, vel sero, respicerent, pœnamque
 toties promeritam prompta submissione,
 quam Cæfari ex juramento debent,
 prævenirent, Regnumque suum a va-
 stationibus, imminentे Turcarum jugo,
 & certa ruina vindicarent: finerent
 igitur, hanc denuntiationem passim
 vulgari, ne, si quid secus eveniat, ipsi
 malorum, quæ inde sequerentur, cul-
 pam sibi imputare cogantur. Ad hæc
 responderunt Bohemi, quod crimina
 sibi a Cæsare & Bavarо objecta in Bo-
 hemiæ Ordinum, ipiusque Regis sui
 diffamationem cederent, ea vero jam
 saepius confutata fuerint; quicquid au-
 tem hucusque egissent, juxta Regni
 leges ex communi consensu fecissent,
 nec unquam Bavarо molesti fuissent,
 proin nec quid hostile ab eo expecta-
 rent, sin vero: pro patriæ libertate, &
 Rege

Rege suo sanguinem & bona profunde- Sæc. XVII.
re parati essent, denique Cæsar is edi- A. C. 1620.
tum, cum illud admittere non possent,
Duci remitterent.

Præterea Maximilianus Dux præ-
fatum Cæsar is edictum Palatino Ele-
ctori submisit, eidem in mentem revo-
cans, quoties admonitus fuisset, ut a-
lienum diadema non usurparet, nec a
Turcis & Turcarum vasallis opem con-
tra Imperium, & Germaniam exoraret,
nec vastationibus Regnum caussam
præberet: crescente autem ejus contu-
macia Cæsar expeditionem in Bohe-
miam decrevisset, cujus calamitates,
restituto Regno, & exorata Cæsar is
clementia ipse præveniret. Verum
Fridericus ad hæc arrogantius respon-
dit, quod rationes, ob quas Bohemi
eum inauguraſſent, & ipſe coronam
acceptaſſet, Bavarо haud incognitæ
forent, id vero ipſe concoquere nequi-
ret, quo jure(*) contra omnia Imperii

Xx 2 jura

(*) Prorsus infulse Protestantes uniti sæ-
pius ingerebant, quod Cæsar in propria cauſa
judex esse voluerit; non enim Cæsar ſibi ſoli
jus in hoc Regnum adjudicabat, ſed quinque
S. R. J. Electores, omnes Catholici Principes,
& ex Protestantibus non pauci Ordines Ferdi-
nandi cauſam omnino æquam, Friderici ini-

quam

Sæc. XVII. jura ac Decreta Cæsar ex aula Cæsarea in caussa propria, ac privata, judicis officium adversus Palatinum exercere aut velit, aut possit, cum Palatinus, itemque Regnum Bohemiæ, ceteris cum Provinciis, cum Cæsare minime litem foveret, sed cum Archiducibus sibi res esset, utique Regnum Bohemiæ, tanquam hæreditarium, subjugare conantibus.

De cetero conspirationem cum Turcis meram esse fabulam (*), ac potius timendum esse ajebat, ne Cæsar & Bavarus sua expeditione Christianam Rempublicam Turcis in prædam objicerent. Dato hoc responso Fridericus Turriani Comitis consilium fecutus, quinque Hun-

quam esse pronuntiarunt, atque in Ulmensi Conventu Bohemorum utpote rebellium defensionem abdicarunt, & Friderici conatus in Mulhusiano conventu improbarunt, proin semper potior suffragiorum pars, si universi Imperii judicio res fuisset decisa, pro Ferdinandō militasset.

(*) Forte Palatino haud amplius in mentem venerat, quod Turcarum Legatum Pragæ honorifice exceptum ad Hungarorum comitia præmiserit, ut ibi cum illis perpetuam pacem fœdusque iniret. Vid. Merc. Gallob. Tom. 13. l. 2. p. 98. & 114.

Hungarorum millia in Misniam, ut Sa- Sæc. XVII.
 xoniæ Electorem a Bohemiæ finibus A. C. 1620.
 averterent, immittere tentabat: Ve-
 rum hæ copiæ a Saxonico milite ad
 tuendam hanc Provinciam relicto re-
 pellebantur.

§. LXXXIX.

*Plura loca a Cæsareo - Boico milite
 hostibus erepta.*

Sub idem tempus Maximiliano Duci Diar. Anaf-
 afferebantur Gabrielis Bethlehemii li- fin. p. 39.
 teræ, quibus Bavariam, si Dux Cæsa- Annal. Boic.
 ris partes ultra sequeretur, ferro & p. 3. l. 5.
 flamma se vastaturum minitabatur: has Merc. Gal-
 tamen throsonicas minas Dux nequi- lob. t. 9. l. 2.
 dem responso dignas censebat: major
 vero Maximiliano metus erat a Mans-
 feldii copiis, quæ irruptionem in Ba-
 variam tentabant, mox vero a copiis,
 quas Maximilianus Ductoribus Herle-
 b ergo & Haimhusio tuendæ Bavariæ
 reliquerat, unacum Mansfeldio Præ-
 datorum suorum Principe Neohusium,
 & inde Pilsnam repulsæ sunt, suaque
 fuga Balthasari Maradæ Teiniam &
 Bucquio Hornam expugnandi oppor-
 tunitatem reliquere: Interim Maximi-
 lianus die vigesima nona Augusti cum
 exercitu suo, cui fese Anassinus miles
 junxerat, Straboniziam pervenit, se-

Xx 3 ptima

Sæc. XVII. ptima autem Septembris die promotis
 A. C. 1620. castris Neobelæ, qui locus utriusque
exercitus lustrationi & conjunctioni de-
 Blanc. Hist. signatus erat, substituit, ut laffatus mi-
 de Bau. t. 4. les tantisper respirare posset; quippe
 præter hostium infidias, viarumque
 anfractus tanta erat annonæ penuria,
 ut miles per plures dies impransus, &
 incænatus permanferit; quoq[ue] circa ho-
 stes, nunquam prælii facta copia, sem-
 per recesserunt, spe freti, Bavarios aut
 fame, aut hyemis asperitate coactos
 ultra e Bohemia migraturos: insuper
 Bucquoius Comes non tentata dubii
 certaminis alea exercitum in hyberna
 esse ducendum censebat, solus tamen
 Maximilianus expeditionis celeritate
 inediā & hyemis injurias esse præ-
 veniendas ratus, absque mora Pragam
 petere decrevit, via tamen obliqua, ut
 consilium hostes lateret. Indicta igitur
 expeditione Pragensi in itinere cre-
 bræ cum hostibus velitationes habitæ,
 pluraque oppida & loca munita fuere
 intercepta, & quidem præprimis a Ba-
 varo Cæsari ad avertendos ab Austria
 Gaboristas submissæ auxiliares copiæ:
 Adacta ad deditonem Budna, Gil-
 lensteinia, Wodianum, & Pisseca di-
 repta, Grunberga ab Haslango supre-
 mo excubiarum Præfecto intercepta
 Buchemium, Wildberga, Taussium &
 Gla-

Glatovia subacta, Eggenburgum & Sæc. XVII.
Rapsium, necnon Bragaditium, a A. C. 1620.
Bucquoio occupatum. Denique Piseca
post quatriduanam obsidionem rursus
expugnata, suspendio multatis perju-
ris Nobilibus, civibusque. Eodem
tempore Salisburgenses & Herbipolen-
ses, quorum octo millia sese Bavaris
junxerant, sub Baurii imperio Schut-
tenhofium, intercepere: Bohemi quo-
que, quibus Altenburgensis Monasterii
custodia erat demandata, relictis Bo-
hemorum stipendiis, signisque ultro ad
Maximiliani castra transierunt, ii vero,
qui ductore Anhaltino aliquot inferio-
ris Austriæ arces, & oppida occupa-
verant, nequidem exspectato Cæsarei
militis adventu in Bohemiam refugere.
Die autem decima nona Septembris
trecenti e Cæsareis, qui præ datum ex-
currerant, ab hoste omnes intercepti
sunt, pars cæsi, pars capti. Potiun-
dæ etiam urbis Pilsnæ Bucquo fece-
rat spem Mansfeldius, de pretio dedi-
tionis & reconcilianda Austriacorum
gratia pacis cens, qui tamen re ipsa per
hujus nundinationis moram ulteriores
in Bohemiam progressus retardare in-
tenderat: unde Maximilianus Dux do-
lum subodoratus, omissa Pilsna, Stra-
conizium versus contendit, ubi sese con-
junxerant e Bavariæ finibus sexies

Xx 4 mille

Sæc. XVII. mille sexcenti pedites, ac mille septin-
A. C. 1620. genti Equites, quos Balthasar Mara-
des adduxerat, postquam in itinere
Risenbergam arcem bellico stratage-
mate occupaverat.

§. XC.

*Haslangus Bellidux a rebellibus ca-
ptus, & peffime habitus.*

Substitit per aliquot dies Straconizii Boicus exercitus, ut annona opportunius advehi, & ægroti milites cum aliis impedimentis in Bavariam transferri possent. Erat inter eos Haslangus Baro, Vir genere, virtutibus, rebusque pro patria & religione gestis longe clarissimus, qui cum lectica extra castra deportaretur, die decima septime Octobris ab Hungaris, qui in infidiis latebant, intercipitur, e lectica violenter extrahitur, & veste nudatur, dein ægre spirans, spe pinguioris lytri, strigoso jumento vincitus imponitur, in hosticum revehendus: spoliatur sexaginta millibus florenorum, qui apud ipsum, ejusque comitatum reperti fuerunt: dein fit impetus in Praefectorum uxores a Viris suis in Bavariam misfas, quas hi prædones non modo bonis suis, sed & vestibus spolarunt, nudasque a se abegerunt, atque e Stipatoribus

toribus decem obtruncatis, triginta ca- Sæc. XVII.
ptos abstraxerunt, ceteris fuga elapsis. A. C. 1620.
Re percepta Maximilianus de scurrili
hac petulantia questus, illico Caducea-
torem misit, qui Haslangum a Fride-
rico Palatino repeteret, mox ubi con-
valuisset, cum fide remittendum, re-
spondit tamen Fridericus, eum non in
sua, sed Bornemissæ Hungarorum Du-
ctoris manu esse: Ita paulopost Has-
langus die quarta Novembris, Rachon-
izii in castris Hungarorum detentus,
ac febri maligna consumptus obiit.

§. XCI.

*Posonium a Gabriele Bethlemio oc-
cupatum.*

Illuxerat dies decima quarta Septem- Orthel. con-
bris, qua Ferdinandus Cæsar datis tin. p. 75.
ad Bavariæ Ducem literis nuntiabat, Diarium
quod Gabriel Bethlemius prope Posso- Anass. p. 49.
nium cum duobus Hungarorum milli- Merc. Gal-
bus Danubium trajecerit, eumque mox lob. t. 9. l. 2.
validiores adhuc copiæ subsecuturæ es- Theatr. Hist.
sent, proin ad tuendos fideles Hunga- cap. 3.
riæ Proceres, & coercendam rebellium
violentiam, ut tam Cæsarei quam Ba-
varici exercitus pars unacum Tampie-
rio Comite ex Bohemia in Hungariam
submitteretur, necesse foret: Eapro-
pter Maximilianus Dux præter Cæsa-

Xx 5 ream

Sæc. XVII. ream legionem insuper tria peditum
 A.C. 1620. millia & trecentos Equites, qui ducto-
 re Anholdi Bavarо in superiori Austria
 castra metabantur, die vigesima prima
 Septembris transmisit. Interim Gabor
 cognito, quod Tamperius ex Austria
 movens Posonium versus immineret,
 ipse cum universis equitum peditumque
 copiis castra movit, Cisdanubianam
 præprimis Austriam vastaturus. Die
 autem decima quarta ejusdem Mensis
 concubia nocte Fischæ ex Cæfareis du-
 centos inopina vi opprimit, cæditque,
 solis novemdecim necem evadentibus.
 Prosperi successus auspicio animatus
 Mannersdorffum, & Schwetam urbes
 intercipit, suisque diripiendas relin-
 quit: inde die secunda Octobris Eyffen-
 stadium & Haimburgum urbes Cæsari-
 fidas, quinques incassum tentato assul-
 tu, infestat, unde mille suorum clade
 territus posterioris urbis obsidionem
 solvit: Haud magis prospero successu
 ad Lakenbacum hæserat; opportune
 enim Tamperius cum septingentis Equi-
 tibus in Esterhasii opem accurens, non
 modo urbem obsidione liberabat, sed
 etiam Hungarorum rebellium mille du-
 centos trucidabat, desideratis suorum
 vix triginta: motis igitur castris Gabor
 Gunsum urbem intercipere parat, quo
 cognito Tamperius Posonium, quod
 præsi-

præsidio bellicoque apparatu minus in- Sæc. XVII.
structum noverat, inito cum Proceri- A. C. 1620.
bus aliquot civibusque clandestino con-
silio, intercipere statuit, hancque in
rem quasdam naves pulvere pyrio sa-
xisque prægrandibus onustas eo fine
emisit, ut Cæsarei ponte rupto Hun-
garis redditum præcluderent: ast detecto
Tampierii consilio Hungari nautas, mi-
litesque aborti, partim eos aquis, par-
tim gladio interemerunt: vicissim Tam-
pierius Hindsheimi in trecentos rebel-
les irruens potissimum partem trucida-
vit: postea Tekenburgum petens, lo-
cumque aggressus, Hungaros ingenti
clade prostravit, captis quatuordecim
signis equestribus, tandem vero Poso-
nium Danubio descendens, munitio-
nes suburbanas celeriter occupat, ca-
ptisque bellitormentis,ruptoque ponte
navali Hungaricum Gaboris præsidium
dejicit, & continuata vincendi avidi-
tate urbis illius arcem expugnare festi-
nat, tantaque vi cum novem suis equi-
tum centuriis hostium castra invadit,
ut per mille ducenta interfectorum ca-
davera ad arcem penetraret, triginta
suorum duntaxat desideratis: dum ve-
ro ex adversa arcis parte bellicum arie-
tem perfringendæ portæ applicaturus,
montem ascenderet, atque ad fallen-
dam præsidiarii militis solertiam col-
loquium

Sæc. XVII. loquium cum hoste peteret, interim
A.C. 1620. vero cum evaginato gladio signum suis
daret, a Moravis cognitus, denso glo-
borum e fistulis jaculatoriis grandine,
loquens adhuc percussus obiit, cuius
tamen fato Cæsarei nequaquam ani-
mo fracti oppugnationem invicta forti-
tudine urgebant, cognito autem, quod
Ragotsius cum tribus ferme rebellium
millibus in Gaboristarum opem accur-
reret, obsidionem solvere coacti sunt,
relictis suorum plusquam octoginta.
Postea Tampierii præstantissimi hujus
Belliducis corpus, caput & pectus Hei-
ducci inhumana crudelitate sclopis suis
tudentes, abscisso capite cadaver in
arcem transtulerunt. Re cognita Beth-
lemius Posonium statim reversus, ex
Nobilibus quosdam custodiæ mancipari,
cadaver vero Tampierenensis Comitis,
adsuto rursus capite, honorifice in Fran-
ciscanorum monasterio, præsentę En-
golismensi Duce Galliarum Legato, se-
peliri jussit, Cæsareos vero, qui Poso-
nio in Austriam recesserant, per Hun-
garos suos tantum non ad Viennæ
propemodum limites infecutus est, cæ-
sis etiam non paucis, præcipue Nobi-
libus ac Tribunis: Moravi quoque, qui
Bethemii stipendia merebantur, Laam,
octo a Vienna milliaribus distans op-
pidum occuparunt, incensaque Hæf-
lina

lina urbe, & Cosaccis in ea trucidatis Sæc. XVII.
ferme omnibus Regionem istam crebris A.C. 1620.
suis excursionibus fæde vastarunt.

§. XCII.

*Dolosa Friderici Palatini sollicitatio
ad transactionem cum Bavariæ
Duce ineundam.*

Tandem Cæsareorum cum Boicis con- Blanc. Hist.
junctione facta, Maximilianus die un- de Bav. t. 4.
decima Octobris Plowizio, Bucquoius Annal. Bois.
vero Poscowizio, abductis suis uter- p. 3. l. 45.
que copiis Stenowizii & in pagis
circum vicinis castra metabantur,
propediem Pragam versus progressuri:
Erat Stenowizii palatum parvum, quod
cum Pater Dominicus a Jesu Maria
Carmelita Discalceatus, qui Bavariæ
Ducem comitabatur, ingressus esset,
inter varias Sanctorum statuas ab hæ-
reticis confractas reperit imaginem B.
Virginis in præsepio Jesum adorantis,
cui scelerata manus pugione oculos ef-
foderat, quo conspecto pientissimus hic
Vir voto se obstrinxit, pro vindicando
B. Virginis honore, quicquid valeret,
se acturum. Ostendit illico hanc ima-
ginem Bavariæ Duci, & militiæ Prin-
cipibus, quibus Beatam Virginem lexi
sui honoris ultricem fore prædixerat.
Interim Princeps Anhaltinus Senior co-
gnito Bavarorum consilio motis repente
castris

Sæc. XVII. castris Pragam & ipse versus festinare
A.C. 1620. cœpit, magnisque itineribus Cæsareos
præveniens, ad Rochizanam denique
consedit, interim vero Satczenes ru-
stici, cum novi sui Regis gloriam bono-
rum suorum impendio quæri dolerent,
raptis ullo, quæ casus obtulerat, ar-
mis & tribulis in Nobiles malorum au-
tores insurgebant, & quotquot necem
fuga evadere nequirent, misere macta-
bant; vociferantes: *pereatis cum novo*
Rege, quem accersitis vobis, ut nova no-
bis bella, & Regni & nostrorum excidium
inveheretis. Pariter ubique adversus
Fridericum publicæ Nobilium ac civium
audiebantur criminationes & quæri-
moniæ: Hi ab hoste, simul & ab ipsis
quoque Friderici copiis exauriri que-
rebantur; isti vero Angliæ Regem in
Generi sui opem omne aurum, omnes-
que Regni sui thesauros in Bohemiam
translaturum sperabant, spe autem
sua delusi Friderico Regi nonnisi æ-
gerrime obtemperabant: Horum op-
positio, Saxonici Regis victoria, pro-
scripta Bohemorum, & ei adhæren-
tium conjuratio, Spinolæ progressus,
necnon Turrianæi & Anhaltini exerci-
tus fuga ex Austria, erant Friderico
prægrandes mæroris caussæ, quas a
primo statim Boiorum in Bohemiam
ingressu, quotidianæ clades, urbium-

que
cittates

que deditio[n]es, ac totius pene Bohe- Sæc. XVII.
 miæ, usque ad Pragensem civitatem, A. C. 1620.
subjugatio haud parum augebant. Cum
 igitur inquietissimus harum cogitatio-
 num turbo circumsonaret Friderici ani-
 mum anxiis curis demersum, præpri-
 mis filium suum natu maximum Hen-
 ricum Fridericum Praga abduxit, tran-
 stulitque primo Brandisium, inde vero
 Berolinum ad Joannem Sigismundum
 Electorem Calvinianæ sectæ partes nu-
 per amplexum: postea Maximiliani Du-
 cis progressus interposita temporis, ac
 pacificationis simulatæ mora sistere
 intentus, postquam ab eodem liberi per
 castra accessus copiam impetraverat,
 Balthasarem Slamersdorffium Nobilem *Diar. Anaff.*
 Palatinum die vigesima Octobris ad Du- *pag. 61.*
 cem ablegabat, qui Friderici nomine
 „querebatur, quod hic eo devenisset
 „infelicitatis, ut cum proprio sanguine,
 „eiusdem Boicæ stirpis Agnato, cui in
 „nuperis Imperii comitiis Cæsaream di-
 „gnitatem conciliare adlaborarit, bello
 „collidi cogeretur; nihilominus pro sua
 „mentis inclinatione propinquitatis vi-
 „sceribus insita Palatinus interrogaret,
 „ecquid in bellum totus incubitus
 „esset Maximilianus, an vero suspensis
 „saltē in paucas horas armis dissidia
 „familiari colloquio & amica trans-
 „actione componere intenderet? locum,

„mo-

Sæc. XVII. „modumque rei tam salubri Dux designa-
A.C. 1620. „ret, præcipue cum ipse met, quoque
„Haslangus declarasset, Maximiliano
„haud ingratam fore mutuam de con-
„cilianda pace deliberationem, de ce-
„tero Fridericus sibi veniam a Cæsare
„fuisse oblatam crederet, eo quod in suæ
„proscriptionis edicto, dum obtempe-
„raturis clementia, refractariis autem
„bellicus rigor denuntiatur, hæc verba
„insinuata fuissent: *Palatini tamen Ele-*
ctoris aliam habitum iri rationem, jucun-
„dum igitur foret Palatino, si Dux in-
„dicaret, qua ratione id sibi liceat in-
„terpretari?

§. XCIII.

Maximiliani Ducis responsum ad Pa-
latini Legati propositionem.

Nicol. Bellus Laur. Austr. lib. 4. Præsenserat Maximilianus, officiosis
 hisce literis nequaquam æquas pa-
 cis leges quæri, sed duntaxat inducias,
 quarum beneficio Bohemi vires suas
 augere possent, & Cæsarei annonæ pe-
 nuria, necnon frigore, morbisque de-
 crescerent, nihilominus astum hosti-
 lem dissimulans, hæc Legato reposuit:
 „hucusque integra fide cum Friderico
 „egi, ac diu tempestatem, qua se pre-
 „mi sentiet, prædixi: ego autem non
 „ex sinistra voluntate, sed Cæsaris
 „jussu,

„jussu, ob cauſas Mulhusii vulgatas Sæc. XVII.
 „moleſtam non minus ac periculofam Sæc. 1620.
 „expeditionem aduersus Bohemos, &
 „Fridericum ſuscepit: non equidem a-
 „verſor pacis colloquium, illud tamen
 „prorsus inutile fore prævideo; firmum
 „enim, fixumque ſtat Cæſari, nullam
 „pacis mentionem admittere, donec ei
 „utpote legitimo, inaugurate, recepto-
 „que Bohemiæ Regi Fridericus abla-
 „tum diadema obfequiumque restitue-
 „rit: hæc igitur eſt, & erit deinceps
 „unica omnis conventionis lex: ſi quid
 „vero in Cæſaris edito reconditum re-
 „pererit Fridericus, ab eodem Cæſare
 „legis ſuæ interpretationem quærat.

§. XCIV.

Maximilianus grave periculum eluctatus.

Impulit hæc responsio Palatinum, ut *Le Blanc* L. 2.
 Bavaram nocte concubia inopinato *Adlxreiter*
 obruere cogitaret; igitur Hollachium *Annal. Boic.*
 Comitem die vigesima secunda Octobris ^{p. 3. l. 5.} *Czechorad.*
 cum mille trecentis peditibus & selectis *Phosph. rad.*
 omnium legionum Equitibus Rochiza-6. *p. 667.*
 na Tuscowicum, ubi Maximilianus a
 Bucquoio ſejuſtus caſtra tunc locave-
 rat, movere juffit. Hos Hungari, Au-
 striaci, Stubenvolianæ catervæ, ac
 plurimi alii mixto denſoque agmine
Hift. Eccles. Tom. LXI. Yy ſe-

Sæc. XVII. sequebantur: instabat quoque Christia-
A.C. 1620. nus Princeps Anhaltinus Senior, &
proxime ipse met Fridericus Elector cum
Equitibus ducentis, quorum turmam
unam Dux Saxo - Weinmarius, alte-
ram Spaldorffius moderabantur, ac
denique Styrbumbus agmen universum,
quod decem millibus e toto exercitu se-
lectis constituit, claudebat. Absdubio
a tanta multitudine Bavari nil hostile
suspicantes, & qui nondum ad nume-
rum decem millium ascenderant, op-
pressi fuissent, præcipue cum Bucquoii
copiæ longius distarent, & per opaca,
cæca, perplexaque collum, si vel ma-
xime festinassent, nequaquam succur-
rere valuissent. Attamen propitii Nu-
minis nutu atque consilio factum, ut
rustici, qui viarum ignaros ducebant,
a recto tramite deflecterent, ac per
tenebras sylvasque intricati hærerent,
proin & Hungari cum toto, quod eos
sequebatur, agmine per devia, & iti-
nera per quam ardua tamdiu errarent,
donec destinati successus desperatione
victi, pavidique, ac viribus exhausti
re infecta pedem referre cogerentur,
Hungaris culpam in Ductores, & Hol-
lachianis in Hungaros conjicientibus,
adeo ut minimo minus abfuerit, quin
Hungari cum Hungaris altercantes,
prælio congrederentur. Nec tamen
eadem

eadem dies Maximiliano tranquilla flu- Sæc. XVII.
xerat; quippe Belgæ & Angli, qui A.C. 1620.
Mansfeldii sub signis erant, e Pilsnensi
præsidio digressi, Tuscowizianam ar-
cem, agrumque devastare cæperant,
quos tamen Croatæ aggressi, eorum
centum & quinquaginta trucidarunt,
ceteris omnibus in captivitatem abdu-
ctis. Altera etiam die Bavari quin-
quaginta pedites & sex Equites inter-
ceperant, quos tamen Maximilianus,
postquam eos Mansfeldii satellites esse
comperit, liberos ad eum remisit.
Demum cum toto suo exercitu We-
lam processit, mox tamen cursum si-
stere a Bucquoio rogatus, eoquod Fri-
derici copiæ in Cæfareos impetum fa-
cere viderentur: nulla igitur mora
Dux assumptis mille quingentis Equi-
tibus ad Bucquoium contendit, vices
suas interim Tillio demandans. Bo-
hemis vero mutato consilio retrogressis
Dux ad Tillium Wellam reversus est, ubi
nuntiatum, Bohemos, Hungarosque
Pilsnam contendere, ut currus, com-
meatum & pecunias, quæ ex Bava-
riæ finibus advehabantur, intercipe-
rent: mox igitur Maximiliano ad Lin-
deloum, qui cum valido præsidio hosce
currus comitabatur, geminos cursores
emisit, quorum alter Lindeloum in
campis Plasensibus nactus, eidem ex

Yy 2. Maxi-

Sæc. XVII. Maximiliani mandato significabat, ut
A.C. 1620. tantisper, donec hostium consilia pate-
 rent, progressum in Bohemiam retardaret, interim vero Hungarorum ex-
 cursiones reprimeret, & Bohemos Boi-
 cis finibus imminentes totis viribus de-
 pelleret: accepto hoc negotio Linde-
 lous Taußium recessit, & mandata
 exequi curavit: Ex eo tempore pu-
 gnis velitaribus præliisque equestribus
 solito longe acrioribus Pragensi pugnæ
 præludi cœpit; quippe Maximilia-
 no die vigesima septima Octobris Seno-
 matum progreffo universæ Palatini &
 Bohemorum copiæ e sylva Rochizanæ
 vicina in editum quemdam collem ad
 alterum Rochizanæ latus toto studio
 contendebant, eo fine, ut Cæsareo-
 Boicis Pragam versus iter ac transitum
 interciperent. Verum Dux horum con-
 filium celeritate elusit; quippe prior
 ipse præfatum collem cum suis occu-
 pans, locatis ibidem duabus belli tor-
 mentis Tillium cum universo peditatu-
 eo properare juilit: spe sua frustrati
 Anhaltini milites fremere cœperant,
 ac Boios loco pellere, fixum in animo
 deliberatumque habuere: toto igitur
 impetu Bavros adoriuntur, cœdunt,
 & cœduntur, ac dudum alternante for-
 tunâ pugnantes tandem in fugam acti
 Raconizium, unde venerant, inglorii
 rece-

recedere coguntur, tanto terrore in Sæc. XVII.
hostem effuso, ut inspectante Duce & A. C. 1620.
Bucquoio, qui nuperrime cum suis ad-
venerat, octodecim Bavari ducentos
quinquaginta Bohemos Equites fude-
rint, fugarintque.

§. XCV.

*Crebræ velitationes inter Cæsareo-
Boicos & Fridericinanos.*

Die trigesima Octobris, cum Maxi-
milianus Dux unacum Bucquoio
hostium castra eminus contemplaretur,
mox exploso belli tormento, velut
pugnæ theffera Fridericianæ legiones
castris suis progressæ ante munimenta
sua in aciei formam sese componebant.
Haud segniiores Boici pariter & Buc-
quoiani per declivia collis descenden-
tes, sinistrum hostilis castri latus pete-
bant. Aberat haud procul ab hostium
castris sylva, quam Bohemi firmo
præsidio insederant; mox igitur Maxi-
milianus quosdam eo exploratum mi-
serat, qui intra hanc sylvam Bohemos
in aciem dispositos referebant, quo
comperito Bavari & Neapolitani, quo-
rum legio Boicis erat aggregata, syl-
vam occupare iussi, tam invicta fortitu-
dine eos aggressi sunt, ut statim pulsis
inde hostibus collis cujusdam Bohemis

Y y 3 oppor-

Sæc. XVII. opportunissimi præsidium conserta ma-
A. C. 1620. nu dejicerent: Nec tamen incruenta
hæc Cæsareo - Boicis velitatio fuit, truci-
cidato Ascanio Aquaviva & Scipione
Sersano, vulneratis quoque quibusdam,
paucis tamen, Ordinum Ductoribus,
ac gregariis militibus. Ast hostium
centuriis aliquot, non modo graviter
fauciis, sed & imperfectis grandior clades
erat, cæsis præcipue Theodoro Do-
navio Comite supremo Hollachianorum
Tribuno, & Anhaltini Principis Vexil-
lifero, quem Crazius Equitum Tribu-
nus glande plumbea trajecit, ejusque
Vexillum auro contextum abstulit: ca-
ptus quoque cum aliis quibusdam Ba-
ro Teifelius. Tandem Bucquoiani post
duas a cæptis jam concursibus horas
advenierant, qui e finistro sylvæ latere
Bohemorum castra assiduis balistarum
ictibus tota nocte infestarunt, infausto
Marci Philippi Fuggeri Comitis fato,
cujus utrumque pedem excussa tor-
mento bellico pila a poplitibus avulsit.

§. XCVI.

Bucquoius leviter vulneratus.

Tum ibidem commorati sunt Cæsareo-
Boici, qui commeatum ex Ba-
varia advehendum expectantes, cre-
bris velitationibus cum hoste con-
gressi

gressi frustra eum ad summæ rei di- Sæc. XVII.
scrimen prælio tentandum elicere A. C. 1620.
nitebantur, non sine ipsius Buc-
quois periculo; postquam enim Boici
hostem non sine clade a munito quo-
dam Templo ejecerant, & Anhaltinos
in suis munimentis, ipsamque Racko-
nitiam urbem continuata tormentorum
procella oppugnaverant, Bucquois
quoque die tertia Novembris noctu
Hungarorum castra obruere parabat,
irrito tamen successu; hi enim explo-
rato hostis consilio stagni cujusdam
aggerem interscindentes aquam om-
nem in subjectos campos tam præci-
piti impetu emiserunt, ut Bucquoiani
nonnisi pectore tenus & poene collo
per incerta vada natantes ad castra sua
reverti cogerentur. Altera die velita-
tione inter Cæsareos & Bohemos facta
Bucquois, dum suis auxiliatum prope-
rat, leviter in summo femore vulnera-
tur: demum vero Maximilianus, post-
quam Launa Urbs ultro sese Cæsaris
obsequio dederat, castrorum motionem
recta Pragam versus ad quintam No-
vembris diem indixit; Ergo a Boicis
pariter & Bucquoianis Lithsahanam
versus præstituta dié totis castris di-
scessum: quo comperto Anhaltini reli-
ctis castris suis Cæsareos non tam asse-
quendi, quam præveniendi studio in-

Yy 4 sequun-

Sæc. XVII. sequuntur, ac densæ nebulæ beneficio
A. C. 1620. totum Catholicorum exercitum, qui
 ab eis nonnisi mille nongentorum pa-
 suum intercapedine distabat, intacti at-
 que inobservati pertranseunt, dolorem
 tamen Cæsareorum ex elapsa prælia oc-
 casione conceptum temperabant tri-
 ginta currus omni commeatus castrren-
 sis opulentia referti, quos nostri Bo-
 hemis interempto Hungarico præsidio
 eripuerunt, demum Straßio oppido de-
 ditione capto, Maximilianus die septi-
 ma Novembris triplicem hostilis Equi-
 tatus turmam e colle, quem tenuer-
 rant, immissa in eos Equitum peditum-
 que expedita manu dejecit. simulque
 ab eis, qui fugitivos insequebantur,
 comperit, quod Anhaltini & Turrianii
 exercitus pars instructa jam acie in-
 late patente planicie eo fine subsisteret,
 ut nostros Praga positis remoris inter-
 cluderet vel avocaret; mox igitur Ma-
 ximilianus hostem, ne rursus elabere-
 tur, circumcludi jubet, simulque de
 opportuna prælia occasione Bucquoium
 monet, qui tamen plus serius, & re-
 gressis jamjam in stationes suas hosti-
 bus, Pragamque versus tendentibus
 advenit.

§. XCVII.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

§. XCVII.

*De prælio committendo deli-
beratum.*

Maximilianus haud ultra cunctandum ratus, octava ejusdem Mensis die cum toto Catholici fœderis exercitu progressus est, quem etiam ea, qua valuit celeritate, sequebatur Bucquoius a Tillio non multum remotus. Præ- primis vero dilapsos Bohemos una ex parte Bucquoiani, altera Bavarii infestantur, ac novissimos hostium affecuti ad Ruzinam pagum profligant, ad finitima Montis - Albi loca progressi; hac occasione parique insequendi ardore non modo Bavarus Baro Anholtius cum suis Equitibus, sed etiam Florenvil- lœus cum suo agmine, ac tandem totus exercitus pontem ab hoste relictum trajecit, inde planitem explicandæ aciei oppido commodam vicinumque collem nactus. Eo tempore hostilis Bohemorum acies in monte Albo stabant, in cuius vertice erat Regium Palatium, cui adjacet saltus a figura sua stellatus dictus. Postquam vero Fridericiani Belliduces Bavarorum motus compererant, mox intra Prætorium consultabant, utrum, & an illico in Catholicos irruendum esset? Id suadebat

Yy 5

Anhal-

Sæc. XVII. Anhaltinus, dissuadebat Hollachius,
 A. C. 1620. prospero Boiorum successu; si enim Bo-
 hemi statim in aciem Bavanicam du-
 xissent, Bucquoio nondum Bavaris con-
 juncto facile victoriam reportassent,
 dum vero isti deliberationibus suis tem-
 pus terunt, Cæsareis indultum est spa-
 tium, instructa acie se Bavaris jungen-
 di: quo facto, ubi dies octava illuxit,
 vocati in consilium Catholici foederis
 Belliduces, ex quibus Bucquoius Pra-
 gam recta petendum existimabat, 'Ma-
 ximilianus vero hostem e vestigio intra
 sua castra necdum omnino firmata in-
 vadendum. Prævaluit Ducis senten-
 tia, præcipue ubi Legatus castrensis
 Lamottæus, qui hostium castra coram
 ,inspexerat, retulisset, ea non esse
 ,adeo munita, quin superari nequirent:
 ,tormenta quidem primo aggressuris
 ,infesta fore, sed Cæsareorum subtus
 transcurfu peracto, posthæc innoxie
 ,tonatura: plus autem ab iis nocu-
 ,menti fore, si prælio prætermisso,
 ,exercitus Catholicus secundum mon-
 ,tem, Pragam versus iter suscepturnus
 ,esset.,

§. XCVIII.

Sæc. XVII.
A.C. 1620.

§. XCIII.

*Decreta a Maximiliano pugna ad-
versus Bohemos.*

Placuit omnibus La - Mottæi relatio; *Brachel. Hist.*
 quapropter suas in partes denique *l. 1. p. 26.*
 Bucquoio quoque, ceterisque pertra- *Bisel. Leo*
 etis Maximilianus pronuntiabat: *Ergo Galeat.*
p. 177.
 in montem properemus, & prælium:
Deus, cuius caussam tuendam suscipimus,
nobis aderit: Ad eandem divinæ opis
fiduciam Catholicorum copias, ac
Belliduces continuo hortabatur Pater
Dominicus a Jesu Maria Carmelita Di-
scalceatus Vir opinione, famaque sancti-
tatis mirandæ meritissima conspicuus,
quem ex Italia evocatum, annuente sum-
mo Pontifice, Bavariæ Dux secum ad
castra adduxerat: Hic pietatem, quantum
in urbes ac Templa domi, tantum in ten-
toria, stativaque foris, introducere sata-
gens, certam a Deo victoriam utrique
exercitiū Catholicō præfigiebat () , cu-*
jus sponsionis fidem tunc hæretici exhibi-
larunt,

(*) Cluverius epit. *Hist. Calvinista* licet,
 hæc scribit: Tillius iter admaturat: *Dominico*
Carmelita Hispano certam, ut ajunt, victoriam
*promittente. Arnoldus in sua *Hist. Hæres.**

Sæc. XVII. larunt, illorum tamen clades sibillorum ir-
A. C. 1620. risor subsignavit. Hæc verba sunt Bi-
feli. Postmodum Maximilianus, sicut
olim Joannes Austriacus contra Turcas,
dedit belli tesseram, *Santa Maria*, cu-
jus imago in vexillo ejus prætoriano
visebatur. Mox instructa acies, quæ
quadratam formam referebat. In dex-
tero cornu stabant legiones Cæsareæ,
quibus, Bucquoio adhuc ex vulnere
ægro,

p. 2. l. 17. c. 1. §. 16. ait: die Papisten haben
erzählt, daß ein Marienbild von einem Mönch
bey der Schlacht seye herumgetragen worden,
welcher man den Sieg zugeschrieben. Meteranus
l. 40. p. 309. hæc habet: darzu hat auch sehr
gerathen ein barsüßer Mönch Dominicus a Jesu
Maria, welcher dem Herzog von Bayrn ein Schwerdt,
daß der Pabst geweicht, gebracht hatte. Dieser
sagte, daß man auf den Tag, welcher der nächste
Sontag wäre, nach dem Fest aller Heiligen, eine
Schlacht liefern sollte: idem fatetur Everhar-
dus Waffenbergius pag. 37. & Mercurii Gal-
lobelgici Author tom. 9. l. 2. cum Brachelio
testatur, quod dubitantibus Cæsareis animos
addiderit P. Dominicus a Jesu Maria natione
Aragonius ex Ordine Carmel. Disc. vitæ mo-
rumque integritate clarus, quem Bavarus se-
cum ad castra adduxerat: is certam a Deo vi-
ctoriam

ægro, præerat Rudolphus Tieffenba- Sæc. XVII.
 chius, Gaucherius, La - Mottæus, A. C. 1620.
 Montecucus, Verdugo, Breinerus,
 Torquatus, Cracius, & Avendanus,
 media acies Neapolitanos Equites, &
 quasdam peditum turmas complecte-
 batur, quas Carolus Spinellus duce-
 bat: in postrema acie Poloni Equites,
 & Cosacci quosvis in casus sepositi
 stabant, præter Saxoniam, Nassovia-
 nam, Fuggerianam Legiones, & quos-
 dam Tamperii Equites, & Florentinos
 pedites. Lævum cornu Bavari con-
 stituebant, ductoribus Tillio, Bauro,
 Florevillæo, Enneterio, Crazio, Schmi-
 dio, Rovillæo, & Herlebergero, Hau-
 serus vero, Harfella & Pappenheimius
 in

*Etiam pollicitus, Christi crucifixi effigiem in
 hostes intulit. Brietus quoque in suis Anna-
 libus ad ann. 1620. hæc habet, Dominicus a
 Jesu Maria Hispanus Carmelita Discalceatus,
 cum invenisset imaginem B. Virginis, cui ocu-
 los suffoderant hæretici, Catholicis animos ad-
 didit, & ardentissima oratione eos ad vindictam
 Deiparæ fortiter incitavit, & Hertenbergerus
 in sua Hist. Pragm. ait: reperta tunc erat alia
 Deiparæ Virginis effigies effossis oculis mutilata,
 qua militibus offensa, Dominicus Carmel. Hisp.
 eos mirifice ad pugnam accendit, ratus, non
 defuturam violati sui honoris ultricem.*

Sæc. XVII. in quarta acie tria Equitum agmina
 A.C. 1620. ducebant: demum Bavariæ Dux &
 Bucquoius, quos stipabant Benichusii
 Equites sexcenti, universum exerci-
 tum, Wartenbergius vero Comes cum
 Croatis pontem observabat.

Bohemica acies tensum arcum cum
 dupli nervo parallelo referebat, at-
 que in prima acie Hungaros ductori-
 bus Streissio & Stubnavio collocabant.
 Peditatui, qui triginta septem cohori-
 tibus constabat, imperabat Turrianus
 Junior, Hollachius, Schlickius, Ho-
 henlous, & Caplitus. In horto stella-
 to erat legio Anhaltini, Ernesti Vina-
 riensis, & prætoriana. Equitatus
 quinquaginta quatuor turmas habebat
 sub Anhaltino Juniore, Stirumio aliis-
 que; Hungarorum octo millia fuisse
 traduntur a Bethlemio & Protestantis-
 bus submissa. Ipse Fridericus Palati-
 nus prælio haud intererat, ejus tamen
 nomine Christianus Anhaltinus
 Princeps totius exercitus
 curam habebat.

INDEX